

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

TASAVVUF DERGİSİ
(YAZARLARI, KONULARI VE METİN TAHLİLİ)

HATİCE KUNT

Danışman
Doç. Dr. HİMMET KONUR

İZMİR 2006

EK A Yemin Metni

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**Tasavvuf Dergisi (Yazarları, Konuları ve Metin Tahlili)**” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

21/07/2006
Hatice KUNT

EK B

YÜKSEK LİSANS TEZ SINAV TUTANAĞI

Öğrencinin

Adı ve Soyadı : Hatice KUNT
Anabilim Dalı : Temel İslam Bilimleri
Programı : Temel İslam Bilimleri
Tez Konusu : Tasavvuf Dergisi (Yazarları, Konuları ve Metin Tahlili)
Sınav Tarihi ve Saati:

Yukarıda kimlik bilgileri belirtilen öğrenci Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün tarih ve Sayılı toplantısında oluşturulan jürimiz tarafından Lisansüstü Yönetmeliğinin 18.maddesi gereğince yüksek lisans tez sınavına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini dakikalık süre içinde savunmasından sonra jüri üyelerince gerek tez konusu gerekse tezin dayanağı olan Anabilim dallarından sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin,

BAŞARILI	☐	OY BİRLİĞİ ile	☐
DÜZELTME	☐	OY ÇOKLUĞU	☐
RED edilmesine	☐	ile karar verilmiştir.	

Jüri teşkil edilmediği için sınav yapılamamıştır. ***
Öğrenci sınava gelmemiştir. **

* Bu halde adaya 3 ay süre verilir.
** Bu halde adayın kaydı silinir.
*** Bu halde sınav için yeni bir tarih belirlenir.

	Evet	
Tez burs, ödül veya teşvik programlarına (Tüba, Fullbright vb.) aday olabilir.	☐	O
Tez mevcut hali ile basılabilir.	☐	O
Tez gözden geçirildikten sonra basılabilir.	☐	O
Tezin basımı gerekliliği yoktur.	☐	O

JÜRİ ÜYELERİ

.....	☐ Başarılı	☐ Düzeltme	☐ Red
.....	☐ Başarılı	☐ Düzeltme	☐ Red
.....	☐ Başarılı	☐ Düzeltme	☐ Red

İMZA

ÖZET

Tezli Yüksek Lisans Projesi
Tasavvuf Dergisi (Yazarları, Konuları ve Metin Tahlili)

Dokuz Eylül Üniversitesi
Sosyal Bilimleri Enstitüsü
Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı
Temel İslam Bilimleri Programı

Tasavvuf Dergisi ikinci Mesrutiyet döneminde yayınlanan dergilerden bir tanesidir. Derginin sahibi ve başyazarı Urfa milletvekili Şeyh Safvet Efendidir. Yayın hayatı, h. 22 Rebiül evvel 1329 – 22 zilhicce 1329 (r.10 mart 1327- 1 kanuni evvel 1327; m. 23 mart 1911-14 aralık 1911) tarihleri arasında kapsamaktadır. Yayın ömrü kısa olan dergi, sadece 35 sayı basılabilmektedir. Dergi, perşembe günleri ve haftalık olarak çıkartılmıştır.

Adından da anlaşıldığı üzere dergide genellikle tasavvufi konular işlenmiştir. Bunun yanı sıra dönemim siyasi ve sosyal konularını ele alan makalelere de yer verilmiştir. Bu makaleler özellikle Şeyh Safvet ve Haydarizade İbrahim Efendi tarafından kaleme alınmıştır.

Derginin adı özel bir disiplini ifade etse de işlenen konulara bakılınca okuyucu kitlesi olarak toplumun her kesimine hitap ettiği görülür. Dergide sufinin ıstılahlarından literatüründen ahlakından, edebiyatından, önemli mutasavvıfların hal tercümelerinden (biyografileri) bahsedilmiştir. Cüneydi Bağdadi gibi ilk sufilerin şiirleri yanında o dönemde hala yaşayan şairlerin eserlerine de yer verilmiştir. Tasavvufla ilgili ayrıntılara girilmemiştir.

Eserin sayfaları herkese açıktır (herkes dergiye yazı yazabilir). Dergi, bütün sayılar için özel bir yazarlar kadrosu oluşturmamıştır.

Anahtar Kelimeler: 1) Tasavvuf 2) Tarikat 3) İttihat ve Terakki
4) II. Meşrutiyet 5) Şeyh Safvet Efendi

ABSTRACT

Periodical Tasavvuf (Authors, Subjects and Examinations)

Hatice KUNT

Dokuz Eylül University

Institute Of Social Sciences

Department of Basis İslamic Sciences

Sufism article is one of articles published at the second constitutional monarchy term (period). The owner and the head writer of the article is Shakh Safvet Efendi who is the deputy of Urfa. Its publication life inculedes, h. 22nd of Rebiulevvel, 1329 and 22 th of Zilhicce (R. 10th of March, 1327-1st of Kanunievvel, 1327; M. 23rd of March, 1911- 14th of December, 1911). The article, whose publication life was short, could be published only for 35 times. The article was puplished for Thursdays and ones a week.

As it is mentioned in its name, sufism subjects was generally written in the article. And also, the articles included political and social subjecets in that term was written, too. This artciles was specially written by Shaikh Safvet Efendi and Haydarizade İbrahim.

While the name of the article expresses a special discipline, when looking its written subjects, It addresses all of the society as its reader environment. The word knowledge, moral, literature of sofi and biography of Sofis was mentioned. Together with poems of the first sufism poets like Cuneydi Baghdadi, It was given place to works of poets lived in that term. There wasn't details about sufism.

Everybody can writes for the article. The article didn't form a special writers staff for all of the numbers.

Key Words:

1) Mysticism 2) Sufi Order 3) Ittihat and Terakki 4) Mashrutiyet 5) Shaikh Safvet Efendi

ÖNSÖZ

Geçmişini bilmeyen bir toplumun geleceğini iyi bir şekilde yönlendirmesi düşünülemez. Bu nedenle bizim kültürümüzde çok önemli bir yere sahip olan tasavvufu ve onun tarih içerisinde oluşturduğu kurumları çok iyi bir şekilde bilmek gerekmektedir.

İslam ilimlerinden biri olarak değerlendirilen tasavvuf hakkında pek çok şey söylenmiş ve yazılmıştır. Hala da yazılmaya devam etmektedir. Bu çalışmalardan bir tanesi de 1911 yılında Şeyh Safvet tarafından çıkarılan “Tasavvuf” dergisidir.

Eser, Osmanlı Devleti'nin çöküş döneminde yayımlanmıştır. Bu çalışmayı yapmamızda ki asıl amacımız, sonraki yıllarda dergi üzerinde ayrıntılı incelemeler yapmak isteyenler için eseri daha kolay çalışabilir hale getirmektir.

Çalışmanın giriş bölümünde, dergi hakkında genel bir bilgi verilmiştir. Derginin sahibinden, yayınlandığı süre ve fiyatından, basıldığı matbaalardan, yayınlanma amacından, kaynaklarından, okuyucu kitlesinden, konularından ve yazarlarından kısaca bahsedilmiştir.

Birinci bölüm tamamen tablolardan oluşmaktadır. Daha sonra çalışma yapacak olanların kısa sürede ve kolaylıkla istedikleri bilgiye ulaşabilmeleri için hem alfabetik yazarlar ve makaleler tablosu, hem de derginin yayın sırasına göre hazırlanmış tablo bulunmaktadır.

İkinci bölümde ise derginin konularına, diline, üslubuna örnek olması amacıyla bazı sayıları (I-V) günümüz alfabesine aktararak sunulmuştur.

Çalışmalarım boyunca görüşlerinden ve kütüphanesinden yararlandığım Prof. Dr. Mehmet Demirci beyefendiye; değerli vakitlerini esirgemeyen, öneri ve yönlendirmeleri ile çalışmamda emeği büyük olan danışman hocam Doç. Dr. Himmet Konur beyefendiye en samimi şükranlarımı sunmayı bir borç bilirim. Ayrıca çalışmam süresince bana manevi desteğini hiç esirgemeyen aileme ve burada isimlerini sayamayacağım hoca ve arkadaşlarıma da çok teşekkür ederim.

Hatice KUNT
İzmir-2006

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ	II
YÜKSEK LİSANS TEZ SINAV TUTANAĞI.....	III
ÖZET	IV
ABSTRACT	V
ÖNSÖZ.....	VI
İÇİNDEKİLER	VII
KISALTMALAR.....	X
GİRİŞ	1
TASAVVUF DERGİSİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER	1
I. TASAVVUF DERGİSİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER	1
A. TASAVVUF DERGİSİNİN DIŞ ÖZELLİKLERİ	1
1. Derginin Sahibi	1
2. Derginin Yayımlandığı Süre ve Fiyatı	1
3. Derginin Basıldığı Matbaalar.....	2
B. TASAVVUF DERGİSİNİN İÇ ÖZELLİKLERİ	3
1. Derginin Amacı.....	3
2. Derginin Okuyucu Kütlesi ve Kaynakları.....	4
3. Dergide İşlenen Konular	5
a. Siyasi Konular Hakkında Yazılanlar.....	6
b. Edebiyat-ı Sûfiyye	6
c. Hikem-i Sûfiyye.....	7
d. Ahlâk-ı Sûfiyye	8
e. Istilâhât-ı Sûfiyye.....	8
f. Terâcim-i Ahvâl-i Sûfiyye.....	9
g. Mukâtebât-ı Sûfiyye	9
4. Derginin Yazarları	12
(1) Başyazar: Şeyh Safvet Efendi	12
(2) Diğer Yazarları	14
BİRİNCİ BÖLÜM.....	21
YAZAR ADLARI, MAKALELER VE KRONOLOJİK FİHRİSTLER	21
I. ALFABETİK YAZAR ADLARI FİHRİSTİ	21
II. ALFABETİK MAKALELER FİHRİSTİ	29
III. KRONOLOJİK FİHRİST	37
BİRİNCİ SAYI.....	37
İKİNCİ SAYI.....	38
ÜÇÜNCÜ SAYI.....	39
DÖRDÜNCÜ SAYI.....	40
BEŞİNCİ SAYI.....	41
ALTINCI SAYI.....	42

<i>G. YEDİNCİ SAYI</i>	43
<i>H. SEKİZİNCİ SAYI</i>	44
<i>I. DOKUZUNCU SAYI</i>	45
<i>İ. ONUNCU SAYI</i>	46
<i>J. ON BİRİNCİ SAYI</i>	47
<i>K. ON İKİNCİ SAYI</i>	48
<i>L. ON ÜÇÜNCÜ SAYI</i>	49
<i>M. ON DÖRDÜNCÜ SAYI</i>	50
<i>N. ON BEŞİNCİ SAYI</i>	51
<i>O. ON ALTINCI SAYI</i>	52
<i>Ö. ON YEDİNCİ SAYI</i>	53
<i>P. ON SEKİZİNCİ SAYI</i>	54
<i>R. ON DOKUZUNCU SAYI</i>	55
<i>S. YİRMİNCİ SAYI</i>	56
<i>Ş. YİRMİ BİRİNCİ SAYI</i>	57
<i>T. YİRMİ İKİNCİ SAYI</i>	58
<i>U. YİRMİ ÜÇÜNCÜ SAYI</i>	59
<i>Ü. YİRMİ DÖRDÜNCÜ SAYI</i>	60
<i>V. YİRMİ BEŞİNCİ SAYI</i>	61
<i>Y. YİRMİ ALTINCI SAYI</i>	62
<i>Z. YİRMİ YEDİNCİ SAYI</i>	63
<i>AA. YİRMİ SEKİZİNCİ SAYI</i>	64
<i>BB. YİRMİ DOKUZUNCU SAYI</i>	65
<i>CC. OTUZUNCU SAYI</i>	66
<i>DD. OTUZ BİRİNCİ SAYI</i>	67
<i>EE. OTUZ İKİNCİ SAYI</i>	68
<i>FF. OTUZ ÜÇÜNCÜ SAYI</i>	69
<i>GG. OTUZ DÖRDÜNCÜ SAYI</i>	70
<i>HH. OTUZ BEŞİNCİ SAYI</i>	71
İKİNCİ BÖLÜM	72
TASAVVUF DERGİSİ'NDEN ÖRNEKLER (I-V. SAYILAR)	72
I. BİRİNCİ SAYI	72
<i>A. VAZİFE</i>	72
<i>B. MUKADDİME</i>	72
<i>C. SÛFİYYE VE TASAVVUF</i>	74
<i>D. TASAVVUF VE MEŞRÛTİYYET</i>	79
<i>E. EDEBİYÂT-I SÛFİYYE</i>	82
<i>F. HİKEM-İ SÛFİYYE</i>	84
II. İKİNCİ SAYI	86
<i>A. İTTİHÂD VE UHUVVET</i>	86
<i>B. HILFÜ'L-FÜDÛL VE İTTİHÂD VE TERÂKKÎ CEM'İYYETİ'NİN ŞERÂT-I GARRÂ-YI İSLÂMİYYE'DE MAZHARİYYET-İ MA'NEVİYYESİ</i>	90
<i>C. EFÂDİL-I ULEMÂ-YI İSLÂMİYYE'DEN HAYDARİZÂDE İBRÂHİM EFENDÎ HAZRETLERİ TARAFINDAN VÂRİD OLAN BİR MÛTÂLAA-İ AHLÂKİYYEDİR. (AYNEN)</i>	93
<i>D. TASAVVUF</i>	96
<i>E. EDEBİYÂT-I SÛFİYYE</i>	96
<i>F. LETÂİF-İ SÛFİYYE</i>	98
<i>G. HİKEM-İ SÛFİYYE</i>	99
<i>H. ZÂYİÂT-I AZİME-İ DİNİYYEDEN</i>	99
<i>I. ARZ-I ŞÛKRÂN</i>	100
III. ÜÇÜNCÜ SAYI	101
<i>A. ARZ-I TEŞEKKÜR</i>	101
<i>B. HAKİKAT-İ İNSÂNİYYE</i>	101
<i>C. Mİ'RÂC-I ÂRİFİN</i>	105
<i>D. AHLÂKİYYE-İ SÛFİYYE</i>	110

<i>Kitâb ve Sünnet</i>	111
IV. DÖRDÜNCÜ SAYI	115
A. CİHÂD-I EKBER	115
B. TERÂCİM-İ AHVÂL-İ SÛFİYYE.....	118
C. TASAVVUF.....	122
D. EVRÂK-I VÂRÎDE	122
E. TASAVVUF	124
F. EDEBİYÂT-I SÛFİYYE.....	125
G. HİKEM-İ SÛFİYYE.....	125
H. URFA'DA TERAKKİYÂT-I MA'NEVİYYE.....	126
İ. TASHÎHÂT	127
V. BEŞİNCİ SAYI.....	129
A. TEÂRÛF-İ RÛHÂNÎ VE İTTİHÂD VE TERAKKÎ FİRKASININ ESRÂRI.....	129
B. İZÂH VE TAFSÎL	131
C. ÂLEM-İ İSLÂMİYYET'TE SA'Y U AMEL YÂHÛD TEŞEBBÛS-İ ŞAHSÎ.....	133
D. EDEBİYÂT-I SÛFİYYE.....	136
E. İSTİLÂHÂT-I SÛFİYYE.....	139
F. HİKEM-İ SÛFİYYE.....	141
G. MUHÂVERE.....	142
H. İ'LÂN	142
SONUÇ	144
BİBLİYOGRAFYA	146
EK 1. TASAVVUF DERGİSİ SAYI:1, SAYFA:1.	151

KISALTMALAR

age.	:Adı geçen eser.
Ank.	:Ankara.
bkz.	:Bakınız.
c.	:Cilt.
C. Ūlâ	: Cumade'l-Ūlâ.
C. Âhir	: Cumade'l-Âhir.
ev.	:eviren.
DİA.	:Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi.
h.	:Hicrî.
Haz.	:Hazırlayan.
İst.	:İstanbul.
K. Evvel	: Kânûn-i Evvel.
K. Sâni	: Kânûn-i Sâni.
m.	:Milâdî.
r.	:Rûmî.
R. Evvel	: Rabû'l-Evvel.
R. Sâni	: Rabû'l- Sâni.
s.	:Sayfa.
TA	:Türk Ansiklopedisi.
T. Evvel	:Teşrîn-i Evvel.
T. Sâni	: Teşrîn-i Sâni.

GİRİŞ

TASAVVUF DERGİSİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

I. TASAVVUF DERGİSİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

A. TASAVVUF DERGİSİNİN DIŞ ÖZELLİKLERİ

1. Derginin Sahibi

Derginin sahibi ve baş yazarı, Urfa Mebusu Şeyh Safvet Efendi'dir. Derginin ilk sayfasının sağ üst köşesinde "sâhib-i imtiyâz ve ser muharriri Urfa Mebusu Şeyh Safvet"¹ ifadesi yer almaktadır.

2. Derginin Yayımlandığı Süre ve Fiyatı

Tasavvuf dergisi yayım hayatına, 22 Rabû'l-Evvel 1329/10 Mart 1327/23 Mart 1911² tarihlerinde başlayıp, 22 Zi'l-Hicce 1329/1 Kanûn-ı Evvel 1327/14 Aralık 1911'de³ sona ermiştir. Dergi, perşembe günleri ve haftalık olarak çıkartılmıştır. Sadece otuz beş sayı yayınlanabilmiştir. Yayımlandığı bu kısa süre zarfında genellikle düzenli olarak çıkarılmıştır. Fakat yirmi yedinci sayıdan sonra bazı aksaklıklar ortaya çıkmıştır. Yirmi yedinci sayı ile yirmi sekizinci sayı arasındaki süre iki haftadır. Yani yirmi yedinci sayı 28 Ramazan 1329/8 Eylül 1327/22 Eylül 1911'de⁴, yirmi sekizinci sayı ise 12 Şevvâl 1329/22 Eylül 1327/6 Ekim 1911'de⁵ yayınlanmıştır. Bundan sonra yirmi dokuzuncu sayı yirmi sekizinci sayıdan bir hafta sonra normal süresinde 18 Şevvâl 1329/29 Eylül 1327/12 Ekim 1911⁶ tarihin de yayınlanmıştır. Yirmi dokuzuncu sayı ile otuzuncu sayı arasında da iki hafta vardır. Otuz ile otuz birinci sayı arasındaki süre bir haftadır. Fakat bundan sonra derginin çıkış tarihleri düzenli olmamıştır. Bunu açıklamamız gerekirse: Otuz birinci sayının tarihi 10 Zi'l-Ka'de 1329/20 Teşrîn-i Evvel 1327/2 Kasım 1911'dir.⁷ Burada bir sorun yoktur. Ama otuz ikinci sayı için verilen tarih 10 Zi'l-Ka'de

¹ Tasavvuf Dergisi, sayı: 1, s.1

² Tasavvuf Dergisi, sayı: 1, s.1.

³ Tasavvuf Dergisi, sayı: 35, s.1.

⁴ Tasavvuf Dergisi, sayı: 27, s.1.

⁵ Tasavvuf Dergisi, sayı: 28, s.1.

⁶ Tasavvuf Dergisi, sayı: 29, s.1.

⁷ Tasavvuf Dergisi, sayı: 31, s.1.

1329/27 Teşrîn-i Evvel 1327/9 Kasım 1911'dir. Tarihin rûmî kısmı doğru fakat hicri kısmı yanlıştır. 17 Zi'l-Ka'de 1329 olması gerekirdi. Otuz üçüncü sayının tarihi ise 9 Zi'l-Ka'de 1329/27 Teşrîn-i Evvel 1327/9 Kasım 1911 olarak verilmiştir. Yani aynı hata iki defa tekrarlanmıştır. Bundan sonra otuz üçüncü sayı ile otuz dördüncü sayı arasında olması gereken bir haftalık süre yerine üç haftalık bir zaman dilimi vardır. Otuz üçüncü sayının sonunda "İ'tizâr" başlığı altında, "İdâremizce ba'zı esbâb-ı mânia ilcâsıyla iki haftadan beri cerîdemizi intişâr edemediği cihetle kârîin-i kirâma arz-ı intizâr ederiz."⁸ şeklinde bir açıklama yapılmıştır. İlerleyen bölümlerde de açıklanacağı gibi çeşitli sebeplerden ve özellikle de maddi nedenlerden dolayı dergi sadece iki sayı daha çıkarılmış ve sonra yayın hayatına veda etmiştir.

Derginin fiyatıyla ilgili bütün açıklamalar ilk sayfada ve sayfanın üst kısmında yer almaktadır. "Nüshası yirmi paradır" ifadesiyle derginin bir tanesinin fiyatı açıklanırken "şerâit-i iştirâ" yani satış şartları başlığıyla da derginin Osmanlı memleketleri ile Mısır ve yabancı ülkeler için abonelik fiyatı ifade edilmiştir. Buna göre derginin seneliği; Osmanlı ülkeleri için otuz kuruş; Mısır ve yabancı ülkeler için yedi franktır. Derginin ücretinin Dersaâdet Postahanesi'ne Tasavvuf dergisi namına gönderilmesi istenmiş, kod numarasının yüz kırk üç olduğu belirtilmiştir. Derginin dağıtım merkezi ise Bâb-ı Âlî Caddesi'ndeki Cemiyet⁹ Kütüphanesi'dir.

3. Derginin Basıldığı Matbaalar

Dergi, üç farklı matbaada basılmıştır. Birinci ve ikinci sayılar, *el-Hadâra Matbaası*'nda, üçüncü sayı *Hürriyet Matbaası*'nda basılmıştır. Üçüncü sayıdan sonra matbaa konusunda bir istikrar sağlanmış ve dördüncü sayıdan itibaren diğer sayıların tamamı *Ebu'z-Ziyâ Matbaası*'nda basılmıştır.

⁸ Tasavvuf Dergisi, sayı: 33, s.8.

⁹ Cemiyet ile Cemiyet-i Sûfiyye kastedilmektedir. Bu cemiyet için bkz.: Mustafa Kara, **Din Hayat Sanat Açısından Tekkeler ve Zaviyeler**, İst. 1990, s.287-297.

B. TASAVVUF DERGİSİNİN İÇ ÖZELLİKLERİ

1. Derginin Amacı

Dergi daha önce de ifade edildiği gibi 1911 yılında İttihâd ve Terakkî döneminde¹⁰ yayımlanmıştır. Derginin sahibi Şeyh Safvet'e göre, eşitlik ve adaleti savunan tasavvuf, birlik ve kardeşliğe ve bununla birlikte güzel ahlaka ilmen ve amelen önemli bir vesiledir. Milli hâkimiyete uygun olan şeylerin bütünü içinde barındırmaktadır. Aynı zamanda Şeyh Safvet bu özellikleri dolayısıyla Meşrutiyet'in ilanından beri Tasavvuf adıyla bir dergi çıkartılmak istendiğini¹¹ söylemektedir. Şeyh Safvet derginin çıkarılma sebeplerine şu sözleriyle devam etmektedir: "Ve lâ-siyemmâ sâdât-ı sûfiyyenin mesâlik-i kadîme-i mübeccelesi nâmına murûr-i zaman ile ârız olan teşebbühât-ı bâtule seyyiesiyle eslâf-ı güzin Rıdvânullahi Teâlâ-aleyhim ecmâin-hazerâtına kadar sirâyet-i melhûz bulunan zunûn-ı fâside ve efkâr-ı câhideden turuk-ı aliyeyyî tenzîh ve takdîs eylemek niyet-i hâlisânesiyle mütekaddimîn ve müteahhirîn-i sûfiyyenin akâid ve muâmelâtına, ahvâl ve makâmâtına ve esrâr ve işârâtına nazır ve bunların Kitap ve Sünnet ile müşeyyed ve müeyyed olduğuna dâir neşriyât-ı münâsibe umûr-i vâcibe sırasına geçmiş idi"¹².

Şeyh Safvet her ilim dalında olduğu gibi sufiyye sınıfında da bir durgunluk ve bozulma olduğunu, özellikle *İstibdat Günleri*'nin¹³ zulmünden sufiyye sınıfının da büyük tahribat gördüğünü, bunun mutasavvıflara daha fazla zarar vermesini engellemek için kendisinden çok önce İmâm Abdülkerim Kuşeyri ve ondan sonra da Adülkadir Geylânî, Mevlana gibi büyük mutasavvıfların yaptığı gibi bir şeylerin yapılması gerektiğini vurgulamaktadır. Ona göre mutasavvıfların da yenilenmeye ihtiyacı vardır. Meşrutiyetin sağlamış olduğu feyz ve açılımın etkisiyle diğer meslek gruplarının yaptığı gibi tasavvuf erbabının da gayretlerini ve düşüncelerini duyurmak, görüşüp tartışmak için bu derginin çıkarıldığını söylemiştir.¹⁴ Bu zamana

¹⁰ İttihâd ve Terakkî dönemi 1908-1918 yıllarını kapsamaktadır. Bu dönemle ilgili olarak bkz. İbrahim Temo, **İttihad ve Terakki Anıları**, İst. 1987; Sina Akşin, **Jön Türkler ve İttihat ve Terakki**, Ank. 2001; M. Şükrü Hanioglu, **Bir Siyasal Örgüt Olarak İttihat ve Terakki Cemiyeti**, İst. 1985.

¹¹ Tasavvuf Dergisi, sayı: 1, s.1.

¹² Tasavvuf Dergisi, sayı: 1, s.1.

¹³ İstibdat günleriyle, II. Abdülhamit'in tahta kaldığı 1876 ile 1909 yılları arası kastedilmektedir. Bu dönemle ilgili olarak bkz. Orhan Koloğlu, **Abdülhamit Gerçeği: Ne Kızıl Sultan Ne Ulu Hakan**, İst. 1987; Nizamattin Nazif Tepedelenlioğlu, **İlan-ı Hürriyet ve Sultan II. Abdülhamit Han**, İst. 1960.

¹⁴ Tasavvuf Dergisi, sayı: 1, s.1.

kadar böyle bir derginin çıkarılmadığını ve bu boşluğun kendisini *Tasavvuf* dergisini çıkarmaya sevk ettiğini açıklamıştır¹⁵.

2. Derginin Okuyucu Kütlesi ve Kaynakları

Dergi özel bir sınıfa hitap etmemektedir. Tasavvufa ilgisi, merakı olan ya da asgari düzeyde tasavvufu öğrenmeye çalışanlara uygun bir şekilde hazırlanmıştır. Konular ayrıntılara girilmeden genel hatlarıyla işlenmeye çalışılmıştır. Kısaca açıklamak gerekirse, tasavvuf ıstılahlarından bahsedilmiş, sufiyye ahlakı açıklanmış, sufiyye edebiyatından ve mektuplarından, önemli mutasavvıfların hayatlarından örnekler verilmiştir. Tarikatlar ve onların yaşantıları gibi tasavvufun ayrıntılarından sayılabilecek konulara hiç yer verilmemiştir. Sadece belli bir gruba değil de daha fazla kimseye ulaşmak için beşinci sayıdan itibaren “*İlan*” başlığı altında abone olmak isteyenlerin nasıl abone olacaklarına dair kısa bir yazı yazılmıştır. İlanda şunlar ifade edilmiştir:

“Abone kaydı arzusunda bulunan kârîîn-i kirâmın matbaa-i Ebu’z-Ziyâ idâre memuru **Ârif Efendi**’ye mürâcaat buyurmaları temennî olunur”¹⁶.

Derginin maddi kaynaklarına gelince, derginin, İttihad ve Terraki Fırkası tarafından desteklendiği izlenimi verilmektedir. Bu intibanın uyanmasında daha derginin ilk sayısında Meşrutiyet’i ve İttihad ve Terakki Fırkası’nı öven bir makalenin¹⁷ yayınlanmış olması ve derginin diğer sayılarında da bu durumun devam etmesi gösterilebilir.

Derginin gözle görülür en önemli gelir kaynağı abonelerden gelen paradır. Derginin bazı sayılarında “*Muhâbere* veya *Açık Muhâbere*” başlığı altında abone olan kişilerin isimleri ve abone oldukları süre duyurulmuştur.¹⁸ Fakat dergi, yukarıda da açıklandığı gibi yirmi yedinci sayıdan sonra bazı aksamalara maruz kalmıştır. Otuz birinci sayıda “*Niyâz-ı Mahsus*” başlığı altında “Muâmelât-ı hisâbiyyemizin muhâfaza-i intizâmına medâr olmak üzere henüz bedel-i iştirâki tesviye buyurmayan kârîîn-i kirâmın himmetlerini niyâz eyleriz”¹⁹ denilerek henüz ücretlerini ödemeyen

¹⁵ Tasavvuf Dergisi, sayı: 1, s.2.

¹⁶ Tasavvuf Dergisi, sayı: 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 15, 16, 21, s.8.

¹⁷ Tasavvuf Dergisi, sayı: 1, s.5.

¹⁸ Tasavvuf Dergisi, sayı: 5, 7, 9, 10, 12, 13, 14, s.8.

¹⁹ Tasavvuf Dergisi, sayı: 31, s.8.

okuyuculardan bir an evvel ücretlerini ödemelerini istenmiştir. Dergi, mali sıkıntı yüzünden yayım hayatını otuz beşinci sayıda sonlandırmak zorunda kalmıştır.

3. Dergide İşlenen Konular

Dergi konularını genel okuyucu kütlesine göre ayarlamıştır. Şeyh Safvet'in ifadesine göre dergide şu konuların yer alması planlanmıştır:

1. Sâdât-ı Sûfiyye akaidi
2. İstılâhâtı
3. Terâcim-i ahvâli
4. Şiir ve edebiyâtı
5. Menzilleri ve makamları vb.²⁰

Şeyh Safvet'e göre tasavvuf teorik ve pratik bakımdan eşitlik ve adalete, birlik ve kardeşliğe ve bütün ahlakî güzelliklere ulaşmak için önemli bir araçtır. Bu bakımdan bütün bunları hedefleyen milli hâkimiyet ile tam bir uyum içerisinde. Dergide yer alan yazılar da milli hâkimiyeti pekiştirmeye yöneliktir. Onun bu yaklaşımından derginin siyasi amacının ilmi amacından önde geldiği anlaşılmaktadır. Dergide yer alan yazılar gözden geçirildiğinde de özellikle ilk sayılarda zamanın siyasi otoritesi olan İttihat ve Terakki'yi ve İttihat ve Terakki'nin savunucusu olduğu düşünceleri ön planda tutan bir muhtevaya sahip olduğu görülmektedir. Birinci sayıdaki “*Tasavvuf ve Meşrutiyet*”, ikinci sayıdaki “*İttihat ve Uhuvvet*”, “*Hilfû'l-Füdûl ve İttihat ve Terakki Cem'iyeti'nin Şeriat-ı Garâ-yı İslâmiyye'de Mazhariyyet-i Ma'neviyyesi*” başlıklı yazılar bunu açıkça göstermektedir.

Dergide yer alan konular bazı ana başlıklar haline getirilerek sınıflandırılmıştır. Sınıflandırılan bu başlıklar hakkında aşağıda kısaca bilgi verilmiştir.

²⁰ “...Tasavvufun fihrist-i mebâhisâtı: sâdât-ı sûfiyyenin akâidi, ıstılâhâtı, terâcim-i ahvâli eş'âr ve edebiyât, menâzil ve makâmâtı gibi mevzûu dâiresinde mesâil-i şettâdan ibâret olacak ve ahlâk-ı umumiye üzerinde te'sirât-ı hasenesi ümidiyle en ziyâde tehzîb-i nûfûs ve mekârim-i ahlâk-ı sûfiyye mebhâslarına ihtimâm edilecektir.” Tasavvuf Dergisi, sayı:1, s.2.

a. Siyasi Konular Hakkında Yazılanlar

Tasavvuf dergisinde siyasî konularla ilgili makaleler önemli bir yer tutmaktadır. Bazen bu makaleler doğrudan bazen de işlenen konular arasına sıkıştırılmıştır. Bu makalelerde genellikle II. Abdülhamit ve dönemi yerilmiş, İttihat ve Terakki Fırkası ise aşırı derecede yüceltilmiştir. Özellikle bu makaleler, çoğunlukla derginin ilk on sayısının birinci ve ikinci makalelerine denk gelmektedir ve kaleme alan yazarlar ise Şeyh Safvet Efendi ile Haydarîzâde İbrâhîm Efendi'dir.

Şeyh Safvet, Meşrutiyet ilan edilene kadar geçen süre için “*mezâlim-i şedide*”²¹ ifadesini kullanırken İttihat ve Terakki Fırkası'nı Hılfü'l-Füdûl'a²² benzetmiştir. Haydarîzâde İbrahim ise tasavvufu, meşrutiyetin aslının tecellisinden ibaret görmekte; tasavvuf imamlarının manevî feyzlerini âlem-i cismânî de yaymak için meşrutiyetten daha etkin bir yardımcı bulunamayacağını söylemektedir. Aynı şekilde meşrutiyeti desteklemek ve güçlendirmek için de tasavvufu himaye etmekten daha geçerli bir yol ve vasıta bulunamayacağını ifade etmiştir.²³

b. Edebiyât-ı Sûfiyye

Dergide yer alan önemli bölümlerden birisi de *edebiyât-ı sûfiyye*dir. Bu bölüme ilk sayıdan itibaren yer verilmiştir. Devamlılık arzeden bölümlerdendir. Çok az sayıda yer almamıştır.²⁴ Şunu da belirtmek gerekir ki derginin bazı sayılarında²⁵ edebiyât-ı sûfiyye başlığı yazılmadan doğrudan şiirin kime ait olduğu belirtilmiş ve hemen şiire geçilmiştir. Az da olsa eserin kime ait olduğu hiç belirtilmeden doğrudan şiire geçildiği de olmuştur.²⁶ Bazen bir başlık altında bir tane şairin eserine yer verildiği gibi şiirin uzunluk ve kısalığına bağlı olarak birden fazla şairin eserlerine de yer verildiği olmuştur.

Şairlerin Arapça, Farsça ve Osmanlıca eserlerine yer verilmiştir. Arapça ve Farsça eserlerin bazılarının hemen altında tercümeleleri de vardır.²⁷ Eserler, gazel, tahmis, kaside, münacat, naat, tazmin, teştir gibi manzum türlerden oluşmaktadır.

²¹ Tasavvuf Dergisi, sayı: 1, s.2.

²² Tasavvuf Dergisi, sayı: 2, s.3-5.

²³ Tasavvuf Dergisi, sayı: 3, s.8.

²⁴ 3., 18., 24., 25., 28. sayılarda edebiyât-ı sûfiyye bölümü yoktur.

²⁵ 17., 19., 20., 21., 22., 23., 29. sayılarda edebiyât-ı sûfiyye bölümünde işlenen konular bulunmakla birlikte edebiyât-ı sûfiyye başlığı bulunmamaktadır.

²⁶ 9. ve 10. sayılarda şiirin kime ait olduğu belirtilmemiştir.

²⁷ 6., 7., 10., 11., 15. bazı Arapça ve Farsça şiirlerin tercümeleleri de verilmiştir.

Dergide eserlerine yer verilen şairlerden bazılarını şöyle sıralayabiliriz:

1. Şeyh Abdullah Ensarî (ö.481/1088)
2. Mevlana Muhammed Şirin (ö.110/729)
3. Mevlana Abdurrahman Molla Camî (ö.898/1493)
4. Mevlana Halid Şehrezurî (ö.1190-1242/1776-1826)
5. Cüneydi Bağdadî (ö. 297/909)
6. İbrahim Gülşenî (ö.940/1533)
7. Ahmet er-Rifâî (ö. 578/1183)
8. Ömer Rûşenî (ö.892/1487)
9. Abdulğanî Nablusî (ö.1143/1731)
10. Ahmet Remzî (ö. 1353/1944)
11. Muhyiddîn Arabî (ö.638/1240)
12. Davud Paşa İdâdîsi Müdürü Ali Rza Efendi²⁸
13. Eski Sivas Valisi Nazım Paşa²⁹

Fark edildiği üzere vefat etmiş, tanınan önemli sufilerin şiirlerine yer verildiği gibi, o dönemde hala yaşamakta olan şairlerin şiirleri de bulunmaktadır.

c. Hikem-i Sûfiyye

Dergi de yer alan bölümlerden biri de hikem-i sûfiyyedir. Bu bölümde daha önceki devirlerde yaşayan meşhur sufilerin özlü sözleri bulunmaktadır. Edebiyât-ı Sûfiyye kısmı kadar geniş bir yer tutmamaktır. Eserin bazı sayılarında³⁰ bu kısma yer verilmiştir.

Dergi de hikmetli sözleri bulunan mutasavvıflardan bazıları şunlardır:

1. Hakîm Tirmizî (ö. 285/898)
2. Ebu Mansur Abbâdî(ö.547/1152)

²⁸ Yapılan tüm araştırmalara rağmen ölüm tarihine rastlanmamıştır.

²⁹ Yapılan tüm araştırmalara rağmen ölüm tarihine rastlanmamıştır.

³⁰ 1., 2., 4., 5., 7., 9., 11., 12., 16., 27., 35. sayılar da bulunmaktadır.

3. İbrâhîm Havvâs (ö.291/903)
4. Hüseyin b. Mansûr (ö.309/921)
5. Ebû Muhammed İbnü'l-Mürtaiş (ö. 328/939)
6. Ebû Amr Dimeşki (ö. 320/931)
7. Ebû Ya'kup Nehrecûrî (ö.330/941)
8. Ebû Medyen Mağribî (ö.594/1197-98)
9. Ebû Ali Rûzbârî (ö. 322/933)
10. Hamdûn b. Ahmed el-Kassâr (ö.271/884)
11. Bişr Hâfî (ö.227/841)
12. İmâm Zeynelâbidîn (ö.75/693)

d. Ahlâk-ı Sûfiyye

Dergi de üzerinde durulan konulardan biri de ahlâk-ı sûfiyyedir. Şeyh Safvet Efendi bu konulara geçmeden önce, bölümün yayımlandığı ilk sayıda bir açıklama yapma ihtiyacı hissetmiştir. Bu açıklamada kısaca, bundan sonra basılacak olan ahlak-ı sufiyye bölümlerinin, büyük alim ve sufi **İmam Abdülvehhâb Şa'rânî**'nin (ö. 973/1563) **Kanuni Sultan Süleyman** zamanında (1520-1566) kendi muasırı olan alimlerin içinde bulunduğu gafletten dolayı yazdığı *Tenbihü'l-Muğterrîn*³¹ adlı eserinden alıntılar olduğunu ifade etmiştir.³²

Dergi de işlenen ahlâk-ı sûfiyye konuları şunlardır: Kitap ve Sünnet³³, hüsn-i edeb³⁴, ref'et ve şefkat³⁵, sanat ve hırfet³⁶, hubb-i mesâkin³⁷.

e. İstılâhât-ı Sûfiyye

Her alanın kendine ait terim ve ifadeleri vardır. Bunlar bilinmeden o konuyla ilgili yazılan eserler çok da iyi anlaşmaz. Bunun farkında olan Tasavvuf dergisi, içinde kendi alanının ıstılahlarıyla ilgili bir bölüme de yer vermiştir.

³¹ Söz konusu eser, Kâhire'de, 1990'da basılmıştır.

³² Tasavvuf Dergisi, sayı: 3, s. 6-7.

³³ Tasavvuf Dergisi, sayı: 3, s. 7.

³⁴ Tasavvuf Dergisi, sayı: 15, s. 2-3.

³⁵ Tasavvuf Dergisi, sayı: 31, s. 4.

³⁶ Tasavvuf Dergisi, sayı: 33, s. 2-3.

³⁷ Tasavvuf Dergisi, sayı: 34, s. 4-5.

Şeyh Safvet, *İstılâhât-ı sufîyye* başlığının ilk yer aldığı bölümün sonunda şu açıklamayı yapmıştır: “Tasavvufun fihristinde ıstılâhât-ı sûfiyye dahî münderic idi. Erbâb-ı şevk ve muhabbeti ulûm-i vehbiyye ve ahvâl ve makâmât-ı seniyyenin esrâr ve envârından hisse-mend-i füyûzât etmek üzere sâdât-ı kirâm-ı sûfiyyenin işârât ve ıstılâhâtını cem‘ ve tedvîn eyleyen urefâ-yı güzînin âsâr-ı mübârakelerinden iktibâs ile ba‘demâ tasavvufun sahîfelerine ıstılâhât-ı sûfiyyeye âid ta‘rîfâtın dercine ihtimâm edilecektir.”³⁸ Bu bölümün kaynağı olarak da büyük mutasavvıfların yazmış olduğu eserler gösterilmiş; fakat “Ahlâk-ı Sufiyye” kısmında olduğu gibi hangi sufinin kitabından yararlandığı açıkça ifade edilmemiştir.

Dergi de “İstılâhât-ı Sufiyye” başlığı altında şu konulara yer verilmiştir: İlm-i esrar³⁹, vakit ve makam⁴⁰, hâl, kabz ve bast⁴¹, heybet ve üns, vecd, tecâvüd, vücûd, cem‘ ve fark, cem‘ü’l-cem, fark-ı sâni, fenâ ve bekâ, sekr ve sahv⁴², avâlim-i külliyye⁴³. Bu terimlerin öncelikle tanımları yapılmış, daha sonra varsa kısımları açıklanmıştır.

f. Terâcim-i Ahvâl-i Sûfiyye

Dergide bulunan konulardan biri de sûfî hâl tercümeleridir. Bu bölümde sadece bir yazarın yazıları bulunmamaktadır. Farklı yazarlar tarafından değişik mutasavvıfların hayatları kaleme alınmıştır. Haydarîzâde İbrahim Efendi tarafından Şeyh Abdurrahman Tâlibanî’nin⁴⁴, Şeyh Safvet tarafından İmam Gazalî’nin⁴⁵ ve Selmân Fârisî’nin⁴⁶, Şeyh Nâci tarafından da İbn-i Âmirü’l-Karânî’nin⁴⁷ hayatları okuyucu ile paylaşılmıştır.

g. Mukâtebât-ı Sûfiyye

³⁸ Tasavvuf Dergisi, sayı: 5, s. 7-8.

³⁹ Tasavvuf Dergisi, sayı: 5, s. 7-8.

⁴⁰ Tasavvuf Dergisi, sayı: 6, s. 4-5.

⁴¹ Tasavvuf Dergisi, sayı: 12, s. 3.

⁴² Tasavvuf Dergisi, sayı: 32, s. 3-5.

⁴³ Tasavvuf Dergisi, sayı: 35, s. 2-3.

⁴⁴ Tasavvuf Dergisi, sayı: 4, s. 3-5.

⁴⁵ Tasavvuf Dergisi, sayı: 7, s. 2-3; sayı: 8, s. 8; sayı: 9, s. 2-4; sayı: 10, s. 4-6; sayı: 11, s. 4.

⁴⁶ Tasavvuf Dergisi, sayı: 33, s. 3-5; sayı: 34, s. 5-6.

⁴⁷ Tasavvuf Dergisi, sayı: 28, s. 4; sayı: 29, s. 2-3; sayı: 30, s. 3-4; sayı: 34, s. 6-7; sayı: 35, s. 4-5.

Dergide yer verilen diğerk bir bölüm de *Mukâtebât-ı Sûfiyye*'dir. Bu kısımda, mutasavvıfların birbirleriyle ya da başka alimlerle yaptıkları yazışmalar bulunmaktadır. Mektuplar Arapça, Farsça ve Osmanlıca olarak yayımlanmıştır.

Birinci mektup Muhyiddîn-i Arabî (ö. 638/1240) tarafından İmam Fahreddîn-i Râzî (ö. 606/ 1210)'ye⁴⁸ yazılmıştır. Mektupta genel olarak insanın her zaman çalışmayı terk etmesinin doğru olmadığı ve çalışıp kendi rızkını kendisinin kazanması gerektiği hakkındadır. Dergide aslı Arapça olan mektup Osmanlıca'ya çevrilmiş olarak verilmiştir.

İkinci mektubu İmam Gazâlî (ö. 505/1111) Nizâmülmülk (ö. 484/1092)'e yazmıştır.⁴⁹ Nizamülmülk'ün İmam Gazâlî'ye Bağdat Medresesi müderrisliğini teklif ettiği mektubuna cevap olarak gönderilmiştir. İmam Gazâlî bu daveti reddetmesinin sebeplerini açıklamıştır.

Üçüncü mektup, Ahmet Gazâlî (ö.520/1126) tarafından Aynü'l-Kudât Hemedânî (ö.525/1140)'ye⁵⁰ yazılan "*Risâle-i Ayniyye*" ismiyle meşhur, uzun bir mektuptur. Mektup Arapça ve Farsça bölümlerden oluşmaktadır.

Diğerk mektup, Mevlana Halid (ö.1242/1826)'in vezirlerden birine⁵¹ yazdığıdır. İçinde devlet idaresinde olan kişilerin ne yapması gerektiğiyle ilgili öğütler bulunmaktadır. Mektup, Arapça'dır.

Sonuncu mektuba gelince, Yahyâ b. Yezîd-i Sûfî⁵² tarafından İmam Malik b. Enes (ö. 179/795)'e gönderilmiş ve İmam Malik b' Enes'den de Yahyâ b. Yezîd'e cevabı⁵³ ulaştırılmıştır. Yahya Yezîd'e İmam Malik'in ipekler giydiği ve olmayacak kişilerle oturduğu haberi gelmiştir. Mektup, İmam Malik'e nasihat etmek için yazılmış; İmam Malik'in cevabında ise durumun böyle olmadığı ifade edilmiştir.

Bunların dışında derginin bazı sayılarında hata savap cetvelleri de yapılmıştır. Aşağıdaki tablo bunlara bir örnektir.

⁴⁸ Tasavvuf Dergisi, sayı: 6, s. 2-4.

⁴⁹ Tasavvuf Dergisi, sayı: 11, s. 3-4.

⁵⁰ Tasavvuf Dergisi, sayı: 12, s. 3-7; sayı: 13, s. 4-7; sayı: 14, s. 4-7.

⁵¹ Tasavvuf Dergisi, sayı: 31, s. 6.

⁵² Yapılan tüm araştırmalara rağmen ölüm tarihine rastlanmamıştır.

⁵³ Tasavvuf Dergisi, sayı: 32, s. 5.

“Üçüncü nüshada tertîb-i hurûf husûsunda bazı hataların vukûuna mebnî işbu nüshada bir hata ve savâb cetveli ile tashîhâtına luzûm görülmüş ve ba’demâ bu gibi hatâlara meydân vermemek üzere vesâit-i lâzîmeye tevessül edilmiştir.”⁵⁴

Sahîfe	Sütûn	Satır	Hatâ	Savâb
1	1	2	Kâîn	Kâriîn
1	1	11	İle	
3	1	25	Nufûş	Nukûş
3	2	28	Tuh(ح)fe	Tuh(ح)fe
4	1	32	Zikr-i muhabbet	Zikir ve muhabbet
5	19	1	Vâlâ	Velâ
5	1	31	Bulunduğun(ن)dan	Bulunduğun(ك)dan
5	1	32	Rûhâniyyetin(ن)de	Rûhâniyyetin(ك)de
5	2	11	Basîretin(ن)de	Basîretin(ك)de
5	2	23	Celâdet	Celâlet
6	2	27	Muzâlaasını	Mutâlaası
8	2	13	Kütüb	Kitâb
7	2	13	Kitâb	Kütüb
7	2	29	İntişâb	İntisâb
8	1	15	Bahrune	Tuczûne
8	1	27	Sâirsinden	Sâiresinden
8	1	30	Hisseyâtı	Hayâtı
8	1	33	Teîd	Tes’îd
8	2	19	Güzitlerden	Güzînlerinden

⁵⁴ Tasavvuf Dergisi, sayı: 4, s. 8.

8	2	24	Meşrûtiyyet	Meşrûtiyyetin
8	2	27	Meşrûtiyyet	Meşrûtiyyetin
8	2	28	Müeymin	Mü'temin

4. Derginin Yazarları

Tasavvuf dergisinin sayfaları herkese açıktır. Bu nedenle de derginin özel bir yazarlar kadrosu bulunmamaktadır. Dergide makalesi bulunan yazarlar şunlardır: Şeyh Safvet Efendi, Haydarîzâde İbrahim Efendi, Muhammed Esad Erbili, Mehmet Emin, Şeyh Rızâeddîn Remzi Rifaî, Muhammed (Mehmet) Şakir, Şeyh Osman Efendi, Abdüssamed Efendi, Mesnevihan Ali Fuat, Isparta Mebusu Süleyman Sami, Şeyh Naci, Musa Kazım, Mahmut Kamil.

(1) Başyazar: Şeyh Safvet Efendi

Derginin başyazarı ve imtiyaz sahibi, Şeyh Safvet Efendi'dir. Halveti Tekkesi Post-nişini Şeyh Hacı Mustafa Safvet Efendi, Şeyh Abdülkadir Efendi'nin oğlu olup 1866 senesinde Urfa'nın Hacı Gazi mahallesi'nde doğmuştur.⁵⁵ İlk öğrenimini Urfa'da yaptıktan sonra, eski Urfa Müftüsü Hacı Abdüllatif Efendi'nin ders halkasına katılıp dînî ve Arabî ilimlerdeki eğitimini tamamlayıp icazet almıştır. Türkçe, Arapça ve Farsça bilmektedir.⁵⁶

Ağustos 1318'de Urfa İdadisi Farsça ve ahlak dersleri muallimliğine tayin olmuştur. Teşrinievvel 1324'te bu görevinden ayrılmıştır. Kısa bir süre de Urfa Bidayet Mahkemesi azalığında bulunmuştur.⁵⁷

Birinci seçim devresinde 22 Teşrinisani 1324 (1908)'de Urfa Mebusluğuna seçilmiş ve Meclis-i Mebusan'ın feshi üzerine 5 Kanunisani 1327 (1911)'de mebusluktan ayrılmıştır. İkinci seçimde ise 30 Mart 1328 (1912)'de tekrar Urfa Mebusu olmuş fakat 28 Temmuz 1328 (1912)'de Meclis'in feshi nedeniyle görevinden yine ayrılmak zorunda kalmıştır. Üçüncü seçim 22 Şubat 1329 (1913)'da

⁵⁵ Sadık Albayrak, **Son Devir Osmanlı Uleması**, İst. 1981, c. 4-5, s. 254.

⁵⁶ Sadık Albayrak, **age**, İst. 1981, c. 4-5, s. 254.

⁵⁷ Sadık Albayrak, **age**, İst. 1981, c. 4-5, s. 255.

yine Urfa Mebusu olan Şeyh Safvet 21 Temmuz 1334 (1918)'de memuriyete tayini nedeniyle mebusluktan ayrılmıştır.⁵⁸

21 Temmuz 1334'de Meclis-i Meşâyih Reisliği'ne tayin olmuştur. 9 Mart 1335 (1919)'te riyasetten ayrılmış ve 12 Teşrinisani 1335 (1920)'te Tetkîk-i Mesahif ve Müellefât-ı Şer'iyeye Meclisi oldu. 20 Eylül 1336 (1921)'da ayrılmış ve 27 Teşrinievvel 1336 (1921)'da tekrar riyasete getirilmiştir.⁵⁹

23 Temmuz 1338 (1922)'de Darü'l-Hikmeti'l-İslamiyye azalığına naklen tayin edilmiş, 1 Teşrinisani 1338 (1922)'de memuriyet hizmetlerinden açıkta kalmıştır.⁶⁰

11 Ağustos 1339 (1923)'da Urfa milletvekili olarak T.B.M.M.'e girmiş ve 3 Mart 1340 (1924)'da elli üç arkadaşı ile Hilâfetin kaldırılması için kanun teklifi vermiştir. Kanun teklifinin sebebini, Hüseyin Vassaf kitabında şu ifadelerle açıklamıştır: “Meclis-i Meşâyih azası, bana bir tekke meşâhati vermediler diye, âzâ-yı müşarün ileyhime ızhâr-ı buğz ederek; hatta Ankara'ya gidip, tarikatların ilgası ve tekkelerin seddi yolunda teşvikatta ve tergîbâta bulunduğu rivâyet olunuyor. Hatta, şuarâ-yı sufîyyeden iki zât bu haline işâreten şu rubaiyi yazmışlardır:

Anı, yâ Rabbî, ateşinde kavur,
Külünü, âsmân-ı kahra savur,
Uyarak, en şenîne küfrün,
Şeyh Safvet Efendi, oldu gavur.”⁶¹

“Şeyh Safvet Efendi ise, bugüne kadar halifeliğin ne olduğu konusunda inceleme yapılmadığını, bu açıdan da ortak bir yargının oluşmadığını belirtmiş, halifeliğin şu ana dek hükümdarlığı elinde bulunduranlarca kullanıldığını ve hükümet etmek anlamını karşılayan bu makamın ‘aklen ve mantiken Büyük Millet Meclisi’nin şahsı maneviyyesinde tamamiyle tecelli etmiş’ olduğunu açıklamıştır.”⁶²

Haziran 1927'de Urfa Milletvekilliği görevine devam etmektedir. 27 Ekim 1950'de vefat etmiştir.⁶³

⁵⁸ Sadık Albayrak, **age**, İst. 1981, c. 4-5, s. 255.

⁵⁹ Sadık Albayrak, **age**, İst. 1981, c. 4-5, s. 255.

⁶⁰ Sadık Albayrak, **age**, İst. 1981, c. 4-5, s. 255.

⁶¹ Vassaf, **Sefîne-i Evliya**, (Çev: Mehmet Akkuş, Ali Yılmaz), İst. 1990, s.132.

⁶² Işıl Çakan, **Türk Parlamento Tarihi'nde II. Meclis**, İst. 1999, s.168.

⁶³ Sadık Albayrak, **Son Devir Osmanlı Uleması**, İst. 1981, c. 4-5, s. 255.

İzmirli İsmail Hakkı ile yaptıkları tartışma meşhurdur. Bu münakaşaya mesnet teşkil eden “Ulûm-i Şerîyye ve Asrî Müceddidlerimiz” ile “Tasavvufun Zaferleri” adlı iki eseri vardır.

(2) Diğer Yazarları

(i) Haydarîzâde İbrahim

Musul'un *Erbil* kazasında 1864 yılında doğmuştur. Ulemadan **Haydarîzâde Asım Efendi**'nin oğludur. Erbil'de medresede okumuş ve ayrıca özel ders almıştır. Adliye Nezâreti'nde bir heyet huzurunda verdiği imtihanda her çeşit mahkeme başkanlığında bulunabilecek liyakatte olduğunu ispat ederek 20 Haziran 1884'te mertebe-i sâniye diploması almıştır.⁶⁴

19 Ağustos 1886 ile 5 Ağustos 1918 tarihleri arasında Haydarîzâde İbrahim Efendi, Zaho ve Cidde Naibliği, Cidde Bidâyet Mahkemesi Başkanlığı, Musul Vilayeti Merkez Bidayet Mahkemesi Müddeiumumî Muavinliği, Meclis-i Maarif Azalığı, Dârü'l-Hayrî Âlf Müdürlüğü, Diyarbekir Merkez Naibliği, Defter-i Hâkânî Nezâreti Umûr-ı Şer'îyye memurluğu, Kadastro Mektebi Hukuk bölümünde Mecelle Muallimliği, Medresetü'l-Vâizîn'de Mezâhib ve Turuk-ı İslamiyye Tarihi dersi öğretmenliği görevlerinde bulunmuştur.⁶⁵

İbrahim Efendi, 5 Ağustos 1918'de Dârü'l-Hikmeti'l-İslâmiyye üyeliğine tayin edilmiştir. İzzet Paşa'nın çekilmesi üzerine Sultan Vahîdeddîn'in 11 Kasım 1918 tarihli Hatt-ı Hümayunu ile vazifelenirilen Tevfik Paşa'nın ikinci sadrazamlığında, Darü'l-Hikmeti'l-İslâmiyye azalığından şeyhülislamlığa yükseltilen İbrahim Efendi'nin ilk meşihati, iki ay bir gün sürmüştür. 12 Ocak 1919'da görevinden istifa etmiş ve Tevfik Paşa'nın üçüncü sadrazamlığında tekrar şeyhülislam olmuştur. İkinci meşihati 3 Mart 1919 tarihine kadar süren İbrahim Efendi, Ali Rıza Paşa Hükümeti sırasında üçüncü defa şeyhülislam olmuştur. Salih Paşa Kabinesi sırasında şeyhülislamlık görevi yine kendisine bırakılan Haydarîzâde, dördüncü defa istifa etmiştir. Meşrutiyet devrindeki kabine değişiklikleri yüzünden sık

⁶⁴ Sadık Albayrak, **Son Devir Osmanlı Uleması**, İst. 1980, c. 2, s.169; Kemal İpşirli-Kemal Beydilli, “İbrâhim Efendi, Haydarîzâde”, DİA, İst. 2000, c.21, s.297.

⁶⁵ Geniş bilgi için bkz. Sadık Albayrak, **Son Devir Osmanlı Uleması**, İst. 1980, c. 2, s.169-170; Kemal İpşirli-Kemal Beydilli, “İbrâhim Efendi, Haydarîzâde”, DİA, İst. 2000, c.21, s.297.

sık istifa ve tayinlere sebep olmuş bu dört meşihat süresinin toplamı dokuz ay yirmi gündür.⁶⁶

Haydarîzâde daha sonra Türkiye’den ayrıldı ve 1933 yılında Medine’de vefat etti.

Mezâhib ve Turuk-ı İslâmiyye adlı küçük eseri, Rekin Ertem tarafından sadeleştirilerek İslam Mezhepleri ve Tarikatları Tarihi adıyla yayımlanmıştır (İstanbul 1981). Rüya, Terkib-i Bend, Irak Ordusuna Hitap isimli küçük hacimli manzum eserleri de basılmıştır.⁶⁷

(ii) Muhammed Esad

Musul’un Erbil kazasında, h. 1264/m. 1847-48 yılında dünyaya gelmiştir. Dedesi, *Halidiyye*’nin kurucusu **Halid el-Bağdadî** (ö.1242/1826)’nin Erbil’de inşa ettirdiği tekkeye şeyh olarak tayin ettiği halifesi **Hidayetullah Efendi**⁶⁸, babası daha sonra aynı tekkeye şeyhlik görevinde bulunan **Muhammed Said Efendi**⁶⁹, dir. Medrese tahsilini doğduğu bölgede tamamlayan Esad Efendi, **Halidi şeyhi Taha el-Harîrî** (ö.1292/1875)’ye intisap edip sülûkünü tamamlayarak hilafet almıştır.⁷⁰ Hocasının vefatından sonra İstanbul’a giderek tarikat faaliyetlerini burada sürdürmüştür. Aralarında Beşir Ağa Tekkesi, Molla Pîrî Cami ve Fatih Cami’nin de bulunduğu mekanlardaki bu çalışmaları kısa sürede dikkati çekmiştir ve Halid Paşa vasıtasıyla sarayda düzenlenen sohbetlere katılmıştır. Bir süre sonra Meclis-i Meşâyih üyeliğine tayin edilmiştir. 1883’te **Abdülhamid Rifkânî**⁷¹’den Kadîrî icâzeti alarak Kelâmî Tekkesi’nin⁷² şeyhliğini üstlenmiştir.⁷³ Bu dergâhta Kâdirî ve

⁶⁶ Geniş bilgi için bkz. Sadık Albayrak, **Son Devir Osmanlı Uleması**, İst. 1980, c. 2, s.170; Kemal İpşirli-Kemal Beydilli, “İbrâhim Efendi, Haydarîzâde”, DİA, İst. 2000, c.21, s.297; “İbrâhim Efendi, Haydarîzâde”, TA, c. 19, s.505.

⁶⁷ Kemal İpşirli-Kemal Beydilli, “İbrâhim Efendi, Haydarîzâde”, DİA, İst. 2000, c.21, s.297.

⁶⁸ Yapılan tüm araştırmalara rağmen ölüm tarihine rastlanmamıştır.

⁶⁹ Yapılan tüm araştırmalara rağmen ölüm tarihine rastlanmamıştır.

⁷⁰ Vassaf, **Sefine-i Evliya**, İst. 1999, c.2, s.355; Hasan Kamil Yılmaz, “Esad Erbilî”, DİA, İst. 1995, c.11, s.348; Ekrem Işın, “Muhammed Esad Erbilî”, Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi, İst. 1999, c.2, s.223; Sadık Albayrak, **Şeriat Yolunda Yürüyenler ve Sürünenler**, İst. 1979, s.232; Necip Fazıl Kısakürek, **Son Devrin Din Mazlumları**, ys. 1969, s.195.

⁷¹ Yapılan tüm araştırmalara rağmen ölüm tarihine rastlanmamıştır.

⁷² Tekke ve zaviyelerin kapatılmasından önceki yıllardaki faaliyetler hakkında bkz. Carl Vett, *Kelâmî Dergahı*’dan Hatıralar (İst. 1925), (çev. Ethem Cebecioğlu), İst. 1993.

⁷³ Vassaf, **Sefine-i Evliya**, İst. 1999, c.2, s.355; Hasan Kamil Yılmaz, “Esad Erbilî”, DİA, İst. 1995, c.11, s.348; Ekrem Işın, “Muhammed Esad Erbilî”, Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi, İst. 1999, c.2, s.223; Sadık Albayrak, **Şeriat Yolunda Yürüyenler ve Sürünenler**, İst. 1979, s.232; Necip Fazıl Kısakürek, **Son Devrin Din Mazlumları**, ys. 1969, s.195.

Hâlidî âdâp ve erkânı üzere irşad faaliyetlerinde bulunmuştur. Kelâmî Dergâhı şeyhi olduktan sonra daha geniş bir çevreye hitap etme imkanı bulan Esad Efendi, II. Abdülhamid tarafından memleketi Erbil'e sürgüne gönderilmiştir.

Bu arada Muhammed Esad, Erbil'deki sürgün hayatından döndükten sonra Tasavvuf dergisi bu konuyla ilgili şunları yazmıştır: “Sâhib-i makâle Şeyh Muhammed Es'ad Efendî Hazretleri'nin asr-ı hâzırın ecille-i ricâl-i ilmiyye ve ekâbir-i meşâyih-i sûfiyyeden oldukları ihvân-ı tarîkat ve tâlibân-ı hak ve hakîkatin ma'lûmudur. İ'lân-ı Meşrûtiyyet'ten mukaddem merkez-i hilâfette sâlikân-ı tarîk-ı ilâhîyi dil-sîr-i füyûzât etmekte iken istibdâd-ı leîmin a'lâm ve meâlim-i dîniyyeye son bir darbe-i elîmesi olarak hıttâ-i Irâkıyye'ye doğru bir hicret-i ıztırâfiye mübtelâ olmuşlar idi. Meşrûtiyet-i mübeccelemizin işrâkât-ı bâhiresiyle berâber pây-ı tahtın erbâb-ı iştiyâk ve ashâb-ı eşvâkı arasında af-tâb-ı cemâl-i irşâdî tekrâr tecellâ-bahşâyı envâr olmuştur. Böyle bir üstâd-ı kâmil ve mürşid-i mükemmelin iltifât ve teveccühât-ı kudsiyyesine mazhariyetimizden dolayı tahdîsen bi'n-ni'me arz-ı bahtiyârî eyleriz.”⁷⁴

II. Meşrutiyet'in ilanının ardından tekrar İstanbul'a gelerek Cemiyet-i Sûfiyye çalışmalarına katılmıştır. Bu cemiyette **Şeyhülislam Musa Kazım** (h.1338/m. 1920)'ın yanında ikinci başkan olarak görev yaparken, 1914 yılında Meclis-i Meşâyih'a tekrar seçilmiştir. Kısa süre de bu meclisin başkanlığını yapmıştır. Çıktığı Hac ziyareti dönüşü görevinden ayrılarak tasavvufi faaliyetlerine ağırlık vermiştir.⁷⁵

1925'te tekkelerin kapatılmasından sonra Erenköy'deki evinde sohbetlerine devam etti. Bu arada sürekli polis gözetimi altında tutulmuştur.⁷⁶ Menemen Olayı ile ilgisi olduğu iddia edilerek oğlu Mehmet Ali Efendi ile birlikte Menemen'e götürülüp idam talebiyle yargılanmışlardır. Hakkında verilen idam cezası yaşlılığı nedeniyle müebbet hapse çevrilmiştir. Oğlu idam edilmiştir. Esad Efendi

⁷⁴ Tasavvuf Dergisi, sayı: 4, s.5-6.

⁷⁵ Vassaf, **Sefine-i Evliya**, İst. 1999, c.2, s.361-362; Hasan Kamil Yılmaz, “Esad Erbilî”, DİA, İst. 1995, c.11, s.348; Ekrem Işın, “Muhammed Esad Erbilî”, Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi, İst. 1999, c.2, s.224; Sadık Albayrak, **Şeriat Yolunda Yürüyenler ve Sürünenler**, İst. 1979, s.233; Necip Fazıl Kısakürek, **Son Devrin Din Mazlumlari**, ys. 1969, s.196-197.

⁷⁶ Geniş bilgi için bkz. Kısakürek, **Son Devrin Din Mazlumlari**, ys. 1969, s.180-184.

Menemen’de askeri hastanede tedavi görürken 4 Mart 1931 gecesi vefat etmiştir.⁷⁷ Onun zehirletilerek öldürüldüğü şeklinde bir kanaat de vardır.⁷⁸

Eserleri arasında, Kenzü’l-İrfan, Mektûbât, Risâle-i Esadiyye, Fatiha-i Şerife Tercümesi, Tevhid Risâlesi Tercümesi ve Divan’ını sayabiliriz.⁷⁹

(iii) Musa Kazım

Şeyhülislam Musa Kazım Efendi 1275/1858 de *Erzurum*’un *Tortum* kazasında dünyaya gelmiştir. Babasının ismi **İbrahim**’dir.⁸⁰ İlköğrenimini memleketinde yaptıktan sonra, Nakşibendî Şeyhi **Mehmet Efendi**’ye⁸¹ bağlanmıştır. Daha sonra, Balıkesir’de yaşayan ağabeyinin, bazı rivayetlere göre amcasının⁸², bazılarına göre ise dedesinin⁸³ yanına gelerek eğitimine burada devam etmiştir. Balıkesir alimlerinden **Selahattin Ale’ş-Şuûrî** ve **Ali Lütfi Efendi**’den ders almıştır. Bir süre sonra da *İstanbul*’a giderek **Kazasker Eşref Efendi** ile **Hoca Şakir Efendi**’nin derslerini takip ederek 1888’de icazet almaya hak kazanmıştır. O sene açılan ruûs imtihanını geçerek Fatih Cami’nde talebe okutmaya başladı.⁸⁴

Muallim Naci (ö. 1310/1893)’ye “*Mir’at*” **Ahmet Mithat Efendi** (ö.1331/1912)’ye ise “Tefsir” okutmuştur. 1901’den 1908’e kadar Mektebi Sultani (Galatasaray Lisesi)’de Akaid, Darülmualimin ve Darülfünun’da Mantık ve Fıkıh

⁷⁷ Hasan Kamil Yılmaz, “Esad Erbîlî”, DİA, İst. 1995, c.11, s.348; Ekrem Işın, “Muhammed Esad Erbîlî”, Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi, İst. 1999, c.2, s.224

⁷⁸ ; Sadık Albayrak, **Şeriat Yolunda Yürüyenler ve Sürünenler**, İst. 1979, s.234; Necip Fazıl Kısakürek, **Son Devrin Din Mazlumlari**, ys. 1969, s.200.

⁷⁹ Vassaf, **Sefine-i Evliya**, İst. 1999, c.2, s.364-365; Hasan Kamil Yılmaz, “Esad Erbîlî”, DİA, İst. 1995, c.11, s.348-349; Ekrem Işın, “Muhammed Esad Erbîlî”, Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi, İst. 1999, c.2, s.224

⁸⁰ Sadık Albayrak, **Son Devir Osmanlı Uleması**, İst. 1981, c. 4-5, s.157; İbrahim Alâeddin Gövsa, **Meşhur Adamlar Hayatları-Eserleri**, İst. 1933-1935, c.3, s.1117; Abdülkadir Altınsu, **Osmanlı Şeyhülislamları**, Ank. 1972, s.233; İsmail Kara, **Türkiye’de İslamcılık Düşüncesi Metinler/Kişiler I**, İst. 1986, s.47; Veli Ertan, **Tarihte Meşihat Makamı, İlmiye Sınıfı ve Meşhur Şeyhülislamlar**, İst. 1969; s.125; Ferhat Koca, **Şeyhülislam Musa Kazım Efendi’nin Hayatı ve Fetvaları**, İst. 2002, s.29.

⁸¹ Abdülkadir Altınsu, **Osmanlı Şeyhülislamları**, Ank. 1972, s.233; Veli Ertan, **Tarihte Meşihat Makamı, İlmiye Sınıfı ve Meşhur Şeyhülislamlar**, İst. 1969; s.125.

⁸² Veli Ertan, **Tarihte Meşihat Makamı, İlmiye Sınıfı ve Meşhur Şeyhülislamlar**, İst. 1969; s.125

⁸³ Ferhat Koca, **Şeyhülislam Musa Kazım Efendi’nin Hayatı ve Fetvaları**, İst. 2002, s.29

⁸⁴ Sadık Albayrak, **Son Devir Osmanlı Uleması**, İst. 1981, c. 4-5, s.157; Abdülkadir Altınsu, **Osmanlı Şeyhülislamları**, Ank. 1972, s.233; İsmail Kara, **Türkiye’de İslamcılık Düşüncesi Metinler/Kişiler I**, İst. 1986, s.47; Veli Ertan, **Tarihte Meşihat Makamı, İlmiye Sınıfı ve Meşhur Şeyhülislamlar**, İst. 1969; s.125; Ferhat Koca, **Şeyhülislam Musa Kazım Efendi’nin Hayatı ve Fetvaları**, İst. 2002, s.29.

Usulü öğretmenliklerinde bulunmuştur. Ayrıca Meşihat Dairesi Yazarları Tetkik Kurulu Başkanlığı ve arkasından bu kurulun üyeliği görevlerini de üstlenmiştir.⁸⁵

II. Meşrutiyet'in ilanından sonra Meclis-i Kebir-i İlmi üyeliğine atanan Musa Kazım, İttihat ve Terakki Partisi'ne girerek Âyan Meclisi üyeliğine⁸⁶ seçilmiştir. Yaşadığı süre boyunca da İttihat ve Terakki'ye ve bu partinin savunuculuğunu yaptığı görüşlere destek vermiştir.⁸⁷

12 Temmuz 1910 tarihinde Sadrazam İsmail Hakkı Paşa Kabinesi'nde, meşihat makamına yükselmiştir. Bu birinci meşihatı bir yıl iki ay on sekiz gün sürmüştür. Said Halim Paşa sekizinci defa sadrazamlık görevine getirilmiştir ve kabinedeki şeyhülislamlık makamı boştur. Said Halim Paşa'nın Musa Kazım'ı şeyhülislamlık makamı için teklif etmesi üzerine Sultan Reşad, Musa Kazım'ı Şeyhülislam yapmak istemediğini bildirmiş sebebini ise, şu açıklamıştır: "Musa Kazım Efendi'nin evvelki meşihatinde farmason olduğuna dair Saraya pek çok kağıtlar geldiğinden o olamaz."⁸⁸ Said Halim Paşa'nın, Sultan Reşad'a ısrarı üzerine Musa Kazım ikinci defa şeyhülislam olmuştur.⁸⁹ Üç ay sonra görevinden hükümetle birlikte geri çekilmiştir.

Bu arada Musa Kazım, hakkında çıkarılan masonluk ve farmasonluk iddialarına karşı, 14 Kasım 1911'de bir beyanname ile cevap vererek iddia ve töhmetleri reddetmiştir. Tasavvuf dergisinde yayımlanan beyannameye Musa Kazım: on iki yaşında iken Tarikat-i Aliyye-i İlmiyye'ye girdiğini, o zamandan beri bu konuda çalıştığını, Nakşibendi tarikatından aldığı kalp temizliğini ve ruh saflığını koruduğunu, okullarda verdiği derslerde Kur'ân-ı Kerîm'in on cüzüne ait üç bin sayfalık tefsir meydana getirdiğini, Allah'ın lutfuyla edindiği dinî hakikatler ve Muhammedî feyizler sayesinde, İslamiyetin yüksekliğini bütün cihana karşı ispata çalıştığını, binaenaleyh İslam Dini'ne karşı olan ve kendisine isnat olunan bir mezhep veya mesleği şiddetle reddettiğini, tezvirata önem verilmemesini ve bütün

⁸⁵ Sadık Albayrak, **Son Devir Osmanlı Uleması**, İst. 1981, c. 4-5, s.157; İbrahim Alâeddin Gövsa, **Meşhur Adamlar Hayatları-Eserleri**, İst. 1933-1935, c.3, s.1117; Abdülkadir Altınsu, **Osmanlı Şeyhülislamı**, Ank. 1972, s.233-234; İsmail Kara, **Türkiye'de İslamcılık Düşüncesi Metinler/Kişiler I**, İst. 1986, s.47; Veli Ertan, **Tarihte Meşihat Makamı, İlmiye Sınıfı ve Meşhur Şeyhülislamlar**, İst. 1969; s.126; Ferhat Koca, **Şeyhülislam Musa Kazım Efendi'nin Hayatı ve Fetvaları**, İst. 2002, s.30.

⁸⁶ Ayan Meclisi hakkında bkz. Aliyar Demirci, **II. Meşrutiyet'te Ayan Meclisi**, İst. 2006.

⁸⁷ Sadık Albayrak, **Doğunun İsyamı**, İst. 1987, s.136.

⁸⁸ Ali Fuad Türkgeldi, **Görüp İştiklerim**, Ank. 1949, s.136.

⁸⁹ Ali Fuad Türkgeldi, **age**, Ank. 1949, s.136.

İslâm'ın aynı tavsiyeye uymasını, beyannamesinin, Meşihat Makamı'nı muhafaza gayesiyle olmayıp, yanlış düşüncelerden sakınılması, merdud ve menfur sözlere kulak asılmaması gayesiyle yazıldığını⁹⁰ ifade etmiştir. Şeyh Safvet de dergide, beyannamenin öncesinde ve sonrasında Musa Kazım'ı destekler mahiyette kısa yazılar yazmıştır.

Said Halim Paşa Kabinesi'nde üçüncü kez şeyhülislam olmuş ve sekiz ay yirmi altı gün sonra istifa etmiştir. **Talat Paşa** (ö.1339/1921)'nin 4 Şubat 1917'de kurduğu kabineye, **Hayri Efendi** (ö. 1339/1921)'nin teklifi kabul etmemesi üzerine yine şeyhülislam olarak tayin edilmiş, ayrıca Evkaf Nezareti Vekilliği'ni de yapmıştır. 8 Ekim 1918 tarihinde İttihat ve Terakki Partisi'nin hükümetten çekilmesiyle, Musa Kazım da görevinden ayrılmıştır.⁹¹

Birinci Dünya Savaşı sonunda yapılan Mondros Mütârekesi döneminde, Damad Ferid Paşa Hükümeti tarafından, 10 Mart 1919 tarihinde, eski sadrazamlardan Said Halim Paşa ve diğer İttihat ve Terakki Cemiyeti liderleriyle birlikte Musa Kazım Efendi de tutuklanarak Bekir Ağa Bölüğü'nde hapsedilmiştir. Burada kurulan Divan-ı Harb-i Örfî mahkemesinde yargılanan Musa Kazım Efendi, on beş yıllık kürek cezasına çarptırılmış, daha sonra bu cezası Sultan Vahdetin tarafından üç yıl sürgüne çevrilmiştir. Sürgün bulunduğu *Edirne*'de 10 Ocak 1920'de vefat eden Musa Kazım, Edirne Muradiye Cami'nin bahçesine gömülmüştür.⁹²

Eserleri arasında; İslam'da Usûl-i Meşveret ve Hürriyet, İslam'da Cihad, Sûre-i İhlas ve 'Alak Tefsiri, Safvetü'l-Beyân fî Tefsîri'l-Kur'ân, Külliyyât-ı Şeyhülislam Musa Kazım-Dînî, İctimâî Makaleler, Varidât Tercümesi, Vahdet-i Vücûd Risalesi Tercümesi, Redd-i Ebâtıl, İbn Rüşd'ün Mesleki Felsefesi ve İmam Gazâlî ile Bazı Mesâil Hakkında Münazara'sı sayılabilir. Varidât Tercümesi ile Vahdet-i Vücûd Risalesi Tercümesi'nin dışında kalan eserleri basılmıştır.

⁹⁰ Tasavvuf Dergisi, sayı: 34, s. 1-4.

⁹¹ Sadık Albayrak, **Son Devir Osmanlı Uleması**, İst. 1981, c. 4-5, s.158; Abdülkadir Altınsu, **Osmanlı Şeyhülislamı**, Ank. 1972, s.235-236; ; Veli Ertan, **Tarihte Meşihat Makamı, İlmiye Sınıfı ve Meşhur Şeyhülislamlar**, İst. 1969; s.128; Ferhat Koca, **Şeyhülislam Musa Kazım Efendi'nin Hayatı ve Fetvaları**, İst. 2002, s.30-31; Ali Fuad Türkgeldi, **Görüp İşittiklerim**, Ank. 1949, s.136-137

⁹² Sadık Albayrak, **Son Devir Osmanlı Uleması**, İst. 1981, c. 4-5, s.158; İbrahim Alâeddin Gövsa, **Meşhur Adamlar Hayatları-Eserleri**, İst. 1933-1935, c.3, s.1117; Abdülkadir Altınsu, **Osmanlı Şeyhülislamı**, Ank. 1972, s.236; İsmail Kara, **Türkiye'de İslamcılık Düşüncesi Metinler/Kişiler I**, İst. 1986, s.48; Veli Ertan, **Tarihte Meşihat Makamı, İlmiye Sınıfı ve Meşhur Şeyhülislamlar**, İst. 1969; s.128-129; Ferhat Koca, **Şeyhülislam Musa Kazım Efendi'nin Hayatı ve Fetvaları**, İst. 2002, s.32; Ali Fuad Türkgeldi, **Görüp İşittiklerim**, Ank. 1949, s.248-249.

(iii) Mehmet Emin Efendi

Tasavvuf dergisinde “Vazâif-i Sûfiyye, Terbiye, Adl ve Şefkat”⁹³ olmak üzere üç makalesi bulunan Mehmet Emin Efendi hakkında biz ancak şu bilgilere rastlayabildik: “1278/1861 tarihinde doğmuştur. Urfa’da bulunan Abbasiye Medresesi müderrisi iken Şubat 1331/1916 tarihinde Havran Kazası müftüsü olmuştur.”⁹⁴

Tasavvuf dergisinin yazarlarından olan **Şeyh Rızâeddîn Remzî Rifâî**’nin, **Muhammed (Mehmed) Şâkir**’in, **Şeyh Osmân Efendi**’nin, **Abdüssamed Efendi**’nin, **Ali Fuâd**’ın, **Süleymân Sâmî**’nin, **Şeyh Nâcî**’nin, **Mahmûd Kâmil**’in hayatları hakkında şimdilik herhangi bir bilgiye rastlayamadık..

⁹³ Tasavvuf Dergisi, sayı: 8, s. 5-6; sayı: 9, s.5-7; sayı: 10, s.7.

⁹⁴ Sadık Albayrak, **Son Devir Osmanlı Uleması**, İst. 1980, c. 3, s.197.

BİRİNCİ BÖLÜM
YAZAR ADLARI, MAKALELER VE KRONOLOJİK
FİHRİSTLER

I. ALFABETİK YAZAR ADLARI FİHRİSTİ

YAZARLAR	MAKALELER	ÇIKTIĞI AY (h./r./m.)	ÇIKTIĞI YIL (h./r./m)	SA YI	S.
Abdüssamed Efendi	Cidde Nâibi Abdüssamed Efendinin Makalesi	30 Receb 14 Temmuz 27 Temmuz	1329 1327 1911	19	5-7
Ahmet Gazâlî	Mukâtebât-ı Sûfiyye ⁹⁵ (Aynü'l-Kudât Hemedânî'ye Mektubu)	10 C. Âhir 26 Mayıs 8 Haziran	1329 1327 1911	12	3-7
Ahmet Gazâlî	Mukâtebât-ı Sûfiyye (Aynü'l-Kudât Hemedânî'ye Mektubu)	17 C. Âhir 2 Haziran 15 Haziran	1329 1327 1911	13	4-7
Ahmet Gazâlî	Mukâtebât-ı Sûfiyye (Aynü'l-Kudât Hemedânî'ye Mektubu)	24 C. Âhir 9 Haziran 22 Haziran	1329 1327 1911	14	4-7
Ali Fuâd (Mesnevihân)	Tevhîd-i Bârî ve İttihâd-ı Hakîkî	28 Şa'bân 11 Ağustos 24 Ağustos	1329 1327 1911	23	7-8
Haydarîzâde İbrâhîm Efendi	Efâdıl-ı Ulâmâ-yı İslâmiyye'den Haydarîzâde İbrâhîm Efendi Hazretleri Tarafından Vârid Olan Mütâlaa-i Ahlakîyedir (Aynen)	29 R. Evvel 17 Mart 30 Mart	1329 1327 1911	2	5-6
Haydarîzâde İbrâhîm Efendi	Başlıksız	8 R. Ahir 25 Mart 8 Nisan	1329 1327 1911	3	7-8
Haydarîzâde İbrâhîm Efendi	Terâcim-i Ahvâl-i Sûfiyye (Şeyh Abdurrahmân Tâlibânî)	13 R. Ahir 31 Mart 13 Nisan	1329 1327 1911	4	3-5
Haydarîzâde İbrâhîm Efendi	Âlem-i İslâmiyet'te Sa'y ve Amel yâhût Teşebbüsât-ı Şahsî	20 R. Ahir 7 Nisan 20 Nisan	1329 1327 1911	5	4-5

⁹⁵ Mektup, hem Arapça hem de Farsça bölümlerden meydana gelmektedir. Osmanlıca'ya tercüme edilmeden olduğu gibi yazılmıştır.

Haydarîzâde İbrâhîm Efendi	Evrâk-ı Vâride	19 C. Ülâ 5 Mayıs 18 Mayıs	1329 1327 1911	9	4-5
Haydarîzâde İbrâhîm Efendi	Sûfiyyede Uzlet veyâhût Halvet	16 Receb 30 Haziran 13 Temmuz	1329 1327 1911	17	1-3
Haydarîzâde İbrâhîm Efendi	Münâzara ve Netâyic	23 Receb 7 Temmuz 20 Temmuz	1329 1327 1911	18	1-3
Haydarîzâde İbrâhîm Efendi	Hased	30 Receb 14 Temmuz 27 Temmuz	1329 1327 1911	19	1-3
Haydarîzâde İbrâhîm Efendi	Adl ve İhsân veyâhût Afüvv ü İhsân	8 Şa'bân 21 Temmuz 3 Ağustos	1329 1327 1911	20	1-2
Haydarîzâde İbrâhîm Efendi	Savm Münâsebetiyle Lisân Hakkında Ba'zı İzâhât	28 Şa'bân 11 Ağustos 24 Ağustos	1329 1327 1911	23	1-3
Haydarîzâde İbrâhîm Efendi	Gıybet	7 Ramazan 18 Ağustos 1 Eylül	1329 1327 1911	24	1-3
Haydarîzâde İbrâhîm Efendi	Sıdkın Fazîleti ile Kızbin Müzemmeti Hakkında Ba'zı İzâhât	14 Ramazan 25 Ağustos 8 Eylül	1329 1327 1911	25	1-4
Haydarîzâde İbrâhîm Efendi	Başlıksız (Kadastro Okulunun Açılışı Münâsebetiyle Öğrencilere Yaptığı Konuşma)	12 Şevvâl 22 Eylül 6 Ekim	1329 1327 1911	28	1-3
Haydarîzâde İbrâhîm Efendi	Başlıksız (.....âyet-i kerîmesini açıklıyor.)	18 Şevvâl 29 Eylül 12 Ekim	1329 1327 1911	29	1-2
İmâm Gazâlî (Nizâmülmülk'e Mektubu	Mukâtebât-ı Sûfiyye)	3 C. Ülâ 19 Mayıs 1 Haziran	1329 1327 1911	11	3-4
İsmâîl Hakkı Bursevî; Açıklayan: Şeyh Rızâeddîn Remzî Rifâî	Kasîde-i Ferîde	2 Receb 16 Haziran 29 Haziran	1329 1327 1911	15	4-6
İsmâîl Hakkı Bursevî; Açıklayan: Şeyh Rızâeddîn Remzî Rifâî	Kasîde-i Ferîde	9 Receb 23 Haziran 6 Temmuz	1329 1327 1911	16	6-7
İsmâîl Hakkı Bursevî; Açıklayan: Şeyh Rızâeddîn Remzî Rifâî	Kasîde-i Ferîde	16 Receb 30 Haziran 13 Temmuz	1329 1327 1911	17	6-8
La Martin, Çeviren: Haydarîzâde İbrâhîm Efendi	La Martin'in Hazret-i Peygamber'e Dâir Yazdığı Manzûmedir.	18 Şevvâl 29 Eylül 12 Ekim	1329 1327 1911	29	3-7

Mahmûd Kâmil	İsbât-ı Sâni ⁶	22 Zi'l-hicce 1 K. Evvel 14 Aralık	1329 1327 1911	35	3-4
Mehmed Emîn	Vazâif-i Sûfiyye	12 C. Ülâ 28 Nisân 11 Mayıs	1329 1327 1911	8	5-6
Mehmed Emîn	Terbiye	19 C. Ülâ 5 Mayıs 18 Mayıs	1329 1327 1911	9	5-7
Mehmed Emîn	Adl ve Şefkat	26 C. Ülâ 12 Mayıs 25 Mayıs	1329 1327 1911	10	7
Mevlânâ Hâlid Şehrezûrî; Çeviren: Haydarîzâde İbrâhîm Efendi	Râbita-yı Sûfiyye	4 C. Ülâ 21 Nisan 3 Mayıs	1329 1327 1911	7	4-7
Mevlânâ Hâlid Şehrezûrî; Çeviren: Haydarîzâde İbrâhîm Efendi	Râbita-yı Sûfiyye (7.sayıdan devâm)	12 C. Ülâ 28 Nisan 11 Mayıs	1329 1327 1911	8	4-5
Muhammed Es'âd	Evrâk-ı Vâride	13 R. Âhir 31 Mart 13 Nisan	1329 1327 1911	4	5-6
Muhammed Es'âd	Nasâyih-ı Dîniyye	4 C. Ülâ 21 Nisan 3 Mayıs	1329 1327 1911	7	3-4
Muhammed Es'âd	Tasavvuf Dersleri 2	2 Receb 16 Haziran 29 Haziran	1329 1327 1911	15	3-4
Muhammed Es'âd	Şeyh Es'âd Efendi Hazretleri'nin Makâlesi	4 Şa'bân 28 Temmuz 10 Ağustos	1329 1327 1911	21	2
Muhammed Es'âd	Başlıksız (.....âyet-i kerimesinin tefsîri)	7 Ramazan 18 Ağustos 1 Eylül	1329 1327 1911	24	3-4
Muhammed Es'âd	Ders-i Şerîf 4	14 Ramazan 25 Ağustos 8 Eylül	1329 1327 1911	25	4-5
Muhammed (Mehmed) Şâkir	Evrâk-ı Vâride	17 C. Ülâ 2 Haziran 15 Haziran	1329 1327 1911	13	8
Muhammed (Mehmed) Şâkir	Başlıksız ⁹⁶	4 Şa'bân 28 Temmuz 10 Ağustos	1329 1327 1911	21	3-6
Muhammed (Mehmed) Şâkir	Van'dan Mektûb	21 Şa'bân 4 Ağustos 17 Ağustos	1329 1327 1911	22	6-7

⁹⁶ Bu makâlenin başında dergi kısa bir açıklama yapmıştır. Bu açıklama kısaca Muhammed Şâkir tarafından gönderilen eserin birinci makâlesinin kaybedildiği ve bu nedenle makâle tekrar gönderilse minnettar kalmacağı ifade edilmiştir.

Muhammed (Mehmed) Şâkir	Evrâk-ı Vâride	21 Ramazan 1 Eylül 15 Eylül	1329 1327 1911	26	8
Muhammed (Mehmed) Şâkir	Evrâk-ı Vâride (Zikr ü Fikr)	10 Zi'l-Ka'de 27 T. Evvel 9 Kasım	1329 1327 1911	32	5-6
Muhyiddîn-i İbn-i Arabî	Mukâtebât-ı Sûfiyye (Fahreddîn-i Râzî'ye Mektubu)	27 R. Âhir 14 Nisan 27 Nisan	1329 1327 1911	6	2-4
Mûsâ Kâzım	Beyânnâme-i Cenâb-ı Meşhât-penâhi ⁹⁷	15 Zi'l-Hicce 24 T. Sâni 7 Aralık	1329 1327 1911	34	1-4
Şeyh Nâcî	Hırka-i Saâdet ve Hazret-i Üveys	21 Ramzan 1 Eylül 15 Eylül	1329 1327 1911	26	3-5
Şeyh Nâcî	Terâcim-i Ahvâl (İbn-i Âmirü'l- Karanî)	12 Şevvâl 22 Eylül 6 Ekim	1329 1327 1911	28	4
Şeyh Nâcî	Terâcim-i Ahvâl (Üveys İbn-i Âmirü'l- Karanî) (28. sayıdan devâm)	18 Şevvâl 29 Eylül 12 Ekim	1329 1327 1911	29	2-3
Şeyh Nâcî	Terâcim-i Ahvâl (Üveys İbn-i Âmirü'l- Karanî) (29. sayıdan devâm)	4 Zi'l-Ka'de 13 T. Evvel 27 Ekim	1329 1327 1911	30	3-4
Şeyh Nâcî	Üveys İbn-i Âmirü'l- Karanî (Hazret-i Üveys'in Ömer İbnü'l-Hattâb ile Mülâkâtı) (30. sayıdan devâm)	15 Zi'l-Hicce 24 T. Sâni 7 Aralık	1329 1327 1911	34	6-7
Şeyh Nâcî	Terâcim-i Ahvâl (Üveys İbn-i Âmirü'l- Karanî) (34. sayıdan devâm)	22 Zi'l-Hicce 1 K. Evvel 14 Aralık	1329 1327 1911	35	4-5
Nâzım Pâşâ	Sivas Vâlî-i Sâbık Nâzım Pâşâ'nın Na't-ı Şerîfî	30 Receb 14 Temmuz 27 Temmuz	1329 1327 1911	19	7-8
Nâzım Pâşâ	Nâzım Pâşâ'nın Âsâr-ı Belîğânelerinden	4 Şa'bân 28 Temmuz 10 Ağustos	1329 1327 1911	21	7-8
Nâzım Pâşâ	Nâzım Pâşâ'nın Söz Adlı Eseri	28 Şa'bân 11 Ağustos 24 Ağustos	1329 1327 1911	23	3-4
Nâzım Pâşâ	Nâzım Pâşâ'nın Bir Manzûmesi	28 Şa'bân 11 Ağustos 24 Ağustos	1329 1327 1911	23	8
Şeyh Osmân	Tasavvuf Dersleri	23 Receb	1329	18	3-5

⁹⁷Makâlenin başında dergi, Mûsâ Kâzım'ı destekler mahiyette bir açıklama yapmıştır.

Efendi		7 Temmuz 20 Temmuz	1327 1911		
Şeyh Rızâeddîn Remzî Rifâî	Tasavvuf Dersleri ⁹⁸	17 C. Âhir 2 Haziran 15 Haziran	1329 1327 1911	13	2-4
Şeyh Rızâeddîn Remzî Rifâî	Dervişlik Nedir?	24 C. Âhir 9 Haziran 22 Haziran	1329 1327 1911	14	2-4
Şeyh Rızâeddîn Remzî Rifâî	Riyâzet ve Mücâhede	9 Receb 23 Haziran 6 Temmuz	1329 1327 1911	16	4-6
Şeyh Rızâeddîn Remzî Rifâî	Şerh-i Rumûzât	16 Receb/ 30 Haziran/ 13 Temmuz	1329/ 1327/ 1911	17	3-5
Şeyh Rızâeddîn Remzî Rifâî	Şerh-i Rumûzât (17. sayıdan devâm)	23 Receb 7 Temmuz 20 Temmuz	1329 1327 1911	18	5-8
Şeyh Rızâeddîn Remzî Rifâî	Şerh-i Rumûzât (18. sayıdan devâm)	8 Şa'bân 21 Temmuz 3 Ağustos	1329 1327 1911	20	6-7
Şeyh Rızâeddîn Remzî Rifâî	Mücâhede-i Havvâs	30 Receb 14 Temmuz 27 Temmuz	1329 1327 1911	19	3-5
Şeyh Rızâeddîn Remzî Rifâî	Mesnevî-i Şerîf (Mukaddime) (Lübbü'l-Mesnevî) ⁹⁹	8 Şa'bân 21 Temmuz 3 Ağustos	1329 1327 1911	20	2-6
Şeyh Rızâeddîn Remzî Rifâî	Lübbü'l-Mesnevî (20. sayıdan devâm)	21 Şa'bân 4 Ağustos 17 Ağustos	1329 1327 1911	22	4-6
Şeyh Rızâeddîn Remzî Rifâî	Lübbü'l-Mesnevî (22. sayıdan devâm)	7 Ramazan 18 Ağustos 1 Eylül	1329 1327 1911	24	6-8
Şeyh Rızâeddîn Remzî Rifâî	Lübbü'l-Mesnevî (24. sayıdan devâm)	14 Ramazan 25 Ağustos 8 Eylül	1329 1327 1911	25	5-8
Şeyh Rızâeddîn Remzî Rifâî	Lübbü'l-Mesnevî (25. sayıdan devâm)	21 Ramazan 1 Eylül 15 Eylül	1329 1327 1911	26	5-6
Şeyh Rızâeddîn Remzî Rifâî	Lübbü'l-Mesnevî (26. sayıdan devâm)	28 Ramazan 8 Eylül 22 Eylül	1329 1327 1911	27	4-6
Şeyh Rızâeddîn Remzî Rifâî	Lübbü'l-Mesnevî (27. sayıdan devâm)	12 Şevvâl 22 Eylül 6 Ekim	1329 1327 1911	28	4-8
Şeyh Rızâeddîn Remzî Rifâî	Lübbü'l-Mesnevî (28. sayıdan devâm)	18 Şevvâl 29 Eylül 12 Ekim	1329 1327 1911	29	7-8
Şeyh Rızâeddîn Remzî Rifâî	Lübbü'l-Mesnevî (29. sayıdan devâm)	4 Zi'l-Ka'de 3 T. Evvel	1329 1327	30	4-6

⁹⁸ Dergi, bu yazının başında "Cem'iyet-i Sûfiyye'nin Muvaffakiyetleri" başlığı altında tasavvuf dersleriyle ilgili bir açıklama yapmıştır.

⁹⁹ "Mesnevî i Şerîf " makâlesinde bir çok âlimin Mesnevî'yi şerh ettiğini ifade etmiş ve kendisinin de şerh etme amacını açıklamıştır.

		27 Ekim	1911		
Şeyh Rızâeddîn Remzî Rifâî	Lübbü'l-Mesnevî (30. sayıdan devâm)	10 Zi'l-Ka'de 20 T. Evvel 2 Kasım	1329 1327 1911	31	6-7
Şeyh Rızâeddîn Remzî Rifâî	Murâkabe	28 Şa'bân 11 Ağustos 24 Ağustos	1329 1327 1911	23	4-7
Şeyh Safvet	Vazîfe	22 R. Evvel 10 Mart 23 Mart	1329 1327 1911	1	1
Şeyh Safvet	Mukaddime	22 R. Evvel 10 Mart 23 Mart	1329 1327 1911	1	1-2
Şeyh Safvet	Sûfiyye ve Tasavvuf	22 R. Evvel 10 Mart 23 Mart	1329 1327 1911	1	2-5
Şeyh Safvet	Tasavvuf ve Meşrûtiyyet	22 R. Evvel 10 Mart 23 Mart	1329 1327 1911	1	5-7
Şeyh Safvet	İttihâd ve Uhuvvet	29 R. Evvel 17 Mart 30 Mart	1329 1327 1911	2	1-3
Şeyh Safvet	Hıfû'l-Füdûl ve İttihâd ve Terakkî Cem'iyeti'nin Şerîatı Garrâ-yı İslâmiyye'de Mazhariyyet-i Ma'neviyyesi	29 R. Evvel 17 Mart 30 Mart	1329 1327 1911	2	3-5
Şeyh Safvet	Hakikat-ı İnsâniyye	8 R. Âhir 25 Mart 8 Nisan	1329 1327 1911	3	1-3
Şeyh Safvet	Mi'râc-ı Ârifîn	8 R. Âhir 25 Mart 8 Nisan	1329 1327 1911	3	3-6
Şeyh Safvet	Cihâd-ı Ekber	13 R. Âhir 31 Mart 13 Nisan	1329 1327 1911	4	1-3
Şeyh Safvet	Urfa'da Terakkiyât-ı Ma'neviyye	13 R. Âhir 31 Mart 13 Nisan	1329 1327 1911	4	7-8
Şeyh Safvet	Taârûf-i Rûhânî ve İttihâd ve Terakkî Fırkası'nın Esrârı	20 R. Âhir 7 Nisan 20 Nisan	1329 1327 1911	5	1-2
Şeyh Safvet	İzâh ve Tafsîl	20 R. Âhir 7 Nisan 20 Nisan	1329 1327 1911	5	2-4
Şeyh Safvet	Arz-ı Tehniyet	27 R. Âhir 14 Nisan 27 Nisan	1329 1327 1911	6	1
Şeyh Safvet	Beşâyir-i Ma'neviyye	27 R. Âhir 14 Nisan 27 Nisan	1329 1327 1911	6	1-2
Şeyh Safvet	Cem'iyet-i Sûfiyye	27 R. Âhir	1329	6	7-8

		14 Nisan 27 Nisan	1327 1911		
Şeyh Safvet	Kâle Hayr	4C. Ülä 21 Nisan 3 Mayıs	1329 1327 1911	7	1-2
Şeyh Safvet	Terâcim-i Ahvâl-i Sûfiyye (İmâm Gazâlî)	4C. Ülä 21 Nisan 3 Mayıs	1329 1327 1911	7	2-3
Şeyh Safvet	Terâcim-i Ahvâl-i Sûfiyye (İmâm Gazâlî) (7. sayıdan devâm)	12 C. Ülä 28 Nisan 11 Mayıs	1329 1327 1911	8	8
Şeyh Safvet	Terâcim-i Ahvâl-i Sûfiyye (İmâm Gazâlî) (8. sayıdan devâm)	19 C. Ülä 5 Mayıs 18 Mayıs	1329 1327 1911	9	2-4
Şeyh Safvet	Terâcim-i Ahvâl-i Sûfiyye (İmâm Gazâlî) (9. sayıdan devâm)	26 C. Ülä 12 Mayıs 25 Mayıs	1329 1327 1911	10	4-6
Şeyh Safvet	Ta'lim ve Taallüm (İmâm Gazâlî) (10. sayıdan devâm)	3 C. Âhir 19 Mayıs 15 Haziran	1329 1327 1911	11	4
Şeyh Safvet	Esrâr-ı İbtîlâ	12 C. Ülä 11 Mayıs 28 Nisan	1329 1327 1911	8	1-3
Şeyh Safvet	Âfât-ı İttihâd	19 C. Ülä 5 Mayıs 18 Mayıs	1329 1327 1911	9	1-2
Şeyh Safvet	Câmia-i İslâmiyye	26 C. Ülä 12 Mayıs 25 Mayıs	1329 1327 1911	10	1-4
Şeyh Safvet	İhtârât-ı Şer'iyye	3 C. Âhir 19 Mayıs 15 Haziran	1329 1327 1911	11	1-3
Şeyh Safvet	Şeyh ve Derviş	10 C. Âhir 26 Mayıs 8 Haziran	1329 1327 1911	12	1-3
Şeyh Safvet	Turuk-ı İlâhiyye	17 C. Âhir 2 Haziran 15 Haziran	1329 1327 1911	13	1-2
Şeyh Safvet	Maârif-i Ledünniyye	24 C. Âhir 9 Haziran 22 Haziran	1329 1327 1911	14	1-2
Şeyh Safvet	Muhabbet-i İlâhiyye	2 Receb 16 Haziran 29 Haziran	1329 1327 1911	15	1-2
Şeyh Safvet	Ahlâk-ı İslâmiyye	9 Receb 23 Haziran 6 Temmuz	1329 1327 1911	16	1-4
Şeyh Safvet	Başlıksız	14 Şa'bân 28 Temmuz 10 Ağustos	1329 1327 1911	21	1-2

Şeyh Safvet	Savm Münâsebetiyle Ekl ve Şurb Hakkında Ba'zı Hükmiyyât-ı İslâmiyye	21 Şa'bân 4 Ağustos 17 Ağustos	1329 1327 1911	22	1-3
Şeyh Safvet	Esrâr-ı Siyâm	21 Ramazan 1 Eylül 15 Eylül	1329 1327 1911	26	1-3
Şeyh Safvet	Leyletü'l-Kadr	28 Ramazan 8 Eylül 22 Eylül	1329 1327 1911	27	1-4
Şeyh Safvet	Tebşîrât-ı İlâhiye (Hasbuna'llâh ve Ni'me'l-Vekîl)	4 Zi'l-Ka'de 13 T. Evvel 27 Ekim	1329 1327 1911	30	1-3
Şeyh Safvet	Gençlerimize Bir Nasîhat	10 Zi'l-Ka'de 20 T. Evvel 2 Kasım	1329 1327 1911	31	1-3
Şeyh Safvet	Evliyâu'llâh	10 Zi'l-Ka'de 27 T. Evvel 9 Kasım	1329 1327 1911	32	1-3
Şeyh Safvet	Arafât	9 Zi'l-Ka'de 27 T. Evvel 9 Kasım	1329 1327 1911	33	1-2
Şeyh Safvet	Terâcim-i Ahvâl-i Sûfiyye (Selmân-ı Fârisî)	9 Zi'l-Hicce 27 T. Evvel 9 Kasım	1329 1327 1911	33	3-5
Şeyh Safvet	Terâcim-i Ahvâl-i Sûfiyye (Selmân-ı Fârisî) (33. sayıdan devâm)	15 Zi'l-Hicce 24 T. Sâni 7 Aralık	1329 1327 1911	34	5-6
Şeyh Safvet	Murâkabe	15 Zi'l-Hicce 1 K. Evvel 14 Aralık	1329 1327 1911	35	1-2
Süleymân Sâmî (Isparta Meb'usu)	Başlıksız ¹⁰⁰	7 Ramazan 18 Ağustos 1 Eylül	1329 1327 1911	24	4-6
Yahyâ b. Yezîd-i Sûfî (İmâm Mâlik İbn-i Enes'e Mektubu)	Mukâtebât-ı Sûfiyye ¹⁰¹	10 Zi'l-Ka'de 27 T. Evvel 9 Kasım	1329 1327 1911	32	5

¹⁰⁰ Yazıda Urfalı Sâkıb Efendi'den bahsedilmiştir.

¹⁰¹ Mektup, dergide Osmânîca'ya çevrilmeden Arapça olarak yayımlanmıştır.

II. ALFABETİK MAKALELER FİHRİSTİ

MAKALELER	YAZARLAR	ÇIKTIĞI AY (h./r./m)	ÇIKTIĞI YIL (h./r./m)	SA YI	S.
Adl ve İhsân veyâhût Afüvv ü İhsân	Haydarîzâde İbrâhîm Efendi	8 Şa'bân 21 Temmuz 3 Ağustos	1329 1327 1911	20	1-2
Adl ve Şefkat	Muhammed Emîn	26 C. Ülâ 12 Mayıs 25 Mayıs	1329 1327 1911	10	7
Âfât-ı İttihâd	Şeyh Safvet	19 C. Ülâ 5 Mayıs 18 Mayıs	1329 1327 1911	9	1-2
Ahlâk-ı İslâmiyye	Şeyh Safvet	9 Receb 23 Haziran 6 Temmuz	1329 1327 1911	16	1-4
Âlem-i İslâmiyet'te Sa'y ve Amel yâhût Teşebbüsât-ı Şahsî	Haydarîzâde İbrâhîm Efendi	20 R. Ahir 7 Nisan 20 Nisan	1329 1327 1911	5	4-5
Arafât	Şeyh Safvet	9 Zi'l-Ka'de 27 T. Evvel 9 Kasım	1329 1327 1911	33	1-2
Arz-ı Tehniyet	Şeyh Safvet	27 R. Ahir 14 Nisan 27 Nisan	1329 1327 1911	6	1
Başlıksız	Haydarîzâde İbrâhîm Efendi	8 R. Ahir 25 Mart 8 Nisan	1329 1327 1911	3	7-8
Başlıksız	Şeyh Safvet	14 Şa'bân 28 Temmuz 10 Ağustos	1329 1327 1911	21	1-2
Başlıksız	Muhammed (Mehmed) Şâkir	4 Şa'bân 28 Temmuz 10 Ağustos	1329 1327 1911	21	3-6
Başlıksız	Süleymân Sâmî (Isparta Meb'usu)	7 Ramazan 18 Ağustos 1 Eylül	1329 1327 1911	24	4-6
Başlıksız (.....âyet-i kerîmesini açıklıyor.)	Haydarîzâde İbrâhîm Efendi	18 Şevvâl 29 Eylül 12 Ekim	1329 1327 1911	29	1-2
Başlıksız (.....âyet-i kerimesinin tefsîri)	Muhammed Es'âd	7 Ramazan 18 Ağustos 1 Eylül	1329 1327 1911	24	3-4
Başlıksız (Kadostro Okulunun Açılışı)	Haydarîzâde İbrâhîm	12 Şevvâl 22 Eylül	1329 1327	28	1-3

Münâsebetiyle Öğrencilere Konuşma) Yaptığı	Efendi	6 Ekim	1911		
Beşâyir-i Ma'neviyye	Şeyh Safvet	27 R. Âhir 14 Nisan 27 Nisan	1329 1327 1911	6	1-2
Beyânnâme-i Cenâb-1 Meşhât-penâhi	Mûsâ Kâzım	15 Zi'l-Hicce 24 T. Sâni 7 Aralık	1329 1327 1911	34	1-4
Câmia-i İslâmiyye	Şeyh Safvet	26 C. Ülâ 12 Mayıs 25 Mayıs	1329 1327 1911	10	1-4
Cem'iyet-i Sûfiyye	Şeyh Safvet	27 R. Âhir 14 Nisan 27 Nisan	1329 1327 1911	6	7-8
Cidde Nâibi Abdüssamed Efendinin Makalesi	Abdüssamed Efendi	30 Receb 14 Temmuz 27 Temmuz	1329 1327 1911	19	5-7
Cihâd-ı Ekber	Şeyh Safvet	13 R. Âhir 31 Mart 13 Nisan	1329 1327 1911	4	1-3
Ders-i Şerîf 4	Muhammed Es'âd	14 Ramazan 25 Ağustos 8 Eylül	1329 1327 1911	25	4-5
Dervişlik Nedir?	Şeyh Rızâeddîn Remzî Rifâi	24 C. Âhir 9 Haziran 22 Haziran	1329 1327 1911	14	2-4
Efâdıl-ı Ulâmâ-yı İslâmiyye'den Haydarîzâde Efendi Hazretleri Tarafından Vârid Olan Mütâlaa-i Ahlakîyedir (Aynen)	Haydarîzâde İbrâhîm Efendi	29 R. Evvel 17 Mart 30 Mart	1329 1327 1911	2	5-6
Esrâr-ı İbtîlâ	Şeyh Safvet	12 C. Ülâ 28 Nisan 11 Mayıs	1329 1327 1911	8	1-3
Esrâr-ı Siyâm	Şeyh Safvet	21 Ramazan 1 Eylül 15 Eylül	1329 1327 1911	26	1-3
Evliyâullâh	Şeyh Safvet	10 Zi'l-Ka'de 27 T. Evvel 9 Kasım	1329 1327 1911	32	1-3
Evrâk-ı Vâride	Haydarîzâde İbrâhîm Efendi	19 C. Ülâ 5 Mayıs 18 Mayıs	1329 1327 1911	9	4-5
Evrâk-ı Vâride	Muhammed Es'âd	13 R. Âhir 31 Mart 13 Nisan	1329 1327 1911	4	5-6
Evrâk-ı Vâride	Muhammed (Mehmed) Şâkir	17 C. Ülâ 2 Haziran 15 Haziran	1329 1327 1911	13	8

Evrâk-ı Vâride	Muhammed (Mehmed) Şâkir	21 Ramazan 1 Eylül 15 Eylül	1329 1327 1911	26	8
Evrâk-ı Vâride (Zikr ü Fikr)	Muhammed (Mehmed) Şâkir	10 Zi'l-Ka'de 27 T. Evvel 9 Kasım	1329 1327 1911	32	5-6
Gençlerimize Bir Nasihat	Şeyh Safvet	10 Zi'l-Ka'de 20 T. Evvel 2 Kasım	1329 1327 1911	31	1-3
Gıybet	Haydarîzâde İbrâhîm Efendi	7 Ramazan 18 Ağustos 1 Eylül	1329 1327 1911	24	1-3
Hakikat-ı İnsâniyye	Şeyh Safvet	8 R. Âhir 25 Mart 8 Nisan	1329 1327 1911	3	1-3
Hased	Haydarîzâde İbrâhîm Efendi	30 Receb 14 Temmuz 27 Temmuz	1329 1327 1911	19	1-3
Hilfû'l-Füdûl ve İttihâd ve Terakkî Cem'iyeti'nin Şeriatı Garrâ-yı İslâmiyye'de Mazhariyyet-i Ma'neviyyesi	Şeyh Safvet	29 R. Evvel 17 Mart 30 Mart	1329 1327 1911	2	3-5
Hırka-i Saâdet ve Hazret-i Üveys	Şeyh Nâcî	21 Ramzan 1 Eylül 15 Eylül	1329 1327 1911	26	3-5
İhtârât-ı Şer'iyye	Şeyh Safvet	3 C. Âhir 19 Mayıs 1 Haziran	1329 1327 1911	11	1-3
İsbât-ı Sâni'	Mahmûd Kâmil	22 Zi'l-hicce 1 K. Evvel 14 Aralık	1329 1327 1911	35	3-4
İttihâd ve Uhuvvat	Şeyh Safvet	29 R. Evvel 17 Mart 30 Mart	1329 1327 1911	2	1-3
İzâh ve Tafsîl	Şeyh Safvet	20 R. Âhir 7 Nisan 20 Nisan	1329 1327 1911	5	2-4
Kâle Hayr	Şeyh Safvet	4 C. Ülä 21 Nisan 3 Mayıs	1329 1327 1911	7	1-2
Kasîde-i Ferîde	İsmâîl Hakkı Bursevî; Açıklayan: Şeyh Rızâeddîn Remzî Rifâî	2 Receb 16 Haziran 29 Haziran	1329 1327 1911	15	4-6
Kasîde-i Ferîde	İsmâîl Hakkı Bursevî; Açıklayan: Şeyh Rızâeddîn	9 Receb 23 Haziran 6 Temmuz	1329 1327 1911	16	6-7

	Remzî Rifâî				
Kasîde-i Ferîde	İsmâîl Hakkı Bursevî; Açıklayan: Şeyh Rızâeddîn Remzî Rifâî	16 Receb 30 Haziran 13 Temmuz	1329 1327 1911	17	6-8
La Martin'in Hazret-i Peygamber'e Dâir Yazdığı Manzûmedir.	La Martin, Çeviren: Haydarîzâde İbrâhîm Efendi	18 Şevvâl 29 Eylül 12 Ekim	1329 1327 1911	29	3-7
Leyletü'l-Kadr	Şeyh Safvet	28 Ramazan 8 Eylül 22 Eylül	1329 1327 1911	27	1-4
Lübbü'l-Mesnevî (20. sayıdan devâm)	Şeyh Rızâeddîn Remzî Rifâî	21 Şa'bân 4 Ağustos 17 Ağustos	1329 1327 1911	22	4-6
Lübbü'l-Mesnevî (22. sayıdan devâm)	Şeyh Rızâeddîn Remzî Rifâî	7 Ramazan 18 Ağustos 1 Eylül	1329 1327 1911	24	6-8
Lübbü'l-Mesnevî (24. sayıdan devâm)	Şeyh Rızâeddîn Remzî Rifâî	14 Ramazan 25 Ağustos 8 Eylül	1329 1327 1911	25	5-8
Lübbü'l-Mesnevî (25. sayıdan devâm)	Şeyh Rızâeddîn Remzî Rifâî	21 Ramazan 1 Eylül 15 Eylül	1329 1327 1911	26	5-6
Lübbü'l-Mesnevî (26. sayıdan devâm)	Şeyh Rızâeddîn Remzî Rifâî	28 Ramazan 8 Eylül 22 Eylül	1329 1327 1911	27	4-6
Lübbü'l-Mesnevî (27. sayıdan devâm)	Şeyh Rızâeddîn Remzî Rifâî	12 Şevvâl 22 Eylül 6 Ekim	1329 1327 1911	28	4-8
Lübbü'l-Mesnevî (28. sayıdan devâm)	Şeyh Rızâeddîn Remzî Rifâî	18 Şevvâl 29 Eylül 12 Ekim	1329 1327 1911	29	7-8
Lübbü'l-Mesnevî (29. sayıdan devâm)	Şeyh Rızâeddîn Remzî Rifâî	4 Zi'l-Ka'de 3 T. Evvel 27 Ekim	1329 1327 1911	30	4-6
Lübbü'l-Mesnevî (30. sayıdan devâm)	Şeyh Rızâeddîn Remzî Rifâî	10 Zi'l-Ka'de 20 T. Evvel 2 Kasım	1329 1327 1911	31	6-7
Maârif-i Ledünniyye	Şeyh Safvet	24 C. Âhir 9 Haziran 22 Haziran	1329 1327 1911	14	1-2
Mesnevî-i Şerîf (Mukaddime) (Lübbü'l-Mesnevî)	Şeyh Rızâeddîn Remzî Rifâî	8 Şa'bân 21 Temmuz 3 Ağustos	1329 1327 1911	20	2-6
Mi'râc-ı Arifîn	Şeyh Safvet	8 R. Âhir 25 Mart 8 Nisan	1329 1327 1911	3	3-6
Muhabbet-i İlâhiyye	Şeyh Safvet	2 Receb 16 Haziran 29 Haziran	1329 1327 1911	15	1-2
Mukaddime	Şeyh Safvet	22 R. Evvel	1329	1	1-2

		10 Mart 23 Mart	1327 1911		
Mukâtebât-ı Sûfiyye (Aynü'l-Kudât Hemedânî'ye Mektubu)	Ahmet Gazâlî	17 C. Âhir 2 Haziran 15 Haziran	1329 1327 1911	13	4-7
Mukâtebât-ı Sûfiyye (Aynü'l-Kudât Hemedânî'ye Mektubu)	Ahmet Gazâlî	24 C. Âhir 9 Haziran 22 Haziran	1329 1327 1911	14	4-7
Mukâtebât-ı Sûfiyye (Nizâmülmülk'e Mektubu)	İmâm Gazâlî	3 C. Ülä 19 Mayıs 1 Haziran	1329 1327 1911	11	3-4
Mukâtebât-ı Sûfiyye (Fahreddîn-i Râzî'ye Mektubu)	Muhyiddîn-i İbn-i Arabî	27 R. Âhir 14 Nisan 27 Nisan	1329 1327 1911	6	2-4
Mukâtebât-ı Sûfiyye (Aynü'l-Kudât Hemedânî'ye Mektubu)	Ahmet Gazâlî	10 C. Âhir 26 Mayıs 8 Haziran	1329 1327 1911	12	3-7
Mukâtebât-ı Sûfiyye (Vezirlerden birine mektubu)	Mevlânâ Hâlid	10 Zi'l-Ka'de 20 T. Evvel 2 Kasım	1329 1327 1911	31	
Mukâtebât-ı Sûfiyye (İmâm Mâlik İbn-i Enes'e Mektubu)	Yahyâ b. Yezîd-i Sûfî	10 Zi'l-Ka'de 27 T. Evvel 8 Nisan	1329 1327 1911	32	5
Murâkabe	Şeyh Rızâeddîn Remzî Rifâî	28 Şa'bân 11 Ağustos 24 Ağustos	1329 1327 1911	23	4-7
Murâkabe	Şeyh Safvet	22 Zi'l-Hicce 1 K. Evvel 14 Aralık	1329 1327 1911	35	1-2
Mücâhede-i Havvâs	Şeyh Rızâeddîn Remzî Rifâî	30 Receb 14 Temmuz 27 Temmuz	1329 1327 1911	19	3-5
Münâzara ve Netâyic	Haydarîzâde İbrâhîm Efendî	23 Receb 7 Temmuz 20 Temmuz	1329 1327 1911	18	1-3
Nasâyih-ı Dîniyye	Muhammed Es'âd	4 C. Ülä 21 Nisan 3 Mayıs	1329 1327 1911	7	3-4
Nâzım Pâşâ'nın Âsâr-ı Belîğânelerinden	Nâzım Pâşâ	4 Şa'bân 28 Temmuz 10 Ağustos	1329 1327 1911	21	7-8
Nâzım Pâşâ'nın Bir Mazûmesi	Nâzım Pâşâ	28 Şa'bân 11 Ağustos 24 Ağustos	1329 1327 1911	23	8
Nâzım Pâşâ'nın Söz Adlı Eseri	Nâzım Pâşâ	28 Şa'bân 11 Ağustos 24 Ağustos	1329 1327 1911	23	3-4
Râbıta-yı Sûfiyye	Mevlânâ Hâlid Şehrezûrî; çeviren: Haydarîzâde İbrâhîm Efendî	4 C. Ülä 21 Nisan 3 Mayıs	1329 1327 1911	7	4-7

Râbîta-yı Sûfiyye (7. sayıdan devâm)	Mevlânâ Hâlid Şehrezûrî; çeviren: Haydarîzâde İbrâhîm Efendi	12 C. Ülâ 28 Nisan 11 Mayıs	1329 1327 1911	8	4-5
Riyâzet ve Mücâhede	Şeyh Rızâeddîn Remzî Rifâî	9 Receb 23 Haziran 6 Temmuz	1329 1327 1911	16	4-6
Savm Münâsebetiyle Ekl ve Şurb Hakkında Ba'zı Hükmiyyât-ı İslâmiyye	Şeyh Safvet	21 Şa'bân 4 Ağustos 17 Ağustos	1329 1327 1911	22	1-3
Savm Münâsebetiyle Lisân Hakkında Ba'zı İzâhât	Haydarîzâde İbrâhîm Efendi	28 Şa'bân 11 Ağustos 24 Ağustos	1329 1327 1911	23	1-3
Sıdkın Fazîleti ile Kızbin Müzemmeti Hakkında Ba'zı İzâhât	Haydarîzâde İbrâhîm Efendi	14 Ramazan 25 Ağustos 8 Eylül	1329 1327 1911	25	1-4
Sivas Vâlî-i Sâbık Nâzım Pâşâ'nın Na't-ı Şerîfî	Nâzım Pâşâ	30 Receb 14 Temmuz 27 Temmuz	1329 1327 1911	19	7-8
Sûfiyye ve Tasavvuf	Şeyh Safvet	22 R. Evvel 10 Mart 23 Mart	1329 1327 1911	1	2-5
Sûfiyyede Uzlet veyâhût Halvet	Haydarîzâde İbrâhîm Efendi	16 Receb 30 Haziran 13 Temmuz	1329/ 1327/ 1911	17	1-3
Şerh-i Rumûzât	Şeyh Rızâeddîn Remzî Rifâî	16 Receb 30 Haziran 13 Temmuz	1329 1327 1911	17	3-5
Şerh-i Rumûzât (17. Sayıdan devâm)	Şeyh Rızâeddîn Remzî Rifâî	23 Receb 7 Temmuz 20 Temmuz	1329 1327 1911	18	5-8
Şerh-i Rumûzât (18. Sayıdan devâm)	Şeyh Rızâeddîn Remzî Rifâî	8 Şa'bân 21 Temmuz 3 Ağustos	1329 1327 1911	20	6-7
Şeyh Es'âd Efendi Hazretleri'nin Makâlesi	Muhammed Es'âd	4 Şa'bân 28 Temmuz 10 Ağustos	1329 1327 1911	21	2
Şeyh ve Derviş	Şeyh Safvet	10 C. Âhir 26 Mayıs 8 Haziran	1329 1327 1911	12	1-3
Taârûf-i Rûhânî ve İttihâd ve Terakkî Fırkası'nın Esrârı	Şeyh Safvet	20 R. Âhir 7 Nisan 20 Nisan	1329 1327 1911	5	1-2
Tasavvuf Dersleri	Şeyh Osmân Efendi	23 Receb 7 Temmuz 20 Temmuz	1329 1327 1911	18	3-5
Tasavvuf Dersleri	Şeyh Rızâeddîn Remzî Rifâî	17 C. Âhir 2 Haziran 15 Haziran	1329 1327 1911	13	2-4
Tasavvuf Dersleri 2	Muhammed Es'âd	2 Receb 16 Haziran	1329 1327	15	3-4

		29 Haziran	1911		
Tasavvuf ve Meşrûtiyyet	Şeyh Safvet	22 R. Evvel 10 Mart 23 Mart	1329 1327 1911	1	5-7
Tebşîrât-ı İlâhiye (Hasbuna'llâh ve Ni'me'l- Vekîl)	Şeyh Safvet	4 Zi'l-Ka'de 13 T. Evvel 27 Ekim	1329 1327 1911	30	1-3
Terâcim-i Ahvâl (İbn-i Âmirü'l- Karanî)	Şeyh Nâcî	12 Şevvâl 22 Eylül 6 Ekim	1329 1327 1911	28	4
Terâcim-i Ahvâl (Üveys İbn-i Âmirü'l- Karanî) (28. sayıdan devâm)	Şeyh Nâcî	18 Şevvâl 29 Eylül 12 Ekim	1329 1327 1911	29	2-3
Terâcim-i Ahvâl (Üveys İbn-i Âmirü'l- Karanî) (29. sayıdan devâm)	Şeyh Nâcî	4 Zi'l-Ka'de 13 T. Evvel 27 Ekim	1329 1327 1911	30	3-4
Terâcim-i Ahvâl (Üveys İbn-i Âmirü'l- Karanî) (34. sayıdan devâm)	Şeyh Nâcî	22 Zi'l-Hicce 1 K. Evvel 14 Aralık	1329 1327 1911	35	4-5
Terâcim-i Ahvâl-i Sûfiyye (İmâm Gazâlî) (7. sayıdan devâm)	Şeyh Safvet	12 C. Ülä 28 Nisan 11 Mayıs	1329 1327 1911	8	8
Terâcim-i Ahvâl-i Sûfiyye (İmâm Gazâlî) (8. sayıdan devâm)	Şeyh Safvet	19 C. Ülä 5 Mayıs 18 Mayıs	1329 1327 1911	9	2-4
Terâcim-i Ahvâl-i Sûfiyye (İmâm Gazâlî) (9. sayıdan devâm)	Şeyh Safvet	26 C. Ülä 12 Mayıs 25 Mayıs	1329 1327 1911	10	4-6
Ta'lim ve Taallüm (İmâm Gazâlî) (10. sayıdan devâm)	Şeyh Safvet	3 C. Âhir 19 Mayıs 1 Haziran	1329 1327 1911	11	4
Terâcim-i Ahvâl-i Sûfiyye (Selmân-ı Fârisî)	Şeyh Safvet	9 Zi'l-Hicce 27 T. Evvel 9 Kasım	1329 1327 1911	33	3-5
Terâcim-i Ahvâl-i Sûfiyye (Selmân-ı Fârisî) (33. sayıdan devâm)	Şeyh Safvet	15 Zi'l-Hicce 24 T. Sâni 7 Aralık	1329 1327 1911	34	5-6
Terâcim-i Ahvâl-i Sûfiyye (Şeyh Abdurrahmân Tâlibânî)	Haydarîzâde İbrâhîm Efendi	13 R. Âhir 31 Mart 13 Nisan	1329 1327 1911	4	3-5
Terbiye	Muhammed Emîn	19 C. Ülä 5 Mayıs 18 Mayıs	1329 1327 1911	9	5-7
Tevhîd-i Bârî ve İttihâd-ı Hakîkî	Ali Fuâd (Mesnevihân)	28 Şa'bân 11 Ağustos 24 Ağustos	1329 1327 1911	23	7-8
Turuk-ı İlâhiyye	Şeyh Safvet	17 C. Âhir 2 Haziran 15 Haziran	1329 1327 1911	13	1-2
Urfa'da Terakkiyât-ı	Şeyh Safvet	13 R. Âhir	1329	4	7-8

Ma'neviyye		31 Mart 13 Nisan	1327 1911		
Uveys İbn-İ Âmirü'l-Karanî (Hazret-i Üveys'in Ömer İbnü'l-Hattâb ile Mülâkâtı) (30. sayıdan devâm)	Şeyh Nâcî	15 Zi'l-Hicce 24 T. Sâni 7 Aralık	1329 1327 1911	34	6-7
Vazâif-i Sûfiyye	Mehmed (Muhammed) Emîn	12 C. Ülä 28 Nisân 11 Mayıs	1329 1327 1911	8	5-6
Vazîfe	Şeyh Safvet	22 R. Evvel 10 Mart 23 Mart	1329 1327 1911	1	1

III. KRONOLOJİK FİHRİST

BİRİNCİ SAYI

MAKÂLELER	YAZARLAR	ÇIKTIĞI AY (h./r./m.)	ÇIKTIĞI YIL (h./r./m.)	SA YI	S.
Vazîfe	Şeyh Safvet	22 R. Evvel 10 Mart 23 Mart	1329 1327 1911	1	1
Mukaddime	Şeyh Safvet	22 R. Evvel 10 Mart 23 Mart	1329 1327 1911	1	1-2
Tasavvuf ve Meşrûtiyyet	Şeyh Safvet	22 R. Evvel 10 Mart 23 Mart	1329 1327 1911	1	2-5
Edebiyât-ı Sûfiyye		22 R. Evvel 10 Mart 23 Mart	1329 1327 1911	1	7-8
Hikem-i Sûfiyye		22 R. Evvel 10 Mart 23 Mart	1329 1327 1911	1	8

B. İKİNCİ SAYI

MAKALELER	YAZARLAR	ÇIKTIĞI AY (h./r./m.)	ÇIKTIĞI YIL (h./r./m.)	SA YI	S.
İttihâd ve Uhuvvet	Şeyh Safvet	29 R. Evvel 17 Mart 30 Mart	1329 1327 1911	2	1-3
Hılfü'l-Füdûl	Şeyh Safvet	29 R. Evvel 17 Mart 30 Mart	1329 1327 1911		3-5
Başlıksız	Haydarîzâde İbrâhîm Efendî	29 R. Evvel 17 Mart 30 Mart	1329/ 1327/ 1911		5-6
Tasavvuf	Şeyh Safvet	29 R. Evvel 17 Mart 30 Mart	1329 1327 1911		6-7
Edebiyât-ı Sûfiyye		29 R. Evvel 17 Mart 30 Mart	1329 1327 1911		7
Letâif-i Sûfiyye		29 R. Evvel 17 Mart 30 Mart	1329 1327 1911		7-8
Hikem-i Sûfiyye		29 R. Evvel 17 Mart 30 Mart	1329 1327 1911		8
Zâyiât-ı Azîme-i Dîniyyeden		29 R. Evvel 17 Mart 30 Mart	1329 1327 1911		8
Arz-ı Şükrân		29 R. Evvel 17 Mart 30 Mart	1329 1327 1911		8

C. ÜÇÜNCÜ SAYI

MAKÂLELER	YAZARLAR	ÇIKTIĞI AY (h./r./m.)	ÇIKTIĞI YIL (h./r./m.)	SA YI	S.
Arz-ı Teşekkür		8 R. Âhir 25 Mart 8 Nisan	1329 1327 1911	3	1
Hakikat-i İnsâniyye	Şeyh Safvet	8 R. Âhir 25 Mart 8 Nisan	1329 1327 1911		1-3
Mi'râc-ı Ârifîn	Şeyh Safvet	8 R. Âhir 25 Mart 8 Nisan	1329 1327 1911		3-6
Ahlâkıyye-i Sûfiyye (Kitab ve Sünnet)	İmâm Abdülvehhâb Şa'rânî	8 R. Âhir 25 Mart 8 Nisan	1329 1327 1911		6-7
Başlıksız	Haydarîzâde İbrâhim Efendî	8 R. Âhir 25 Mart 8 Nisan	1329 1327 1911		7-8

D. DÖRDÜNCÜ SAYI

MAKÂLELER	YAZARLAR	ÇIKTIĞI AY (h./r./m.)	ÇIKTIĞI YIL (h./r./m.)	SA YI	S.
Cihâd-ı Ekber	Şeyh Safvet	13 R. Âhir 31 Mart 13 Nisan	1329 1327 1911	4	1-3
Terâcim-i Ahvâl-i Sûfiyye	Haydarîzâde İbrâhîm Efendî	13 R. Âhir 31 Mart 13 Nisan	1329 1327 1911		3-5
Tasavvuf		13 R. Âhir 31 Mart 13 Nisan	1329 1327 1911		5
Evrâk-ı Vâride	Muhammed Es'ad	13 R. Âhir 31 Mart 13 Nisan	1329 1327 1911		5-6
Tasavvuf		13 R. Âhir 31 Mart 13 Nisan	1329 1327 1911		6-7
Edebiyât-ı Sûfiyye		13 R. Âhir 31 Mart 13 Nisan	1329 1327 1911		7
Hikem-i Sûfiyye		13 R. Âhir 31 Mart 13 Nisan	1329 1327 1911		7
Urfa'da Terakkiyât-ı Sûfiyye	Şeyh Safvet	13 R. Âhir 31 Mart 13 Nisan	1329 1327 1911		7-8
Tashîhât		13 R. Âhir 31 Mart 13 Nisan	1329 1327 1911		8

E. BEŞİNCİ SAYI

MAKÂLELER	YAZARLAR	ÇIKTIĞI AY (h./r./m.)	ÇIKTIĞI YIL (h./r./m.)	SA YI	S.
Taârûf-i Rûhânî ve İttihâd ve Terakkî Fırkası'nın Esrârı	Şeyh Safvet	20 R. Evvel 7 Nisan 20 Nisan	1329 1327 1911	5	1-2
İzâh ve Tafsîl	Şeyh Safvet	20 R. Evvel 7 Nisan 20 Nisan	1329 1327 1911		2-4
Âlem-i İslâmiyyet'te Sa'y ve Amel Yâhût Teşebbüsât-ı Şahsî	Haydarîzâde İbrâhîm Efendî	20 R. Evvel 7 Nisan 20 Nisan	1329 1327 1911		4-5
Edebyât-ı Sûfiyye		20 R. Evvel 7 Nisan 20 Nisan	1329 1327 1911		5-7
İstılâhât-ı Sûfiyye (İlm-i Esrâr)		20 R. Evvel 7 Nisan 20 Nisan	1329 1327 1911		7-8
Hikem-i Sûfiyye		20 R. Evvel 7 Nisan 20 Nisan	1329 1327 1911		8
Muhâbere		20 R. Evvel 7 Nisan 20 Nisan	1329 1327 1911		8
İ'lân		20 R. Evvel 7 Nisan 20 Nisan	1329 1327 1911		8

F. ALTINCI SAYI

MAKÂLELER	YAZARLAR	ÇIKTIĞI AY (h./r./m.)	ÇIKTIĞI YIL (h./r./m.)	SA YI	S.
Arz-ı Tehniyet	Şeyh Safvet	27 R. Âhir 14 Nisan 27 Nisan	1329 1327 1911	6	1
Beşâyir-i Ma'neviyye	Şeyh Safvet	27 R. Âhir 14 Nisan 27 Nisan	1329 1327 1911		1-2
Mukâtebât-ı Sûfiyye	Muhyiddîn-i İbn-i Arabî (Fahreddîn-i Râzî'ye Mektubu)	27 R. Âhir 14 Nisan 27 Nisan	1329 1327 1911		2-4
Istilahât-ı Sûfiyye (Vakt, Makâm)		27 Rabû'l- Âhir/ 14 Nisan/ 27 Nisan	1329 1327 1911		4-5
Edebiyât-ı Sûfiyye		27 R. Âhir 14 Nisan 27 Nisan	1329 1327 1911		5-6
Cem'iyet-i Sûfiyye (Ahkâm-ı Umûmiyye)		27 R. Âhir 14 Nisan 27 Nisan	1329 1327 1911		7-8
İ'lân		27 R. Âhir 14 Nisan 27 Nisan	1329 1327 1911		8

G.YEDİNCİ SAYI

MAKÂLELER	YAZARLAR	ÇIKTIĞI AY (h./r./m.)	ÇIKTIĞI YIL (h./r./m.)	SA YI	S.
Kâle Hayr	Şeyh Safvet	4 C. Ülâ 21 Nisân 3 Mayıs	1329 1327 1911	7	1-2
Terâcim-i Ahvâl-i Sûfiyye (İmâm Gazâlî)	Şeyh Safvet	4 C. Ülâ 21 Nisân 3 Mayıs	1329 1327 1911		2-3
Nasâyih-ı Dîniyye	Muhammed Es'ad	4 C. Ülâ 21 Nisân 3 Mayıs	1329 1327 1911		3-4
Râbitâ-i Sûfiyye	Mevlânâ Hâlid Şehrezûrî; Çeviren: Haydarîzâde İbrâhîm Efendî	4 C. Ülâ 21 Nisân 3 Mayıs	1329 1327 1911		4-7
Edebiyât-ı Sûfiyye		4 C. Ülâ 21 Nisân 3 Mayıs	1329 1327 1911		7-8
Hikem-i Sûfiyye		4 C. Ülâ 21 Nisân 3 Mayıs	1329 1327 1911		8
Açık Muhâbere		4 C. Ülâ 21 Nisân 3 Mayıs	1329 1327 1911		8
İ'lân		4 C. Ülâ 21 Nisân 3 Mayıs	1329 1327 1911		8

H. SEKİZİNCİ SAYI

MAKÂLELER	YAZARLAR	ÇIKTIĞI AY (h./r./m.)	ÇIKTIĞI YIL (h./r./m.)	SA YI	S.
Esrâr-ı İbtîlâ	Şeyh Safvet	12 C. Ülâ 28 Nisân 11 Mayıs	1329 1327 1911	8	1-3
Cem'iyet-i Sûfiyye		12 C. Ülâ 28 Nisân 11 Mayıs	1329 1327 1911		3-4
Râbitâ-i Sûfiyye	Mevlânâ Hâlid Şehrezûrî; Çeviren: Haydarîzâde İbrâhîm Efendî	12 C. Ülâ 28 Nisân 11 Mayıs	1329 1327 1911		4-5
Vazâif-i Sûfiyye	Mehmed (Muhammed) Emîn	12 C. Ülâ 28 Nisân 11 Mayıs	1329 1327 1911		5-6
Edebiyât-ı Sûfiyye		12 C. Ülâ 28 Nisân 11 Mayıs	1329 1327 1911		6-8
Terâcim-i Ahvâl-i Sûfiyye (İmâm Gazâlî)	Şeyh Safvet	12 C. Ülâ 28 Nisân 11 Mayıs	1329 1327 1911		8
İ'lân		12 C. Ülâ 28 Nisân 11 Mayıs	1329 1327 1911		8

I. DOKUZUNCU SAYI

MAKÂLELER	YAZARLAR	ÇIKTIĞI AY (h./r./m.)	ÇIKTIĞI YIL (h./r./m.)	SA YI	S.
Âfât-ı İttihâd	Şeyh Safvet	19 C. Ülâ 5 Mayıs 18 Mayıs	1329 1327 1911	9	1-2
Terâcim-i Ahvâl-i Sûfiyye (İmâm Gazâlî)	Şeyh Safvet	19 C. Ülâ 5 Mayıs 18 Mayıs	1329 1327 1911		2-4
Evrâk-ı Vâride	Haydarîzâde İbrâhîm Efendî	19 C. Ülâ 5 Mayıs 18 Mayıs	1329 1327 1911		4-5
Tasavvuf		19 C. Ülâ 5 Mayıs 18 Mayıs	1329 1327 1911		5
Terbiye	Mehmed (Muhammed) Emîn	19 C. Ülâ 5 Mayıs 18 Mayıs	1329 1327 1911		5-7
Edebiyât-ı Sûfiyye		19 C. Ülâ 5 Mayıs 18 Mayıs	1329 1327 1911		7-8
Hikem-i Sûfiyye		19 C. Ülâ 5 Mayıs 18 Mayıs	1329 1327 1911		8
Muhâbere-i Alaniyye		19 C. Ülâ 5 Mayıs 18 Mayıs	1329 1327 1911		8
İ'lân		19 C. Ülâ 5 Mayıs 18 Mayıs	1329 1327 1911		8

İ. ONUNCU SAYI

MAKÂLELER	YAZARLAR	ÇIKTIĞI AY (h./r./m.)	ÇIKTIĞI YIL (h./r./m.)	SA YI	S.
Câmi-i İslâmiyye	Şeyh Safvet	26 C. Ülâ 12 Mayıs 25 Mayıs	1329 1327 1911	10	1-4
Terâcim-i Ahvâl-i Sûfiyye (İmâm Gazâlî)	Şeyh Safvet	26 C. Ülâ 12 Mayıs 25 Mayıs	1329 1327 1911		4-7
Adl ve Şefkat	Mehmed (Muhammed) Emîn	26 C. Ülâ 12 Mayıs 25 Mayıs	1329 1327 1911		7
Edebiyât-ı Sûfiyye		26 C. Ülâ 12 Mayıs 25 Mayıs	1329 1327 1911		8
Muhâbere-i Aleniyye		26 C. Ülâ 12 Mayıs 25 Mayıs	1329 1327 1911		8
İ'lân		26 C. Ülâ 12 Mayıs 25 Mayıs	1329 1327 1911		8

J. ON BİRİNCİ SAYI

MAKÂLELER	YAZARLAR	ÇIKTIĞI AY (h./r./m.)	ÇIKTIĞI YIL (h./r./m.)	SA YI	S.
İhtârât-ı Şer'iyeye	Şeyh Safvet	3 C. Âhir 19 Mayıs 1 Haziran	1329 1327 1911	11	1-3
Mukâtebât-ı Sûfiyye	İmâm Gazâlî (Nizâmülmülk'e Mektubu)	3 C. Âhir 19 Mayıs 1 Haziran	1329 1327 1911		3-4
Ta'lîm ve Taallüm	İmâm Gazâlî (Dergide kaleme alan Şeyh Safvet)	3 C. Âhir 19 Mayıs 1 Haziran	1329 1327 1911		4
Edebiyât-ı Sûfiyye		3 C. Âhir 19 Mayıs 1 Haziran	1329 1327 1911		5-8
Cem'iyet-i Sûfiyye ve Tasavvuf Dersleri		3 C. Âhir 19 Mayıs 1 Haziran	1329 1327 1911		8
Hikem-i Sûfiyye		3 C. Âhir 19 Mayıs 1 Haziran	1329 1327 1911		8
İ'lân		3 C. Âhir 19 Mayıs 1 Haziran	1329 1327 1911		8

K. ON İKİNCİ SAYI

MAKÂLELER	YAZARLAR	ÇIKTIĞI AY (h./r./m.)	ÇIKTIĞI YIL (h./r./m.)	SA YI	S.
Şeyh ve Derviş	Şeyh Safvet	10 C. Âhir 26 Mayıs 8 Haziran	1329 1327 1911	12	1-3
Istılâhât-ı Sûfiyye (Hâl, Kabz, Bast)		10 C. Âhir 26 Mayıs 8 Haziran	1329 1327 1911		3
Mukâtebât-ı Sûfiyye	Ahmed Gazâlî (Aynü'l-Kudât Hemedânî'ye Mektubu)	10 C. Âhir 26 Mayıs 8 Haziran	1329 1327 1911		3-7
Edebiyât-ı Sûfiyye		10 C. Âhir 26 Mayıs 8 Haziran	1329 1327 1911		7
Hikem-i Sûfiyye		10 C. Âhir 26 Mayıs 8 Haziran	1329 1327 1911		7-8
Kütüphâne-i Sûfiyye		10 C. Âhir 26 Mayıs 8 Haziran	1329 1327 1911		8
Muhâbere-i Aleniyye		10 C. Âhir 26 Mayıs 8 Haziran	1329 1327 1911		8

L. ON ÜÇÜNCÜ SAYI

MAKÂLELER	YAZARLAR	ÇIKTIĞI AY (h./r./m.)	ÇIKTII YIL (h./r./m.)	SA YI	S.
Turuk-ı İlâhiyye	Şeyh Safvet	17 C. Âhir 2 Haziran 15 Haziran	1329 1327 1911	13	1-2
Cem'iyet-i Sûfiyye'nin Muvaffakiyetleri (Tasavvuf Dersleri 1) Şeyh Rızâeddîn Remzî Rifâî	17 C. Âhir 2 Haziran 15 Haziran	1329 1327 1911		2-4
Mukâtebât-ı Sûfiyye	Ahmed Gazâlî (Aynü'l-Kudât Hemedânî'ye Mektubu)	17 C. Âhir 2 Haziran 15 Haziran	1329 1327 1911		4-7
Edebiyât-ı Sûfiyye		17 C. Âhir 2 Haziran 15 Haziran	1329 1327 1911		7
Evrâk-ı Vâride	Muhammed (Mehmed) Şâkir	17 C. Âhir 2 Haziran 15 Haziran	1329 1327 1911		8
Tasavvuf		17 C. Âhir 2 Haziran 15 Haziran	1329 1327 1911		8
Da'vet		17 C. Âhir 2 Haziran 15 Haziran	1329 1327 1911		8
Muhâbere-i Aleniyye		17 C. Âhir 2 Haziran 15 Haziran	1329 1327 1911		8

M. ON DÖRDÜNCÜ SAYI

MAKÂLELER	YAZARLAR	ÇIKTIĞI AY (h./r./m.)	ÇIKTIĞI YIL (h./r./m.)	SA YI	S.
Maârif-i Ledünniyye	Şeyh Safvet	24 C. Âhir 9 Haziran 22 Haziran	1329 1327 1911	14	1-2
Dervişlik Nedir?	Şeyh Remzi Rifâî	24 C. Âhir 9 Haziran 22 Haziran	1329 1327 1911		2-4
Mukâtebât-ı Sûfiyye	Ahmed Gazâlî (Aynü'l-Kudât Hemedânî'ye Mektubu)	24 C. Âhir 9 Haziran 22 Haziran	1329 1327 1911		4-7
Edebiyât-ı Sûfiyye		24 C. Âhir 9 Haziran 22 Haziran	1329 1327 1911		7-8
Muhâbere-i Aleniyye		24 C. Âhir 9 Haziran 22 Haziran	1329 1327 1911		8

N. ON BEŞİNCİ SAYI

MAKÂLELER	YAZARLAR	ÇIKTIĞ AY (h./r./m.)	ÇIKTIĞI YIL (h./r./m.)	SA YI	S.
Muhabet-i İlâhiyye	Şeyh Safvet	2 Receb 16 Haziran 29 Haziran	1329 1327 1911	15	1-2
Ahlâk-ı Sûfiyye (Hüsn-i Edeb)	İmâm Abdülvehhâb Şa'rânî	2 Receb 16 Haziran 29 Haziran	1329 1327 1911		2-3
Tasavvuf Dersleri 2	Muhamed Es'ad	2 Receb 16 Haziran 29 Haziran	1329 1327 1911		3-4
Kasîde-i Ferîde	İsmâîl Hakkı Bursevî; Açıklayan: Şeyh Rızâeddîn Remzî Rifâî	2 Receb 16 Haziran 29 Haziran	1329 1327 1911		4-6
Edebiyât-ı Sûfiyye		2 Receb 16 Haziran 29 Haziran	1329 1327 1911		6-8
İ'lân		2 Receb 16 Haziran 29 Haziran	1329 1327 1911		8

O. ON ALTINCI SAYI

MAKÂLELER	YAZARLAR	ÇIKTIĞI AY (h./r./m.)	ÇIKTIĞI YIL (h./r./m.)	SA YI	S.
Ahlâk-ı İslâmiyye	Şeyh Safvet	9 Receb 23 Haziran 6 Temmuz	1329 1327 1911	16	1-4
Riyâzet ve Mücâhede	Şeyh Remzi Rifâî	9 Receb 23 Haziran 6 Temmuz	1329 1327 1911		4-6
Kasîde-i Ferîde	İsmâîl Hakkı Bursevî; Açıklayan: Şeyh Rızâeddîn Remzî Rifâî	9 Receb 23 Haziran 6 Temmuz	1329 1327 1911		6-7
Edebiyât-ı Sûfiyye		9 Receb 23 Haziran 6 Temmuz	1329 1327 1911		8
Hikem-i Sûfiyye		9 Receb 23 Haziran 6 Temmuz	1329 1327 1911		8
İ'lân		9 Receb 23 Haziran 6 Temmuz	1329 1327 1911		8

Ö. ON YEDİNCİ SAYI

MAKÂLELER	YAZARLAR	ÇIKTIĞI AY (h./r./m.)	ÇIKTIĞI YIL (h./r./m.)	SA YI	S.
Sûfiyyede Uzlet veyâhût Halvet	Haydarîzâde İbrâhîm Efendî	16 Receb 30 Haziran 13 Temmuz	1329 1327 1911	17	1-3
Şerh-i Rumûzât	Şeyh Rızâeddîn Remzi Rifâî	16 Receb 30 Haziran 13 Temmuz	1329 1327 1911		3-5
Kasîde-i Ferîde	İsmâîl Hakkı Bursevî; Açıklayan: Şeyh Rızâeddîn Remzî Rifâî	16 Receb 30 Haziran 13 Temmuz	1329 1327 1911		5-6
Abdurrahmân Tâlibânî'nin Gazeli	Abdurrahmân Tâlibânî	16 Receb 30 Haziran 13 Temmuz	1329 1327 1911		6-7
Nâzım Pâşâ'nın Na't-ı Şerîfi	Nâzım Pâşâ	16 Receb 30 Haziran 13 Temmuz	1329 1327 1911		7-8
İ'lân		16 Receb 30 Haziran 13 Temmuz	1329 1327 1911		8

P. ON SEKİZİNCİ SAYI

MAKÂLELER	YAZARLAR	ÇIKTIĞI AY (h./r./m.)	ÇIKTIĞI YIL (h./r./m.)	SA YI	S.
Münâzara ve Netâyic	Haydarîzâde İbrâhim Efendî	23 Receb 7 Temmuz 20 Temmuz	1329 1327 1911	18	1-3
Tasavvuf Dersleri 3	Şeyh Osman Efendî	23 Receb 7 Temmuz 20 Temmuz	1329 1327 1911		3-5
Şerh-i Rumûzât	Şeyh Rızâeddîn Remzi Rifâî	23 Receb 7 Temmuz 20 Temmuz	1329 1327 1911		5-8

R. ON DOKUZUNCU SAYI

MAKÂLELER	YAZARLAR	ÇIKTIĞI AY (h./r./m.)	ÇIKTIĞI YIL (h./r./m.)	SA YI	S.
Hased	Haydarîzâde İbrâhîm Efendî	30 Receb 14 Temmuz 27 Temmuz	1329 1327 1911	19	1-3
Mücâhede-i Havvâs	Şeyh Rızâeddîn Remzi Rifâî	30 Receb 14 Temmuz 27 Temmuz	1329 1327 1911		3-5
Cidde Nâib-i Abdüssamed Efendî'nin Makâlesi	Abdüssamed Efendi	30 Receb 14 Temmuz 27 Temmuz	1329 1327 1911		5-7
Nâzım Pâşâ'nın Na'at-ı Şerîfî	Nâzım Pâşâ	30 Receb 14 Temmuz 27 Temmuz	1329 1327 1911		7-8

S. YİRMİNCİ SAYI

MAKÂLELER	YAZARLAR	ÇIKTIĞI AY (h./r./m.)	ÇIKTIĞI YIL (h./r./m.)	SA YI	S.
Adl ve İhsân veyâhût Afüvv ü İhsân	Haydarîzâde İbrâhîm Efendî	7 Şa'bân 21 Temmuz 3 Ağustos	1329 1327 1911	20	1-2
Mesnevî-i Şerîf (Mukaddime) (Lübbü'l-Mesnevî)	Şeyh Rızâeddîn Remzi Rifâî	7 Şa'bân 21 Temmuz 3 Ağustos	1329 1327 1911		2-3
Şerh-i Rumûzât	Şeyh Rızâeddîn Remzi Rifâî	7 Şa'bân 21 Temmuz 3 Ağustos	1329 1327 1911		6-7
Mağribî'nin Gazeli Üzerine Şeyh Abdurrahman Tâlibânî'nin Tahmîsi	Şeyh Abdurrahman Tâlibânî	7 Şa'bân 21 Temmuz 3 Ağustos	1329 1327 1911		7-8

Ş. YİRMİ BİRİNCİ SAYI

MAKÂLELER	YAZARLAR	ÇIKTIĞI AY (h./r./m.)	ÇIKTIĞI YIL (h./r./m.)	SA YI	S.
Başlıksız	Şeyh Safvet	14 Şa'bân 28 Temmuz 10 Ağustos	1329 1327 1911	21	1-2
Şeyh E'sad Efendî'nin Makâlesi	Muhammed E'sad	14 Şa'bân 28 Temmuz 10 Ağustos	1329 1327 1911		2
Başlıksız	Muhammed (Mehmed) Şâkir	14 Şa'bân 28 Temmuz 10 Ağustos	1329 1327 1911		3-6
Cüneyd-i Bağdâdî'nin Tevekkül ve Rızâ Hakkında Yazmış Olduğu Mâkâlât'ından Kasîde-i Hakâyık Adlı Şiiri	Cüneyd-i Bağdâdî	14 Şa'bân 28 Temmuz 10 Ağustos	1329 1327 1911		6-7
Nâzım Pâşâ'nın Eserlerinden	Nâzım Pâşâ	14 Şa'bân 28 Temmuz 10 Ağustos	1329 1327 1911		7-8
İ'lân		14 Şa'bân 28 Temmuz 10 Ağustos	1329 1327 1911		8

T. YİRMİ İKİNCİ SAYI

MAKÂLELER	YAZARLAR	ÇIKTIĞI AY (h./r./m.)	ÇIKTIĞI YIL (h./r./m.)	SA YI	S.
Savm Münâsebetiyle Ekl ve Şurb Hakkında Ba'zı Hükmiyyât-ı İslâmiyye	Haydarîzâde İbrâhîm Efendî	21 Şa'bân 4 Ağustos 17 Ağustos	1329 1327 1911	22	1-3
Lübbü'l- Mesnevî	Şeyh Rızâeddîn Remzi Rifâî	21 Şa'bân 4 Ağustos 17 Ağustos	1329 1327 1911		4-6
Van'dan Mektup	Muhammed (Mehmed) Şâkir	21 Şa'bân 4 Ağustos 17 Ağustos	1329 1327 1911		6-7
Hâfız Şirâzî'nin Gazeli Üzerine Ârif-i Rabbânî Cenâb-ı Tâlibânî'nin Tahmîsi	Şeyh Abdurrahman Tâlibânî	21 Şa'bân 4 Ağustos 17 Ağustos	1329 1327 1911		7-8
Âkif Pâşâ'nın Gazeli Üzerine Remzî Efendî'nin Tahmîsi	Remzî Efendî	21 Şa'bân 4 Ağustos 17 Ağustos	1329 1327 1911		8

U. YİRMİ ÜÇÜNCÜ SAYI

MAKÂLELER	YAZARLAR	ÇIKTIĞI AY (h./r./m.)	ÇIKTIĞI YIL (h./r./m.)	SA YI	S.
Savm Münâsebetiyle Lisân Hakkında Ba'zı İzâhât	Haydarîzâde İbrâhîm Efendî	28 Şa'bân 11 Ağustos 24 Ağustos	1329 1327 1911	23	1-3
Nâzım Pâşâ'nın Söz Adlı Eseri	Nâzım Pâşâ	28 Şa'bân 11 Ağustos 24 Ağustos	1329 1327 1911		3-4
Murâkâbe	Şeyh Rızâeddîn Remzi Rifâî	28 Şa'bân 11 Ağustos 24 Ağustos	1329 1327 1911		4-7
Tevhîd-i Bârî ve İttihâd-ı Hakîkî	Mesnevihân Ali Fûâd	28 Şa'bân 11 Ağustos 24 Ağustos	1329 1327 1911		7-8
Nâzım Pâşâ'nın Bir Manzûmesi	Nâzım Pâşâ	28 Şa'bân 11 Ağustos 24 Ağustos	1329 1327 1911		8

Ü. YİRMİ DÖRDÜNCÜ SAYI

MAKÂLELER	YAZARLAR	ÇIKTIĞI AY (h./r./m.)	ÇIKTIĞI YIL (h./r./m.)	SA YI	S.
Gıybet	Haydarîzâde İbrâhîm Efendî	7 Ramazan 18 Ağustos 1 Eylül	1329 1327 1911	24	1-3
Başlıksız	Muhammed E'sad	7 Ramazan 18 Ağustos 1 Eylül	1329 1327 1911		3-4
Başlıksız	Süleymân Sâmi (Isparta Meb'usu)	7 Ramazan 18 Ağustos 1 Eylül	1329 1327 1911		4-6
Tasavvuf		7 Ramazan 18 Ağustos 1 Eylül	1329 1327 1911		6
Lübbü'l-Mesnevî	Şeyh Rızâeddîn Remzi Rifâî	7 Ramazan 18 Ağustos 1 Eylül	1329 1327 1911		6-8
Başlıksız (Derginin Açıklaması)		7 Ramazan 18 Ağustos 1 Eylül	1329 1327 1911		8

V. YİRMİ BEŞİNCİ SAYI

MAKÂLELER	YAZARLAR	ÇIKTIĞI AY (h./r./m.)	ÇIKTIĞI YIL (h./r./m.)	SA YI	S.
Sıdkın Fazîleti ile Kızbin Müzemmemeti Hakkında Ba'zı İzâhât	Haydarîzâde İbrâhîm Efendî	14 Ramazan 25 Ağustos 8 Eylül	1329 1327 1911	25	1-4
Ders-i Şerîf 4	Muhammed E'sad	14 Ramazan 25 Ağustos 8 Eylül	1329 1327 1911		4-5
Lübbü'l-Mesnevî	Şeyh Rızâeddîn Remzi Rifâî	14 Ramazan 25 Ağustos 8 Eylül	1329 1327 1911		5-8

Y. YİRMİ ALTINCI SAYI

MAKÂLELER	YAZARLAR	ÇIKTIĞI AY (h./r./m.)	ÇIKTIĞI YIL (h./r./m.)	SA YI	S.
Esrâr-ı Sıyâm	Şeyh Safvet	21 Ramazan 1 Eylül 15 Eylül	1329 1327 1911	26	1-3
Hırka-i Saâdet ve Hazret-i Üveys	Şeyh Nâcî	21 Ramazan 1 Eylül 15 Eylül	1329 1327 1911		3-5
Lübbü'l-Mesnevî	Şeyh Rızâeddîn Remzi Rifâî	21 Ramazan 1 Eylül 15 Eylül	1329 1327 1911		5-6
Edebiyât-ı Sûfiyye		21 Ramazan 1 Eylül 15 Eylül	1329 1327 1911		6-7
Rûşenî Hazretleri'nin Gazelleri Üzerine Halvetiyye'den Şânî Hazretleri'nin Tahmîsi	Şânî Efendî	21 Ramazan 1 Eylül 15 Eylül	1329 1327 1911		7-8
Evrâk-ı Vâride	Muhammed (Mehmed) Şâkir	21 Ramazan 1 Eylül 15 Eylül	1329 1327 1911		8

Z. YİRMİ YEDİNCİ SAYI

MAKÂLELER	YAZARLAR	ÇIKTIĞI AY (h./r./m.)	ÇIKTIĞI YIL (h./r./m.)	SA YI	S.
Leyletü'l-Kadr	Şeyh Safvet	28 Ramazan 8 Eylül 22 Eylül	1329 1327 1911	27	1-4
Lübbü'l-Mesnevî	Şeyh Rızâeddîn Remzi Rifâî	28 Ramazan 8 Eylül 22 Eylül	1329 1327 1911		4-6
Edebiyât-ı Sûfiyye		28 Ramazan 8 Eylül 22 Eylül	1329 1327 1911		6-8
Hikem-i Sûfiyye		28 Ramazan 8 Eylül 22 Eylül	1329 1327 1911		8

AA. YİRMİ SEKİZİNCİ SAYI

MAKÂLELER	YAZARLAR	ÇIKTIĞI AY (h./r./m.)	ÇIKTIĞI YIL (h./r./m.)	SA YI	S.
Başlıksız	Haydarîzâde İbrâhîm Efendî	12 Şevvâl 22 Eylül 6 Ekim	1329 1327 1911	28	1-3
Terâcim-i Ahvâl (İbn-i Âmirü'l- Karanî)	Şeyh Nâcî	12 Şevvâl 22 Eylül 6 Ekim	1329 1327 1911		4
Lübbü'l-Mesnevî	Şeyh Rızâeddîn Remzi Rifâî	12 Şevvâl 22 Eylül 6 Ekim	1329 1327 1911		4-8

BB. YİRMİ DOKUZUNCU SAYI

MAKÂLELER	YAZARLAR	ÇIKTIĞI AY (h./r./m.)	ÇIKTIĞI YIL (h./r./m.)	SA YI	S.
Başlıksız	Haydarîzâde İbrâhîm Efendî	18 Şevvâl 29 Eylül 12 Ekim	1329 1327 1911	29	1-2
Terâcim-i Ahvâl (Üveys İbn-i Âmirü'l- Karanî)	Şeyh Nâcî	18 Şevvâl 29 Eylül 12 Ekim	1329 1327 1911		2-3
La Martin'in Hazret-i Peygamber'e Dâir Yazdığı Manzûmedir.	La Martin, Çeviren: Haydarîzâde İbrâhîm Efendi	18 Şevvâl 29 Eylül 12 Ekim	1329 1327 1911		3-7
Lübbü'l-Mesnevî	Şeyh Rızâeddîn Remzi Rifâî	18 Şevvâl 29 Eylül 12 Ekim	1329 1327 1911		7-8

CC. OTUZUNCU SAYI

MAKÂLELER	YAZARLAR	ÇIKTIĞI AY (h./r./m.)	ÇIKTIĞI YIL (h./r./m.)	SA YI	S.
Tebşîrât-ı İlâhiye (Hasbuna'llâh ve Ni'me'l-Vekîl)	Şeyh Safvet	4 Zi'l-Ka'de 3 T. Evvel 27 Ekim	1329 1327 1911	30	1-3
Terâcim-i Ahvâl (Üveys İbn-i Âmirü'l- Karanî)	Şeyh Nâcî	4 Zi'l-Ka'de 3 T. Evvel 27 Ekim	1329 1327 1911		3-4
Lübbü'l-Mesnevî	Şeyh Rızâeddîn Remzi Rifâî	4 Zi'l-Ka'de 3 T. Evvel 27 Ekim	1329 1327 1911		4-6
Edebiyât-ı Sûfiyye		4 Zi'l-Ka'de 3 T. Evvel 27 Ekim	1329 1327 1911		6-8
Geçen Haftadaki nüshada neşr olunan La Martin Tercümesindeki eksik beyitlerin yazılması		4 Zi'l-Ka'de 3 T. Evvel 27 Ekim	1329 1327 1911		8
Cem'iyet-i Sûfiyye		4 Zi'l-Ka'de 3 T. Evvel 27 Ekim	1329 1327 1911		8

DD. OTUZ BİRİNCİ SAYI

MAKÂLELER	YAZARLAR	ÇIKTIĞI AY (h./r./m.)	ÇIKTIĞI YIL (h./r./m.)	SA YI	S.
Gençlere Bir Nasîhat	Şeyh Safvet	10 Zi'l-Ka'de 20 T. Evvel 2 Kasım	1329 1327 1911	31	1-3
Ahlâk-ı Sûfiyye (Re'fet ve Şefkat)	İmâm Abdülvehhâb Şa'rânî	10 Zi'l-Ka'de 20 T. Evvel 2 Kasım	1329 1327 1911		4
İşârât-ı Sûfiyye		10 Zi'l-Ka'de 20 T. Evvel 2 Kasım	1329 1327 1911		4-6
Mukâtebât-ı Sûfiyye	Mevlânâ Hâlid (Vezirlerden birine mektubu)	10 Zi'l-Ka'de 20 T. Evvel 2 Kasım	1329 1327 1911		6
Lübbü'l-Mesnevî	Şeyh Rızâeddîn Remzi Rifâî	10 Zi'l-Ka'de 20 T. Evvel 2 Kasım	1329 1327 1911		6-7
Edebiyât-ı Sûfiyye		10 Zi'l-Ka'de 20 T. Evvel 2 Kasım	1329 1327 1911		7-8
İ'tizâr		10 Zi'l-Ka'de 20 T. Evvel 2 Kasım	1329 1327 1911		8
Niyâz-ı Mahsûs		10 Zi'l-Ka'de 20 T. Evvel 2 Kasım	1329 1327 1911		8

EE. OTUZ İKİNCİ SAYI

MAKÂLELER	YAZARLAR	ÇIKTIĞI AY (h./r./m.)	ÇIKTIĞI YIL (h./r./m.)	SA YI	S.
Evliyâullah	Şeyh Safvet	10 Zi'l-Ka'de 27 T. Evvel 8 Nisan	1329 1327 1911	32	1-3
Istılâhât-ı Sûfiyye (Heybet ve Üns, Vecd, Tevâcüd, Vücüd, Cem' ve Fark, Cemü'l-Cem, Fark-ı Sânî, Fenâ ve Bekâ, Sekr ve Sahv)		10 Zi'l-Ka'de 27 Teşrîn-i Evvel 9 Kasım	1329 1327 1911		3-5
Mukâtebât-ı Sûfiyye	Yahyâ b. Yezîd-i Sûfî (İmâm Mâlik İbn-i Enes'e Mektubu)	10 Zi'l-Ka'de 27 T. Evvel 9 Kasım	1329 1327 1911		5
Evrâk-ı Vâride (Zikir ve Fikr)	Muhammed (Mehmed) Şâkir	10 Zi'l-Ka'de 27 T. Evvel 9 Kasım	1329 1327 1911		5-6
Edebiyât-ı Sûfiyye		10 Zi'l-Ka'de 27 T. Evvel 9 Kasım	1329 1327 1911		7-8

FF. OTUZ ÜÇÜNCÜ SAYI

MAKÂLELER	YAZARLAR	ÇIKTIĞI AY (h./r./m.)	ÇIKTIĞI YIL (h./r./m.)	SA YI	S.
Arafât	Şeyh Safvet	9 Zi'l-Ka'de 27 T. Evvel 9 Kasım	1329 1327 1911	33	1-2
Ahlâk-ı Sûfiyye	İmâm Abdülvehhâb Şa'rânî	9 Zi'l-Ka'de 27 T. Evvel 9 Kasım	1329 1327 1911		2-3
Terâcim-i Ahvâl-i Sûfiyye (Selmân-ı Fârisî)	Şeyh Safvet	9 Zi'l-Ka'de 27 T. Evvel 9 Kasım	1329 1327 1911		3-5
Edebiyât-ı Sûfiyye		9 Zi'l-Ka'de 27 T. Evvel 9 Kasım	1329 1327 1911		5-8
İ'tizâr		9 Zi'l-Ka'de 27 T. Evvel 9 Kasım	1329 1327 1911		8

GG. OTUZ DÖRDÜNCÜ SAYI

MAKÂLELER	YAZARLAR	ÇIKTIĞI AY (h./r./m.)	ÇIKTIĞI YIL (h./r./m.)	SA YI	S.
Beyânnâme-i Cenâb-ı Meşihat-penâhî	Mûsâ Kâzım	15 Zi'l-Hicce 24 T. Sâni 7 Aralık	1329 1327 1911	34	1-4
Ahlâk-ı Sûfiyye (Hubb-i Mesâkin)	İmâm Abdülvehhâb Şa'rânî	15 Zi'l-Hicce 24 T. Sâni 7 Aralık	1329 1327 1911		4-5
Terâcim-i Ahvâl-i Sûfiyye (Selmân-ı Fârisî)	Şeyh Safvet	15 Zi'l-Hicce 24 T. Sâni 7 Aralık	1329 1327 1911		5-6
Terâcim-i Ahvâl (Üveys İbn-i Âmirü'l-Karanî)	Şeyh Nâcî	15 Zi'l-Hicce 24 T. Sâni 7 Aralık	1329 1327 1911		6-7
Edebiyât-ı Sûfiyye		15 Zi'l-Hicce 24 T. Sâni 7 Aralık	1329 1327 1911		7
Mersiye ve Târîh	Tikritlîzâde Hasan Bey Tarafından Şeyh Gıyâseddîn Ebû Bekr'in Vefâtı Üzerine Yazılan Mersiye	15 Zi'l-Hicce 24 T. Sâni 7 Aralık	1329 1327 1911		8

HH. OTUZ BEŞİNCİ SAYI

MAKÂLELER	YAZARLAR	ÇIKTIĞI AY (h./r./m.)	ÇIKTIĞI YIL (h./r./m.)	SA YI	S.
Murâkabe	Şeyh Safvet	22 Zi'l-Hicce 1 K. Evvel 14 Aralık	1329 1327 1911	35	1-2
Istılahât-ı Sûfiyye (Avâlim-i Külliyye)		22 Zi'l-Hicce 1 K. Evvel 14 Aralık	1329 1327 1911		2-3
İsbât-ı Sâni'	Mahmûd Kâmil	22 Zi'l-Hicce 1 K. Evvel 14 Aralık	1329 1327 1911		3-4
Terâcim-i Ahvâl (Üveys İbn-i Âmirü'l- Karânî)	Şeyh Nâcî	22 Zi'l-Hicce 1 K. Evvel 14 Aralık	1329 1327 1911		4-5
Edebiyât-ı Sûfiyye		22 Zi'l-Hicce 1 K. Evvel 14 Aralık	1329 1327 1911		5-8
Hikem-i Sûfiyye		22 Zi'l-Hicce 1 K. Evvel 14 Aralık	1329 1327 1911		8

İKİNCİ BÖLÜM

TASAVVUF DERGİSİ'NDEN ÖRNEKLER (I-V. SAYILAR)

I. BİRİNCİ SAYI

A. VAZİFE

Nâm-ı Akdes-i İlâhî ve İmdâd-ı Mukaddes Cenâb-ı Risâlet-penâhî berekât ve nefehâtına mütevessilen mukaddime-i âtiye ve mebâhıs-ı tâliyyeye ibtida etmekle niyyât-ı hasene ve hizemât-ı müstahsenenin tecelliyât-ı dâimesi eltâf-ı rabbâniyye ve tevfiikât-ı sübhâniyyeden mes'ûl ve mütemennâdır.

B. MUKADDİME

Mebhas-ı mahsûsunda ayrıca îzâh ve tafsîl edileceği üzre musâvât ve adâlete, ittihât ve uhuvvete ve bi'l-cümle mekârim-i ahlâk-ı insâniyyete ilmen ve amelen bir vesîle-i mühimme olmasına nazaran hâkimiyet-i milliyye ile münâsib-i külliyyesi olan tasavvufun usûl ve furûuna mebâdî ve mekâsıdını ve mebâhıs-ı mütenevviyasını hâvî bir mecelle-i ma'neviyyenin matbûât-ı Osmâniyye arasında te'sîsi ilân-ı Meşrûtiyyet'ten beri vârid-i hâtır olmakta idi. Ve lâ-siyyemâ sâdât-ı sûfiyyenin mesâlik-i kadîme-i mübeccelesi nâmına murûr-i zaman ile ârız olan teşebbühât-ı bâtule seyyiesiyle eslâf-ı güzîn Rıdvânullâh-ı Teâlâ (aleyhim ecmaîn) hazarâtına kadar sirâyeti melhûz bulunan zunûn-ı fâside ve efkâr-ı câhıdeden turuk-ı aliyyeyi tenzih ve takdîs eylemek niyyet-i hâlisânesiyle mütekaddimîn ve müteahhirîn-i sûfiyyenin akâid ve muâmelâtına, ahvâl ve makâmâtına ve esrâr ve işârâtına nâzır ve bunların Kitâb ve Sünnet ile müşeyyed ve müeyyed olduğuna dâir neşriyât-ı münâsibe umûr-i vâcibe sırasına geçmiş idi.

Hicret-i Nebeviyye'nin dört yüz otuz birinci senesinde ecille-i sûfiyyeden **İmam Abdülkerim İbn-i Hevâzin Kuşeyrî Hazretleri** aynı maksadı ta' kib ile (*Risâle-i Kuşeyriyye*) ünvânıyla şöhet-şîâr olan eser-i celîli kaleme almış ve memâlik-i İslâmiyye'de muâsırı bulunan tavâif-i sûfiyyeye neşr ve tevzi' eylemiş idi. İmâm-ı müşârün ileyh hazretleri daha o zaman tarîk-ı sûfiyyede meşhûdu olan fetret

ve teğayyürden bahisle pek müessir şikâyetlerde bulunmuştur. Bu tarîk-ı âlînin ulviyyet ve kudsiyyetini isbât ve îzâh etmek üzere *Risâle*'nin bir bâb-ı mahsûsunda e'âzım-ı ricâl-i tarîkat ve eimme-i güzîn-i hakîkatten seksen üç kadar zevât-ı kirâmın terâcim-i ahvâlini yazmıştır ki: Bu meyânda kendi zamanına en ziyâde karîb olmak üzere **Ebû Abdullah Muhammed b. Hafîf Şîrâzî Hazretleri**'nin târîh-i vefâtı üç yüz doksan bir sene-i hicriyesine müsâdiftir. Bu târîh ile risâle-i mezkûrenin zaman-ı te'lifyi arasında ancak yarım asra karîb bir müddet bulunuyor ve işte Kuşeyrî Hazretleri'ni dâğdâr-ı teessür eyleyen fetret ve teğayyür şu müddet-i kalîle zarfında tehaddüs etmiş oluyor. Vâkıan bu târîhlerden sonra **Abdülkâdir Geylânî, Celâleddîn-i Rûmî, Muhyiddîn-i Arabî** –Kaddesellahu Teâlâ Esrârahüm- Hazerâtı gibi sırr-ı âmedân erbâb-ı ma'rifet ve müceddidîn-i izâm-ı tarîkat pirâyê-sâz-ı âlem-i şehâdet olmuşlar ise de asrımıza kadar murûr eden kurûn-ı adîdenin bu husûsuyla istibdâd eyyâmında ser-â-pâ meâlîm-i dîniye üzerinde revâ görülen mezâlîm-i şedîdenin te'sîrât-ı azîmesi tarîk-ı sûfiyyeyi dahî tahrîbât-ı elîmeye dûçâr etmiş ve Kuşeyrî Hazretleri'nin şikâyet eylediği zaman ile kıyâs ve nisbet-i kabûl edemeyecek bir hâle getirmiştir. Binâen-âlâ-zâlik Meşrûtiyyet'in füyûzât ve fütûhâtından bi'l-istifâde mesâlik-i sâire gibi tarîk-ı sûfiyyenin dahî teceddüdât-ı lâzîmeye mazhariyeti esbâbı erbâb-ı kulûb arasında teemmül ve tasavvur edildikçe, ehl-i nisbetin teşebbüsât-ı ârifânelerine vesîle-i mutâlaât olmak üzere evvel emirde bir tasavvuf cerîdesinin te'sîsi nazar-ı dikkate alınmakta idi.

İstibdâdın zaman-ı mâzî-i câhiliyette ahlâk-ı umûmiyyenin tehzîbine hâdim olabilecek böyle bir mecelle-i ahlâkiyyenin te'sîs ve neşrine imkân tasavvur olunamaz idi. Lakin Muhavvilü'l-Havl-i ve'l-Ahvâl Teâlâ ve Tekaddes Hazretleri'ne hezârân hamd ü senâlar olsun, mehâsin-i ahlâk-ı insâniyenin birer timsâl-i mücessimi olan ashâb-ı celâdetin gayretleriyle şerîat-ı garrâ-yı İslâmiyye'nin ahkâm-ı celîlesine tevfiken te'sîs edilen Meşrûtiyyet-i Meşrûa'mızın serbestî-i matbûâtı sâyesinde bugün o mânialar külliyyen mahv ü nâbûd olmuştur. Devr-i cedîd-i Meşrûtiyyet'in vatan ve milletimize te'mîn eylediği menâfi'-i umûmiyyenin biri ve en birincisi serbestî-i matbûât-ı kazıyye-i mühimmesidir. Felihazâ ilân-ı Meşrûtiyyeti müteâkiben millet-i muazzama-yı Osmâniyye hürriyet-i mağsûbe-i kelâmiyyesini istirdâd etmekle istibdâd eyyâmında bir kelimesi bile telaffuz edilemeyen mebâhis-i senâ-yı ilim ve hikmeti sahâif-i matbûât üzerinde tecelli-sâz-ı 'uyûn-i ümmet olmuş ve 'ulûm ve fûnûnun şuûbâtında hey'et-i umûmiyyesi i'tibâriyle müddet-i kalîle

zarfında pek mühim bir inkişâf ve tecellî husûl bulmuştur. Yalnız ilm-i celîl-i tasavvufun sadâ-yı ruhâniyyesi bu âna kadar henüz sâmi‘a-i nevâz-ı mühîn olmamış ise de sâdât-ı sûfiyyenin şâh-râh-ı irfâna sâlik olan ihvân-ı tarîkatin kulûb-ı münevveresi her ân böyle bir mecelle-i ma‘neviyyenin zuhûruna müteveccih bulunmakta idi. İşte o esbâb-ı ledünniye ile bu teveccühât-ı dâime-i kalbi vakti-i merhûnu hulûl etmekle muharrir-i âcizi *Tasavvuf* ceridesinin te’sîsine sevk eyledi. Böyle bir emr-i cesîm ve teşebbüs-i azîmin îfâsına medâr olacak kifâyet ve iktidârın zerresine bile mâlik olmadığım halde bu cesâret mahzâ erbâb-ı kulûbün himmetlerine ve urefâ-yı ümmetin ciddî ve dâimî muâvenetlerine i‘timâd etmekten münbaistir.

Hak tecellî etmeyince her işi âsân eder
Halkeder esbâbını bir lahzada ihsân eder.

Tasavvufun fihrist mebahîsâtı; sâdât-ı sûfiyyenin akâidi, ıstılâhâtı, terâcim-i ahvâli, eş‘âr ve edebiyâtı, menâzil ve makâmâtı gibi mevzû-ı dâiresinde mesâil-i şettâdan ibâret olacak ve ahlâk-ı umûmiyye üzerinde te’sîrât-ı hasenesi ümidiyle en ziyâde tehzîb-i nüfûz ve mekârim-i ahlâk-ı sûfiyye mebahîslerine ihtimâm edilecektir. Çünkü meşâhir-i sâdât-ı sûfiyyeden **Ebû Hafs Ömer b. Müslime Hazretleri**’nin ta‘rîf-i ârifâneleri üzre tasavvuf ser-â-pâ âdâb-ı insâniyyeden ibâret bulunmakla bu meslek-i celîlin gâyeti bir insânın Hak Teâlâ Hazretleri’yle mahlûkâtına karşı vecâib-i ubûdiyyet ve vezâif-i insâniyetini îfâ ederek insân-ı kâmil olmasıdır.

ومن الله سبحانه و تعالى الهداية و التوفيق

C. SÛFİYYE VE TASAVVUF

(Sûfiyye) tasavvuf kelimesinin me’haz-i iştikâkı olan (sûfî)’nin cem‘idir. Bu ismin tesmiyesi husûsunda iştikâk ve meânî mülâhazâtıyla sûf ve suffe yâhût safâ vasf kelimâtına mensûb olmak üzre vücûh-i adîde îrâd edilmiş ise de bunların her biri ya kıyâs ve iştikâk, yâhût ma’nâca kısmen muvâfık ve kısmen muhâlif bulunmuştur. Meselâ tâife-i sûfiyyenin yünden ma’mûl elbise iktibâsını i‘tiyâd ve şîâr edindiklerine nazaran yün ma’nâsına olan (sûf) kelime-i arabîyesine nisbetle sūfî denilmiş olması kıyas ve işkikâka muvâfık ise de İmâm Kuşeyri Hazretleri’ne göre sūfiyyenin bu nevi libâs ile ihtisâsları olmadığından bi-hasebi’l-ma’nâ cây-ı teemmüldür, hatta urefâdan bir zât işbu:

تنازع الناس في الصوفي و اختلفوا
فيه و ظنوه مشتقا من الصفى
و لست أمنح هذا الإسم غير فتى
صافى و صوفى حتى سمى الصوفى

Nazm-1 ârifânesiyle vech-i mezkûru reddeylemiştir. Lakin **İbn-i Haldûn** *Mukaddime-i Şehîre*'sinde sâdât-1 sûfiyyenin elbise-i fâhireye meyleden erbâb-1 hevâya muhâlefetle yünden ma'mûl câme-i zühd ve takvâyı ihtiyâr eyledikleri cihetle nisbe-i mezkûreyi tercih eylemiş ve **Şihâbeddîn-i Sühreverdî** ve **Necmeddîn-i Esedî** gibi muhakkıkîn-i ulemâ-yı tasavvuf âsâr-ı aliyelerinde bu ciheti te'yid edecek rivâyetlerde bulunmuşlardır.

Kezâ sâdât-1 sûfiyyeyi sahâbe-i kirâm hazarâtından ashâb-1 suffeye teşbîhen (suffe) kelimesine mensûb olabilmesi de bihasebi'l-kıyâs sahîh değil ise de bihasebi'l-ma'nâ muvâfıktır. Ashâb-1 suffe denilen zevât-1 kirâm Mescid-i Nebevî suffesinde ihtiyâr-ı ikâmetle leylem ve nehâran ibâdât-ı ilâhiyyeye hasr-ı evkat eyleyen dört yüz kadar fukarâ-yı muhâcirîn idi ki haklarında: ¹⁰² (ولا تطرد الذين و اصبر نفسك مع الذين يدعون) ¹⁰³ ve (يدعون ربهم بالعداة و العشى يريدون وجهه) (ربهم بالعداة و العشى) âyât-ı celîlesi nâzil olmuş ve Abdullâh b. Abbâs –Radiyallâhu Teâlâ Anhümâ-Hazretleri'nin rivâyetiyle zevât-1 müşârün ileyhim (ابشروا يا اصحاب) الصفه فمن بقى منكم على النعت الذى اتم عليه اليوم راضيا بما هو فيه فانه من رفقائى) (يوم القيامة) hadîs-i şerîfiyle ¹⁰⁴ taltîf buyurulmuştur. Sâdât-1 sûfiyyenin ise mine'l-kadîm tekâyâ ve zevâyâda ihtiyâr-ı uzlet ve halvet ile ibâdât ve mücâhedâta mülâzemetleri tamamıyla ashâb-1 suffe hazerâtının ahvâline mutâbıktır.

Ashâb-1 suffe ile tâife-i sûfiyyenin ahvâl ve a'mâl-i seniyyelerine vâkîf olmayan ve uzlet ve halvetin mebâdî ve mekâsıdını takdîr ve idrâk etmeyen erbâb-1 gaflet hey'et-i ictimâiyye arasında târik-i dünyâ olanlar gibi bu zevât-1 kirâmın da bir uzv-i muattıl oldukları za'm ve zehâbında bulunmuşlardır. Leylen ve nehâran

¹⁰² Süre adı, numaları ile ayet numaraları ve tercümeleri tarafımızdan konulmuştur. “Sabah akşam Rablerinin rızasını isteyerek, O'na yalvaranları kovma”. En'am, 6/52.

¹⁰³ “Nefsini, sabah akşam, rızasını isteyerek Rablerine yalvaranlarla beraber tut (onlarla beraber bulunmaya candan sabret)”. Kehf, 18/28.

¹⁰⁴ Metin içerisinde geçen hadislerin kaynağı da biz verdik. Sühreverdî, **Avarifü'l-Meârif**, s.93.

mekâtib ve medârise mülâzemetle ulûm ve meârifin tahsîli uğrunda ömrün bir kısm-ı mühimmini fedâ etmek gâyeti i'tibâriyle kemâlât-ı zâhire-i beşeriyeden iken Hâlikına, vatan ve milletine karşı ve vezâif-i dîniyye ve medeniyyesini her türlü 'ilel ve emrâz-ı nefsâniyyeden âzâde olarak ihlâs-ı tâm ile bihakkın îfâ edebilmek maksad-ı mukaddesiyle kemâlât-ı hakîkiyye ve mekârim-i ahlâk-ı insâniyyede bir nisâb-ı kâmile ve bir meleke-i tâmmeye mâlik olmak için bir müddet ihtiyâr-ı uzlet ve halvet ile mesâcid-i şerîfe ve tekâyâ ve zevâyâ-yı münîfede tezkiye-i nefse, terbiye-i rûhâniyyeye hasr-ı evkât ve bezl-i hayât eden ashâb-ı azim ve himmeti atâlet ve betâlete nisbet eylemek mahzâ o medârın âliyyeden mahrûmiyyetin neficesidir. Hazerât-ı sûfiyye infirâd-ı dâimî ile hey'et-i ictimâiyye arasında aslen bîgâne bir vaz'iyette bulunmamışlardır. Bu tâife-i celîlenin makâsıd-ı aliyyesi mücâhedât ve riyâzât ile ¹⁰⁵ (رجال لا تلهيهم تجارة ولا بيع عن ذكر الله) âyet-i kerîmesinde beyân buyurulan ehl-i temkîn ve ashâb-ı ayne'l-yakîn zümre-i mübârekesine iltihâk eyledikten sonra ümûr ve muâmelât-ı meşrûa-i dünyeviyye şubât-ı muhtelifesinde bulunarak her bir hâl ve mahalde irşâdât-ı ahlâkiyye ve füyûzât-ı ma'neviyye ile mahlûkât-ı ilâhiyyeye vesîle-i rahmet ve hidâyet olabilmekten ibârettir. Acaba hey'et-i ictimâiyyenin sunûf-ı muhtelif ve tabakât-ı mütefâvitesi arasında cem'iyyeti beşeriyeye hakkında bu meslek-i âlîden daha ziyâde nâfi' bir vesîle-i menâfi' mutasavver midir? Hücetü'l-İslâm **İmâm-ı Gazâlî Hazretleri** ulûm ve meârif-i zâhirede hâiz olduğu riyâset-i 'uzmâ ve celâlet-i kübrâsıyla berâber 'alâyık ve halâyıktan tecerrüd ederek iki sene miktârı bir müddet **Şeyh Ebû Ali Farmedî Hazretleri**'nin hizmetlerinde ihtiyâr-ı uzlet ve halvet ile kemâlât-ı hakîkiyyeyi ihrâz eyledikten sonra *Tus* kasabasına avdetlerinde yekdiğerine muttasıl bir medrese-i ilmiyye ve bir hangâh-ı sûfiyye inşâsına bezl-i himmet eylemişler ve zâhiren ve bâtinen tekâmülât-ı hakîkiyyenin ancak şu iki dâr-ı irfân-ı İslâmiyyet'in mülâzemet ve hizmetiyle tecellî-sâz-ı husûl olabileceğini fiilen isbât buyurmuşlardır. Edvâr-ı mâziyyede medâris-i ilmiyye ile berâber tekâyâ ve zevâyânın âlem-i İslâmiyyet'e îfâ eylediği hizmet-i nâfia-i umûmiyye bi-avnihî Teâlâ mebâhis-i mahsûsa ile ayrıca îzâh edilecek ise de şübühât-ı muhtemileye nazaran istidrâd kabîlinden olarak sûfiyye ve tasavvufun ta'rîfâtı arasında icmâlât-ı vâkıya lüzûm görülmüştür. Sûfî kelimesinin (suffa) dan me'hûz olabilmesi mutâlaât-ı gibi (safâ) yâhût (saf) kelimesine mensûbiyyet mülâhazâtı dahî min haysü'l-iştikâk

¹⁰⁵ "Kendilerini ne ticaretin ne de alışverişin Allah'ı anmaktan,...alıkoymadığı erkekler". Nur, 24/37.

muhâlif ise de min haysü'l-ma'nâ sûfiyyenin ahvâl-i seniyyesiyle mütenâsibtir. Saf kelimesine mensûbiyyet mülâhazâsı sûfiyyenin âlem-i rûhânî yâhut huzur-ı Akdes-i Rabbâniyye'de saff-ı evvelde bulduklarına nâzırdır.

Ünvân-ı mezkûrun isti'mâl eylediği zamanın ta'yîni husûsuna gelince mürşid-i a'zâm ve Seyyid-i Evlâd-ı Âdem-sallallâhu aleyhî ve âlihî ve sahbihî ve sellem-**Efendimiz Hazretleri**'nden sonra sohbet-i seniyye-i nebeviyyeden daha 'âlî bir şeref ve fazîlet bulunmadığından karn-ı evvelde fâzıl-ı ehl-i İslâm (sahâbî) sıfat-ı mübeccelesiyle be-nâm olmuşlar idi. Karn-ı sâni cumhûr ve efrâd-ı ashâb ile şeref-yâb olanlara tâbiîn ve onlara mülâkî olan karn-ı sâlis ricâline de tebe-i tâbiîn denilmiştir. Bu esnâda beyne'n-nâs tehaddüs ihtilâfâtı ile mesâlik ve murâkîb arasında hâsıl olan mebâniyyet üzerine ashâb ve tâbiînün mesâlik-i metîn ve eser-i güzînine iktifâ ve ümûr-i dîniyyeye en ziyâde i'tinâ edenlere (zühhâd ve 'ubbâd) deniliyordu. Bundan sonra mezâhib ve fırak-ı muhtelifenin zuhûruyla her bir mezheb ve fırkada zühhâd ve 'ubbâd ünvânı isti'mâl edilince havass-ı ehl-i sünnet tasavvufun medlûlü bulunan 'amel-i sâliha ve ahvâl-i seniyye ve sıdk-ı 'azîmet gibi hasâis-i âliyye ile infirâd ve temeyyüz etmekle sûfiyye ünvânı zebân-zed olmaya başlamıştır. Ecille-i tâbiîn hazarâtından **Hasan Basrî**'nin (رایت فی الطواف صوفياً فاعطيته شيئاً فلم ياخذ) rivâyet-i meşhûresiyle **Süfyân-ı Sevri**'nin (لو (وقال معي اربع دوانيق يكفيني ما معي ما عرفتم الصوفي ما عرفتم دقيق الرياء)) cümle-i me'sûresinde vârid olan sûfî kelimesinin delâlet-i sarîhasına nazaran tâbiîn-i güzîn arasında dahî bu ünvânın ma'rûf ve bir celâlet-i ma'neviyye ile mevsûf olduğu anlaşılmaktadır. Tafsîlât-ı mebsûtadan dahî anlaşılacağı üzere tarîk-ı celîl-i tasavvuf ashâb ve tâbiîn hazerâtına müntehî ve muttasıl ve o efâzıl-ı 'izâm-ı ümmetin vesatât-i seniyyeleriyle ahlâf ve müteahhirîne müteselsilen mevrûs ve müntekil bir şah-râh-ı hak ve hakikat ve bir minhâc-ı vâhid-i ma'rifettir. İmâm Gazâlî Hazretleri "*el-Munkızu mine'd-Dalâl*" nâm mecmûâ-yı kemâlinde mufassalan ve müdellelen îzâh eyledikleri üzere tasavvuf, mişkât-ı nübüvvetten muktebes olmakla nübüvvetle berâber âlem-i beşeriyyette zuhûr etmiş ve her bir asırda enbiyâ-yı 'izâm -aleyhimü's-selâm- hazarâtına zâhiren ve bâtinen ihlâs-ı tâm ile ittiba' eden erbâb-ı îmân ve ashâb-ı 'ikân için vesîle-i irfân ve tekemmül olagelmiştir.

Ancak bu meslek-i kavîm ve sırât-ı müstakîmin menâzil ve makâmâtı, âdâb ve ahvâli, esrâr ve işârâtı husûslarında deverân eden ilim ve irfân, ashâb ve tâbiînün

devr-i güzîninde tefsîr, hadis, fıkıh, kelâm ve ulûm-i sâire-i şer‘iyye gibi ricâlin sudûrundan ahz ve telakkî edilir idi. Muahharan ihtiyâcât-ı zamâniyye sâikasıyla ulûm-i zâhire-i şer‘iyye tedvîn ve te’lif edildiği sırada eimme-i sûfiyye dahî tarîkatın şuûnât-ı umûmiyyesine dâir te’lifât-ı mahsûsaya i’tinâ etmekle ilm-i tasavvuf ulûm-i sâire gibi müdevven bir ilim olmuştur.

İlm-i tasavvuf ulûm-ı sâire-i şer‘iyye sırasında bu derece ehemmiyet ve mekânete hâiz olduğu hâlde eimme-i müctehidîn –rıdvânullâhi teâlâ aleyhim ecmaîn-hazarâtının bu ilme dâir tedvîn ve te’lif ile iştigâl etmediklerinin esbâbı ise evvelen zamân-ı âlîlerinin ahd-i akdes-i nebevîye kurbiyyeti münâsebeti ile millet-i muazzama-ı İslâmiyye’nin ahlâk-ı umûmiyyesinde henüz emrâz ve ilel-i nefsâniyye zuhûr etmemiş olduğundan evsâf-ı rezîleden tahannî ve ahlâk-ı hamîde ile tehallî edebilmek üzere kavânîn ve kavâid-i ahlâkiyyenin teşrîhât ve tatbîkâtından bâhis olan ilm-i tasavvufun tedvînine lüzûm görmemişlerdir. Eğer o zamanlar ahlâk-ı umûmiyyede riyâ, hased, kibir, gurur ve evsâf-ı zemîme-i sâire gibi emrâz-ı nefsâniyye zuhûr ve intişâr etmiş olsaydı, behemehal kendilerinden sonra gelen eimme-i sûfiyye misillü müdâvât-ı ahlâkiyye ve tehzîbât-ı rûhâniyyeye dâir te’lifât-ı mühimmeye himmet ve ihtimâm edecekleri şüphesiz idi.

Sâniyen, müctehidîn-i izâm hazarâtı ilâ yevmi’l-kıyâm müracaât-gâh-ı enâm olmak üzere edille-i şer‘iyye ve kavâid-i usûliyye ile ahkâm-ı fıkhiyyenin cem‘ ve istinbatı gibi daha mühim hizmet-ı celfe-i dîniyyeye hasr-ı evkât buyurmuşlar idi. Bu zevât-ı kirâmın bast ve temhîd eyledikleri ahkâm ve kavâid-i şer‘iyye olmasaydı, hiçbir kimse a‘mâl-i zâhire ve bâtinenin mevâzîn-i ma‘neviyyesine zafer-yâb olamaz idi. İşte şu hakâik-ı âliyyeye nazaran gerek sûfiyye ve gerek diğer tavâif-i İslâmiyye’nin umûmî müctehidîn-i a‘lâm hazarâtının müntedârıdır. Eimme-i müctehidînün tasavvufa nisbetleri bahsine gelince: Bu zevât-ı ulviyyet-simâtın piş-vâyân-ı erbâb-ı tasavvuf ve aktâb-ı güzîn-i ehl-i taarruftan oldukları ‘urafâ-yı ümmet arasında mesâil-i ictimâiyyedendir. Zirâ sûfiyye-i hakîkî hâssan ve muhlisen ilmiyle âmil bir fıkhiyye-i şerîat ve tasavvuf böyle bir ilim ve amelin netîcesinde mevâhib-i uz mâ-yı ulûhiyyetten şeref-zuhûr edecek bir celf-i hakîkattir.

İmâm **Abdulvehhâb Şa‘rânî** Hazretleri *Tabakât-ı Kübrâ* mukaddimesinde buyuruyor ki: “İlm-i tasavvuf Kitâb-ı Akdes-i İlâhî ve Sünen-i Seniyye-i Cenâb-ı Risâlet-Penâhî’ye iktidâ ve mütâbeâtın netâic-i ma‘neviyyesi olarak evliyâ-yı

kirâmın kulûbünde parlayan ilm-i ledünniyyeden ibârettir. Binâenaleyh tasavvuf, ‘ılel ve huzûzât-ı nefsâniyyeden âzâde olarak ahkâm-ı şer‘iyyeye ittibân netîcesidir”. İşte bu dakîka-i mühimmeye nazaran Seyyidü’l-Tâifeteyn **Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri** tasavvuf hakkında (علمنا هذا مشيد بالكتاب والسنة) buyurmuş ve bu esâs-ı metîne istinâden ulûm-i şer‘iyyede vukûf ve ma‘lûmât-ı kâmileleri bulunmayan bir zâtın tarîk-ı ilâhîde şâyân-ı iktidâ olamayacağı husûsunda sâdât-ı sûfiyye icmâ‘ ve ittifâk eylemiştir. Çünkü şer‘at olmayınca hakikat bâtul ve hakikat olmayınca şer‘at âtıldır. Eimme-i sûfiyyenin (من تفقه ولم يتصوف فقد تفسق ومن تصوف ولم يتفقه) kavî-i ârifâneleri hakikatsız şer‘at ve şer‘atsız hakikatın netîcelerine işârettir. Sâdât-ı sûfiyye hazarâtı ancak şer‘at-i mutahhere ve hakikat-i münevverenin ahkâm ve âdâbına riâyetle tasavvufun esrâr ve envârına nâil olmuşlardır. (اللهم انفعنا) (بهم وبيركاتهم وبركات علومهم برحمتك يا ارحم الراحمين آمين)

D. TASAVVUF VE MEŞRÛTIYYET¹⁰⁶

İdâre-i meşrûta-i Osmâniyye’imizin şekli-i hâzırı kavâid-i İslâmiyyemize nazaran usûl-i meşveretin ve emr-i bi’l-ma’rûf ve nehy-i ani’l-münker vecîbe-i şer‘iyyesinin bir sûret-i müntazamada tecellîsinden ibârettir.

Kânûn-ı Esâsî mûcibiyle vükelâ-yı ümmetten teşekkül eyleyen meclis-i meb‘ûsânın iki vazîfe-i mühimmesi vardır ki: Biri asrın ihtiyâcât-ı nisbetinde kavânîni lâzimeyi tanzîm etmek; diğeri de kuvve-i icrâiyye tarafından tatbîk edilecek kavânînin suver-i tatbikiyyesine murâkabe ve nezâret eylemektir. Birincisi usûl-i meşveretin muktezâsı; ikincisi emr-i bi’l-ma’rûf ve nehy-i ani’l-münker vucûb-i şer‘înin iktizâsıdır. Bu iki vazîfe-i mühimmenin hak ve hakikat ile derece-i mazhariyyet ve münâsebeti ise bu emânet-i azîmeyi uhdesinde taşıyan hey’etin ve o hey’eti intihâb ve tevkîl eden milletin ittihâd ve uhuvveti istilzâm eden mehâsin-i ma’neviyye ve azâim-i sâdika ile mütehâllik olursa (لا يؤمن احدكم حتى يحب لاهيه) hadîs-i şerîfi¹⁰⁷ muktezâ-yı münîfi dâiresinde efkâr ve enzârını yalnız vatanın, vatandaşların menâfi-i umûmiyyelerine hasr ile hâkimiyet-i milliyesini hâlisen livechillâhi Teâlâ intihâb edeceği ihtiyâr ve ebrâr-ı ümmete tevdi‘ etmekle hak ve adlin muhâfazasını te’min edecek kavânînin istihsâline ve murakâbe ve

¹⁰⁶ Tasavvuf dergisindeki bazı makaleler halen yayımlanmakta olan Tasavvuf dergisinde yer almıştır: Şeyh Remzi Rifai, (Çev. Halim Gül), “Dervişlik Nedir?”, Yıl:2, Sayı:5, Ank. 2001, s.203-209; Muhammed Esad Erbili, (Çev. Halim Gül), “Tasavvuf Dersleri”, Yıl:2, Sayı:6, Ank. 2001, s.247-255; Şeyh Safvet, (Çev. Halil İbrahim Şimşek), “Tasavvuf ve Meşrutiyet”, Yıl:6, Sayı:15, Ank. 2005, s.93.

¹⁰⁷ Buhari, **Sahih**, İman, 7, I, 9.

nezâretinde kemâ yenbeği hüsn-i isti'mâline muvaffak olur. Şerâit-i mezkûre dâiresinde teşekkül eden bir meclis-i milletin vüsûk ve i'timâdını ihrâz edebilecek vükelâ-yı devlet hakîkaten melek ve melekûtun sitâyîş ve tahsînine şâyân olacak bir hükûmettir. İşte selef-i sâlihînin ahlâk-ı fazîlesiyle Hulefâ-yı Râşidîn'in hükûmeti âdilesi bu hükûmet-i ictimâiyenin en mukaddes bir misâl-i belîğidir.

Bilakis her hangi bir milletin ahlâk-ı umûmiyyesi 'ilel ve emrâz-ı nefsâniyye ile ma'lûl bulunursa idâre-i âmmesindeki netâic-i müteselsilesinin dahî o nisbette ser-zede-i zuhûr olacağı ve bütün ulviyyet ve azametiyle hâkimiyet-i milliyesini gâib edeceği emsâl-i adîde-i târîhiyyesiyle sâbittir. Çünkü hâkimiyet-i milliyye, ahlâk-ı umûmiyyesinde rüşd ve reşâda nâil olan milel-i kâmilenin evsâf-ı mümeyyizesindedir. İdâre-i mutlaka ise hiffet ve sefâhetin derekât-ı rezîlesine düşen akvâm-ı câhilenin netîce-i seyyiâtıdır. İstibdâd-ı kâfirânesinde hadd-ı ifrâtı bile tecâvüz eyleyen Fir'avn-ı meşhûr kavminin hiffet ve sefâhetin musâbb olan ahlâkında bir zemîn-i müsâid bulmasaydı, uluhiyet iddiâsıyla milyonlarca ben-i nev'ini zillet ve delâlet vâdilerine sürüklemeye cür'et-yâb olamazdı. ¹⁰⁸ (فاستخف) âyet-i kerîmesinde zıkr buyrulan istihfâf alâ rivâyet o kavm-i cühûlun ukûlune râcîdir.

Binâenaleyh her bir milletin ser-i kârında bulunan hükûmeti dâimâ ahlâk-ı umûmiyyesi nisbetindedir. **Ebû Şucâ' Deylemî Hazretleri**'nin *el-Firdevs* nâm kitâbında rivâyet edilen ve cevâmiü'l-kelim Cenâb-ı Risâlet-penâhî'den bulunan (كما تكونوا يولى عليكم) hadîs-i şerîfi¹⁰⁹ hakâik-i mesrûdeyi câmi'dir.

İdâre-i müstebiddeden devr-i celîl-i Meşrûtiyyet'e müdevvir tecrübe-dîde bir millet bulunduğumuzdan bunlar bizim için ra'yü'l-ayn sâbit olan hakîkatlerdendir. İ'lân-ı Meşrûtiyyet'e kadar istibdâdın mezâlîm-i elîmesi karşısında kırk milyon nüfûsu mütecâviz koca milleti ser-fürû-bürde-i mezellet eyleyen hâl ne idi? 10 Temmuz yevm-i azîminde o idâre-i müthişeyi zelzeleye veren ve nihâyet esâsından deviren kuvve-i mehîbe nedir? Ayne'l-yakîn biliyoruz ki: O hâl, efrâd-ı milleti istîlâ eden meskenetin, bu kuvvet ise istibdâdın safahât-ı muhtelifesinde dâimâ âsâr-ı hayâtiyyesiyle vatan ve milleti inkırâz-ı umûmîden muhâfaza ederek inkılâb-ı ahîrin emr-i hatırına muvaffak olan (لا يزال طائفة من امتي ظاهرين على الحق حتى تقوم)

¹⁰⁸ "Kavmini küçümsedi, onlar da ona boyun eğdiler. Çünkü onlar yoldan çıkmış bir kavim idiler." Zuhuf, 43/54

¹⁰⁹ Ebu Şucâ', *el-Firdevs*, II, 305, 4918.

الساعة) hadîs-i şerîfine¹¹⁰ mazhar bulunan ahyâr-ı ümmetin vakt-i merhûnunda ibrâz eyledikleri celâdet ve ulviyyetin netâic-i ahlâkıyyelerindendir.

Berâhin-i akliyye ve nakliyye ve şâhid ve hâdisât-ı kevnîyye ile her bir kavmin idâre-i âmmesi üzerinde ahlâk-ı umûmiyyesinin avâmil-i müessire-i ictimâiyyeden olduğu teslîm edilince milletin terakkî ve teâlîsi emrinde evvelâ, mekârim-i ahlâkın ihyâ ve ta'mîmi ile ıslâhât-ı esâsiyyeden başlamak ve bu teşebbüsât-ı mühimmeyi mesâlik-i celîle-i sûfiyyede aramak îcâb eder. Çünkü bu mesâlik-i celîle ilmen ve amelen nefsi emmârenin tehzîb ve tezkiyesiyle mehâsin-i insâniyyenin istikmâli mekâsıd-ı âliyyesi üzerine mebnî müessesât-ı me'sûre-i ma'neviyyemizdendir. Hikmet-i ameliyyenin bir kısmını teşkil eden ilm-i ahlâk, ahlâk-ı beşeriyyenin envâ' ve evsâfını neşr ediyorsa da, bu ilm-i celîlin gâyeti iktisâb-ı fezâil ve ictinâb-ı ani'r-rezâilden ibâret olduğu ve bu gâyet-i mübeccele ef'âl ve a'mâle tâbi' bulunduğu cihetle ulûm-i sâire gibi ilm-i ahlâkın da yalnız tahsîl ve taallümü o gâyet-i mühimmeyi te'mîn edemez. Nefsi emmâre mesâvî-i ahlâkın menbaı bulunan şehvât-ı tabîiyyeye meyyâl ve mecbûl olduğundan tahallî ve tahallî¹¹¹ ancak irâde-i kaviyye ve azm-i ciddî üzerine mücâhedât-ı medîde ve temrînât-ı şedîde vâsıtasıyla mümkün olabilir. Bir insânın kuvâ-yı ma'neviyye-i beşeriyyesini dâimâ i'tidâl üzere bulundurması ve bütün âlem-i vücûda karşı ve vazâif-i hasene-i insâniyyesini bihakkın îfâ etmesi ancak nefsi emmâresiyle cihâd-ı ekber netîcesinde istihsâl edebileceği bir saâdet-i uzmâdır.

Bu saâdet-i uzmânın istihsâli ise 'ilel ve emrâz-ı nefsâniyyenin dakâikına vâkıf ve tıbb-ı rûhâniyyeye ârif olan kümmelîn-i erbâb-ı irşâdın füyûzât-ı mukaddeselerinde istifâze edilecek terbiye-i rûhâniyyeye vâ-bestedir. Bir mürşid-i kâmile intisâb etmedikçe nefsi emmâre ile mücâhedât-ı şedîdeye katlanmak ve her türlü şevâib-i nefsâniyyeden âzâde olarak ahlâk-ı âliyye ile bihakkın tahallük edebilmek cezebât-ı Rahmâniyye'ye mahsûs olan havârik-ı âdât-ı beşeriyyedendir. İşte şu hikmet-i ahlâkıyyeye mebnî tehzîb-i ahlâkın vâcib olması ve be-heme-hâl bir üstâd-ı kâmilin irşâd ve terbiyesine muhtaç ve müftekir bulunması cihetiyle (ما لا يتم) (الواجب الا به فهو واجب) kâide-i şer'iyyesine tatbîkan tehzîb-i ahlâkın vücûb-i

¹¹⁰ Taberânî, Mucemü'l-Kebîr, XX, 403, 961.

¹¹¹ İlki noktalı (خ) harfiyle olup, kötü huylardan arınma, kötü vasıfları boşaltmaya, iyi huylar edinme, güzel vasıflarla bezenme anlamındadır. Bkz. Süleyman Uludağ, **Tasavvuf Terimleri Sözlüğü**, İst. 2000, s.336. İkincisi ise noktasız (ح) olup kendi kendini donatma, süslenme anlamındadır. Bkz. Ferit Devellioğlu, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, Ank. 2002, s.1016.

aynîsini îfâya sâ'î bulunan her bir sâhib-i himmet ve tâlib-i hak ve hakîkatin bir mürşid-i minhâc-ı ilâhîye intisâb ve iktidâ etmesinin vâcib olduğuna 'urafâ-yı ümmet icmâ' ve ittifâk eylemişlerdir. Fî yevminâ hazâ mesâlik-i celîle-i sûfiyyenin tecellî-gâhı bulunan tekâyâ ve zevâyâ, mekâsıd-ı âliyye-i meşrûhanın te'mînine kifâyet edebilecek bir mertebe-i kâmilede bulunmuyorsa bu müessesât-ı mübâreke-i İslâmiyye'nin mükemmeliyeti hâlinde vatana, millete ve bi'l-hâssa idâre-i âdile-i Meşrûtiyyet'e te'mîn edeceği muhsinât-ı azîmeyi nazar-ı dikkat ve ehemmiyete almak ve medâris-i ilmiyye ile berâber tekâyâ ve zevâyânın da ıslâhât-ı esâsiyyesini îfâ eylemek evliyâ-yı ümûrun uhde-i hamîyetlerine terettüb eden vazâif-i mühimme-i vataniyyedendir. Her iki tarîk-ı âlînin ıslâhât-ı esâsiyyeleri mütevâziyen îfâ edilmelidir. Zirâ medâris-i ilmiyye ile tekâyâ ve zevâyâ meâric-i irfân ve terakkîde âlem-i İslâmiyyet'in iki şehbâl-i kemâlidir.

Şeyhü'l-İslâm ve'l-Müslimîn **Mûsâ Kâzım Efendî** Hazretleri Meşrûtiyyet-i mübeccelemizin her an te'yîd ve tahkîmine sâî bulunan ecille-i erbâb-ı himmetten ve tarîk-ı celîl-i tasavvufun ilmen ve amelen uluvv-i mezâyâsına vâkıf olan e'âzım-ı 'urefâ-yı ümmettendir. Zamân-ı meşîhat-penâhîlerinde medâris-i ilmiyye ile berâber tekâyâ ve zevâyânın da hisse-yâb-ı terakkî olması kaviyyen me'mûl ve müntezardır. Çünkü müşârûn ileyh hazretlerinin bihakkın takdîr buyuracakları üzre meşrûtiyyet, mekârim-i ahlâk ile, kâim-i tasavvuf ise mekârim-i ahlâkın ihyâ ve ta'mînine hâdimdir.

E. EDEBİYÂT-I SÛFİYYE

Zevk-i âşiyân-ı edeb, kelâmın fesâhatıyla berâber müktezâ-yı hâl ve makâma kemâliyle mutâbık olması şerâitüyle ta'rîf edilen belâgatın derecâtını a'lâ, evsât ve ednâ olmak üzre merâtib-i selâseye taksîm ile her mertebeye de ayrıca merâtib-i selâse takdîr eylemişlerdir. Belâgatın mertebe-i a'lâsı, merâtib-i selâsesiyle berâber tâkat ve kudret-i beşeriyyenin hâricinde bulunan mu'cizât-ı kelâmiyyedendir. Âyât-ı Kur'âniyye'nin cümlesi belâgatın mertebe-i a'lâsında ve hadd-i i'câzın dâire-i ulyâsındandır. Cenâb-ı Seyyidi'l-Enbiyâ -aleyhi efdâlü't-tehâyâ- Efendimiz Hazretleri'nin ehâdîs-i şerîfeleri ve şâh-ı velâyet **İmâm Ali** -Kerrema'llâhu Teâlâ vecheh- Hazretleri'nin kelimât-ı münîfeleri, irfân-ı akdes-i nebevîye vâris olan ba'zı evliyâ-yı kümmelînin makâlât-ı kudsiyye ve manzûmât-ı ünsiyyeleri belâgatın mertebe-i a'lâsının üçüncü kısmına kurbiyyetle hadd-ı i'câza dâhil olduğu mehere-i

belâgatın taht-ı tasdîkındandır. Meselâ, İmâm **Bûsîrî Hazretleri**'nin “*Bürde*” nâmıyla şöhret-şîâr olan kasîde-i gazellerinin ekser ebyât-ı selâset-beyenâtı ve Sultânü'l-Âşikîn **Ömer b. Fâriz Hazretleri**'nin hamriyyeleri ve sâir eş'âr-ı ârifâneleri hep bu derece-i âliyyededir. Zirâ hazarât-ı evliyâullâhının mübârekeleri (فی یسمع و بی یناطق) hadîs-i kuddîsine¹¹² mazhariyyetle mahall-i fesâhat ve belâgat her türlü nakâyıs-ı kelâmîyyeden müberrâ ve münezzehtir. **Hâfız Şîrâzî Hazretleri**'nin:

در پس آینه طوطی صفتم داشته اند
هر چه استاد ازل گفت بگو میکویم

Beyt-i ârifâneleri medlûlünce müşârün ileyhim hazerâtının ilâhiyât-ı ünsiyye ve eş'âr-ı kudsiyyeleri vâridât-ı ilâhiyyenin füyûzât-ı ma'neviyyesindedir. Binâenaleyh bu füyûzât-ı mukaddesenin *Nefehâtü'l-Üns* mezâmin ve meâniyyesiyle erbâb-ı kulûbün eşvâk-ı rûhâniyyesine vesîle-i vecd ve inbisât olmak üzere tasavvufun sahîfelerinde edebiyât-ı sûfiyye ünvânıyla kelîmât-ı tayyibât-ı sûfiyyeden mensûr ve manzûm âsâr-ı muntahabenin neşri münâsıb görülmüştür. Kutbu'l-Aktâb **Şeyh Abdullah Ensârî Hazretleri**'nin münâcâtından muntehabdır.

الهی این چه فضیلت که بر دوستان خود کرده که ایشانرا شناخت ترایافت و هر کهایشانرا یافت
ترا شناخت.

الهی حاضری چه جویم ناظری چه کویم.

الهی اکر من ناپخته کن و اکر تو پختی سوخته مکن.

الهی هر کرا خواهی برادازی بادرویشان دواندازی.

الهی اکر یکبار کوی بنده من از عرش بگذر خنده من.

الهی همه از توترسند عبدالله از خود زیرا که از تونیک آید و از ما بد.

الهی کفتی کریم امید بران تمامست چون کرم تو در میانست نا امیدی حرامست.

الهی اکر امانت رانه امینم آن روز که امانت نهادی میدانستی که چنینم.

الهی نا او مهر تو اثر آمد همه سهرها بسر آمد.

الهی دست و بای عبدالله بخام بسته به که باخام نشسته. هر سر که در سجود نیست سفجهت است و

هر دست که در وجود نیست کفچه است.

¹¹² Benzer ifadelerin yer aldığı hadis için bkz. Buhari, **Sahih**, Rikâk, 38, VII, 190.

این کار بدل آکاهست نه بخرقه و کلاهست.
دیده برای آن می بیند که خود را نمی بیند.
این کار نه برنگ و بوست این کار عنایت اوست. اگر بروی آب آی خبی باشی و اگر برهوا پری
مکسی باشی دل بدست کی ده تا کسی باشی.
بکودکی پستی بجوانی مستی به پری سستی خدایراکی پرستی.
تجلی الله ناکاه آید اما بر دل آکاه آید.
تابرتن و مال لرزی حفاکه حبه نیززی.
دوستی او بلاست ای من غلام آن که بیلای او مبتلاست.
عنایت الله عزیزست نشان اودو چیزست یاعصمت اول یاتوبه آخر.

Kutbu'l-Ârifîn Muhyîddîn-i İbn-i Arabî-Kaddese Sırrah-Hazretleri'nindir.

بین التدلل و تذلل نقطة

فيها يتيه العالم التحرير

هي نقطة الاكوان ان جاوزتها

كنت الحكيم وعلمك الاكثير

Meâl-i Âfisi:

Tedellül ve tezellül (naz u niyâz)arasında fark bir noktadır. Onun idrâkında âlim-i tahrîr olanlar hayrettedir.

O nokta ise ekvânın noktasıdır. Eğer sen onu geçebilirsen hakîkaten hakîm olursun, ilmînde iksîr olur.

F. HİKEM-İ SÛFİYYE

Cenâb-ı Kibriyâ'ya müştâk olan masîvâsında zâhid olur.

(Fetih Mevsilî)

Dervişin cemâlî tevâzuundadır.

(Hamdûn b. Ahmed el-Kassâr)

Herkesin kendine göre bir ukûbeti vardır. Ârifîn ukûbeti ise Hakk Teâlâ Hazretleri'nden gâfil olmasıdır.

(Ebû'l-Hüseyn en-Nûrî)

Deryâ-yı tevhîde dalanlar dâimâ teşnededir.

(Ebû Ya'kûb Râzî)

Çocukların salâhı mektepte, eşkiyânın salâhı mebâhiste, tâife-i nisânın salâhı da kendi hânelerindedir.

(Hakîm Tirmizî)

Tesvîlât-ı nefsâniyye ile hilâf ve ihtilâf adâveti tebhîc eder. Adâvet ise belânın nüzûlüne sebep olur.

(Ebû Bekîr Varrâk)

Şahs-ı âharın sermâyesiyle ticâret eyleyen müflistir.

(İbrâhîm Havvâs)

Nefsine dikkat et! Sen onu işgâl edemez isen, o seni işgâl eder.

(Hüseyn b. Mansûr)

**Müdüri Mes'ûl: Şeyh Safvet
El-Hadâra Matba'ası'nda tab' olunmuştur.**

II. İKİNCİ SAYI

A. İTTİHÂD VE UHUVVET

Her bir milletin efrâdı, mekârim-i ahlâk-ı insâniyyede vâsıl olduğu derece-i ma‘neviyye nisbetinde ittihâd-ı millî ve uhuvvet-i vataniyyeye mâliktir. Zîrâ ittihâd-ı millî uhuvvet-i umûmiyyenin, uhuvvet-i umûmiyye de beyne’l-efrâd vedâd ü muhabbetin semerâtındandır. Beyne efrâdı’l-eimme muhabbetin bu semerât-ı nâfia ile meyve-dâr-ı füyûzât olması da mekârim-i ahlâk-ı umûmiyyenin kemâlât-ı hakîkiyyesiyle perveriş-yâb olabilmesine mütevakıftır.

Bi‘set-i mukaddese-i nebeviyyeden mukaddem ser-â-ser bir sâha-i cehl ve dalâlet, bir cedel-gâh-ı şikâk ve adâvet olan Cezîretü’l-Arab Kıt’ası’nda âftâb-ı âlem-tâb-ı İslâmiyyet’in işrâkât-ı bâhiresiyle berâber inkılâb-ı azîm-i ictimâfiyi husûle getiren ve evvelîn ve âhirîne hayretler veren ittihâd-ı millî ve uhuvvet-i mukaddese-i umûmiyye, mekârim-i ahlâk ile ittihâd ve uhuvvetin münâsebât-ı mütekâbilesini bütün ma‘nâsıyla isbât edecek vakâi-i mühimme-i kevnîyyedendir.

İmâm Fahreddîn-i Râzî Hazretleri ¹¹³ (هو الذى ايدك بنصره و بالمؤمنين و) (الف بين قلوبهم) âyet-i kerîmesinin tefsîrinde buyuruyor ki: “Muhabbetin sebep ve illeti bir hayır ve menfaatin yâhût bir kemâl ve saâdetin tasavvurundan ibârettir.” Muhabbet dâimâ bu tasavvur-ı mahsûs ile mualleldir. Muhabbetin zıddı olan nefret ve adâvet dahî bilakis bir şer ve mazarratın tasavvurundan münbaistir.¹¹⁴

Kemâlât-ı beşeriyye ise esâsen iki kısımdır. Biri kemâlât-ı bâkiyye diğeri de kemâlât-ı fâniyyedir. Birincisi kemâlât-ı rûhâniyye ve saâdet-i ilâhiyye gibi tebeddül ve teğayyür şâibelerinden âzâde, ikincisi de kemâlât-ı cismâniyye ve lezâiz-i nefsâniyye gibi dâimâ tebeddül ve teğayyüre ma‘rûz ve âmâdedir. Bir şahıs diğeri bir şahsın hayır ve menfaatına nâil olabileceğini düşündükçe ona meyl ve muhabbet etmesi ve böyle bir hayır ve menfaatten mahrûm olacağını tasavvur eyledikçe nefret ve adâvette bulunması tabîat-ı beşeriyye iktizâsındandır. Bir âşık ve ma‘şûk arasında bir günde bile mükerreren nefret ve adâvetin zuhûru bu hikmete mübtenîdir. Çünkü bunların arasındaki muhabbet-i mütekâbile bir taraftan menâfi-i mâliyye ve diğeri taraftan lezâiz-i cismâniyye gibi her ân teğayyürâta ma‘rûz bulunan kemâlât-ı

¹¹³“O ki, yardımıyla seni ve müminleri destekledi. Ve onların kalplerinin arasını uzlaştırdı.” Enfal, 8/62-63.

¹¹⁴ Fahreddîn Râzî, **Mefâtihi’l-Gayb**, Mısır 1937, c. 15, s.189.

fâniyyenin tasavvurâtından münbais olmakla dâimâ o tasavvurâtın tehavvulâtına tâbi'dir. Felihazâ beyne'l-efrâd muhabbeti îcâb eden hâl, menâfi-i şahsiyye ve lezâiz-i nefsâniyye kabîlinden ise o muhabbet serû'z-zevâl olur. Efrâd-ı milletin uhuvvet-i hakîkiyyesini te'sîs ve te'mîn edemez. Râbita-i sûriyye ile bugün dost olanların yarın düşman oldukları dâimâ görülmektedir. Lakin bir kemâl-i hakîkî ve bir maksad-ı ulvî mülâhazâtıyla zuhûr eden muhabbet ve böyle muhabbet-i makbulenin şecere-i rıdvân-ı ma'nevîyyesinden iktitâf edilecek ittihâd ve uhuvvet, efrâd-ı millet arasında saâdet-i umûmiyyenin bir sermâye-i girân-bahâ-yı sermedidir. ¹¹⁵ (الاحلاء يومئذ) âyet-i kerîmesinde kemâlât-ı fâniye üzerine müesses olan muhabbetin bi'l-âhire adâvete münkalib olacağı beyân buyurulduktan sonra (اتقا) sıfat-ı mübeccelesinin îcâb eylediği kemâlât-ı hakîkiyyenin ravâbit-ı ma'nevîyyesiyle hâsıl olan ülfet ve muhabbet, ittihâd ve uhuvvet her türlü teğayyür ve tebeddül şâibelerinden tenzîh ve istisnâ buyurulmuştur.

İşte ashâb-ı güzîn-Radiyallâhü anhüm ecmâin- hazarâtı (انما بعثت لاتمم مكارم) hadîs-i şerîfiyle ¹¹⁶ bi'set-i nebeviyyelerinin hikmet-i kudsiyyelerini beyân buyuran -aleyhi's-salâtü ve's-selâm- Efendimiz Hazretleri'nin sünen-i seniyyelerine bi'l-iktidâ her husûsta dâimâ rızâ-yı Akdes-i İlâhî'yi mülâhaza ve murâkabe buyurmakla yekdiğerlerine karşı (تحاب في الله) -Allah için sevişmek- kemâlât-ı hakîkiyyesine nâil ve bu vesîle-i mukaddese ile ve lehü fezâ-yı kâinât olan ittihâd-ı metîn-i millînin derece-i balâterînine vâsıl olmuşlardır.

Bugün vatanımızın, vatandaşlarımız saâdet-i hakîkiyyelerini te'mîn edebilmek için en ziyâde muhtâc bulunduğumuz kuvvet, umûmî ve samîmî bir ittihâd ve uhuvvettir. Bu kuvvetin feyz-i azîminden bihakkın istifâde eylemek ise, ashâb ve tâbiîn ve selef-i salihînin yâd-gâr-ı mukaddesleri olan minhâc-ı güzîne kadem-nihâde-i azm ve yakîn olmaya vâ-bestedir. Muttehidin ve müttefikin bir azm-i ciddî ile rızâ-yı Akdes-i Rabbâniyyenin vesîle-i uzmâsı olan ve âyât-ı Kur'âniyye ve ehâdis-i nebeviyyede ulüvv-i mezâyâsı beyân buyurulan (تحاب في الله) sıfat-ı mübeccelesinin efrâd-ı ümmetin arasında ihyâ ve ta'mîmi, sadr-ı evvelin o mâzî-yi muhteşem ve mükemmelin âlem-i beşerîyyet üzerinde eşi'a-pâş-ı füyûzât olan mecd-i kadîmini îade etmek için pek müessir bir iksîr-i a'zam, pek doğru bir düstûr-ı muazzamdır.

¹¹⁵ "O gün, korunanlar dışında, dostlar birbirine düşmandır." Zuhuf, 43/67

¹¹⁶ Kuzâî, **Müsnedü's-Şihâb**, II, 192, 1164

¹¹⁸(الناس عيال الله احبهم اليه انفعهم لعياله) ve ¹¹⁷(حب الوطن من الايمان) ehâdis-i şerîfenin mukteziyyât-ı münîfesiyle vatan ve millet-i sevmek, menâfi-i umûmiyyesine çalışmak mâdemki rızâ-yı ilâhînin bir vesîle-i mübârekesidir. Dâimâ bu saâdet-i ebediyyeyi nazar-ı ihtimâma almak ve bu mülâhaza-i ârifâne ile efrâd-ı millet arasında uhuvvet-i hakîkiyenin husûlüne çalışmak erbâb-ı azm ve himmet için vecâib-i dîniyyeden ve mehamm-ı umûr-i vataniyyededir. Böyle bir ittihâd-ı millî ve uhuvvet-i hakîkiyyeye mâlik olan efrâd-ı millet (مثل الاخوين مثل اليمين) hadîs-i nebevîsi¹¹⁹ mûcibiyle umûmiyyetle bir maksad-ı ulvî uğrunda dâimâ yekdiğerinin hâdimleri olmakla mekârim-i ahlâk-ı insâniyyete, îsâr ve fütüvvete münâfî bulunan âmâl-i zâtiyye ve menâfi-i şahsiyye gibi ahlâk-ı seyyie bunların serâperde-i ictimâiyyelerine kat'ıyyen zafer-yâb-ı dühûl olamaz. Çünkü böyle bir hey'et-i muazzamanın her bir ferdi o hey'etin hâdim-i hayır ve menfaati ve o hey'et-i umûmîde her bir ferдинin dâimâ nîgeh-bân-ı selâmet ve saâdetidir. (مثل المؤمنين في توادهم و تراحمهم كمثلته الجسد الواحد اذا مرض منه عضو تداهى له جميع الجسد بالحمى) hadîs-i şerîfi¹²⁰ mûcibiyle böyle bir hey'et-i ictimâiyye arasında selâmet saâdeti milyonlarca vatandaşları tarafından taht-ı te'mîne alınan bir insânın hod-behod menâfi-i şahsiyyesiyle uğraşması akl ve hikmetin hâricindedir. İşte bu kemâlât-ı hakîkiyye ittihâd-ı millî ve uhuvvet-i vataniyye denilen saâdet-i beşeriyyenin aksâ-yı gâyâtıdır.

Âlem-i beşeriyyet arasında böyle bir hey'et-i mes'ûdenin vücûdunu mahzâ bir hayâl, bir hayâl-i muhâl olmak üzere telâkkî edenler emîn olsunlar ki bunlar mekârim-i ahlâk-ı İslâmiyyet'in cihân-ı medeniyyete ithâf eylediği birer hakikat-i bâhiredir. Muhâcirîn-i ızâm ve ensâr-ı kirâm hazerât-ı arasında güzerân eden muâhât-ı hakîkiyyenin o hey'et-i muazzamaya bahş eylediği saâdet-i sermediyye-i beşeriyetin bihakkın iftihâr edeceği bir kabiliyyet-i ezeliyye ve bir hârîka-i bedîa-i İslâmiyye'dir.

Sultân-ı Rusûl ve Hadî-i Sübül-Aleyhi's-Salâtü ve's-Selâm- Efendimiz Hazretleri Medîne-i Münevvere-yi teşrîf-i saâdetlerinde ensâr ve muâhâcirîn arasında te'sîs buyurdıkları muâhât-ı mukaddese üzerine ashâb-ı güzîn her türlü emvâl ve

¹¹⁷ İbn Receb Hanbeli, **Câmiü'l-Ulûm el-Hikem**, I, 380

¹¹⁸ Hadîsin çok az değişik bir versiyonu, Heysemî, **Mecmeu'z-Zevâid**, VIII, 191

¹¹⁹ Ahmet b. Hanbel, **Müsned**, I, 190/317.

¹²⁰ Beyhakî, **Şuâbü'l-İmân**, VI, 102.

emlâkı yekdiğere bahş ve îsâr etmekle ensâl-i âtiye için fezâil-i âliyye-i beşeriyye nâmına adîmü'l-emsâl bir levha-i garrâ-yı kemâlât ihdâsına muvaffak olmuşlardır.

Hakâyık-ı İslâmiyye'nin füyûzât-ı ma'neviyyesinden hisse-mend-i irfân olmayan ve nazariyyât-ı fâsikiyye ile beşeriyetin saâdetine çalışmak dâiyyelerinde bulunan iştirâkıyyûn fırkaları acaba beşeriyet nâmına böyle bir saâdet-i hakîkiyenin, böyle bir feyz-i bî-tenâhînin zerresine olsun muvaffak olabilmişler midir? Heyhât! Bugün o eslâf-ı kirâmın verese-i nâm ve şânı ve bu dîn-i mübînin ashâb ve sâlikânı bizleriz. O levha-i garrâ-yı ulviyyeti dâimâ enzâr-ı i'tibârımızda bulundurmak ravâbıt-ı kadîme-i mukaddesenin muktezâ-yı ibcâl ve hürmetidir. Mâzîde eslâf-ı güzînimizin rızâen lillâhi Teâlâ ve rasûlihî-aleyhi's-selâm 'ulüvv-i himmet ve fart-ı hamiiyetle te'sîs eyledikleri saâdet-i hakîkiyenin hâlen ve istikbâlen ihyâ ve îadesine çalışmak ki mukaddes vazâif-i ma'neviyyemizdendir. Onlar nerede bizler nerede nağamâtıyla atâlet-nişîn olmak şân-ı İslâmiyyet'e münâfi bulunan fıkdan-ı himmet nişâne-i hüsrân ve haybetidir. Mes'ûliyyet-i ma'neviyye ve tekâlif-i dîniyyede selef-i salihîn ile bizim aramızda aslâ bir fark ve tefâvüt yoktur. Me'yûs olmayalım! (الخير في و في امتي الى يوم القيامة) hadîs-i şerîfi¹²¹ bizim için bir beşâret-i uzmâdır. O mecd-i kadîm ve fazl-ı azîmin ihyâ ve îadesi ilâ yevmi'l-kıyâme mûmkündür.

Îcâd ve imdâdıyla ser-â-pâ mevâhib-i celîle ve ni'am-ı cezîlesine müstağrak olduğumuz Teâlâ ve Tekaddes Hazretleri'ne muhabbetimiz, şân-ı 'ubdiyyete şâyân bir muhabbet-i hakîkiyemiz var ise rızâ-yı Akdes-i İlâhî'sine bir vesîle-i kübrâ olmak üzere bütün kullarına da muhabbet edelim. Çünkü bütün mevcûdât kudret-i fâturasının birer âsâr-ı bâhiresidir. (ان الله كتب الاحسان على كل شيء) hadîs-i şerîfi¹²² muktezâ-yı münîfince âlem-i vücûdun her bir zerresinde vâcib li-riâye berk-i ilâhî mütecellîdir. Husûsuyla hulâsa-i mevcûdât olan ve sıfat-ı ubdiyyetle Hakk Teâlâ Hazretleri'ne mensûb bulunan her ferd-i insânîye hürmet ve muhabbet azamet-i Rabbâniyenin nefîce-i mülâhazât ve murâkabâtıdır. Hubb-i Akdes-i İlâhî'nin nefehât-ı mübârekesiyle vatanımızın her bir zerresini vatandaşlarımızın her bir ferdini hâlisen ve muhlisen sevdikçe tehabb-i umûmî sâyesinde ve vatandaşlarımızın uhuvvet-i hakîkiyesi ve bu uhuvvet-i hakîkiyye sâyesinde bi-avnihî Teâlâ vatan ve milletin saâdet-i ebediyyesi te'mîn edilmiş olacaktır.

¹²¹ Aclûnî, **Keşfü'l-Hafa**, I, 396.

¹²² Müslim, **Sahih**, Zebâih, II, ,1955, 1548.

B. HILFÜ'L-FÜDÛL VE İTTİHÂD VE TERÂKKÎ CEM'İYYETİ'NİN ŞERİAT-I GARRÂ-YI İSLÂMİYYE'DE MAZHARİYYET-İ MA'NEVİYYESİ

(Hilfû'l-Füdûl) fazılların muâhede-i demektir. Fazıllar “fazl” ismiyle müsemmâ zevât-ı müteaddideye işârettir. Bu cümle-i cemîle kable zuhûri'l-İslâm bir vak'a-i mühimme-i târîhiyenin yâd-gârıdır. Kureyşlilerden mukaddem Mekke-i Mükerreme'de harem-i Akdes-i İlâhî'nin civâr-ı mukaddesiyle şeref-yâb olan Cürhümîlerden **Fazl b. Hâris** ve **Fazl b. Vedâa** ve **Mufaddal b. Fedâle** nâm zevât-ı kirâm hey'et-i ictimâiyyeleri arasında zulüm ve 'udvânın ref' ve def'ine bir azm-i metîn-i fedâkârâne ile ahd ü peymân etmişler idi. O devrin şuarâsından **Amr b. Avf Cürhümî** bu vak'a-i mühimmeyi ebyât-ı âtiye ile tasvîr eylemiştir:

ان الفضول تحالفوا و تعاهدوا
ان لا يقر بيطن مكة ظالم
امر عليه تعاهدوا و تواتقوا
فالجار و المعتز فيهم سالم

Meâlî:

“Fazıllar (Fazl b. Hâris ve rüfekâsı) Mekke-i Mükerreme derûnunda her hangi bir zâlim olursa olsun ref' ve def'ine yemîn ettiler. Bu emr-i azîm üzerine ahd ü peymân eylemişlerdir. Bu sâyede onların civârında bulunanlar ve fukarâ ve zuafâdan olanlar emn ve selâmettedir” demektir.

Mekârim-i ahlâk-ı insâniyyetin celâlet ve ulviyyetini tasvîr eyleyen bu hâdise-i târîhiyenin âsâr-ı celâdet-kârânesi eyyâm ve dühûrun mürûruyla unutulmuş iken şebâbet-i mukaddese-i Cenâb-ı Risâlet-penâhî evânında Kureyşliler tarafından tekrâr ihyâ ve tecdîd edilmiş idi. **Benî Hâşim**, **Benî Esed b. Abduluzâ**, **Benî Zühre b. Kilâb** ve **Benî Temîm b. Mürre** kabâilinin ashâb-ı re'y ve azameti sinnen ve şerefen hürmet-i âmmeye mazhar bulunan Abdullah b. Cüd'ân'ın hânesinde ictimâ' ederek zulüm ve adâvet aleyhinde Hilfû'l-Füdûl âyîn-i behîni üzere ahd ü peymân etmişler ve zât-ı Akdes-i Nebevî dahî, a'mâm-ı kirâmıyla berâber o meşhed-i muazzamada bulunmuşlardır. Bi'set-i celîle-i nebeviyyelerinden sonra bu cem'iyet-i ittihâdiyyenin muâhede-i ulviyyesini takdisen (شهدت في دار عبدالله بن جدعان)

(حلفا لو دعيت به في الاسلام لاجبت) hadîs-i şerîfi¹²³ ile Hîlfü'l-Füdûl'un şerîat-i garrâ-yı İslâmiyye'de şâyân olduğu mevki-i mühimmi ta'yîn buyurmuşlardır.

Velîd b. Utbe İbn-i Ebî Süfyân Medîne-i Münevvere valiliğinde bulunduğu esnâda zimâm-ı hükûmetin yed-i idâresinde olmasına iğtirâran emvâle mutaallık bir mes'eleden dolayı **İmâm Hüseyin b. Ali**-Radıyallahu Teâlâ anhumâ- Hazretleri'nin hukûkuna tecâvüz etmiş idi. Cenâb-ı Hüseyin bu tecâvüzü görünce kendilerinin ve **Abdullah b. Zübeyr** ve **Misver b. Mahreme** ve **Abdullah b. Osmân el-Yetîmî**'nin lisân-ı 'ulviyyetlerinden ber-vech-i âtî Hîlfü'l-Füdûl muâhede-i kadîmesine dâir muhâverât-ı mütecellidâne şeref-sâdır olmuş idi.

İmâm Hüseyin-Velîd'e hitâben- Cenâb-ı Hakk'a kasem eylerim ki: “Hak ve insâf ile muâmele etmez isen, kılıncıma sarılır ve Mescid-i Nebevî'de kıyâm ile nâs-ı Hîlfü'l-Füdûl'e da'vet eylerim.

Abdullah b. ez-Zübeyr –Vallâhi eğer İmâm Hüseyin Hîlfü'l-Füdûl'e da'vet ederse hak ve adâletin muhafazası uğrunda ölünceye kadar sebât edeceğime yemîn eylerim.

Misver b. Mahreme – Ben de aynı sûretle yemîn eylerim.

Abdurrahman b. Osmân – Kezâ ben de Hakk Teâlâ Hazretleri'ne kasem eylerim.

Şu manzara-i celâdet-kârâne karşısında Velîd b. Utbe mebhût olmuş ve çâr-ı nâ-çâr hak ve insâfa inkıyâd eylemiştir. Zulûm ve adâvetin izâlesiyle hak ve adlin te'yîd ve muhâfazasına ahd ü peymân eyleyen erbâb-ı 'azm ve himmetin böyle bir cem'iyet-i mukaddese-i ittihâdiyyenin sitâyîş-i Akdes-i Nebevî'ye mazhariyeti ve sahâbe-i güzîn arasında derece-i ulviyyet ve ehemmiyeti vukûât-ı meşrûha ile ma'lûm olduktan sonra inkılâb-ı âhirî Osmânî'nin safahât-ı muhtelifesi ârifâne bir nazar-ı insâf ve bî-tarafâne bir vicdân-ı sâf ile tetkîk edilince bugünkü hey'et-i ictimâiyye-i Osmâniyye arasında Hîlfü'l-Füdûl'e âit o sitâyîş ve ulviyyetin bütün şa'şasıyla İttihâd ve Terâkkî Cem'iyet-i Muhteremesi'ne nasîb ve müyesser olduğunu teslîm etmemek kâbil değildir.

el-Yevm bu cem'iyet-i ma'neviyye ve nefîce-i mantıkiyyeyi görünce hasbe'l-beşeriyye isti'câl ile “*Tasavvuf*” cerîdesini meddâhlık gibi bir sıfât-ı hasîse

¹²³ Beyhaki, **Sünen**, VI, 367.

ile ithâm etmemelerini ricâ eyleriz. Zîrâ bu mazhariyyet-i mukaddese ile şeref-yâb olduğunu iddiâ ve isbât eylediğimiz Cem‘iyyeti Cürhümîler’in, Kureyşîler’in ve İmâm Hüseyin ile müşârün ileyhim ve rufekâ-yı kirâmı -Radiyallahu Teâlâ anhüm ecmâîn- hazerâtının müessir-i celâdetlerine iktifâ ile kable’l-inkılâb ya Hakk ya ölüm diyerek ahd ü peymân eden ve bu ahd ü peymânı bihakkın îfâ eyleyen ve ¹²⁴(سابقين) اولين tavsîf-i bihterînine şâyân olan muhterem hey’ettir. İnkılâb-ı ahîri kemâl-i muvaffakiyyetle tecellî-sâz-ı meymenet olduktan sonra o hey’et-i muhteremeye iltihâk edenler için o şeref-i hâss-ı ma‘nevînin ihrâzına imkân kalmamıştır. Lakin hey’et-i müşârün ileyhânın indellâhî ve rasûlihî nâil oldukları mazhariyyet ve makbûliyyeti takdîr ederek onlara iltihâk etmek dahî bir şeref-i azîm-i diğerdır. ¹²⁵(ولكل درجة)

Bu hey’et-i muazzamanın tavır ve hareketi şerîfat-i garrâ-yı İslâmiyye’nin meâliyyât-ı ma‘neviyyesiyle tatbîk ve tetkîk edildikçe ulviyyet ve celâdeti erbâb-ı kulûb ve ebsârın nazar-gâh-ı munsîfânelerinde dahâ ziyâde inkişâf ve tecellî eyler. Ez-cümle mu‘cizât-ı bâhire-i nebeviyyeden olarak **İbn-i Mâce**’nin **Abdullah b. Abbâs** -Radiyallâhu anhümâ- Teâlâ Hazretleri’den rivâyetle (لاتزال طائفة من امتي) ¹²⁶(قوامه على امرالله لا يضرها من خالفها لايزال طائفة من امتي ظاهرين على الحق حتى تقوم) ¹²⁷(الساعة) ehâdis-i şerîfnde beyân buyurulan tâife-i hakkâniyet-perverin şeâir-i mahsûsası bugün millet-i Osmâniyye’nin sunûf ve tabakât-ı muhtelifesi arasında taharrî ve tetebbu‘ edilirse acabâ hak ile kıyâm eden ve hakkın muhafazasına muvaffak olan İttihâd ve Terakkî Cem‘iyyeti’nden başka bir fırka-ı Osmâniyye’ye bu mazhariyyet-i mübeccelenin tatbîki mümkün müdür? İşte bu Cem‘iyyet-i İttihâdiyye kable’l-inkılâb nasıl ise el-yevm yine o sûretle hak ile kâim ve bi-iznillâhî Teâlâ mu‘cizât-ı mukaddese-i nebeviyye berekâtıyla şahs-i ma‘nevisi ilâ kıyâmi’s-sâah bâki ve dâimdir. Târîh-i İslâmî şuûnât-ı umûmiyyesiyle ihâta edenler sadr-ı evvelden beri asran ba‘de asrın bu tâife-i mübârekenin bir devâmı olduğunu vukûât-ı müteselsile ile isbât eylemişlerdir.

¹²⁴ “...İlk öne geçenler.” Tevbe, 9/100.

¹²⁵ Ayette bu ifade, derecât şeklindedir. “...Herkes için dereceler vardır.” En’am, 6/132.

¹²⁶ Aclûnî, **Keşfü’l-Hafa**, I, 396.

¹²⁷ Ali el-Muttaki, **Kenzü’l-Ummâl**, XII, 164, 34497

İmâm Ahmed b. Hanbel Hazretleri'nin "*Müsned*"inde rivâyet eylediği , (ان الله تعالى يبعث لهذه الامة على راس كل مائة سنة من يجدد لها دينها)¹²⁸ hadîs-i şerîfi dahî irfân ve basîretle teemmül edilirse, o cem'iyet-i mübârekenin mübeşşerât-ı âliyyesinden olduğu görülür. Çünkü zulûm ve 'adâvetin izâlesiyle adl ve ihsânın muhâfazâsı dîn-i mübîn-i İslâm'ın mâhiyet-i mukaddesesi muktezâsındandır. Her ne zaman bu muktezâ-yı âliye ihtimâm ve esbâb-ı lâzimesi itmâm edilmiş ise, bu dîn-i mübînin emr-i metîni dahî o nisbette teceddüd ve teyyüd eylemiştir. Bu hadîs-i şerîfin şerhinde müdekkikîn-i ulemâ-yı İslâm emr-i tecdîdin şahs-ı vâhide inhisârı îcâb etmeyeceği cihetle her asırda sunûf-ı muhtelifeden bir hey'et-i müceddidenin zuhûrunu istinbât eylediklerine nazaran min külli'l-vücûh dîn-i mübîn-i İslâm'ın usûl ve furûuna münâfî bulunan idâre-i müstebiddenin ref' ve izâlesiyle usûl-i meşrûa-i meşveretin temhîd ve te'sîsi husûslarında İttihâd ve Terakkî Cem'iyeti'nin muvaffakiyyet-i 'uzmâsı müceddidlik şeref-i girân-bahâsını da bu hey'et-i muhteremeye bahş etmiş oluyor. Bugün meâlim-i munderise-i dîniyenin ihyâsına medyûn ve meftûn olan ulemâ-yı dîn-i İslâm'ın himem-i aliyyesini sekte-dâr edecek mevâni'-i rengâ-renk istibdâdın kuvve-i kâhire-i hürriyetle külliyyen izâle edilmiş olması teceddüdât-ı dîniyemizin en parlak bir delîlidir.

Bu teceddüdât-ı bâhire sâyesinde menâfi-i milliye nâmına arz-ı mevcûdiyyet eyleyen vesâil-i adîde-i vataniyyenin bir zerre-i naçîzi de işte bu *Tasavvuf Cerîdesi*'dir. Binâenaleyh Tasavvuf Cerîdesi o mazhariyet-i ma'neviyyenin derecât-ı âliyyesine işâretle îfâ eylemiş olduğu şükran ve mehmedetin ni'am-i cezîle-i muvaffakiyyetini vâye-mend-i izdiyâd edeceği i'tikâdındadır.

C. EFÂDIL-I ULEMÂ-YI İSLÂMÎYYE'DEN HAYDARÎZÂDE İBRÂHÎM EFENDÎ HAZRETLERİ TARAFINDAN VÂRİD OLAN BİR MÛTÂLAA-İ AHLÂKIYYEDİR. (AYNEN)

Tasavvuf Cerîde-i Müteberrikesi Müdüriyet-i Aleniyyesi'ne

Şeyh Muhterem Efendim

Tasavvuf nâmıyla meymenet-bahş-ı âlem-i matbûât olan cerîde-i ferîdelerinin mutâlaasıyla karîrü'l-ayn-ı ibtihâc oldum.

¹²⁸ Taberânî, el-Mu'cemü'l-Evsat, VIII, 461,7953.

Şimdiye kadar mevzûât-ı mütenevviadan bâhis yevmî ve usbûî bir çok cerâidin neşrine hizmet ve delâlet edildiği hâlde hakâik ve esrâr-ı mübeccele-i sûfiyyenin îzâhât-ı ârifânesiyle *Meşrûtiyyet*'in rûhu derecesinde bulunan tasfiye-i ahlâkın bir mürşid-i rûhânî ve bir âmil-i müessir-i nûrânîsi ıtlâk-ı şâyân olan böyle bir gazetenin teşebbüsât-ı neşriyyesi hiç kimsenin hâtırına gelmemiş olduğuna bakılırsa bu şerefın zât-ı mürşidânelerine teveccühü sarf-ı mes'ûdiyyet-i ezeliyye-i reşâdet-penâhîlerini mübeşşir bir tevcîh-i vecîh-i ilahîdir. Binâenaleyh maksada şurû'dan mukaddem bu muvaffakiyyetinizi kemâl-i ihlâs ile tebrîk eder ve inşâallah nâm-ı şân-ı ebrârı ihyâyâya hâdim bu misillû bir çok âsâr-ı ber-güzîdenin neşrine muvaffak buyurulmaları duâsını bâr-gâh-ı ehadiyyete arz için ahyâr-ı ümmet ve pîrân-ı tarîkatın rûhâniyet-i mukaddeselerine tevessül eylerim. (رفع الله لك القدر)
(على الله جزاك)

Sâniyen ma'lûm-ı dakâik-i melzûm-ı fâzîlâneleridir ki, ebnâ-yı beşerin saâdet ve felâketinin mahal ve vâsita-i zuhûru lisânîdir. Halbûki lisânın vâzifesi te'sîrât-ı hâriciyyenin bâzîçe-i dest-i tecâvüz ve taarruzu olmaktan masûn ve mahfûz olarak halk buyurulup ol vecihle iklîm-i vücûda hükümrân olan hâkim-i müstakil-i fikr ve vicdânın evâmir ve mukarrarât-ı sâdiresini tebliğden ibâret bulunduğu ve cerîde-i ferîdelerinin mesâîsi ise böyle bir menba'-ı muvakkar ve masdar-ı muhteremin tasfiye ve terbiyesi esbâbının istikmâlîne ma'tûf ve masrûf olduğu cihetle muktezâ-yı diyânet ve hamîyyetle dûş-i tahammüle aldığınız bu vâzifenin derece-i ehemmiyyeti arz ve îzâha muhtâç olmayan hakâyıktandır. Evet! Meşrûtiyyet'i ber-hümâ-yı feyz ve ikbâle teşbîh etmek lâzım gelse vâsita-ı taayyüş ve hayatî olan iki cenâhlarından birisine medâris, diğerine de mekâtıb nâmı verileceği gibi nazariyât-ı ahlâkıyyenin sâî bi't-tatbîki olmak noktasından her iki cenâhında mâ bihi'l-kavâmı ahkâm-ı kudsiyye-i tasavvuf ve tarîkattır.

Kelîm-i Hemedânî'nin :

زسینه این دل بی معفرت رامیکنم بیرون
چرا هودة کیرم در بغل منیای خالی را

Dediği gibi meziyet ve fazîlet-i ahlâkıyyeden mahrûm olan bir kalb, vücûdun dâire-i mahremiyyetine lâyıq değildir. Zâten bir milletin efrâd-ı umûmîyyesi ne kadar zekî ve müsta'id olursa olsun isti'dât ve zekâvet-i fitriyyesinden edeceği

istifâdenin nev‘ ve mâhiyyeti içinde yaşamakta olduğu muhîtin hükümdâr-ı mutlakı olan kânûn-ı terbiyenin şekil ve kuvvetine tâbi‘dir. Efrâdı bu evsâfı hâiz olmayan bir milletin hâl ve istikbâli ne kadar vahîm olduğu ahlâk-ı fâzile-i İslâmiyye’nin mebde-i tahavvülü olan hilâfet-i Emeviyye’nin saltanatla mecz-i târîhinden başlayan vakâyı-ı fecîa ile sâbittir. Bu mukaddimeyi arzdan maksadım, mâdem ki meşrûtiyetimizin devâmı fikr ve vicdâna taallük eden terbiye-i istiklâliyyenin istikmâline vâ-bestedir ve mâdem ki müessis-i kânûn-ı Meşrûtiyyet ve nâşir-i hikmet-i medeniyyet evsâf-ı kudsiyyesiyle tebcîlât-ı ilâhiyyeye mazhar olan Hazret-i Fahr-i Âlem -Sallallâhü Aleyhi ve’s-Sellem- Efendimiz’in bu bâbda âlem-i İslâmiyyet’e yâd-gârı olan bir çok teblîğât-ı celîle ve âsâr-ı nâdire-i dîniyye mevcûttur ve mâdem ki (الحكمة ضالة المؤمن) ¹²⁹ (اخذها اينما وجدها) emr-i celîli mûcîbince ahlâk-ı esâsiyyemizin takviyesine hâdim olacak sûrette sade-i İslâmiyyet’ten doğmuş olduğu hâlde vaktiyle kıymet-i nâ-şinâslık netîcesiyle şarktan garba intikâl eden ve bugün Avrupa’nın ser-tâc-ı medeniyyetinde mühim ve parlak bir mevki-i ihtirâmı işgâl eyleyen âsâr-ı garbiyyenin dürer-i girân-bahâsından istifâde mümkündür. Ulemâ-yı benâm ve esâtize-i zevi’l-ihtirâmdan makâm-ı celîli meşîhat-i İslâmiyye’de bir encümen-i irfân teşkîli ile bu husûsa âit ne kadar âsâr-ı mevcûde var ise bi’t-tebettu‘ hayatın inkisâm eylediği tabakât-ı muhtelif ve mütevâviteye göre bir mecmûa-i nefîse vücûda getirildiği ve bu eserin medâriste müderris ve mekâtibde muallim ve tekâyâ ve zevâyâda meşâyih ve minberlerde vaâz ve hutebâ-yı kirâm taraflarından her gün ve her vesîle ile ezhân ve efkâr-ı umûmiyyede istikrârına bezl-i mesâî eylediği hâlde az zaman içinde bu maksadın teyessür-nümâ-yı husûl olacağına kemâl-i i’timât ile kâilim. Ne hâcet şeref-i şehâdeti bir i’tikâd-ı dînî ile takdîr etmiş olan bir asker bu şerefîn istihsâli maksadıyla meydân-ı harbte mevte istihkâra her ân hâzır ve müheyyâ olduğu gibi fikir ve vicdâna taallük eden terbiye-i istiklâliyyeyi de böyle irşâd-ı dînî sûretiyle kabûl ve i’tikâd eden her ferd-i müslim dahî te’mîn-i câh ve menfaat ve sevk-i garaz ve husûmetle mülâhaza-i havf ve haşyete mağlûb olmayarak selâmet-i vicdânını muhâfaza uğrunda her bir fedâkarlığı ihtiyâr edeceği şüphesizdir. Şu hâlde mezâyâ-yı ahlâkiyyesi tekemmül etmiş olan böyle bir milletin fûrâdı az bir zamanda teceddüd ve ıslâhât-ı umûmiyyesine müsâid bir derece-i isti‘dâd ve kâbiliyyete vâsıl olacağı i’tikâdındayım. Bakî (مراد ما حقيقت بود گفتيم. حواله ات با خدا كرديم و) (رفيتم)

¹²⁹ Tirmizi, **Sünen**, İlim, 19, V, 51.

D. TASAVVUF

Müşârün ileyh hazretlerinin tebrîkât-ı müşevvikâneleri mûcib-i şükrân ve mehmedet bir lütf-i mahsûs-ı mükerremettir. Tasavvufun sahîfelerini tezyîn etmek üzere âsâr-ı ârifânelerinin tecelliyât-ı mütevâliyyesini bekler ve meşîhat-i celîle-i İslâmiyye’de bir encümen-i ahlâkî teşkîline dâir mütâla’ât-ı hakîmâneleri Şeyhülislâm Efendî Hazretleri’nin nazar-gâh-ı celîl-i meşîhat-penâhîlerinde sezâ-vâr-ı takdîr olacağından netâic-i meşkûresini eltâf-ı ilâhiyyeden temennî eyleriz.

E. EDEBİYÂT-I SÛFİYYE

Şeyh Muhyiddîn İbnü’l-Arabî Hazretleri’nin rivâyeti üzere Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri’nin Mekke-i Mükerreme’de mücâveretleri esnâsında bir gece Beyt-i Muazzam’ı tavâf ederken mutâf-ı mukaddesede bir câriyenin işbu beyât ve elhân ile terennüm-sâz-ı garâm olduğunu işitir:

ابی الحب ان یخفی و کم قد کتمته فاصبح عندی قد اناخ و طنبا
اذا اشتد شوقی ها قلبی بذكره و ان رمت قریبا من حبیبی تقربا
و ییدو فافنی ثم احیا بذكره ویستعدنی حتی الذی واطربا

Bunun üzerine Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri: “Ey câriye! Böyle bir mekân-ı muhteremde nasıl oluyor. İttikâ etmiyorsun?” deyince mûmâ ileyhâ şöyle bir cevâb vermiştir:

لو لا التقی لم تری ان التقی شردنی
اهجر طیب الوسن كما تری عن وطنی
افر من وجدی به فحبه هیمنی

Bundan sonra Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri’ne hitâben: “Ey Cüneyd! Sen Rabbü’l-Beyt ile beytin hangisini tavâf ediyorsun?” diye suâl edince, Cüneyd Hazretleri: “Beyti tavâf ediyorum.” demesi üzerine, “Ya Rab! Azamet-i şânın ne büyüktür. Mahlûkâtın arasında taşları tavâf eden taşlar gibi kulların var.” demiş ve mütâkiben şu manzûme ile nağme-perdâz-ı irfân olmuştur:

"يطوفون بالاحجار ييغون قربةً اليك وهم اقسى قلوبا من الصخرو تاهوا اوالم يدورا من اليته من هم حلوا محل القرب في باطن الفكر فلو صدقوا قى الودغابت صفاتهم و قامت صفات لو دللحق في الذكر."

Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri buyuruyor ki: "Bu ebyâtın te'sîrât ve (?) fezâsıyla kendimden geçmiş idim. Ba'de'l-ifâka o sâhibe-i aşk ve irfânı bir daha görmedim.

Mevlânâ Hâlid Şehrezûrî Hazretleri'nindir.

معمما رغمت نوساختم ويرانه خودرا
بيادت كعبه كردم عاقبت بتخانه خودرا
فروماندند اطباى جهان از چاره ام آخر
بدردى يافتم درمان دل ديوانه خودرا
ز سودايت چنان بدنام كتتم از همه عالم
بكوش خودشيندم هر طرف افسانه خودرا
بكرد شمع رويت بس كه كتتم ماندم از پرواز
سرت كردم چه زيبا سوختى پروانه خودرا
اديب من جليپس من شود در حلقه رندان
بكوشش كررسانم ناله مستانه خودرا
در اقليم محبت از خرايبهاست معمورى
بسيل اشك بايد كند اساس خانه خودرا
سراپا لعمتم با اين همه درماندكى خالد
نميدانم چه سان آرام بجا شكرانه خودرا

F. LETÂİF-İ SÛFİYYE

Ebü'l- Abbâs¹³⁰ İbn-i Atâ Hazretleri buyuruyor ki: “İhvânımızdan bir zât beyâbânda kalmış, yolunu gâib eylemiş idi. Bir peygâr kenârında sâhibe-i melâhat-ı bercâye-i dil-firîbe müsâdif olur, durur ve dikkâtlice câriyeyi temâşâyâ koyulur. Câriye: “Ne duruyorsun?” diye suâl edince, “Bütün mevcûdiyetimle sana meftûn oldum.” der ve i’lân-ı aşk ve muhabbet eyler. Bunun üzerine mûmâ ileyhâ: “Bak peygârın diğêr tarafında başka bir ferîde-i hüsn ve (?) duruyor ki, sabâhat ve melâhatta ben onun hizmetkârı bile olamam.” der. Ol zât işâret edilen tarafa döner. Bunun üzerine câriye der ki: “Doğruluk ne kadar güzel, yalancılık ne kadar çirkindir. Daha şimdî bütün mevcûdiyetimle sana meftûn oldum diyordun. Nasıl oluyor da diğêr bir sâhibe-i hüsn ve ona nazar-ı endâz-ı muhabbet olabiliyorsun?”

Bîçâre tekrâr bu tarafa atf-ı nazar eylemiş ise de peri-i melâhat kadem-nihâde-i gayb ve nihân oluvermiştir.

با یار بکلزار شدم ره کذری
بر کل نظری قکندم از بیخبری
دلدار بطنه کفت شرمت بادا
رخسار من انجا وتو بر کل فکری

Ahmed İbn-i Ebi'l-Havârî ile Ebû Süleymân Dârânî¹³¹ arasında vukû‘ bulan bir muhâvere-i ârifânedir.

Ahmed İbn-i Ebi'l-Havârî – Dün akşam halvette bir namâz kıldım. Bu namâzda başka bir lezzet buldum.

¹³⁰ Dergiye ait dipnotlar [] ile gösterilecektir. [Ebû'l- Abbâs Ahmed b. Muhammed b. Sehl b. Atâ el-Ademî ekâbir-i ulemâ-yı sûfiyyedendir. Cüneyd-i Bağdâdî ve İbrâhîm Mârîstânî gibi eâzımdan istifâza-i irfân eylemiştir. Ebû Saîd Harrâz, müşârûn ileyhın hakkında (التصوف خلق وما رأیت من اهله الا) buyurmuşlardır. Vefâtı üç yüz on bir sene-i hicriyesindedir.]

¹³¹ [Ebû Süleymân Abdurrahman b. Atiyye ed-Dârânî uzmâ-yı sâdât-ı sûfiyyedendir. Şam karyelerinden (Dârân) Karyesi'ne mensûbtur. İki yüz on beş sene-i hicriyesinde vefât eylemiştir. Ahmed İbn-i Ebi'l-Havârî dahî Şam ahâlisinden ve ser-âmedân erbâb-ı ma'rifettendir. Müşârûn ileyh Ebû Süleymân Dârânî Hazretleri'nin muhabbetleriyle ihrâz-ı kemâlât eylemişlerdir. Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri (احمد ابن ابی الحواری ریحانة الشام) buyururlardı. Târîh-i vefâtı iki yüz otuz sene-i hicriyesine müsâdeftir.]

Ebû Süleymân Dârânî – Namâzdan daha lezîz ne olabilir?

Ahmed – Namâz kılariken hiçbir kimsenin beni görmemiş olmasıdır.

Ebû Süleymân – Hakîkaten zaîf imişsin! Çünkü Hakk'ın huzurunda iken halkı tahattur ediyorsun!

G. HİKEM-İ SÛFİYYE

İnsânın sermâyesi akıl ve zamandır. Mâ-lâya'nî ile iştigâl ederek ve zunûn-ı fâside ile fikr ve kalbini iştigâl ederek sermâyeyi gâib eyleyen nasıl kazanabilir.

(Ebû Bekir Tirmizî)

İnsânın efdal-i evkâtı, sû-i zannından nâssın rehâ-yâb olduğu bir zamandır.

(Muhammed b. Münâzil)

H. ZÂYİÂT-I AZÎME-İ DÎNİYYEDEN

Musul vilâyeti dâhilinde Erbil Kazası'nda halka-i Nakşibendiyye seccâde-nişîn-i feyz ve irşâdı ulemâ-yı Rabbâniyye'den **Gıyâseddîn Şeyh Ebû Bekir Efendî**'nin âlem-i fânîye vedâ' eyledikleri sâmi'a çâk-ı teessür oldu. Müşârün ileyh hazretleri Hıttâ-i Irakiyye'nin âf-tâb-ı feyz ve irfân idi. Bin iki yüz kırk sekiz târîhlerinde Revânde'ze tâbi' (Hurşum) Karyesi'nde tevellüd eylemiş ve Kürdistân'ın meşâhir-i ulemâsından ulûm-i zâhire-yi ikmâl eyledikten sonra Şeyhü'l-Harameyn-i zâhir ve bâtn **Şeyh Osman Tavîlî Hazretleri**'ne intisâb ile sadr-nişîn-i temkîn olmuştur. (موت العالم ثلثة في دين لاتنسد الى يوم القيامة) hadîs-i şerîfi¹³² muktezâsıyla müşârün ileyh hazretlerinin vukû-i vefâtı hakîkaten bir musîbet-i uzmâdır. Câ-nişîn-i irşâdı olan Şeyh Muhammed Emîn Efendî Hazretleri'nin tûl-i ömür ve âfîyetle berâber irşâdât-ı mevrûse ile vâye-mend-i şeref ve merhûm müşârün ileyhe hayrû'l-halef olmalarını eltâf-ı Rabbâniyye'den niyâz eyleyiz.

¹³² Hadîsin biraz değişik şekli için bkz. Aclunî, **Keşfü'l-Hafa**, I, 98, 273.

I. ARZ-I ŞÜKRÂN

Dersaâdetde tarîkat-i aliyye-i sûfiyye meşâih-i kirâmıyla ihvân-ı zevi'l-ihdirâmı taraflarından *Tasavvuf Cerîdesi*'nin te'sîs ve neşrinden dolayı lütfen ve tenezzülen tecellî-sâz-ı ibtihâc olan tebrîkât-ı mübârekelerine yegân yegân arz-ı şükrân vecîbe-i dervîşânesinin îfâsına cerîdenin hacmi müsâid olmadığından bi'l-'umûm müşârün ileyhim hazarâtına hâlisen ve muhlisen arz-ı mehmedetle ma'zeret-i meşrûamızı vâye-mend-i hüsn-i kabûl buyurmalarını temennî ve niyâz eyleriz.

Birinci nüshanın Sûfiyye ve Tasavvuf Makâlesi'nin birinci satırında sûfiyye sıfat ve sûfiyyûn tasavvuf kelimesinin me'haz-ı iştikâk-ı olan (sûfî) nin cem'idir denecek yerde orada sıfat ve sûfiyyûn kelimeleri yazılmadığından tashîh olunur.

**Müdîr-i Mes'ûl: Şeyh Safvet
El-Hadâra Matba'asında tab' olunmuştur.**

III. ÜÇÜNCÜ SAYI

A. ARZ-I TEŞEKKÜR

“Tasavvuf” hakkında kâriîn-i kirâm tarafından izhâr olunan rağbet ve hüsn-i kabûle teşekkürler ederiz. Matbaa tedârîki emrinde müşkilâta mebnî intişâr eden ilk iki nüshada bir eser-i nefâset gösterilememiştir. Artık bu mâni‘ ber-taraf edilmiştir. Ba‘de-mâ gerek mündericât ve gerek nefâset-i tab‘ husûslarına bir kat daha dikkât ve i‘tinâ olunacağına tahdisen li‘n-nağme beyân eyleriz.

B. HAKİKAT-İ İNSÂNİYYE

Neseb-i pâk-ı insânîyi silsile-i sâfile-i hayvânîye karıştıran Darwinizm nazariyyeleri gibi hurâfâtın münâzaratını mebâhis-i âliyye-i insânîyye arasından külliyyen bi‘l-iskât ile âlem-i İslâmiyyet’in ezvâk-ı husûsiyye-i ma‘neviyyesinden safâ-yı vicdân ile lezzet-yâb-ı irfân olmak tasavvufun meslek-i mahsûsu muktezâsındandır. Binâberîn hakikat-i insânîyyede esrâr-ı ledünniyye taharrîsine ahkâm-ı kudsiyye-i İslâmiyye’ye hasr ile bu mes‘ele-i mühimme karşısında meslek-i celîl-i tasavvufun vaz‘iyyetini ta‘yin edebilmek emelindeyiz.

Eâzım-ı urefâ-yı sûfiyyeden **Şeyh Mahmûd Şebûsterî Hazretleri**’nin (Gülşen-i Râz)’ında îrâd edilen:

که باشم من مرا از من خبر کن

Nidâ-yı insânîyyesine icâbet husûsunda her ne zaman zât-ı ulûhiyyete müstenid bulunan şerâat-i garrâ-yı Muhammediyyeden istimdât ve iktibâs edilirse hakikat-ı insânîyyeye dâir *Kur‘ân-ı Kerîm-i İlâhî*’de ve *Ehâdis-i Nebeviyye*’de pek çok işârât ve irşâdât-ı mühimmenin tecellâ-bahşâ-yı kulûb olduğu görülür. Ez-cümle (بدأ خلق الإنسان من طين ثم جعل نسله من سلالة من ماء مهين ثم سواه ونفخ فيه من)¹³³ (روحه) âyet-i celîlesi o hakikat-ı mutlakanın hal ve keşfine irşâd ve delâlet buyurmuştur. Bu âyet-i kerîme muktezâsıyla ahsen-i takvîm-i insân, a‘lâ-yı ılıyyîn-i rûhâniyyet ile esfel-i sâfilîn-i cesediyyetin bir terkîb-i acîbidir. Aksâm-ı kesife-i cesediyyesi müşâkele-i zâhire münâsebetiyle bir dereceye kadar teşhîs ve teşrîh olunabilmiş ise de aksâm-ı latîfe-i rûhâniyyeye intikâl edince mâhiyyet-i rûhâniyyenin

¹³³ “İnsanı yaratmaya çamurdan başladı. Sonra onun neslini bir özden, hakir bir su(yun özü)nden yaptı. Sonra ona biçim verdi, ona kendi ruhundan üfledi.” Secde, 32/7-8-9.

tedkîk ve taharrîsinde vâsita-i idrak-i insânî mebhût ve mütehayyir olmuştur. Acabâ (يسألونك عن الروح قل الروح من امر ربي)¹³⁴ âyet-i kerîmesi mâhiyyetimizin tedkîk ve tahkîkinden bizi men‘ etmiyor mu? Hayır! Bilâkis ‘urefâ-yı ehl-i hakîkat nazarında mâhiyyet-i rûhâniyyemizi tenvîr ve istidâdımız nisbetinde istifâza-i irfân edebileceğimizi tebşîr buyuruyor. Bu âyet-i celîlenin tefsîrinde akvâl-i mütehâlîfe var ise de ekser müfessirîn ile cumhûr-ı sûfiyye (ويسألونك عن الروح) rûhun mâhiyyetine müteallik bir suâl ve (قل الروح من امر ربي) dahî ehsen-i vücûh üzere bir cevâb-ı hakîkat-i iştîmâl olduğuna müttefiktir. İşrâkât-ı rûhiyye her bir cesedin isti‘dâd ve kâbiliyeti nisbetinde muhtelifetü’l-âsâr olduğu gibi bu âyet-i celîle dahî her bir fırkanın mazhariyeti nisbetinde tecellî-bahş-ı ‘ukûl ve efkâr olmuştur. Cenâb-ı risâlet-meâb-aleyhi’s-salâtü ve’s-selâm-Efendimiz i’tâ buyurulan (Cevâmiü’l-Kelîm)’in birisi de bu cevâb-ı mu‘ciz-i Kur’ânî’dir. Rûhun ulviyyet ve azameti zât-ı akdesü’l-ulûhiyyete nisbet ve münâsebeti meşreb-i sâf-ı sûfiyyece müselleme ve muhakkak ve ecille-i zâhiriyyûn tarafından dahî musaddaktır. **Cenâb-ı Beydâvî Envârü’t-Tenzîl**’inde (و نفخ فيه من روحه) âyet-i kerîmesinin tefsîr ederken “rûh” kelimesinin zâtü’l-ulûhiyyete râci’bulunan zamîre izâfeti hakkında¹³⁵ (اضافة الى نفسه) تشریفاً واشعاراً بأنه خلق عجيب و ان له شأناً له مناسبة ما الى الحضرة الربوبية ولاجله buyurmuştur. Ya‘nî Teâlâ ve Tekaddes Hazretleri rûhû şereflelendirmek ve bir halk-ı acîb olduğunu ve Hazret-i Rubûbiyyet’e nev‘imâ münâsebet-i olan bir şân-ı azîm ile mümtâz ve muhtass bulunduğunu bildirmek için onu zât-ı Akdesi’l- ulûhiyyetine muzâf eylemiş ve bundan dolayı -aleyhi’s-salâtü ve’s-selâm- Efendimiz: “Her kim nefsini bildiyse Rabb’inide bildi”¹³⁷ buyurmuştur demektir.

Bu münâsebet, âyet-i kerîmede beyân buyurulduğu üzere rûhun bir emri Rabbânî olmasından zâhir ve hüveydâdır. Zirâ âlem-i emr takdîr ve mesâhadan, his ve hayâlden ve cihet ve mekân tehayyüzünden münezzeh olan mevcûdât-ı âliyyedir. Âlem-i halk ise evsâf-ı mezkûre dâiresinde bulunan ecsâm ve avârızından ibârettir. **İmâm Gazâlî Hazretleri** (*Kitâbü’n-Nefh ve’t-Tesviye*)’de buyuruyor ki: “Rûh cisim değildir. Zîrâ cisim olsaydı kâbil-i inkisâm olması lâzım gelir ve şu hâlde ihzâsından

¹³⁴ “Sana ruhtan sorarlar. De ki: “Ruh Rabbimin emrindedir.” İsrâ, 17/85.

¹³⁵ [Hadîs-i şerîf-i Nebevî olmak üzere Beydâvî Hazretleri’nin rivâyet eyledikleri bu cümle-i cemîle ulemâ-yı hadîsin tahkîkâtına nazaran sâbit olmamış ve Yahyâ b. Muâz Râzî’ye nisbet edilmiş ise de ekâbir-i sûfiyye nezdinde bi-tarîki’l-mükâşefe ehâdîs-i Nebeviyye’den olduğu sâbittir.]

¹³⁶ Aclunî, **Keşfü’l-Hafa**, II, 262, 2532.

¹³⁷ Beydavi, **Envârü’t-Tenzil**, İst. trz, c.2, s. 234.

birinin bir şey bilmesi ve diğerrinin aynı şeyi bilmemesi câiz olabilirdi. Vetîre-i vâhidede bir şeyi bilmek hem de bilmemek ise tenâkuzu müstelzemdir. Rûh, araz da değildir. Çünkü rûh, araz kabîlinden olan ma'kûlât ve ma'lûmât-ı müdriktir. Kendi dahî araz olsa arazın araz ile kıyâmı lâzım gelir. Erbâb-ı ukûlün ittifâkıyla rûh tecezzî kabûl etmez bir cüzdür. Tecezzî kabûl etmez bir cüz' demek, inkisâm kabûl etmez demektir. Yoksa cüz'iyet sıfatı rûhun azamet-i şâniyla mütenâsib değildir. Zîrâ cüz'ün bir külle nisbet ve izâfeti olmak lâzımdır. Hâlbûki burada cüz'iyet ve külliyyet yoktur. Kezâ rûh mütehayyiz de değildir. Tecezzîyi kabûl etmeyen bir cüz'ün mütehayyiz olabilmesi edille-i hendesiyye ve akliyye ile ibtâl edilmiştir. Rûhun mütecezzî olmadığı cihetle mütehayyiz olamayacağından kendi zâtıyla kâim olması îcâb eder.

Derece-i sâniyede rûhun cesed ile münâsebeti bahsine gelince, rûh cesede ne muttasıl ne munfasıl ne hâric ne de dâhildir. Zîrâ ittisâl ve infisâlin musahhıhı cismiyyet ve tehayyüzdür. Rûh bunlardan müberrâ olduğundan her iki zıddan dahî vâ-restedir. Meselâ cemâd hakkında ne âlimdir ne de câhildir, denilebilir. Çünkü ilim ve cehlin musahhıhı hayâtıdır. Cemâdâtın hayât-ı olmadığından irtifâ-ı zıddeyn vukû' bulmuştur. Ve'l-hâsıl rûh-ı insânî, ecsâm ve a'râzın sıfatından bi'l-külliyeye münezze ve mukaddes bir mevcûd-i nûrânîdir.

Bu tenzîh içinde ta'mîk-i fikr edilirse, rûhun Cenâb-ı Rubûbiyyet'e işâret edilen münâsebet-i husûsiyyesi bir dereceye kadar tezâhür eder. Bu münâsebetin her hâlde bir münâsebet-i husûsiyye olması lâzımdır. Yoksa bu münâsebet-i vücûd rûhun zât-ı akdesi'l-ulûhiyyetle mevcûd olmasına verilirse bu ma'nâ cemî eşyâda hüveydâ olduğundan rûhun zâtü'l- ulûhiyyete izâfeten bir meziyyet-i mahsûsa çıkmayacağı zâhirdir. Rûhun mekân ve cihetten münezze ve cemî' eşyâya itlâ' edebilmek kuvvetini hâiz olduğu isbât edilmiş idi. İşte bu münâsebet-i mümtâzenin şerefinden âlem-i cismânî mahrûm bulunduğu cihetle hakikat-i rûhâniyye hâiz-i ehemmiyyet ve husûsiyyet olmuştur. Rûhun şu sûretle tenzîhi zât-ı akdesi'l-ulûhiyyet hakkında teşbîhi iktizâ edeceği vârid-i hâtır olabilir. Fî'l-vâki' Cenâb-ı Hakk'ın ehass-ı vasf-ı rabbâniyyesi, rûha nisbet edilecek olsa teşbîhi muktezîdir. Lakin insânı, hayât, ilim, sem' basar, kudret, irâdet ve kelâm sıfâtıyla tavsîf etmek teşbîhi müstelzem olmadığı gibi rûhu cihet ve mekândan tenzîh eylemek de böyledir. Çünkü bunlar ehass-ı vasf-ı ilâhî değildir. Rûh-i insânî cevâhir-i mekâniyyeden değil ise de her hâlde hakâik-i

imkâniyyededir. Cenâb-ı Vâcibü'l-Vücûd'un ehass-ı vâsıf-ı Rabbânî'si, ser-â-pâ âlem-i imkânın vücûd ve kıyâmın zât-ı akdes-i ulûhiyyetle mevcûd ve kâim olmasıdır ki, bu kayyûmiyyet-i mukaddese ancak Cenâb-ı Kibriyâ'ya mahsûstur.

Münâsebet-i mezkûre-i rûhaniyye (ان الله خلق ادم على صورته)¹³⁸, rivâyet-i uhrâda (على صورة الرحمن)¹³⁹ hadîs-i hakâik-beyânıyla dahî müeyyed ve müberhendir. Sûret kelimesi mahsûs ve ma'kûl arasında bir ism-i müşterektir. Eşkâlin terkîbâtına sûret- i mahsûsa ve meânînin terkîbâtına sûret-i ma'neviyye denilir. Hadîs-i Nebevî'de beyân buyurulan sûret, sûret-i ma'neviyyedir. Bu sûret-i ma'neviyye rûhun zâtında ve sıfât ve ef'âlinde mütecellîdir. Rûh-i insânî ber-vech-i meşrûh kendi zâtında cismâniyyet ile cismâniyyetin evsâf ve avârızından müberrâdır. Sıfâtında dahî hayât, ilim, sem', basar, kudret, irâdet, kelâm evsâf-ı mümtâzesini câmi'dir. Ef'âline gelince fiil-i insâniyyenin mebde-i irâdesidir ki, bunun eseri evvelâ, kalbinde nümâyân olur. Buradan da rûh-i hayvânî vesâtatıyla dimâğa ve dahâ sonra a'sâba ve a'sâbından dahî uzelâta müteallik bulunan evtâra sirâyet eder ve evtâr-ı mezkûre bir incizâb-ı tabîî ile harekete başlar. Bu hareket vâsıtasıyla meselâ parmaklar ve bunlardan kalem ve mürekkebe varak-pâre üzerinde ihtizâza gelerek evvelce hazâne-i tahayyülde cereyân eden tasavvur üzerine nüfûs-ı muhtelif zuhûr eyler. Buna rakkâ-i sun' üzerine ef'âl-i Rabbâniyye ayn-ı basîretle temâşâ edilir de irâde-i ilâhiyenin taalluku üzerine melâike-i kirâmın itâati, eflâk ve semâvâtın ve kavânîn-i tabîiyyenin harekât ve vesâtatı ile nebâtât ve hayvânâtın ihdâs ve îcâdı nazar-ı im'âna alınırsa insânın kendi âlem-i asgârında cereyân eden tasarrufâtı; Cenâb-ı Hallâk-ı bî-çûn ve fermân-fermâ-yı "kün feyekûn"ün âlem-i ekber üzerinde cârî bulunân tasarrufât-ı azîme-i ilâhiyyesinden bir numûne nümâ-yı ibret olduğu âşikâr olur.

İnsânın kalbi arş-ı a'zamı, dimâğı kürsîsi, havâss-ı mecmûası dahî melâikesidir ki, bunların itâatları muktezâ-yı fitratlarıdır. A'sâbı dahî semâvâtı, parmaklarındaki kuvvet ve kudret ise âlem-i cesâd arasında merkûz olan tabîat-ı müsahhâresi, hazâne-i tahayyülâtı da levh-i mahfûzudur. Vâdî-i i'tibâr ve ibrette bu muvâzene-i hikmetin esrâr-ı ledünniyyesi tedkîk ve taharrî edildikçe (من عرف نفسه) فقد عرف ربه cümle-i cemîlesi insânı şah-râh-ı hakîkate irşâd ve delâlet eyler.

¹³⁸ Buhari ,**Sahih**, İstihzan, 1,VII, 125.

¹³⁹ İbn Kuteybe, **Te'vilü Muhtelifi'l-Hadis**, Beyrut 1988, s.144.

İşte nazariyyât ve mahsûlât-ı fikriyyenin muntehâ-yı gâyatı ve tâife-i aliye-i sûfiyyenin mebde-i mücâhedâtı burasıdır. Bu şah-râh-ı meâlîde hakikat-bîn ve vâsıl-ı serhadd-i yakîn olabilmek, mücâhedât-ı merdâne nefîcesinde mevâhib-i Rabbâniyye'den istifâza edilecek maârif-i gaybiyyeye vâ-bestedir. ¹⁴⁰(وما خلقت) (الا ليعرفون) cümlesinin (الا ليعبدون) (الانس و الجن الا ليعبدون) âyet-i kerîmesinde (الا ليعبدون) cümlesinin (الا ليعرفون) ile tefsîr buyurulmuş olması da maârif-i mezkûreye nâzırdır. Bu âyet-i kerîmenin sırr-ı azîmi, ancak himmet-i âliyye-i insâniyye ile seyr ü sülûk kapısından içeri girmek ve ilmen ve amelen hudûd-ı şer'iyeye dâiresinde nâzenîn-i hakîkati cüst ü cû etmek sûretiyle sâniha-bahş-ı irfân olabilir. Yalnız nazariyyât-ı mezkûre nev'-i benî âdemin ne kadar ulvî bir mahlûk-ı mükerrerrem olduğunu gösteriyor ki, ashâb-ı azm ve himmet için pek müessir bir vesîle-i şevk ve gayrettir.

C. Mİ'RÂC-I ÂRİFÎN

Sultân-ı kevneyn ve erîka-pîrâ-yı kâbe kavseyn-Aleyhi's-Salâtü ve's-Selâm-Efendimiz Hazretleri'nin bu âlem-i fânîde yegâne kurretü'l-ayn-ı risâlet-penâhîleri namâz idi. Bu âyîn-i behîn-i İslâmiyyet, mi'râc-ı akdes-i Ahmediyye'nin bezm-i ünsâ üns-i ehadîsinden millet-i muazzama-ı İslâmiyye nâmına ihsân buyurulan bir tuhfe-i girân-bahâ-yı lâhûtîdir. Namâz, her bir sâhib-i îkân ve irfânın ser-tâc-ı ibtihâcî ve vesîle-i iktirâb ve mi'râcıdır. Bu tuhfe-i Rabbâniyye erbâb-ı zevk ve şevkin ma'şûka-i vicdân ve rûhu ve ehl-i basîretin me'âric-i rûhâniyyeye ve cismâniyyede kible-gâh-ı nûr ve futûhudur. Binâberîn bu tuhfe-i vâlâ-yı ulûhiyyet ve bu nâzenîn-i dilârâ-yı hakîkatin cemâl ve kemâlinden rû-gerdân-ı gaflet olan ihvân-ı dînin nazar-gâh-ı ibretlerine bir tuhfe-i dervîşâne olmak üzere salavât-ı mektûbenin esrâr ve işârâtından bir nebze-i ma'neviyyenin takdîm ve ittihâfı münâsib görülmüş ve ulemâ-yı Rabbânî'nin makâlât-ı güzîni arasından **İmâm Fahreddîn-i Râzî Hazretleri**'nin *Tefsîr-i Kebîr*'lerinde beyân buyurulan tafsîlât-ı ârifâneleri intihâb edilmiştir:

“Sürûr-ı Kâinât-Aleyhi Efdalü't-Tahiyyât- Efendimiz Hazretleri'nin zâhir ve bâtın âlemlerinde ikişer mi'râc-ı mukaddesleri vardır. Mi'râc-ı zâhirînin biri Mescidü'l-Harâm-ı İlâhî'den Mescid-i Aksâ'ya ve diğeri Mescid-i Aksâ'dan melekût-i ulyâyadır. Mi'râc-ı bâtınînin dahî biri, âlem-i şehâdetten kişveristân-ı

¹⁴⁰ “Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım.” Zâriyât, 51/56.

gabya ve diğeri ise oradan cihân-ı gaybü'l-gaybadır. ¹⁴¹(فكان قاب قوسين) âyet-i kerîmesiyle işâret buyurulan güzer-gâh-ı Cenâb-ı Risâlet ve (او ادنى) san'at-ı mübeccelesi de fenâ-yı nefsîden ibârettir.

Âlem-i şehâdetten âlem-i gayba intikâl etmek husûsuna gelince, cisim ile cismânîyyâta müteallık olan her bir şey mahsûs ve meşhûd olmakla âlem-i şehâdettedir. Rûhun âlem-i ervâha i'tilâsı gayba doğru bir sefer-i ma'nevîdir. Âlem-i ervâh ise nâ-mütenâhî bir cihân-ı gayb-ı ilâhîdir. Zîrâ merâtib-i rûhiyyenin müntehâsı ervâh-ı beşeriyedir. Bundan sonra semâvâtını ve bunları muhît olan kürsi-i azametinin derecât-ı refîalarında bulunan, ervâh-ı âliyyedir. Bunların yukarısında ¹⁴²(وترى الملائكة حافين من حول العرش) nazm-ı celîlinde beyân buyurulan melâike-i kirâmın ervâh-ı tâhiresidir. Bunların fevkinde ise gittikçe ulviyyet ve azametinin tezâyüdüyle ¹⁴³(ويحمل عرش ربك فوقهم يومئذ ثمانية) âyet-i celîlesi üzere hamele-i arş-ı Rabbânî fermân-ber-i fermân-ı Yezdânî'dir. Bunların fevkinde ¹⁴⁴(ومن عنده لا يستكبرون عن عبادته) ve (يستكبرون عن عبادته) âyât-i azametü's-şânında tavsîf buyurulan ve taallukât-ı cismânîyyeden âzâde olan ervâh-ı mukaddese-i ulviyyedir. Bu hey'et-i rûhânîyyenin taâm ve şarabı zikr-i muhabbet, üns ve inbisâtı senâ ve mehmedet, zevk ve lezzeti de dâimâ Cenâb-ı Kibriyâ'ya hizmettir. Bunların ihâtasında ukûl-i beşeriyeye hakîkaten kâsırdır.

Şu derecât-ı ulviye-i müteselsile ¹⁴⁵(وفوق كل ذي علم عليم) nass-ı kerîmi mûcibiyle fezâ-yı berîn-i terâkkîde devâm ile Nûru'l-Envâr ve Müsebbibü'l-Esbâb ve Mebdeü'l-Küll Teâlâ ve Tekaddes Hazretleri'ne müntehîdir. İşte bu silsile-i ulviyyetin derecât-ı mezkûresinden tecellî-gâh-ı ervâhın âlem-i gayb ve celâlet-i Rabbânîyye Hazerâtı'nın da gaybü'l-gayb olduğu âşikâr ve müsebbit ve (ان لله سبعين) hadîs-i şerîfi ¹⁴⁶ dahî derecât-ı mezkûreye işârettir. İşbu mukaddime ile mi'râcın âlem-i şehâdetten cihân-ı gayba ve oradan da kişveristân-ı gaybi'l-gayba doğru iki kısımdan ibâret bir sefer-i ulvî olduğu ve bunların kelimât-ı burhânîyye ve hakâik-i yakîniyyeden bulunduğu anlaşıldıktan sonra maksadımıza rucû'eyleyelim:

¹⁴¹ "İki yay uzunluğu kadar, yahut daha az kaldı." Necm, 53/9.

¹⁴² "Meleklerin de arşın etrafında dönerek Rablerini övgü ile andıklarını görürsün." Zümer, 39/75.

¹⁴³ "O gün Rabbinin tahtını, üstlerinde sekiz (melek) taşır." Hakka, 69/17.

¹⁴⁴ "O'nun yanında bulunanlar, O'na kulluk etmekten büyülenmez ve yorulmazlar. Gece gündüz tesbih ederler, hiç ara vermezler." Enbiyâ, 21/19-20.

¹⁴⁵ "Her bilgi sahibinin üstünde daha bir bilen vardır." Yusuf, 12/76.

¹⁴⁶ Taberânî, **Mu'cemü'l-Evsat**, IV, 1530, 30.

Cenâb-ı Sürûr-ı Enbiyâ ve Mahrem-i Esrâr-ı Mâ-evhâ-aleyhi's-salâtü ve's-selâm-Efendimiz mi'râc-ı mukaddesin gaybü'l-gaybı akdesinden âlem-i şehâdete mü'âvedet buyuracağı esnâda, İlâhî! Vatanına avdet eyleyen misâfir ashâb ve ahbâbı için hediyeye muhtâç olur. Siyâkında arz u niyâz eylemişler idi. Binâberîn salavât-ı mektûbe ümmet-i İslâmiyye nâmına bir tuhfe-i girân-bahâ-yı ilâhî olarak vesâtat-ı seniyye-i nebeviyye ile ihsân buyurulmuştur. Çünkü bu nûr-i sâtı', ef'âl ve ezkârı ile mi'râc-ı cismânî ve rûhânîye câmi'dir. Ey mü'min-i muvahhid! Kurretü'l-ayn-ı ârifîn olan bu mi'râc-ı mübîne tevessül eyleyince evvelâ tahâret-i kâmileye riâyet-kâr olmalısın! Zîrâ makâmın huzûr-ı hâssü'l-ulûhiyyet ve sâha-i celîl-i kudsiyyettir. Libâs ve bedenin pâk olmalıdır. Çünkü (vâdî-i mukaddes)'te bulunuyorsun! Bir de binâberin de bir sâniha-i melekiyye ile bir vesvese-i şeytâniyye, bir dîn ve dünyâ, bir hayır ve şer, bir akıl ve hevâ ve hâkezâ ahlâk ve sıfât-ı mütezâdde vardır, dikkat et! Hangi tarafla ittihâd edeceksin! Murâfakat müstahkem olunca müfârekât müteazzir olur. İşte sadîk-ı ekber sohbet-i seniyye-i nebeviyyeyi ihtiyâr eylediğinden dîn ve dünyâda, kabir ve kıyâmette ve firdevs-i a'lâda dahî ayrılmadı ve ayrılmayacaktır. ¹⁴⁷(يا ايها الذين آمنوا اتقوا الله وكونوا مع الصادقين) hitâb-ı ilâhîsini unutma! Zâhirî ve bâtınî tahâret-i kâmileye riâyet-kâr olduktan sonra ¹⁴⁸(وجهت وجهي للذي فطر السموات والارض) âyet-i celîlesinin tilâvet ve dirâyetiyle mâsivâ-yı îlâhîyi gönülden çıkar! Ref-i yedeyn ile dünyâ ve uhrâya vedâ et! Bunlardan külliyet ve mevcûdiyyetinle munkatı' ol! Aklını ve rûhunu zikir ve fikrini büsbütün Cenâb-ı Kibriyâ'ya tevcîh eyle! (الله اكبر) kelime-i tayyibesinin telaffuz ve mülâhazasıyla zât-ı akdes-i ulûhiyyetin mevcûdâtın kâffesinden dahâ büyük ve dahâ büyük demekten de büyük olduğunu düşün! Ve şânü'l-ulûhiyyete şâyân olan (سبحانك اللهم وبحمدك) cümle-i cemîlesiyile teslîhât-ı mukaddeseye başlar! Bu makâm-ı ubûdiyyette huzûr-ı kalbe riâyet-kâr olabilirsen, Sübühât-ı Celâl-i Rabbânî'nin envâr-ı bâhiresi nümâyân olunca (وتبارك اسمك) cümle-i mübârekesiyile makâm-ı tahmîde intikâl etmiş olursan ve bu makâm-ı âlîde ezel ve ebedin şa'saa-ı azametini müncelî ve münkeşif bulursun. Bundan sonra (وتعالى جذك) senâ-yı ulvîsi ile sıfât-ı celâl ve nuût-ı kemâl-i ilâhîye miktâr-ı mezkûr ile mahsûr olmaktan dahî tenzîh ve takdîs et! Ba'de (ولا اله غيرك) tevhid-i hakîkîsi ile o sıfât-ı celâl ve simât-ı kemâlin yalnız zât-ı ecel ve a'lâyâ mahsûs olduğunu, lisân ve cenân ile ikrâr ve tasdîk eyle! İşte bu ezkârın vazâif-i

¹⁴⁷ “Ey inananlar, Allah'tan korkun ve doğrularla beraber olun.” Tevbe, 9/119.

¹⁴⁸ “Ben yüzümü tamamen, gökleri ve yeri yoktan var edene çevirdim.” En'am, 6/79

ubûdiyyet-kârîsini kemâ-yenbeği îfâ edince uzmâ-yı enbiyâ ve mürselînin ve ekâbir-i melâike-i mukarrebînin meâric-i kudsiyyelerini cem' etmiş olacaksın. Zîrâ (وجهت) ... (وجهى...) Hazret-i İbrâhîm Aleyhi's-Selâm'ın ve (..سبحانك اللهم...) dahî melâike-i mukarrebîn ile Seyyidü'l-Evvelîn ve'l-Âhirîn Efendimiz Hazretleri'nin meâric-i rûhâniyyeleridir. Bu muvaffakiyet-i azîme-i ma'neviyye üzerine (اعوذ بالله من) (الشيطان الرجيم) istiâzesiyle rahmet-i ilâhiyyeye sığınarak nefesine târî olabilecek ucb ve gurûrun izâlesine ikdâm et! Şu vecîh üzere makâm-ı ma'rifette bulunduğundan ebvâb-ı cenânın birincisi olan bâb-ı ma'rifet kible-gâh-ı rûhâniyyetinde açılmış olacaktır. Pey-der-pey açılacak olan ebvâb-ı mütebâkiyyenin ikincisi (الحمد لله رب العالمين)¹⁴⁹ ile bâb-ı zikir, üçüncüsü (بسم الله الرحمن الرحيم) ile bâb-ı şükür, dördüncüsü (الرحمن الرحيم)¹⁵⁰ ile bâb-ı recâ, beşincisi (مالك يوم)¹⁵¹ ile bâb-ı ihlâs, yedincisi (اياك نعبد واياك نستعين)¹⁵² ile bâb-ı havf, altıncısı (الدين صراط الذين انعمت عليهم غير)¹⁵⁴ ile bâb-ı duâ, sekizincisi (اهدنا الصراط المستقيم)¹⁵³ ile bâb-ı fetvâ ve ihtidâdır. Bu âyet-i kerîmeye ber-vech-i mezkûr-i irfân ve huzûr ile tilâvet edebilersen (جنات عدن مفتحة لهم الابواب)¹⁵⁵ âyet-i kerîmesine vâye-mend-i mazhariyyet olur ve mekâlîd-i mezkûre-i rûhâniyye ile cennât-i meârif-i Rabbânî'yi pîşe-gâh-ı basîretinde açılmış bulursun. İşte bu terakkî-i nûrânî namâzın, mi'râc-ı ber-güzîde-i rûhânîsidir. Mi'râc-ı latîf-i cismânîye gelince evvelâ (يوم يقوم الناس لرب العالمين)¹⁵⁶ nass-ı mübîninde beyân buyurulduğu üzere kıyâmet gibi bir kıyâm-ı hâşîâne ile bar-gâh-ı ehâdiyyette üstâde-i muvakkıf-ı ubûdiyyet olmalısın. Ba'dehu tesbîhi, Fâtîha-i Şerîfe'yi ve âyât-ı mübâreke-yi tilâvet eylediğinde ibâdet-i vâkıyı gâyet nâçîz görebilmek için onu dâimâ azamet-i Rabbâniyye Cânib'inden mülâhaza etmelisin. Şâyet ibâdet-i vâkıa cânibinden azamet-i Rabbâniyye'yi mülâhaza edecek olursan, zümre-i hâlikine iltihâk eylesin. İşte bu dakîka-i mühimme (اياك نعبد واياك نستعين) âyet-i kerîmesinin sırr-ı latîfidir. Vazâif-i kıyâmın hitâmına doğru bir haşeb-pâre mesâbesinde bulunana vücûdun celâdet-i Rabbâniyye'nin âteş-i havf ve haşyetiyle artık yumuşamış olacaktır. Huzûr-

¹⁴⁹ "Alemlerin Rabbi Allah'a and olsun." Fatiha, 1/2.

¹⁵⁰ "Rahman'dır, Rahim'dir." Fatiha, 1/3.

¹⁵¹ "Din gününün sahibidir." Fatiha, 1/4.

¹⁵² "Ancak sana kulluk eder, ancak Senden yardım isteriz." Fatiha, 1/5.

¹⁵³ "Bizi doğru yola ilet." Fatiha, 1/6.

¹⁵⁴ "Nimet verdiğin kimselerin yoluna. Kendilerine gazabedilmiş olanların ve sapmışların yoluna değil." Fatiha, 1/7.

¹⁵⁵ "Kapıları kendilerine açılmış Adn cennetleri." Sad, 38/50.

¹⁵⁶ "Ki o gün insanlar, alemlerin Rabbinin divanında dururlar." Mutaffifin, 83/6.

ı bârîde rukû‘ eyle o haşeb-pâre-i mevcûdiyeti inhinâ-pezîr-i ubûdiyyet et! Sonra bu vücûd-i münhânîyi (سمع الله لمن حمده) ezkârıyla terk eyle ki bir dahâ doğrulsun. Zîrâ bu dîn-i mübîn gâyet metîndir. Dâimâ rıfk ile hareket etmeli ve ibâdât-ı ilâhiyyede nefsin se’met ve selâtından sakınmalıdır. Ehâdîs-i şerîfede ¹⁵⁷ (المنبت لا ارضاً قطع ولا) ¹⁵⁷ buyurulmuştur. Meâl-i münîfi: Hızla koşan ne yol alır, ne de bir vâsıta-i seyr ü sefer bırakır demektir. Tekrâr istikâmete avdetten sonra tevâzuun derece-i nihâyesiyle secde-gâh-ı ubûdiyyete kapanmalısın. Secde-i ubûdiyyetin bu iktirâb-ı ma’neviyesi hengâmında (سبحان ربى الاعلى) tesbîhât-ı mübârekesinin gâye-i ulviyyetiyle Zât-ı A’lâ ve Ecel-i Azze ve Celle Hazretlerini takdîs et! Şu sûretle secde-i sâniyyeyi de edâ eyleyince rükû‘ ve secdeteyn ile üç türlü tâat-ı ilâhiyyeye nâil olmuş bulunursun ki, bunların her biriyle bir akabe-i mühlikeden rehâ-yâb-ı necât olacaksın. Rükû‘ ile akabe-i şehvetten, secde-i ûlâ ile akabe-i gazabtan, secde-i sâniye ile dahî, akabe-i hevâ ve hevesten savn ve selâmet bulacaksın. Tâat-ı selâse-i kâmilenin berekât-ı şâmilesiyle akabât-ı mezkûreden murûr edince derecât-ı âliye ve bâkiyyât-ı sâlihaya bi’l-vusûl fermân-fermâ-yı Evken-i Teâlâ ve Tekaddes Hazretleri’nin dergâh-ı azametine vâye-mend-i nuzûl olursun. Binâenaleyh (التحيات) ünsiye-i cemîlesiyle vazîfe-i ubûdiyyeti itmâm etmelisin. (التحيات والصلوات والطيبات) lisânın (الصلوات) erkânın (والطيبات) dahî cenân ve imânın vazâif-i şükran ve mehmedetleridir.

Böylece bu şâh-râh-ı âlînin serhadd-i teâlîsine vâsıl olduğun esnâda, rûhun i’tilâ edecek ve sana müteveccih bulunan rûhâniyyet-i mukaddese-i muhammediyye ile telakkî eyleyecektir. Ravh u reyhânın tecellî-bahşâ-yı avâtif olduğu bir zaman-ı saâdetdir. Her hâlde rûh-ı akdes-i Nebvî’ye bir tuhfe-i ulviyyetin arz ve takdîmi lâzımdır. (السلام عليك ايها النبي ورحمة الله وبركاته) hitâbıyla vecîbe-i âdâbı kemâ-yenbeği îfâ etmeli ve muhâtab-ı zî-şânın celâlet-i kadrini düşünmelidir. O muhâtab-ı zî-şânın (السلام علينا و على عباد الله الصالحين) cevâb-ı nûr-i efşânı sâmia-i zîb-i ubûdiyyetin olacaktır. Bu hayr-ı azîme nâil olduktan sonra, bunların vesîle-i yegânesi bulunan (اشهد ان لا اله الا الله اشهد ان محمد عبده ورسوله) kelime-i tayyibesini tezkâr et! Bu kelime-i mübâreke-yi sana ihda etmekle vesîle-i hidâyet ve saâdetin olan Cenâb-ı Risâlet-maâb-aleyhi’s-salâtü ve’s-selâm-Efendimiz’e senin tarafından da bir hediye takdîm edilmelidir. (اللهم صلى على سيدنا محمد و على اله سيدنا محمد) salavât-ı şerîfesiyle bu vazîfe-i nazîfeyi de îfâ et! Bi’set-i mukaddese-i Nebeviyye

¹⁵⁷ Heysemî, **Mecmeu’z-Zevâid**, I, 62.

hakkında Hazret-i İbrâhîm-Aleyhi's-Selâm-ın ¹⁵⁸(ربنا وابعث فيهم رسولا منهم) duâ-yı müstecâbını da unutma! O Nebî-i Zî-şân'a dahî (كما صليت على ابراهيم و على آل) tahmîd (انك حميد مجيد) ve nihâyet (انك حميد مجيد) tahmîd ve temcîdiyle bu hayrât-ı azîmenin mevâhib-i ezeliyye-i Rabbâniyye'den olduğunu i'tirâf eyle! Bu mehâmed-i seniyye ve medâih-i kudsiyye ile Cenâb-ı Vâcibü'l-Vücûd ve mufîzu'l-hayri ve'l-cûdu zikir eyledikten ¹⁵⁹(ذا ذكرني عبدی في ملاً ذكرته) hadîs-i kudsîsi üzere Hakk Teâlâ Hazretleri de seni melâike-i kirâmına zikir eylemiş ve onlar da arz-ı iştiyâk ile etrâfına nâzil olmuştur. Yemîn ü yesâra iltifât ile (السلام عليكم ورحمة الله وبركاته) tahiyyesiyle, o ervâh-ı tâhire-i zekiyyeye selâm verilmeli ve işte meâric-i mukaddese-i mezkûreye şâmil olan bu âyîn-i güzîn-i diyânet bu tarz-ı behîn-i ubûdiyyetle hüsn-i hitama ayrılmalıdır. (و (سلام على المرسلين والحمد لله رب العالمين

D. AHLÂKIYYE-İ SÛFİYYE

Ekâbir-i eimme-i İslâmiyye ve ecille-i ulemâ-yı sûfiyyeden Kutb-i Rabbânî **İmâm Abdülvehhâb Şa'rânî Hazretleri** muâsırı bulunan **Sultan Süleymân Kanûnî**'nin devr-i saltanatında hitta-i Mısriyye'nin me'mûrîn-i Osmâniyye'si tarafından hazîne-i devletin ümûr ve hukûk-ı metrûkesi teftîş ve ıslâh edildiği esnâda bu teşebbüsât ve ıslâhât-ı esâsiyyeden iktibâs eylediği ibret-i ma'neviyye ile şerîfat-ı garrâ-yı Muhammediyye'nin metrûk ve münderis olan meâlim-i ahlâkiyyesinin teftîş ve ıslâhı husûsunda ulemâ-yı muâsırînın gafletleri nazar-ı dikkat-i ârifânelerine çarpmış ve gayret-i imâniyye müktezâsıyla ulemâ-yı zâhir ve bâtının devlet-i ma'neviyyelerinde ârıza-ı ihmâl ve indirâsa uğrayan o meâlim-i dîniyyenin teftîş ve ihyâsı niyet-i hâlisânesiyle (*Tenbihü'l-Muğterrin*) nâm hidâyet-karîni ile kitâb-ı latîfin te'lîfine muvaffak olmuştur. Bu kitâb-ı celîlin mütâlaasını umûmen ehl-i İslâm'a ve husûsen fikhen ve sûfiyyeye cidden nâfi' ve erbâb-ı ihlâs ve ittikâ ile ashâb-ı kizb ve riyâyı temyîz edici bir seyf-i kâtı'dır. Binâenaleyh üç yüz elli sene mukaddem bir ihtiyâc-ı mübrem üzerine te'lîf ile ahlâfa yad-gâr edilen bu eser-i kıymet-dârın mezâmîn-i âliyyesinin fihrist-i mündericâtımıza dâhil olan ahlâk-ı sûfiyye mebhaslarında bir me'haz-i feyz ve irfân ittihâzıyla tasavvufun muhteviyât-ı

¹⁵⁸ "Rabbimiz, onlara kendi içlerinden bir elçi gönder." Bakara, 2/129.

¹⁵⁹ Makdisî, *el-Ehâdisü'l-Muhtâra*, X, 214, 225.

sâiresi müsâid oldukça pey-der-pey efkâr-ı umûmiyye-i İslâmiyye'ye takdîm-i münâsib görülmüş ve müellif-i müşârün ileyh hazretlerinin rûhâniyet-i aliyyelerinden istimdâd ile bu nüshadan i'tibâren müktesebât-ı muntehabenin neşrine mübâşeret edilmiştir.

Kitâb ve Sünnet

Selef-i sâlihîn-Radıyallahü Teâlâ anhum ecmaîn-hazarâtı, bir sâyenin sâye-dâra lüzûm-ı zarûrsi nisbetinde dâimâ Kitâb ve Sünnet'e mülâzemet eylemişlerdir. Bu sıfat-ı celîlenin tarîkat-ı aliyyede bir şart-ı a'zam ve rûkn-i muazzam olduğu kütüb-i sûfiyyede mufassalan musarrahtır. Seyyidü't-Tâifeteyn **Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri**: "Kitâb'ımız ya'nî Kur'ân-ı Azîmü'ş-Şân kütüb-i münezzelenin efdali ve şerîatimiz şerâyi'-i semâviyyenin ekmelidir. Tarîkımız da Kitâb ve Sünnet ile müşeyyed ve müeyyedir. Kur'ân-ı Kerîm ile ehâds-i Nebeviyye'yi görmeyen ve meânî-i kudsiyyelerini anlamayan bir kimseye iktidâ etmek câiz değildir." buyurmuştur. Müşârün ileyh hazretleri ihvân-ı kirâmına hitâben: "Bir adamda kerâmeti andıracak hârikalar bile görecekseniz, emr ve nehy-i ilâhîye karşı muâmelâtına vâkıf olmadıkça, ona iktidâ etmeyiniz, Evâmir-i mukaddese-i Rabbâniyye'ye muvâzıb ve menâhîden müctenib olduğunu görürseniz iktidâ ediniz ve illâ o adamdan ictinâb eyleyiniz." buyururlar idi.

Kezâ ekâbir-i evliyâ-yı ümmetten **Şeyh Ali Havvâs Hazretleri** dahî "Tarîkat-ı sûfiyye Kitâb-ı Akdes-i İlâhî ve Sünen-i Seniyye-i Cenâb-ı Risâlet-penâhî üzere ser-â-pâ bir cevher-i zerrîn ile muharrerdir. Zîrâ tâife-i sûfiyyenin her bir sükûn ve hareketleri mîzân-ı şer'î ile bir niyyet-i sâlihaya mazhardır." buyurmuştur. İmâm-ı Şa'râni Hazretleri işbu akvâl-i sedîde ile iştişhâd eyledikten sonra buyurur ki: "Tarîk-ı sûfiyye Kitâb ve Sünnet'in hâricindedir diyenler vallahi'l-azîm kizb ve iftirâ eylemişlerdir. Bu kizb ve iftirâ kesret-i cehâletin en büyük bir eser-i gafletidir. Çünkü tâife-i sûfiyye nezdinde sûfi-i hakîkî ancak, alâ vecchi'l-ihlâs ilmiyle a'mel eyleyen bir âlim-i âmil ve bir mücâhid-i kâmilidir. Bu tâife-i aliyyenin ihvân-ı tarîkat ve tâlibân-ı hak ve hakîkatten sıyâm ve kıyâm, halvet ve uzlet ve zühd takvâ gibi mücâhedât ile taleb eyledikleri gâye-i emel, selef-i sâlihînin ahlâk-ı âliyyesiyle mütehallik olabilmelerine nâzırdır. Lakin eslâf-ı güzînin menhec-i mübîni erbâb-ı seyr ü sülûkun tadrîcen inkırâzıyla indirâsa başlayınca o ahlâk-ı âliyye ile tahalluk edenlerin killetlerinden dolayı ba'zı kimseler tarîk-ı celîl-i tasavvufun şerîat-ı

mutahhereden hâric olduğuna dâir zunûn-ı fâside de bulunmuşlardır. Halbûkî, tafsîlât-ı mebsûtadan dahî anlaşılacağı üzere şerîat; farz, vâcib, sünnet, mendûb, mübâh, harâm ve mekrûh gibi ahkâm-ı umûmiyye-i dîniyyeden ibâret ve tarîkat dahî ferâiz ve vâcibâta ve sünen ve mendûbâta hulûs-ı niyyetle muvâzabet ve mekrûhât ve menâhîden ve mübâhât-ı zâideden mücânebettir. Bu muvâzabet ve mücânebetin usûl ve erkânı ve şurût ve âdâbı, kütüb ve sünnete müsteniden kütüb-i sûfiyyede mükemmelen beyân buyurulmuştur. Hakîkat ise, tarîkatın semerât-ı ma'neviyyesidir. Bunlarda, esmâ ve sıfât-ı ilâhiyyenin envâr ve esrârına mazhariyyet ve hakâik-i eşyâya vukûf ve ma'rifet gibi mevâhib-i uzma-yı Rabbâniyye'dir. ¹⁶⁰ (من عمل بما علم) kavî-i şerîfi şerîat, tarîkat ve hakîkatın derecât-ı mezkûresine işâretir. Bilmek, şerîat; bildiği ile amel etmek, tarîkat; ve bu sâyede bilmediği ulûm-ı gaybiyye ve meârif-i ledünniyyeye vâris olabilmek ise ayn-ı hakîkattir.

Şeyh-i Muhterem Efendim

Geçen hafta nüshasında hakk-ı âcizânemde ızhâr buyurulan eser-i teveccüh ve iltifâta arz-ı kemâl ve teşekkürle mukâbele eylerim.

Eğerçi:

در محفلای که خورشید اتر شمار ذره است
خودرا برزک دیدن شرط ادب نباشد

Fehvâsınca eâzım-ı sûfiyyenin şeref-bahş oldukları makâm-ı iclâlin saff-ı niâline intisâb edebilecek bir liyâkata mâlik olamadığım cihetle bu misillû mevzûât-ı mühimmeden bahisle bast-ı mütâleâta bulunmaklığım bir nev'î hadd-i nâ-şinâslık ise de emrinize imtisâlen ve o eâzıma karşı ahd-i sabâvetimden beri mahfaza-i kalbimde beslemekte olduğum hüsn-i ihlâs ve ta'zîme iğtirâran bu kerre de ba'zı mülâhazât-ı nâ-çizânemin arzına cür'et-yâb oldum.

Reşâdet-penâhîleri der ki: "Sûfiyye nazarında hayât-ı insânî, hayât-ı nefsanî ve hayât-ı rûhanî nâmlarıyla iki kısma münkasım olduğu gibi, hayât-ı nefsanî dahî, nefs-i zekiyye ve nefs-i habîse i'tibârıyla ikiye münkasım olup, nefs-i zekiyye Hâlik'a ibâdet, mahlûkuna merhamet, ahkâm-ı şerîata temessük ve itâat, te'mîn-i

¹⁶⁰ Aclunî, **Keşfü'l-Hafa**, II, 265, 2542.

adâlete hizmet, icrâ-yı mezâlîme mûmâneat, şedâid ve mesâibe tahammül ve mukâvemet, acezeye muâvenet vesâire gibi a‘mâl-i sâliha ve hissiyât-ı âliyye ile meşgûl ve nefis-i habîse ise evsâf-ı mezkûrenin zıdd-ı kâmilî olan ef‘âl-i habîse ve a‘mâl-i hasîse ile maz‘ûn ve ma‘lûl bulunduğu cihetle birinin şe‘n-i ubûdiyyeti ¹⁶¹ (يا ايته النفس المطمئة hitâb-ı müstetâb-ı ilâhesiyle muazzez ve muvakkar; diğeri ise, ¹⁶² (اخرجوا انفسكم اليوم تجزون عذاب الهون بما كنتم تعملون) itâb-ı Rabbâniyye’siyle matrûd ve muhakkardır. Hayât-ı rûhâniyyeye gelince, hayât-ı rûhânî dahî, müşârûn ileyhim hazerâtı nazarında ilm-i esmâ’ve hakâik-i esrâr-ı ilâhiyyeye vukûf ve ittılâ’dan ibâret olup bu şeref-i cihân-bahâ ise ¹⁶³ (و علم ادم الاسماء كلها) mantûk-ı âliyyesiyle sâbit olduğu üzere eğerci ¹⁶⁴ (ونفخت فيه من روحى) nazm-ı celîli ile mâhiyyet-i halefini, takdîs edilen Hazret-i Adem’in dûş-i risâletine ihsân buyurulmuş bir hil’at-i zîbâ-yı i‘câzdan ibârettir. Fakat ¹⁶⁵ (ولقد كرمنا بنى آدم و فضلناهم على العلماء) ¹⁶⁶ (و انما يخش الله من عباده العلماء) ¹⁶⁷ (ورثة الانبيا) vasf-ı âliyyesiyle ¹⁶⁸ (وما يلقىها الا ذو حظ عظيم) sırr-ı celîline mâ-sadak olmakla mevsûf ve Ben-i Adem’in sunûf-ı sâiresinde mümtâz olan ulemâ-i âmilîn ve urefâ-yı dîn hazarâtında bi-hasebi’l-verâse intikâl etmesi dahî bir gayr-ı münkerdir. ¹⁶⁸ (وما يلقىها الا ذو حظ عظيم) artık hissiyâtı bu evsâfa hâiz olmak şartıyla kabûle rûy-ı muvâfakat göstermiş olan bu fırka-i nâciyyenin hangi bir nokta-i nazardan olursa olsun gâye-i emeli ve saâdet-i kübrâsı bi’t-tabî‘ iltizâm-ı ümrân-ı âlem ve teayyüd-i nev‘-i Ben-i Adem’dır. Vâ-hayfâki dünyâda her bir lezzetin bir hâdimi olduğu gibi bu meslek-i âliyyeden yetişen eizze-i kirâm hazerâtının dahî ahkâm-ı dîniyyeyi nazariyyât-ı ahlâkiyye ile mezc ve tatbîke muvaffak olmak kuvvetiyle efkâr-ı umûmiyye üzerinde te’sîsine muvaffak oldukları hâkimiyet ve saltânatın tâmme-i ma‘neviyye yüzünden mensûb oldukları asırların zaleme-i ekâbiri tarafından sarf-ı istirkâb netîcesi olarak haklarında hâtır ve hayâle sığmayan her türlü tazyîkât-ı elîme icrâsına cür’et olunmuştur.

¹⁶¹ “Ey huzura eren nefis!” Fecr, 89/27.

¹⁶² “Haydi canlarımızı çıkarın, Allah’a olmayanı söylemenizden ve O’nun ayetlerine karşı büyüklük tasalamanızdan ötürü, bugün alçaklık azabıyla cezalandırılacaksınız! (derken) onların halini bir görsen!” En’am, 6/93.

¹⁶³ “Adem’e isimlerin tümünü öğretti.” Bakara, 2/31.

¹⁶⁴ “...Ona kendi ruhundan üfledi.” Secde, 32/9.

¹⁶⁵ “Andolsun biz Ademoğullarına çok ikram ettik. Onları güzel rızıklarla besledik ve onları yarattıklarımızın bir çoğundan üstün kıldık.” İsra, 17/70.

¹⁶⁶ Tirmizi, **Sünen**, İlim, 19, V, 49.

¹⁶⁷ “...Kulları içinden ancak alimler, Allah’tan (gereğince) korkar.” Fatır, 35/28.

¹⁶⁸ “...Buna ancak büyük şansı olan kavuşturulur.” Fussilet, 41/35.

Hele âlem-i tasavvufa olan intisâbı bir ‘unvan-ı mücerretten ibâret olduğu hâlde pîşvâ-yı tarîkat olmak da‘vasıyla zuhûr ederek bi’l-âhîre te‘mîn-i câh ve ihtîşâma âlet-i ittihâz eylediği post-ı meşîhati serîr-i saltânata kalb eden bir takım ashâb-ı hurûcun sûret-i zuhûrları dahî turuk-ı aliyye aleyhinde tertîb edilmiş sû-i cereyânlara başka bir te’sîr ilâve eylemiştir. Maa mâ-fîh bu iz‘âcât-ı mütemâdiye fakîr-i muhteşem vasfına lââyık olan serverân-ı hakîkatın himemât-ı âliyye-i mevânî’-i pür endâzânelerine karşı ma‘nen hiç te’sîri îkâ‘ etmediği gibi lisân-ı hâl ve kalbleri de dâimâ,

بوسف کم کشته بازاید بکتمان غم مخور
کلبه اخران شود روزی کلستان غم مخور

Müfâd-ı tesliyyet bahşâsıyla Hulefâ-yı Râşîdîn Hazarâtı’nın ahd-i güzînlerinden beri hasret-keş-i visâli bulunduğumuz şâhid-i ra‘nâ-yı Meşrûtiyyet’in karîben cilve-ger-i zuhûr olacağını tebşîr eylemekte idi. Vaktâki temmuz inkılâb-ı mes‘ûdu âfâka tanîn-i endâz olunca bu sâyede ma‘nen değilse de mâddeten mesdûd ve mukayyed bulunan tekâya ve zevâyâ dahî, ikisi gibi birer darü’l-feyz-i hâss ve âmm olmaya başladı. Tasavvuf, usûl-i Meşrûtiyyet; ma‘nen tecellîsinden ibâret olmakla eimme-i sûfiyenin füyûzât-ı ma‘neviyelerini âlem-i cismâniyyede ta‘mîme hâdim olmak üzere Meşrûtiyyet’ten daha müessir bir muîne iktirân edemeyeceği gibi Meşrûtiyyet te’yîd ve tahkîmi için tasavvufu himâye eylemekten daha nâfiz müheymin bir vâsıta bulunamaz. Şu hâlde münâsebet düştükçe ecille-i tarîkat ve küberâ-yı devletin nazargâh-ı hakâik-i aşînâyîlerine vazâif-i mütekâbilenin takdîmine delâlet buyurulması lüzûmunun arzını vecîbe-i ihlâs-perverîden add eylerim.

Haydarîzâde İbrâhîm Efendî

**Müdir-i Mes’ûl: Şeyh Safvet
Hürriyet Matba‘ası’nda tab‘ olunmuştur.**

IV. DÖRDÜNCÜ SAYI

A. CİHÂD-I EKBER

این کلاه بی سرانست ای پسر کچی رسی تاتونه انبازی بسر

Şerîat-ı garrâ-yı İslâmiyye'nin kavânîn-i celîle-i ahlâkıyyesine tevfk-i hareketle nefs-i emmârenin tezkiyesi uğrunda bezl-i ictihâda lisân-ı akdes-i Nebevî'de cihâd-ı ekber ıtlâk buyurulmuş ve seyr ü sülûkün melhame-i kübrâsında sebât ve tahammül Cenâb-ı Mevlânâ-Kaddese sırrhü'l-a'lâ-Hazretleri'nin bâlâdaki beyt-i vâlâları mucîbiyle tarîk-ı aşk ve muhabbette başını, canını ve bütün varlığını fedâ eden kahramanların hasâis-i âliyyesinden bulunmuştur. Büyük mertebeler dâimâ büyük fedâkârlıklara mütevakkıftır. Bunları ancak hakîkaten mert olanlar îfâ edebilir.

نشستی چون زبان در کوی ادبار
نمیداری ز جهل خویشتن عار
دلیران جهان آغشته در خون
توسر پوشیده ننهی پای بیروت

Bu mücâhedât-ı merdâne ve azm-i kuvve-i dilîrânededen hisse-mend-i i'tibâr olabilmek için bu makâlemizde cihâd-ı ekberin nümûnesini yazmak emelindeyiz. Bir hüsn-i intihâb olmak üzere Âlem-i Rabbânî **İmâm Abdülvehhâb Şa'rânî Hazretleri** tahdîs-i nimet ve vesîle-i rahmet ve hidâyet olmak üzere ser-â-pâ rûznâme-i hayâtını, mücâhedât ve makâmatını kaleme alarak ihvân ve ahlâkına yâd-gâr eylediği *Letâif-i Minen* nâm-ı kitâb-ı müstetâbından evâil-i ahvâl ve seyr ü sülûküne âid olan ser-güzeştini bi'l-ihtisâr ihvân-ı **tarîkatın** nazar-gâh-ı i'tibârına takdîm ediyoruz. Müşârün ileyh hazretleri buyuruyor ki:

“Bi-lütfihî Teâlâ ulûm-i şer'iyede tebahhur eylediğim sırada henüz bir mürşid-i kâmile intisâbım olmadığı hâlde, ilim ile amel etmek kalbime ilhâm buyurulmuş idi. Selef-i sâlihîn, mevâniin fikdânıyla safâ-yı vicdânî sâyesinde mürşide muhtaç olmaksızın seyr ü sülûk edebilirler idi. Lakin bu zamanlarda alâikın kesret ve şiddeti hâd-be-hâd tarîk-ı ilâhîde cihâd ve ictihâdı müteazzir bir hâle getirmiştir. İşte bu hikmet ve illete binâen ba'zı ulemâ-yı şerîat, bir mürîd-i kâmile iktidâ ve intisâbın vücûbuna kâil olmuşlar ve hatta bir mürşid-i sâdik kendi

memleketinde bir mürşid-i kâmil bulamazsa, bu maksad uğrunda bilâd-ı sâireye şedd-i rihâl etmesi vâcib olur, buyurmuşlardır.

Bir şeyhe intisâbım olmadığı hâlde vukû' bulan mücâhedâtıma gelince, *Risâle-i Kuşeyrî'ye* ve *Avârifü'l- Meârif* ve *Kütü'l-Kulûb* ve *İhyâ-yı Ulûm* gibi kütüb-i mu'tebere-i sûfiyenin mütâlaasıyla fehm ve idrâkime göre amel eder ve bi'l-âhare bunun hilâfında diğere bir idrâkın zuhûru üzerine evvelkini terk ile ikincisine başlar idim. Bilmediği bir sokağa girip de çıkmaz olduğunu anladıktan sonra geri dönen ve diğere bir sokağa giren adama benzerdim. İşte tarîkat-ı âliyyede bir şeyhe intisâb etmeksizin seyr ü sülûke çalışanların hâli böyledir. Şeyhin fâidesi, mürîd için tarîkı ihtisâr etmekten ibârettir. Şeyhi olmayan mürîd ömrü boyunca ictihâd etse maksûduna vâsıl olamaz. Zîrâ mürşid-i kâmil karanlık gecelerde kâfile-i hüccâcı kervânsarâ-yı selâmete îsâl eden delîl gibidir.

Bir şeyhin işâreti olmaksızın cümle-i mücâhedâtımdan olmak üzere halvethânemin tavanına takmış olduğum bir ipi geceleri boğazıma geçirir idim. Tâ be-sabâh senelerce bu hâl üzere devâm eyledim. Hamd olsun beni mücâhedâtımdan alıkoyacak bir alaka-i dünyeviyyem yok idi. Esâsen kanatkârlığı, ehl-i dünyaya karşı beni zilletten muhâfaza ediyordu. Bin lira ve dahâ ziyâde olarak verdikleri parayı kabûl etmez idim. Et'ime-i lezîzeyi terk ederek pâlâs-pâreler içinde yaşıyordum. Her taraf benim için teknâ-yı tahammül-fersâ idi. Herkesten nefret ediyordum. Herkes de benden müteneffir idi. Mesâcid-i mahcûre ve ibrâc-ı kadîme-i metrûkede ikâmet eder ve üç günde bir ancak iki üç lokma etmek ile iftâr eylerdim. Bu sûretle beşeriyetim zebûn oldukça rûhâniyyetim kuvvetleşti. Hatta bu sâyede derûnunda ikâmet eylediğim Câmî-i Ğamrî nâm mescîd-i şerîfin havlisinde bulunan dikili taşın üzerine geceleri herkes uykuda iken himmet-i rûhâniyye ile havâdan suûd ederek oturuyordum. Rûhâniyyetimin galebesi sebebiyle nerd-bânlardan aşağı inerken pek çok zahmet çekerdim. Zîrâ insânı câzibe-i arzıyye dâiresinde bulunduran mücâneset, kesret-i shevâtın sıkletidir. Zikir ve tilâvet zamanlarında hâsıl olan temâyül ve ihtizâzın da hikmeti budur. Teheyycât-ı rûhiyye dâimâ Hazret-i Rûbûbiyyet'e müteveccih bulunan iştiyâkın eseridir.

Bundan sonra yemek ve içmek husûslarında son derece verâ' ve takvâyâ ihtimâm eyledim. Derece-i ızırâra gelmedikçe bir şey yiyemezdim. Yirmi dört sâat dâimâ ibâdetle meşgûl olurdu. Ara sıra uyku galebe edince mağlûb olmamak için

vücûdumu kırbaç ile rencide eder ve ba'zı kere de kış geceleri elbise ile soğuk suların içine girer idim. Bunlar hep kavâid-i şer'iyeye müstenittir. Ez-cümle iki mefsetetin teâruzu hâlinde ehaffın irtikâbı vâcib olur. Bir muhibb-i ilâhînin gecenin karanlığı arasında cismin teellümüyle berâber huzûr-ı akdes-i rabbânîde bulunması her hâlde cismin sıhhatiyle berâber müsteğrak-ı hâb-ı gaflet olmasından evlâdır. Muhibbînin makamı başka zâhir-perest olan münkirînin de makâmı başkadır. (ولكل مقام رجال) mücâhedât-ı mezkûre netîcesinde ehl-i tarîk ile ictimâ' ederek onlara inkıyâd etmek kalbime ilhâm edilmiş idi. Binâen aleyh pek çok ehl-i temkîn ve sâdât-ı kümmelîn ile ictimâ' eyledim ise de fütûhât-ı Rabbâniyye ancak **Şeyh Ali Marsafî** ve **Şeyh Muhammed Şinnâvî** ve **Şeyh Ali Havvâs Hazerâtı**'nın vâsıtalarıyla hâsıl olmuş ve ehl-i tarîk arasında müteârif olan fitâm-ı ma'nevî Şeyh Ali Havvâs Hazretleri'nin yed-i müebbedleri üzere vukû' bulmuştur. Bu zevât-ı meâlî simât ile şeref-yâb-ı mülâkât olmazdan evvel, insân için bir mürşid-i kâmilin lüzûmuna takdîr etmeyerek ben de diğerkileri gibi elimizde bulunan ulûm-i zâhire kâfidir der idim. Hakikat-i hâlin böyle olduğunu ancak müşârûn ileyhim ile mülâkât eyledikten sonra anlayabildim. Bu husûsta **Ebû Hamza-i Bağdâdî**'nin kemâlât-ı ma'neviyyesinin **İmâm Ahmed b. Hanbel Hazretleri** tarafından tasdîk ve i'tirâfı ve **Cüneyd-i Bağdâdî**'ye karşı **İmâm Ahmed b. Süreyc Hazretleri**'nin teslîm ve insâfı birer delîl-i kâfidir.

Şeyh Ali Havvâs Hazretleri'nin irşâdât-ı aliyyesiyle mücâhedâtımın bidâyetinde bütün kitâblarımı satarak esmânını fukarâ ve muhtâcîne tasadduk eylemeyi emretmişler idi. Bunlar gâyet nefis ve değerli kitâblar idi. Emirlerine imtisâl eyledim. Lakin evvelce bu kitâbların cem'inde gâyet yorulmuş ve ekserisinin üzerine kuyûd ve havâşî yazmış olduğumdan gönlümde o derece bir ilişik peydâ etmiş idi ki âdetâ ilmimin selb olduğuna zâhib oluyordum. Hazret-i Şeyh ise ezkâr-ı ilâhiyye ile bu ilişkinin izâlesini emrediyordu. Hamd olsun bu sâyede o iltifât-ı nefsânîden de rehâ-yâb oldum. Bundan sonra uzleti emrettiler. Binâenaleyh uzlete çalıştığım esnâda herkesten firâr etmeye ve kendimi onlardan daha hayırlı görmeye başladım. Şu sûretle hâsıl olanı rü'yetin dahî izâlesini emreylediler. Bu mücâhede netîcesinde ise erzel-i nâsın benden daha hayırlı olduğunu görüyordum. Bu makâma gelince nâs ile ihtilât ederek ezâ ve cefâlarına sabır ve tahammül etmek üzere fermân buyurmuşlar idi. Bu husûsta dahî mücâhedât-ı şâkka netîcesinde nâsın efdâli olduğunu görmekte idim. Yine müşârûn ileyhin emriyle bu rü'yetin de izâlesine

muvaffak oldum. Bundan sonra yine irşâd ve delâletleri sâyesinde sırran ve alenen ezkâr-ı ilâhiyye ile iştiğâl ediyordum. Bu sırada mutlaka her türlü şehvâtın eklinden men‘ buyurmuşlar idi. Bu vesîle ile rûhâniyyetimde büyük bir kuvvet buluyordum. Himmet ile hevâyâ suûd edebilecek bir hâlde idim. Ulûm-i nakliyye ile ulûm-i gaybiyye izdihâma başlamış idi. Bunun üzerine ulûmun edille-i şer‘iyyesine muttali‘ olabilmek üzere Cenâb-ı Kibriyâ’ya teveccüh ile emretmiş idi. Edille-i şer‘iyyeye muttali‘ olduğum esnâda, ulûm-i nakliyye ser-â-pâ levha-i fikir ve hayâlimden silinmiş ve ulûm-i vehbiyye terâdüf etmeye başlamış idi. Bu fütûhât-ı ma‘neviyyenin mebd-i Nil sâhilinde (Büyûtu’l-Berâbire) denilen mahalle dâhilinde idi. Mahall-i mezkûrda ayakta bulunduğum hâlde pîş-gâh-ı basîretimde birdenbire ulûm-i vehbiyye kapıları açılmış ve kapının vüs‘atı âsûmân u zemînin arasında mutasavver olan fezâdan dahâ vâsi‘ bulunmuş idi. Kur’ân ve Hadîs’in meânisi üzerine tekellüm eder ve ulûm-i ‘âliyye ve ‘âliyyenin ahkâm ve kavâidini istinbât eyler idim. Artık benim için müellifînin âsârına hâcet kalmamış idi. Bu ulûm-i vehbiyyeden yüz cüz kaleme alarak Hazret-i Şeyh’e takdîm eyledim. Müşârün ileyh hazretleri:

‘Bunlar henüz fikrin âsârıyla karışıktır. Ulûm-i vehbiyye-i hâlise şevâib-i fikriyyeden külliyyen âzâdedir. Bunları su ile yıka! Tasfîye-i kalb ile şevâib-i fikriyyeden külliyyen rehâ-yâb olmak üzere çalış! Şu bulunduğum makâm ile ulûm-i vehbiyye-i hâlise arasında henüz bin makâm vardır’ buyurmuşlar idi. Peyder-pey makâmât-ı mezkûrenin fütûhât-ı ma‘neviyyesini kendilerine arz edince ‘Bunu da bırak mâ-fevkini taleb eyle!’ buyururlardı. Böylece devâm ile netîcesinde her ne olduyrsa oldu! İşte mücâhedât-ı meşrûhadan sonra fütûhât-ı ilâhiyye ber-vech-i mezkûr şeref-zuhûr eylemiştir. (و الحمد لله رب العالمين)

B. TERÂCİM-İ AHVÂL-İ SÛFİYYE

Erbâb-ı ebsâr ve ashâb-ı i‘tibâr için ulemâ-yı âmilîn ve ‘urefâ-yı kâmilînin terâcim-i ahvâl-i ‘âliyyeleri muhsinât-ı cezîle-i ma‘neviyyeyi müstelzim olacağı cihetle tasavvufun bu kısm-ı mühimmi dahî fihrist-i münderecâtımızda ta‘yîn edilmiş idi. Bu kerre Fâzıl-ı Şehîr Haydârî-zâde İbrâhîm Efendî Hazretleri tarafından ârif-i billâh-i Rabbânî **Şeyh Abdurrahman Tâlibânî Hazretleri**’nin menâkıb-ı seniyyeleri gâyet ârifâne bir üslûb-i belîğâne ile tanzîm ile ihdâ buyurulmuş

olduğundan terâcim-i ahvâl-i sûfiyye kısmına teyemmünen ve teberrüken eser-i kıymet-dârın derciyle ibtidâr edilmiştir.

Muhteviyyât-ı ‘âliyyesi i‘tibârıyla bir gül-zâr-ı ma‘rifet itlâkına sezâ-vâr olan cerîde-i ferîdelerine (terâcim-i ahvâl-i urefa) ser-levhâsıyla bir sahîfenin dahâ ilâvesini ta‘kîb buyurmakta olduğunuzu meslek-i latîfe-i tahrîre nazaran mukarrer bildiğim ve buna da âdâb-ı tarîkât iktizâsınca en evvel mensûbu bulunduğumuz silsile-i celîlenin pîr-i dest-gîri **Şeyh Abdurrahman Tâlibânî Hazretleri**’nin meziyyât-ı mübeccelesiyle bidâ’ ve mübâşeret-i bir emr-i tabîi add eylediğim cihetle evvelâ müşârün ileyh hazretlerinin rûhâniyyet-i mukaddeselerinden vâye-mend-i füyûzât olmak ve sâniyen zât-ı reşâdet-penâhîlerince de bir hediye-i fâhire makâmında telakkî buyurulmak emeli, o mürşid-i a‘zama müteallik sâmia-i zîb-i ihlâs olan ba‘zı ma‘lûmâtın ber-vech-i zîr arzına bâdî olmuştur.

Şeyh Ahmed Tâlibânî’nin mahdûmları bulunan müşârün ileyh hazretleri bin iki yüz on iki târîhinde ve *Kerkük Kasabası*’nda şeref-efzâ-yı makâm-ı şühûd olmuş ve altmış üç sene muammer olduktan sonra mihmân-ı azîzi bulunduğu şu cihân-ı fânîye bin iki yüz yetmiş beş târîhinde vedâ’ ederek cennât-i âliyyâta medhâl-i ittihâz buyurmuş oldukları hângâh-ı feyz-iktinâhında defn olunmuştur. Bu silsile-i tarîkatın müessisi müşârün ileyh hazretlerinin cedd-i emcedleri **Şeyh Mahmûd Tâlibânî Hazretleri**’dir ki, asrının ecille-i aktâbından **Şeyh Ahmed Hindî**’den iktibâs-ı feyz eyleyen ser-efrâzân-ı ekâbir-i sûfiyyedendir. Sülâle-i mezkûre aslen (Zengen) aşîretinden rüesâsından buldukları hâlde Kerkük’e mülhâk (Tâlibân) karyesinde ikâmet etmiş olduklarından dolayı Tâlibânî şöhretiyle ma‘rûf olmuşlardır.

Şeyh Abdurrahman Hazretleri mihr-i münir-i âlem-gir-i evsâf-ı Muhammedî’den tamâmıyla behre-mend-i kemâl olan kümmelîn ve urefâdan buldukları cihetle meâliyyât-ı sûfiyye ile meşgûl oldukları zaman ulüvv-i himmet ü şân-ı rûhâniyyetleri o kadar teâlî ederd ki, lisân-ı hakîkat beyân-ı lâhûtîyetleri:

من آن مرغم که هر شام و سحرگاه

زیام عرش می آید صغیرم

Fahriyye-i ârifânesiyle terennüm-sâz olur bir mertebe-i kemâl ve mevki-i bülend-i iclâle irtikâ ederd.

Yârânıyla hem-bezm-i sohbet oldukları zamanlar dahî o kadar rind ve hoş-beyân ve o kadar fesâhât-ı lisân ve hürriyet-i fikir ve vicdâne mâlik idi ki:

چنان بانیک و بد سرکن که بعد از مردنت عرفی
مسلمانان بزمزم شوید و هندو بسوزانت

Dustûr-i ahlâkiyesiyle âmil olduğu her hâl ve tavrından nümâyân olurdu.

Her sabah ve mesâ mâide-i hângâh-ı reşâdetlerinde nevâle-çîn-i ‘atâyâ olan birkaç yüz fukârâ meyânlarında milel-i gayr-i müslimeden dahî bir çok muhtâcîn bulunurdu. Hattâ birgün o fukârâ meyânında bulunan bir mecûsî seyyâhının kendisine mahsûs olan âyîn-i dînîsini hân-kâh derûnunda icrâ ettiği şeyhin ba‘zı müridânı tarafından görülerek hakkında tard ve tevbîh gibi muâmele icrâsına teşebbüs edilmiş ise de müşârûn ileyh hazretleri tarafından men‘ buyurulmuştur:

عبارتنا شتی و حسنک واحد
وکل الی ذاک الجمال یشیر

Hele sehâ vü kerem de:

پیش صاحب نظران ملک سلیمان بادست
بلکه آنست سلیمان که زملک ازاداست

Beytine mâ-sadak olup nazarlarında emvâl ve tecemmülât-ı dünyeviyyenin zerre kadar meziyyet ve kıymeti yok idi. Çok def‘alar dâmin-i ihsâsının cüst ü cûsu ümîdiyle bâr-gâhına yüz süren erbâb-ı zarûrete verecek para bulunmadığı zamanlar esbâb-ı alâyıktan addettiği elbiseden bile tecerrüd ederek ihsân buyurlardı.

Meslek-i ârifânesinin esbâb-ı müzeyyene ve belki de mütemmimesinden olan fenn-i şiiirden dahî fevka’l-âde bir kudrete mâlik idi. “Hâlis” divânı ünvânıyla ma‘nûn olan mecmûa-ı eş‘ârının mütâleasından dahî anlaşılacağı üzere meslek-i şiiirde en ziyâde **Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî** ve **Nûr Ali** ve **Mağribî** gibi ekâbir-i şuarâ-yı sûfiyyenin mesleklerine ittibâ dahâ ziyâde tercîh buyurmuş oldukları cihetle eş‘âr-ı dürer-nisârları ser-â-pâ zevk-i hakîkatle memlûdur. Beyt-i âti o cümle-i nefiseden bulunmakla teberrüken derc olundu:

بهر جانبکرم روی تو با شد عین مقصودم
نیابد جز خیالت در دو چشم کریه آلودم

بهر خاکی که از بهر عبادت من جبین سودم
تویی معبود و مقصودم تویی موجود و مسجودم
اکر در مسجد الاقصی و کرد در دیر رهبانم

Geçenlerde Bağdât'taki tekyesinde irtihâl eden ve lisân-ı Osmânî'de **Nef'î** ve Fârisî'de **Firdevs** ve **Kânî** gibi esâtize-i şuarânın iktidâr-ı şâirelerini âsâr-ı manzûmesinde bihakkın tecellî ettirmeye muvaffak olan şâir-i meşhûr **Şeyh Rızâ Efendî** müşârün ileyh hazretlerinin mehâdîm-i kirâmındandır. Pîr-i müşârün ileyh'in mîrâs-ı belâğati merhûm Şeyh Rızâ Efendî'ye intikâl ettiği gibi makâm-ı irşâd ve fazîleti de el-yevm ber-hayât ve encâl-i necîbesinde sinnen ve fazlan ekber ve erşedi bulunan **Şeyh Ali Efendî Hazretleri**'ne nasîb olmuştur. (متع الله المسلمين بطول حياتہ)

ان هذا الشبل من ذاك الاسد

Şive-i nazmında rikkat-ı âşikâne ve belâğât-ı rindânesiyle müntesibîn-i edebi cidden kendisine meftûn etmiş olan ikinci mahdûmu, merhûm **Şeyh Abdülkâdir Efendî** müşârün ileyh hazretlerinin meslek-i kalenderânelerinin yegâne vârisi addedilse sezâdır.

Ve'l-hâsıl sözü kitâb-ı insâniyyetin hangi bir sahîfesine intikâl ettirirsen Şeyh Abdurrahman Hazretleri'nin muttasîf oldukları fezâil-i ahlâkiyyelerinin bihakkın şerh ve tafsîlî nâ-kâbil-i imkân olduğu cihetle kendileri âlem-i hakîkatin ne kadar büyük bir merd-i kâmilî olduğunu anlayabilmek için vaktin eâzım-ı ulemâ ve ekâbir-i üdebâsından bulunan **Kâdî Hüseyin Berzencî**'nin müşârün ileyh hazretleri hakkındaki meşhûdâtını mübeyyen olmak üzere Kerkük'ten Süleymâniye'ye yazmış olduğu mektûb-ı belâğât üslûbun âtîdeki fıkrasıyla istişhâd eylerim:

دیدیچہ دیدیم
بنشست به صدر تکیہ پیری
بر مسند فقر چون امیری
افروخته از جمال شععی
رخشان شده از برای جمعی
سر تا قدمش چوزهره نوراست

کوی همه مایه سر و راست
ماتم زده کر رخش ببینید
برجان و داش فرح نشیند
مه کلسه بکف زهند وانش
دریوزه کنسد در آستانش
امروزبه پیش دشمن و دوست
پیداست که شیخ طالبان او
Haydarîzâde İbrâhîm

C. TASAVVUF

Haydarîzâde İbrâhîm Efendî Hazretleri bu eser-i ârifâne ile *Tasavvuf*'un sahîfelerine hakîkaten büyük bir şeref bahşeylemiştir. Sa'y-ı cemîl-i fâzîlânelerinin meşhûr olmasını itlâf-ı mukaddese-i Rabbâniyye'den niyâz eyleriz.

Sâhib-i imtiyâz muharrir-i âcizin pederi merhûm **Şeyh Abdülkâdir Sadîkî** Sâhibü't-Tercüme Tâlibânî Hazretleri'nin hulefâsındandır. Doksan bir senelik bir ömr-i medîdi üstâdının meslekine hasreylemiş idi. Lisân-ı şehâdetinden Cenâb-ı Tâlibânî'nin 'ulüvv-i makâm-ı gavsîyyetlerine işâretle Sûre-i Nasr'ın envâr-ı kudsiyyesine ve **Gavs Geylânî-kuddise sırruhu-Hazretleri**'nin ahvâl-i seniyyesine mazhariyyetlerini iştmiş idim. [Arapça duâdır.] (رحمة الله تعالى عليهم اجمعين)

D. EVRÂK-I VÂRİDE

(Aynen)

Tasavvuf Cerîde-i Muhteremesi Müdriyyet-i 'Aliyyesi'ne

¹⁶⁹(تعاونوا على البر و التقوا) âyet-i celîlesine imtisâlen mensûbu bulunduğumuz ümmet-i muhtereme-i İslâmiyye ve millet-i muazzama-i Osmâniyye'nin saâdet-i dünyeviyye ve selâmet-i uhrevviyyelerini kâfil ve bir çok

¹⁶⁹“İyilik ve takva üzerinde yardımlaşın.” Maide, 5/2.

hakâyık-ı Hüdâ pesend-âneyi şâmil tab' ve neşrine himmet buyurulmuş olan cerîde-i ferîdeleri manzûr-ı bâsire-i teşekkür ve iftihâr-ı dervîşânem oldu. Cenâb-ı Hâlik Azimü'ş-Şan Hazretleri kalem-i şîrin rakamınızı tûtî-i şükr-efşan ve karîha-i melihanızı deryâ-yı belâgat-nişân eylesin, âmîn.

Tasavvuf ser-levhâsıyla beyân buyurulmakta olan mebâhis-i münîfe ve menâkıb-ı şerîfenin tavâif-i İslâmiyye'den yalnız sûfiyyeye ihtisâsı zu'munda bulunan ukûl-i kâsidenin zunûn-ı fâsidelerini tashîh ve ta'dîle medâr olmak üzere müsâade-i 'aliyyelerine iğtirâran birkaç söz söylemeye kıyâm eyledim. Ma'lûm-ı fâzılâneleri olduğu üzere bi'l-cümle nüfûs-i beşerin emyâl ve ihtisâsât-ı süfliyyeden tecrîdi ve âmâl-i müstevcibetü'n-necât-ı ulviyyeye tas'îdi kemâlât-ı ma'neviyye ile ârâste ve meârif-i rûhâniyye ile pîrâste olmak fazîletine vâ-bestedir. ¹⁷⁰ (قال الله تعالى: (قد افلح من زكاهها و قد خاب من دساها envâr-ı meârif-i kulûb-i muvahhidîne îdâ' ve esrâr-ı hakâyık-ı ef'ide-i müstersîdîne ifrâğ için şâh-râh-ı saâdet, nice dühûr ve a'sârî hüsn-i hürmetle görmüş ve nice kurûn ve edvârî rûy-ı rağbetle geçirmiş olan tarîk-ı sûfiyye ya'nî hülâsatü'l-hülâsa-i ahkâm-ı furkâniyye olduğu cây-ı iştibâh değildir. Şu mukaddimeyi bast ve beyândan sonra şunu da ifâde ederim ki: cins-i hayvândan akıl ve irfân ile mümtâz bulunan nev'-i insân meyânında bir ferd var mıdır ki ikbâli arzû etmesin, istikbâlini te'mine gayret eylesin? Elbette yoktur. Lakin dâire-i istikbâli tahdîd edenler ya'nî birinci hatvesi kabre olan sefer-i âhireti nazar-ı i'tinâyâ almayanlar şüphesiz çoktur. Bu gibi ihvân-ı dînimden birinciistirhâmım, şundan ibârettir ki: Evvelâ, hadd-ı a'zamı ekseriyyetle yüz seneyi mütecâviz olmayan ömr-i dünyâ ile hadd-i pâyânı tasavvur olunamayan ömr-i ukbâ-yı muvâzene ve derece-i ehemmiyetlerini mukâyese buyursunlar! Sâniyen, te'mîn-i âsâyîş-i dünyeviyye ve ihtiyâcât-ı mâddiyye-i cismâniyyenin bezl-i nüfûs ve emvâl ile husûlü ne mertebe müsellemler ise ¹⁷¹ (ان الله اشترى من المؤمنين انفسهم و اموالهم بانّ لهم الجنة) âyet-i kerîmesi gibi edille-i kâtî'a ve berâhîn-i sâtî'a ile sâbit ve müberhendir ki, saâdet-i uhreviyye ve selâmet-i sermediyye, nâmûs-ı adâlet ve kıstâs-ı kerâmet üzere te'sîs buyurulmuş olan şerîat-ı garrâ-yı Ahmediyye ve tarîkat-ı muâllâ-yı Mustafaviyye'ye i'tinâ ve enfûs ve emvâle müteallik bi'l-cümle evâmir ve tekâlif-i İlâhiyye'yi isgâ ile imkân-pezîr olacağını düşünsünler! Sâlisen, yalnız ehl-i

¹⁷⁰ "Nefsini yücelten kazanmış, onu alçaltan da ziyana uğramıştır." Şems, 91/9-10.

¹⁷¹ "Allah, müminlerden canlarını ve mallarını cennet kendilerinin olmak üzere satın almıştır." Tevbe, 9/111.

îmâna hitâben şeref-sâdır olan “Ey mü’min kullarım siz Hâlik-i Azîmenizin evâmir ve nevâhîsine itâat ve inkıyâd sûretiyle kendinizi ve hüsn-i terbiye sâyesinde âilenizi azâb-ı nârdan kurtarınız.” ma’nasında ¹⁷²(يا ايها الذين آمنوا قوا انفسكم واهليكم نارا) âyet-i celîlesinin ehemmiyyetini tasvîr ve o sûretle hatt-ı hareketlerini takdîr eylesinler! Şüphesiz alîm ve hakîm olan Hakk Celle ve Alâ Hazretleri ¹⁷³(اليوم اكملت لكم دينكم) nass-ı şerîfiyle hitâmı beyân buyurulan kelâm-ı kadîminde asla fazla bir söz söylemez; kat’a lüzûmu olmayan bir emri vermez. Zîrâ cümlelerin ma’lûmu olduğu üzere ibâdullahın edebiyât ile ma’rûf fi’l-cümle ilim ve irfân ile mevsûf olanlardan bile lüzûmsuz bir noktanın sudûruna ihtimâl verilmez. Hemen Hakk Celle ve Alâ Hazretleri şiddet-i şitânın hulûlünden mukaddem kömürün lüzûmünü hisseyleyen akl-ı dünyâyı vermiş olduğu misillû kabrin zulmetini göstermezden evvel tenvîrinin lüzûmunu fehm ve idrâk eder bir akl-ı ukbâyı dahî cümleye ihsân buyursun. Ba’de’l-mevte mahsûs olan fâidesiz nedâmetlerden muhâfaza eylesin, âmîn.

Kelâmî Dergâh-ı Şerîf-i Post-nişînî Muhammed Es’ad

E. TASAVVUF

Sâhib-i makâle Şeyh Mehmet Es’ad Efendî Hazretleri’nin asr-ı hâzırın ecille-i ricâl-i ilmiyye ve ekâbir-i meşâyîh-i sûfiyyeden oldukları ihvân-ı tarîkat ve tâlibân-ı hak ve hakîkatin ma’lûmudur. İ’lân-ı Meşrûtiyyet’ten mukaddem merkez-i hilâfette sâlikân-ı tarîk-ı ilâhîyi dil-sîr-i füyûzât etmekte iken istibdâd-ı leîmin a’lâm ve meâlim-i dîniyyeye son bir darbe-i elîmesi olarak *Hitta-i Irâkıyye*’ye doğru bir hicret-i iztirâfiye mübtelâ olmuşlar idi. Meşrûtiyet-i mübecceleminin işrâkât-ı bâhiresiyle berâber pâ-yı tahtın erbâb-ı iştiyâk ve ashâb-ı eşvâkı arasında af-tâb-ı cemâl-i irşâdı tekrâr tecellâ-bahşâ-yı envâr olmuştur. Böyle bir üstâd-ı kâmil ve mürşid-i mükemmelin iltifât ve teveccühât-ı kudsiyyesine mazhariyetimizden dolayı tahdîsen bi’n-ni’me arz-ı bahtiyârî eyleriz.

Ser-â-ser ¹⁷⁴(و ادع الى سبيل ربك بالحكمة والموعظة الحسنة) âyet-i kerîmesine mazhar bulunan kelîmât-ı hakâyık-ı beyyinât-ı mürşidânelerinin tecellî-gâh-ı teblîği

¹⁷² “Ey inananlar, kendinizi ve ailenizi bir ateşten koruyun.” Tahrim, 66/6.

¹⁷³ “Bugün sizin için dininizi olgunlaştırdım.” Maide, 5/3.

¹⁷⁴ “Hikmetle ve güzel öğütlerle Rabbinin yoluna çağır.” Nahl, 16/125.

olabilmek şeref-i âlîsine sahîfelerimiz dâimâ müştâk ve muntazardır. (اعاد الله تعالى)
(علینا من برکات علومه آمین)

F. EDEBİYÂT-I SÛFİYYE

Eâzım-ı urefâ-yı sûfiyyeden (Mağribî) tahallüsüyle şöhret-şîâr Mevlânâ
Muhammed Şîrîn Hazretleri'nindir:

ما مهر تو دیدیم زذرات گذشتیم
از جمله صفات ازپی آن ذات گذشتیم
در خلوت تاریک ریاضات کشیدیم
در واقعه از سبع سماوات گذشتیم
دیدیم که اینها همه خوابست و خیالست
مردانه ازین خواب و خیالات گذشتیم
با ماسخن از کشف و کرامات چه کوی
چون ماز سرکشف و کرامات گذشتیم
ای شیخ اگر جمله کمالات تو اینست
خوش باش کزین جمله کمالات گذشتیم
ما ازپی نوری که بود مشرق انوار
از مغربی و کوكب و مشکات گذشتیم

G. HİKEM-İ SÛFİYYE

Muhâtaba da iltizâm-ı letâfet, erbâb-ı i'tizâra karşı kabûl-i ma'zeret ve bütün
mahlûkât-ı ilâhiyyeye rahm ve şefkât, evliyâullâhın alâmetlerindendir.

Muhammed b. Sâlim

Meşâyih-i kirâma ihtirâm etmeyen, daâvâ-yı kâzibeye mübtelâ ve bu ibtilâ ile
âleme rüsvâ olur.

İbrâhîm b. Şeybân

Hikmeti işitip de onunla amel etmeyen münâfıktır.

Ebû Ali İbnü'l-Kâtib

En ziyâde hayrette bulunanlar, en ziyâde ma'rifet-i Rabbâniyye'ye nâil olanlardır.

Ebû Ya'kûb Nehrecûrî

Mücâhededen sonra fetret, başlangıcın fesâdına delâlet ve keşiften sonra hicâb, nefsin ahvâl ile lezzet-yâb olacağına alâmettir.

İbrâhîm b. el-Müvelled

Kerâmetini izhâr eden müdde'î ve kerâmeti zâhir olan hakîkaten velîdir.

Muhammed b. Ulyân

Gaflet ile münâzara eden çağırıp bağırarak, halka galebe arzusunda bulunmak ve kin ve gazaba tutulmak menâhîsinden kurtulamaz. Bilâkis hak ve münâsefe ile mübâhase eyleyen zâtın sözlerinin evveli vaaz ü nasîhat; evsâtı zuhûr ve delâlet; âhiri de hayır ve berekettir.

Ebû Bekir Samedân

H. URFA'DA TERAKKİYÂT-I MA'NEVİYYE

Urfa Şehri'nin ceddü'l-enbiyâ alâ nebiyyinâ ve aleyhi efdalü't-tehâyâ hazretlerinin makâmât-ı seniyye âyât-ı beyyinât-ı nebeviyyelerine mazhariyyeti ve medeniyyet-i kadîmesiyle târîh nazarında derece-i ehemmiyeti erbâb-ı tedkîkin ma'lûmudur. Bu mehd-i kadîm-i medeniyyet bir zamanlar **Geylânî-zâdeler** gibi ekâbir-i ulemânın darü't-tedrisi, **Nâbîler** gibi ser-âmedân-ı belağâtın menşe-i zuhûrî iken edvâr-ı mâziyye-i istibdâdın tahrîbâtıyla ser-â-pâ meâhide-i ilmiyyesi harâbe-zâra dönmüş idi. Meşrûtiyyet-i mübeccelemizin âfâk-ı Osmâniyye'ye nefh eylediği rûh, İttihâd ve Terâkkî'nin füyûzât-ı mübârekesinden Urfa'nın da hisse-mend-i mübâhât olduğu bu kerre sâmia-i zîb-i ibtihâcımız oldu. Urfa ulemâ-yı kirâmının teşebbüsât-ı şahsiyye-i berekâtıyla bir dârü'l-fünûn güşâdına muvaffak oldukları ahbârât-ı mahalliyyeden anlaşılmıştır. Bu dârü'l-fünûn **Selâhaddîn-i Eyyûbî** "Tâbe Serâh" Hazretleri'nin âsâr-ı hayriyyelerinden *Câmi-i Kebîr*'e muttasıl bulunan bir medrese-i kadîme dâiresinde te'sîs

olunmuştur. Bu medrese-i mühimme-i tarîhiyye, vâridât-ı azîme-i vakfiyyesini mürûr-ı zaman ile külliyyen gâib ederek ancak ebniyyesini muhâfaza edebilmiş idi. Bu dâire-i fâhirede mine'l-kadîm sâdât-ı Nakşibendiyye tarafından hatm-i hâcegâna devâm ve ulemâ-yı mahalliye taraflarından dahî hasbeten lilâhi Teâlâ tadrîsât-ı ilmiyyeye ihtimâm edebilmekte idi. İşte böyle bir mahall-i mübârekin dârü'l- fünûn-ı İslâmî ittihâzıyla gâyet muntazam bir pir ü garâm dâiresinde dürûs-ı muhtelifenin erbâb-ı ihtisâsa tevdi' edilmesi ve talebe-i ulûmun evkât-ı muayyenede devâmları mecbûrî tutulması, Urfa'da ulûm-i 'âliye-i İslâmiyye ve mekârim-i ahlâk-ı dîniyyemizin ihyâ ve terâkkîsine berâat-ı istihlâl olmakla, bu teşebbüsât-ı nâfiaya ikdâm ve ihtimâm eden ulemâ-yı kirâmı kemâl-i ihtirâm ile tebrik eder ve muvaffakiyet-i dâimelerini tevfiât-ı Sübhâniyye'den duâ ve niyâz eyleriz.

İ. TASHÎHÂT

Üçüncü nüshada tertîb-i hurûf husûsunda ba'zı hataların vukûuna mebnî işbu nüshada bir hata ve savâb cetveli ile tashîhâtına luzûm görülmüş ve ba'demâ bu gibi hatâlara meydân vermemek üzere vesâit-i lâzımeye tevessül edilmiştir.

Sahîfe	Sütûn	Satır	Hatâ	Savâb
1	1	2	Kâîn	Kâriîn
1	1	11	İle	
3	1	25	Nufûş	Nukûş
3	2	28	Tuh(ح)fe	Tuh(ح)fe
4	1	32	Zikr-i muhabbet	Zikir ve muhabbet
5	19	1	Vâlâ	Velâ
5	1	31	Bulunduğun(ن)dan	Bulunduğun(ك)dan
5	1	32	Rûhâniyyetin(ن)de	Rûhâniyyetin(ك)de
5	2	11	Basîretin(ن)de	Basîretin(ك)de
5	2	23	Celâdet	Celâlet

6	2	27	Muzâlaasını	Mutâlaası
8	2	13	Kütüb	Kitâb
7	2	13	Kitâb	Kütüb
7	2	29	İntişâb	İntisâb
8	1	15	Bahrûne	Tuczûne
8	1	27	Sâirsinden	Sâiresinden
8	1	30	Hisseyâtı	Hayâtı
8	1	33	Teîd	Tes'îd
8	2	19	Güzitlerden	Güzînlerinden
8	2	24	Meşrûtiyyet	Meşrûtiyetin
8	2	27	Meşrûtiyyet	Meşrûtiyetin
8	2	28	Müeymin	Mü'temin ¹⁷⁵

Matba'a-yı Ebû'z-Ziyâ*Müdüri-i Mes'ûl: Şeyh Safvet

¹⁷⁵ Biz metnimizde bu hataları düzelterek veriyoruz.

V. BEŞİNCİ SAYI

A. TEÂRÛF-İ RÛHÂNÎ VE İTTİHÂD VE TERAKKÎ FIRKASININ ESRÂRI

ان النفوس لاجناد مجندة
في حضرة الجمع تبد و ثم تنصرف
فما تعارف منها فهو مؤتلف
وما تناكر منها فهو مختلف

Meclis-i Meb'ûsâ'nın ekseriyet-i azîmesini teşkîl eden İttihâd ve Terakkî Fırka-i Siyâsiyesi'nin efrâd-ı kirâmı Rumeli, Anadolu, Kürdistân, Arabistân, ve Afrikâ-yı Osmânî gibi âfâk-ı bâideden birdenbire merkez-i hilâfet-i İslâmiyye'de ictimâ' eylemiş olduğu cihetle evvelce aralarında münâsebât-ı sûriyenin mevcûd olmadığı cümlemizin ma'lûmudur. Bu fırkanın teşekkülâtına dâir şimdîye kadar cerâid-i siyâsiyyede cereyân eden münâzarât-ı muhtelife suver-i zâhire dâiresiyle mahdûd ve mukayyed bulunduğundan teşekkülât-ı mezkûrenin esrâr-ı ledünniyyesi hakkında henüz bir söz söylenememiştir.

Rûhâniyetin ulviyyet ve azametine atf-ı enzâr-ı dikkât etmeyenler bu ekseriyetin metânet-i şedîde-i ittihâdiyyesi karşısında mütehayyer kalmışlar ve hattâ büsbütün zâhir-perest olanlar bir türlü esbâb-ı ma'nevîyyesini idrâk edemediklerinden meclis-i meb'ûsânın hâricinde müessirât-ı cebriyyenin vücûduna ihtimâl verecek ve şu sûretle böyle bir hey'et-i muhteremenin serbestî-i vicdâniyyesini şâibe-dâr edecek iftirâlarda bile bulunmuşlardır. Âlem-i hilkatın şüûnât-ı umûmiyyesinde mündemic olan hüküm ve esbâbı zevâhire hasr ve tahsîs edenler, istikşâf-ı hakâik emrinde dâimâ cehâlet ve delâlete mağlûb olmuşlardır. Muktezâ-yı irfân, hakâyık-ı eşyâya zâhiren ve bâtınen iki gözle nekerân olmaktır. Her iki cihete mütesâviyen atf-ı enzâr eyleyenler, lisân-ı tasavvufta (Ebû'l-Ayneyn) künyesiyle tebcîl edilmişlerdir.

Meclis-i Meb'ûsâ'nın güşâdından beri bir râbitâ-i kaviyye ile hem-dest-i ittifâk olan İttihâd ve Terakkî Fırkası'nın teşekkülât-ı ibtidâiyyesinde a'mâl-ı fikir edilince evvelâ tevhid-i efkârı tevli'd edecek olan münâsebât-ı mütekâbilinin taharrîsinden başlamak lâzımdır. Şu luzûm-ı zarûrînin ta'yîninde yalnız zevâhir-i

ahvâl tetebbü‘ edilecek olursa silsile-i muhâkemâtın bir netîce-i kâmileye muntehî olamayacağı ânifen tafsîl edilmiş ve fırkayı teşkîl eden zevât arasında ekseriyyeti i‘tibârıyla ittihâd-ı efkârı istilzâm edecek maârif-i sûriyyenin tekaddüm etmediği gösterilmiş idi. Halbûki taharrî-i hakîkat sâhasında biraz ma‘neviyyâta doğru i‘tilâ edilirse başka türlü bir muârefenin, bir muârif-i kâmile-i gaybiyyenin şâhid-i ra‘nâ-yı rûhâniyyetini arz-ı cemâl-i nûrâniyyet eder.

İnsân denilen hülâsa-i tekvîn ve hilkat bir cisim ile ehâdîs-i şerîfe-i Nebeviyye’de beyân buyurulduğu üzere o cisimden binlerce sene evvel takdîr buyurulan rûhun mecmûundan ibârettir. Bütün idrâkât ve melekât-ı insâniyye ise rûhun hasâyis-i âliyesindedir. Efkâr arasında münâsebât-ı ittihâdiyyeyi taharrî ederken evvelâ efkârın mâ-bihi’l-kıyâmı olan ervâh arasında o münâsebât-ı mütekâbileyi taharrî etmelidir. Binâberîn ecsâmın halk ve icâdından mukaddem ervâh-ı beşeriyyenin idrâkât ve hasâyisiyle berâber ârâm-gâh-ı ma‘neviyyesinde hem-bezm-i teârûf yahûd yekdiğeriyle rû-gerdân-ı tehâlûf olduğu ve bu âlemde zuhûr eden ümûru o ârâm-gâh-ı ma‘neviyyedeki şüûnâtın âsâr-ı mütecelliyesinden ibâret bulunduğu ¹⁷⁶ (الارواح جنود مجندة ما تعارف منها ائتلف و ما تناكر منها) (احتلف) hadîs-i şerîfiyle sâbittir.

İşte bugün lâ-yetezelzel bir ittihâd-ı mükemmel ile Meclis-i Meb‘ûsân’ın ekseriyyetini ihrâz eden fırkanın tecelliyât-ı zâhiresi, aynı sûretle o âlem-i ulvîde sebkât eyleyen münâsebât-ı hakîkiyyenin âsâr-ı bâhiresindedir.

Ulemâ-yı a‘lâm ve urefâ-yı dîn-i İslâm hazarâtının bu hadîs-i şerîfin ma‘nâ-yı latîfnde şühûd ve mükâşefe ile beyân buyurdıkları üzere o meşhed-i rûhânîde rû-be-rû bulunanlar âlem-i cismânîde hem-bezm-i i‘tilâf olmuş ve ber-aks olanlar ise dâimâ yekdiğeriyle ihtilâf eylemiştir.

Hayât-ı dünyeviyyemizin ahvâl-i umûmiyyesi nazar-ı irfân ile tedkîk edilirse her an bu taârûf-i rûhânîden teselsül eden şüûnât-ı muhtelifenin cilve-nümâ-yı zuhûr olduğu görülür. Aslâ mülâkî olmadığımız zevât ile ilk mülâkâtımızda def’aten bir incizâb ve muhabbetin yâhûd bir işmi’zâz ve nefretin husûlüne dikkât edilirse bu ihtisâsât-ı mutehâlifenin ahvâl-i sâbika-i rûhâniyyeden münbais olduğu anlaşılır. Her bir insanın efkâr ve mütâlaâtı rûhâniyyet-i zâtiyyesinin evsâf ve hasâisinden olmakla münâsebet-i kadîme-i rûhâniyye ile vâye-mend-i teârûf

¹⁷⁶ Buhari, **Sahih**, Enbiya, 2, IV, 104.

olanların lede'l-mülâkât pek az bir zamanda fikren ittihâd etmeleri ise bir emr-i zarûrîdir. Felihazâ İttihâd ve Terakkî Fırkası'nın a'zâ-yı kirâmı bilâd-ı muhtelif-e-i bâideden gelmiş iken dahâ birinci ictimâ'-ı senevî mebdeinde tûl-i müddet müdâvele-i efkâr etmeksizin tecâzüb-i rûhânî sâyesinde hemen bir program dâiresinde bir hey'et-i müttehîde-i ehaviyye te'sîsine muvaffak olmuşlardır. Bu ittihâd-ı kavî böyle bir esâs-ı ma'nevîye müstenid olmasıydı. Üç senedir kemâl-i metânetle devâm edebilmesi kâbil olamazdı. Hadîs-i Şerîf-i Nebevî'den iktibâs edilen esrâr-ı ledünniyye-i mezkûre bu fırka-ı muhteremenin ve dolayısıyla vatan ve milletin haklarında ayrıca bir tebşîr-i azîm-i ma'nevîyi dahî mutazammındır. Her şeyde nihâyet dâimâ bidâyetiyle mütenâsibtir. Binâenaleyh firkada meşhûd olan İttihâd, teârûf-i rûhânî gibi bir mebde-i kadîm-i nûrânîye istinâd eyleyince bi-avnihi Teâlâ böylece pâyi-dâr olacağı şekk ve şüpheden vâ-restedir. Böyle bir ittihâd-ı müteyemminin menâfî'-i umûmiyyeyi te'mîn etmesi dâimâ eltâf-ı mukaddese-i Rabbâniyye'den mes'ûl ve mütemennâdır.

B. İZÂH VE TAFSÎL

Tasavvufun dördüncü nüshasının (*Cihâd-ı Ekber*) ünvanlı makâlesinde her bir tâlib-i hak ve hakîkatin bir mürşid-i kâmile luzûm-ı intisâbı husûsunda bast edilen mübâhesât arasında ekâbir-i sâdât-ı sûfiyyeden **Ebû Hamza** ve **Cüneyd-i Bağdâdî Hazerâtı**'nın ulûm-ı vehbîden hâiz oldukları kemâlât-ı ma'neviyyenin uzemâ-yı eimme-i şerîfatten **İmâm Ahmed b. Hanbel** ve **İmâm Ahmed b. Süreyc Şafî Hazerâtı**'ı taraflarından teslîm ve i'tirâf buyurulmuş olduğuna dâir icmâlen işâret edilmiş idi. Dîn kardeşlerimizden bir ehl-i muhabbetin yazmış olduğu tezkirede işâret-ı mezkûrenin îzâhı iltimâs buyurulmuş olduğundan tafsîlât-ı âtiyyenin tahrîrine luzûm görülmüştür.

Eimme-i a'lâm ve meşâhîr-i İslâm'ın terâcim-i ahvâl-i seniyyelerinden bâhis olan kütüb-i mu'tebere-i adîdede beyân buyurulmuş olduğu üzere Ebû Hamza Muhammed b. İbrâhîm Bağdâdî Hazretleri üçüncü asr-ı hicrî ricâlinden ve **Serî Sakatî** ve **Ebû Turâb Nahşebî** gibi ekâbir-i sûfiyyenin akrân ve emsâlindedir. Zamanında ulûm-i envâr ve esrârının ser-âmedânından idi. İkâmetgâh-ı fazîletleri Bağdât olmakla berâber pek çok seyâhatleri de vardır. Bir def'a Tarsus'a azîmet etmiş ve orada bir kabûl-i azîm görmüş iken bir aralık (şükr)'ün ahvâl ve esrârına

dâir sarf eylediği meânî-i dakîkayı muhâtabları idrâk edemediklerinden müşârün ileyh hazretlerini zendeka ile ithâm ederek Tarsus'tan teb'îd eylemişler idi. Şehrin hâricinde tek ve tenhâ kaldıkları esnâda işbu:

لك في قلبى المكان المصون كل عتب علىّ فيك يهون

Beyt-i ârifânesinin inşâdıyla gerden-dâde-i teslîm ve rızâ olmuşlardır. Beyt-i mezkûr, “Gönlümde senin bir cây-ı nihânın vardır. Yolunda dûcâr olacağım her türlü itâb ve azâb ehemmiyyetsizdir.” meâlindedir.

İşte bu zât-ı meâlî-simât muâsırı bulunan müctehid fi'ş-şer' İmâm Ahmed b. Hanbel-Radıyellâhü Teâlâ anh-Hazretleriyle hem-bezm-i sohbet oldukları zaman ulûm-i bâtineye dâir bir mes'ele hakkında teâtî-i efkâr edilince İmâm müşârün ileyh (ما تقول في هذا يا صوفي) ya'nî bu husûsta ne dersiniz?” diyerek ve (sûfî) ünvân-ı muhteremiyle tebcîl eyleyerek Ebû Hamza Hazretleri'nin meârif-i ledünniyyelerine mürâcaat buyururlar idi.

Ebû'l-Kâsım Cüneyd b. Muhammed Bağdâdî Hazretleri dahî üçüncü asrın ecille-i sâdât-ı sûfiyyesindedir. Silsiletü'z-zeheb meâlîde ulemâ-yı zâhir ve bâtının vâsıtâ-i feyz ve teâlîsi bulunmakla (Seyyidü'l-Tâifeteyn) ünvânıyla tebcîl edilmişlerdir. Eimme-i a'lâm-ı şâfiyyeden muâsırı bulunan İmâm Ahmed b. Süreyc Şâfiî Hazretleri'yle ulûm-i zâhire ve bâtineye dâir aralarında bir muhâvere-i ârifâne cereyân etmiş ve netîcesinde her iki İmâm-ı Celîli'l-kadrin ulüvv-i makâm-ı fazîletleri tezâhür eylemiştir. Her gün sabahları Cüneyd-i Bağdâdî ihvânıyla berâber mescid-i şerîfin bir tarafında ezkâr-ı ilâhiyye ile meşgûl olur ve diğer tarafta dahî İbn-i Süreyc Hazretleri tadrîs-i ulûm ile iştigâl eyler idi. Muhâvere-i mezkûre ber-vech-i âtî cereyân etmiştir.

İbn-i Süreyc –Halka-ı zikirde ref'-i savt ile bizi işgâl ediyorsunuz.

Cüneyd –Her iki tarîkın hangisi Hakk Teâlâ Hazretleri'ne dahâ ziyâde karîb ise ona mürâât etmek lâzımdır.

İbn-i Süreyc –O hâlde bizim tarîkimize mürâât etmek îcâb eder. Zîrâ akreb olan tarîk; bizim tarîkimizdir.

İbn-i Süreyc –Kurbun alâmeti, şühûd-i Hakk'ın gâlib olabilmesidir.

Cüneyd –Bu sizin aleyhinizedir, lehinizde değildir. Çünkü siz ahkâm-ı ilâhiyye ile iştigâl ediyorsunuz, bizler ise Allahu Teâlâ Hazretleri’yle meşgûlüz.

İbn-i Süreyc –Bu iddiânızı isbât etmek için bir burhân ve imtihân isterim.

Bu muhâvere netîcesinde Cüneyd-i Bağdâdî’nin işâretiyle ihvânından bir zâtın, halka-ı zikirde bulunan fukarânın huzûruna bir taş atması üzerine cümlesi birden (Allah Allah Allah) diyerek yalnız zikrullâh ile iktifâ eylemişler ve ikinci def’a olarak mezkûr taşı talebe-i ulûmun halka-ı tadrîsine attıkta, cümlesi taşı atan zâta hitâben: “Bu şer’an câiz değildir. Zîrâ bizi iz’âc eyledin” demişlerdir. Şu sûretle Cüneyd-i Bağdâdî’nin iddiâsı vecihle fukarânın zikrullâh ve talebe-i ulûmun beyân-ı ahkâmullâh ile meşgûl oldukları tezâhür eyleyince İbn-i Süreyc Hazretleri Cüneyd-i Bağdâdî’nin başından öperek “Ya Ebe’l-Kâsım! Hakk sizindir.” buyurmuş ve Cüneyd Hazretleri de bi’l-mukâbele “Bu fazl-ı İlâhî yine sizindir. Çünkü bizim tarîkımız sizin iştigâl eylediğiniz ulûm-ı şer’iyye üzerine müessirdir.” cevâbıyla İbn-i Süreyc’i tevkîr eylemiştir.

İşte makâle-i mezkûrede icmâlen işâret edilen muhâverât bunlardır. Bu rivâyât-ı sahîhadan dahî müstebân olacağı üzere ulemâ-yı zâhir ve bâtın-Radiyallâhu Teâlâ Ecmâin-hazarâtının yekdiğerine karşı ibrâz eylemiş oldukları tevkîr ve ihtirâm, her iki silsile-i mübârekenin ahlâf-ı kirâmı için şâyân-ı dikkât bir mertebe-i bâlâterîn-i fazîlettir.

C. ÂLEM-İ İSLÂMİYYET’TE SA’Y U AMEL YÂHÛD TEŞEBBÛS-İ ŞAHSÎ

İnsânlar teşekkülât-ı bünyeviyyelerinin îcâbâtından olarak hilkatın belâ-yı ihtiyâç ile musâb bir mâhiyyette yaratılmış olduklarından nâşî bu marazı keşf ve takdîre müsâid bir seviyye-i idrâk ve irfâna vâsıl olur olmaz tedâvisiyle tahfîfü’l-ümmî çâresinin taharrîsine kalkışmaları kendilerine bir emr-i zarûrîdir. Bu derd-i tabînin sa’y u amelden başka bir dermân-ı olmadığını da anlamış oldukları cihetle sa’y u amel âlem-i hayâtın mâ-bihi’l-kıvâmı addedilse becâdır.

Fikirle pençeleşmek iktidârını kendisinde görmek derecesinde yükselmek isteyen, tabâyı’-ı müstebidde-i beşeriyeyi emrine mahkûm ve zebûn ve bir nân-pâre-i maîşetin te’mîni için insanları esîr-i meşakk-ı gûnâ-gûn etmiş olan ihtiyâç, efrâd-ı beşeri bir hey’et-i ictimâiyye hâlinde yaşamaya mecbûr etmiş ve bu

mecbûriyyetin netîcesi i'tibâriyle sîne-i arzda medfûn ve müddehar bulunan milyonlarca hazâin-i tabîatın keşfi sâyesinde bugünkü şekl-i dil-firîb âlem-i vücûda gelmiştir.

İhtiyârın zâde-i tabîatı olan sa'y u amelin fevâid-i hakkında eğerçi edyân-ı mütekaddime ahkâmında dahî ba'zı nasâyıh-ı mütezammın içeren ihtârât mevcûd ise de bu lüzûm-ı aklînin ahkâm-ı kat'iyye-i şer'iyye ve dîniyye şekline ifrâğ ve tahvîlî, şerefi dahî hamd olsun fezâil-i sâire-i medeniyye gibi yine âlem-i İslâmiyyet'e nasîb olmuştur.

Dünyâda her bir şeyin sa'y u amel netîcesi olmak üzere husûlunün evâmir-i mukaddese-i ilâhiyyeden olduğuna ¹⁷⁷ (هزى اليك يجذع النخلة تساقط عليك رطباً) hitâb-ı Rabbânîsiyle bizi haberdâr eden Kur'ân-ı Azîmü's-Şân'dır. Semere-i nahlin kendi kendine sükûtu kudret-i İlâhiyye'ye nazaran hiç mesâbesinde bulunduğu cihetle bu hitâb-ı izzetten maksad hakâik-i mübeccele-i sa'y u ameli ifhâm buyurmaktan başka ne olabilir?

Şeyh-i Ekber **Muhyiddîn İbn-i Arabî** Hazretleri bu âyet-i kerîmenin tefsîrinde hurma ağacı dalının tahrîki a'mâl-i fikrin luzûmuna ve ıskât-ı rabt dahî semerât-ı nâfia-i maârif ve hakâikin iktitâfına işâret olduğunu beyân buyurmaları bu âyet-i celîlenin zâhîren ve bâtînen tazammun eylediği hüküm-i âliyyeyi bir kat dahâ îzâh eylemiştir.

Ma'lûm olduğu üzere saâdet-i dünyeviyyenin rûkn-i mühimmi servettir. Servetin esbâb-ı cem'î ise sa'y u amelden ibârettir. Sa'y u amelin fevâid-i azîmeyi te'mîn edebilmesi ise kûrre-i arzın her tarafında icrâ-yı seyâhatle her yerin sanâyı' ve ticâretinden istifâde etmek tarîk ve usûlünün tedkîk ve tetebbuuna vâ-beste olup ¹⁷⁸ (فامشوا فى مناكبها و كلوا من رزقه واليه النشور) nazm-ı celîli bu hakîkati bize sûret-i kat'iyyede ifhâm etmiş iken vâ-esefâ ki bu hikmet-i mübeccele-i İslâmiyye bugün en ziyâde Avrupalıların düstûr-ı hareketi olmuştur.

âyet-i (فاذا قضيت الصلاة فانتشروا فى الارض وابتغوا من فضل الله) ¹⁷⁹ kerîmesini Hâzin: (اى اذا فرغ من صلاة الجمعة فانتشروا فى الارض للتجارة والتصرف) (فى حوائجكم) ibâresiyle tefsîr buyurmuştur. Demek oluyor ki namâz zamanlarının

¹⁷⁷ "Hurma dalını sana doğru silkele, üzerine olmuş, taze hurma dökülsün." Meryem, 19/25.

¹⁷⁸ "Haydi onun omuzlarında yürüyün ve Allah'ın rızından yeyin. Dönüş O'nadır." Mülk, 67/15.

¹⁷⁹ "Namaz kıldıktan sonra yeryüzüne dağılın ve Allah'ın lütfundan (nasibinizi) arayın." Cuma, 62/10

mâ-adâsını icrâ-yı ticâretle havâic-i zâtîyyenin tesviyesine hasr etmek, irâde-i İlâhî iktizâsındandır.

¹⁸⁰ (وجعلنا النهار معاشا) âyet-i kerîmesi de zâten bu hakîkati müeyyedir.

Çe-hâcet sa'y u amelin vücûbunu dahâ kat'î bir sûrette emretmiş olan ¹⁸¹ (وان ليس للانسان الا ما سعى) âyet-i kerîmesindeki sa'y kelimesi amel ile tefsîr buyurulmuştur. Amel ise makâsîd-ı dünyeviye ve uhreviyyenin teshîl ve husûlune hizmet edebilecek her nev'î harekete şâmilidir.

¹⁸² (احرث لديناك كآئك تعيش ابدًا) kanûn-ı hikmet-i meşhûnunun vâzı bulunan Hazret-i Fahr-i Âlem-Sallâllâhu Teâlâ Aleyhi ve Sellem-Efendimiz Hazretleri bir sabah ba'zı ashâb-ı güzîn hazerâtı dahî maiyyet-i risâlet-penâhlarında buldukları hâlde gâyet dinç ve kavîyyü'l-bünye bir gencin kemâl-i hırs ve tehâllûkle işi ile meşgûl olduklarını müşâhede buyurmuş ve o sırada ashâbtan bir zât: “Eğer bu genç sermâye-i şebâbını böyle ümûr-ı dünyeviyyeye bedel Allah'ın yoluna sarf etmiş olsaydı hakkında dahâ hayırlı olurdu.” sözüyle gencin nev'î meşgûliyyetini takbîh etmiş ise de Hazret-i Peygamber: “Zinhâr böyle söylemeyiniz. Bu gencin mesâî-i vâkıası ister nâstan istiğnâ maksadına, isterse zuafâdan olan ebeveyni ile evlâd ve ıyâlinin te'mîn-i maîşetleri fikrine mebnî bulunsun her iki sûretle de Hakk yoluna masrûftur.”¹⁸³ kelâm-ı hikmet ittisâmıyla o zâtı irşâd buyurmuşlardır.

Efkâr ve âmâl-i ümrân-ı perverânede eser-i celîl-i mes'adet-i delîl Cenâb-ı Peygamberî'ye iktidâ etmiş olan **Farûk-ı A'zam Hazretleri**: “İçinde mevtin bana mülâkî olacağı hiçbir vatan kendim için bey' ü şîrâ ile içinde meşgûl bulunduğum ârâm-gâhtan dahâ sevimli değildir.” ma'nâsında olan ve hulâsası çarşı ve pâzâr mahallinde temenni-i mevtte bulunmak sûretiyle sa'y u amelî takdîs buyurmalarından ibâret bulunan (ما من موطن ياتينى الموت فيه احب الى من موطن) ¹⁸⁴ (اتسوق فيه لاهلى و ابيع و اشترى) sözü mahfûz sahâyîf-ı tevârîhtir.

Hikemiyyât-ı İslâmiyye'nin dünyâda intişârına hizmet etmekle ikinci asr-ı hicrînin eâzım-ı hulefâ-yı İslâmiyye'sinden ma'dûd bulunan **Me'mûn-ı Abbâsî** ahâlîyi, hükkâm ve ashâb-ı sanâyi' ve tüccâr ve zürrâ' olmak üzere dört sınıfa taksîm

¹⁸⁰ “Gündüzü de geçim zamanı yaptık.” Nebe, 78/11.

¹⁸¹ “İnsana çalışmasından başka bir şey yoktur.” Necm, 53/39.

¹⁸² Ali el-Muttaki, **Kenzü'l-Ummâl**, V, 581.

¹⁸³ Temel hadis kaynaklarında bu hadise rastlanmamıştır.

¹⁸⁴ Temel hadis kaynaklarında bu hadise rastlanmamıştır.

etmiş ve bu dört sınıfa taksîm etmiş ve bu dört sınıfın hâricinde bulunan efrâd-ı ahâlîye hayâtları sunûf-ı mezkûre efrâdının semâhât ve îâşeleriyle mukayyed ıyâlleri hükmünde addeylemiştir. Hükkâmdan maksad erbâb-ı hâl ve akittir. Bu sınıfın da icrâ-yı adâlet ve te'mîn-i âsâyişle tanzîm-i umûr-i memleket noktalarından sunûf-ı selâsenin devâm ve terakkîsine olan derece-i hizmet ve te'sîri muhtâc-ı arz ve îzâh olmayan hakâyıktandır. Ve'l-hâsıl sa'y u amelin fezâilini birer birer îzâh ve beyâna girişmek şemsin zerrât-ı şuâiyyesini ta'dâda kalkışmak kabîlinden olacağı için bu bâbtaki maksâd-ı âcizânemin hülâsasını,

و من طلب العلا من غير كد
اضاع العمر في طلب المحال

Beytine hasr ile hatm-i makâl eylerim.

Haydarî-zâde İbrâhîm

D. EDEBİYÂT-I SÛFİYYE

Asrın ser-âmedân-ı urefâsından Davûd Pâşâ İ'dâdîsi Müdürü **Ali Rızâ Efendî Hazretleri**'nin tasavvuf nâmına lütfen ihdâ buyurmuş oldukları kasîde-i garrâ kendilerinin derece-i kemâl ve belâgatlarını isbât eden bir manzûme-i irfân ve hikmet olmakla teyemmünen derc-i sahîfe-i mefharet edilmiştir:

Dinle ey fâzıl-ı yektâ-yı cihân
Edeb-âmûz edîbân-ı zaman
Dinle ey zât-ı fezâil-i pîrâ
Ne diyor hâme-i rengin edâ
Durma ey zât-ı maârif göster
Halka sen râh-ı reşâd-ı göster
Eyle âsâr ile halkı irşâd
Billâhi sevenler ne etmiş râh-ı reşâd
Eser-i hâme ki gördüm aldım
Okudum hayret içinde kaldım
Anladım ki size olmuş imdâd
Taraf-ı gaybdan ey pâk-ı nihâd
Seni tebrîk ederim ey dâder

Hakkın ihsânına oldun mazhar
Bu ne hizmettir eyâder-ferîd
Müteşekkir sana ehl-i tevhîd
Bu ne gayrettir eyâder semîn
Olmuş Allâh sana elbette muîn
Hâric-i ez tavr-ı beşerdir bu eser
Ânı yazmaklığa himmet ister
Hakk'a şükür eyle ki ey merd-i edîb
Bu şeref zâtınıza oldu nasîb
Bendenizce eserin doğrusu ya
Oldu çeşm-i dile âyîne-nümâ
Eserinde göremezler lâ-rayb
Ufacık kıl kadar ince bir ayb
Eserin ey güher-i bahr-ı safâ
Veriyor kalbe cilâ çeşme ziyâ
Eyledik sana hezârân tahsîn
Turuk-ı ehl-i sülûki tebyîn
Veriyor kalb-i müridâne safâ
Evliyâ nüshasıdır dense sezâ
Taze mazmûnu ibâreti selîs
Ademe işte budur hayr-ı celîs
Bu eseri bence misâl-i Reşahât
Okudukça verir insâna hayât
Tâlib-i Hakk'a güzel rehber olur
Okuyan Ka'be-i Maksûd'u bulur
İsteyen olmayı kâmil âdem
Okusun bence tasavvuf her-dem
Soyunup bahr-i fenâyâ dalsın
Güher-i vahdeti ândan alsın
Ediyorlar sana cümle ihvân
Öperek destini arz-ı şükrân
Yaz hemen durma eyâ merd-i gayûr
Hakk Teâlâ ede sa'yın meşkûr

Şems ettikçe cihânı tenvîr
Yaşa ey Safvet-i Pâkîze zamîr
Son sözü bu seni ey merd-i nîkû
İki âlemde azîz eyleye Hû.

(Ayn.R1)

Ârif-i Billâh Rabbânî **Şeyh Abdurrahman Tâlibânî Hazretleri**'nin meşrık-1
âf-tâb-1 edebi **Cenâb-ı (Mağribî)**'nin gazelleri üzerine tahmîs-i hakâyık-1 enîsidir:

دلبرادر همه جادر نظرت می بینم
کاه بیرون بجهان کاه درت می بینم
کرچه بی رنگی ولیدر صورت می بینم
صنما هر نفسی در کذرت می بینم
بر دل و دیده جان جلوه کرت می بینم
در کذر با همه کس میروی و می آبی
لیک در دیده بیکانه عیان نمایی
این عجب ترکه نه در جائی و در هر جای
کرچه از منزل خود هیچ برون می نایی
لیک پیوسته چومه در سفرت می بینم
هرچه رامی نکرم روی ترامی کروم
هر کجا روی نهم راه بیوی توروم
کاه از بوی تو هشیار و کهی مست شوم
کاه از باد صبا بوی خوشت میشنوم
کاه همراه نسیم سحرت می بینم
چشمم از عشق بعالم نظر انداخت بسی
جز و جود تو نمایانش نشدداد رسی

ایکه پیدا و نهان نیست بغیر از تو کسی
کرچه صدبا رکنی جلوه مرا هر نفسی
لیک هر لحظه بحسن دکرت می بینم
هر دم از مطلع ذرات جهان تابانی
آنچه پیدا و هویداست تو عین آنی
چونکه رخشان و عیان در همه در آنی
دائم از غایت پیدائی خود پنهانی
کرچه تابنده تراز ماه و خورت من بینم
جان جانی و زاشکال جهان جلوه کری
دریکی روی نمائی زد کرمی نکری
در میان ناظر و منظور بنامش دگری
توئی نور بصرم کرچه نهان از نظری
گاه چون شمس و کهی چون قمرت می بینم
خالصا کرچه بصورت زجهانی کمتر
لیک معنیت بود از همه عالم بهتر
مغربی از فلک و از ملکی بالاتر
تاها دند ترا تاج خلافت بر سر
کرچه دائم بلباس بشرت می بینم

E. ISTILÂHÂT-I SÛFİYYE

Ulemâ-yı Rabbâniyyîn tarîkatın tedkîkât-ı mûşikâfâne ve tahkîkât-ı kâşifânelerinden müstebân olduğu üzere ancak ilhâm-ı sahîh ile istifâza edilecek olan ve (ilm-i ledünnî)'den ibâret bulunan (ilm-i esrâr) tavr-ı aklın fevkindedir.

معانی هرگز اندر حرف ناید

که بھر قلزم اندر ظرف ناید

Ya'nî: Ma'nâ-yı basît harfe saygımız

Deryâ-yı muhît zarfa saygımız

Müfâdınca ilm-i esrârın meânî-i dakîkası hurûf ve elfâzın ihâtasından hârictir.

كَلِمًا قَرَّبَتْ فِكْرِي مِنْكَ شَبْرًا فَرًّا مِيَلًا

Medlûlunce bu meânî-i müteâliye ta‘birât-ı lafziyye ile ifhâm ve takrîb edilmek istenildikçe ukûlün ve lâ-siyyemâ ukûl-i zaîfenin fehm ve idrâkından dahâ ziyâde tebâüd ederek bi’n-netîce inkâra hedef olacağı zarûrîdir. Bunlara nâil olabilmek ancak müşâhede ve ilhâm-ı sahîha vâ-bestedir.

Kütüb-i hadîsiyyede mervî olduğu üzere **Ebû Hüreyre**-Radiyallâhü Teâlâ Anh-Hazretleri’nin “Cenâb-ı Risâlet-meâb-Aleyhi’s-salâtü ve’s-selâm-Efendimizden iki kâb yâhûd iki yük ilim aldım. Bunların ancak birini dağıttım. Lakin diğeri dağıtacak olursam şu boğazım kesilir.” meâlinde bulunan (حفظت عن رسول الله) صلى الله عليه و سلم وعائين فاما احدهما فبئثة و اما الاخر فلو بثته لقطع هذا (البلعوم)¹⁸⁵ kavlı-i şerîfî ulûm-i esrârın mevcûdiyyetini ve idrâkât-ı akliyye karşısında vaz‘iyyetini mübeyyendir. **İmâm Zeyne’l-Âbidîn Ali b. Hüseyin**-Râdıllâhü Teâlâ Anhümâ-Hazretleri’nin işbu:

يا رب جوهر علم لو ابوح به
لقليل لي انت ممن تعبد الوثنا
ولا ستحل رجال مسلمون دمي
يرون قبح ما ياتونه حسنا

Nazm-ı celîl-i ârifâneleri dahî ulûm-ı esrâra nâzırdır. Bu zevât-ı kirâmın maksatları, hulefâdan nasb ve azl edilecek olanlara dâir ahbârât ve ma‘lûmât olabilmesi ba‘zı zevât tarafından iddiâ edilmiş ise de **Hüccetü’l-İslâm İmâm Gazâlî Hazretleri**, bu misillü ahbârât sâhibinin kanı ulemâ-yı şerîat nazarında istihlâl edilemeyeceği ve böyle bir zâta put-perest denilemeyeceği cihetle te’vîl-i mezkûru ibtâl etmiş ve bunlardan maksad (ilm-i esrâr) olduğunu tasrîh ve isbât eylemiştir.

İşte ilm-i esrârın medârın ‘âliyye ve murâkî-i müteâliyesi ukûl-i zaîfenin idrâkından münezzehtir bulunmakla urefâ-yı ümmet işârât ve ıstılâhât-ı mahsûsanın vaz‘ına mecbûr olmuşlardır.

Tâceddîn b. Atâullâh İskenderî Hazretleri’nin rivâyetiyle sâbit olduğu üzere mahrem-i esrâr-ı ilâhî Cenâb-ı Risâlet-penâhî-Aleyhi’s-Salâtü ve’s-Selâm-

¹⁸⁵ Buhari, **Sahih**, İlim/42, I, 38.

Efendimiz bir gün **Sıddîk-ı Ekber**-Radiyallahü Teâlâ Anh-Hazretleri'ne “ne demek istediğimi anlıyor musun?” buyurmuşlar ve Hazret-i Sıddık ise, “Evet odur odur.” remz ve işâretiyle cevâb vermişler idi. Tâife-i sûfiyenin tahkîkâtına nazaran işâret ve ıstılâhâtının vaz'ı bu delîl-i şer'îye müsteniddir.

Cemâlü'l-ârifîn **Şeyh Muhyiddîn Arabî Hazretleri** buyuruyor ki: “Hazarâtı ehlüllâh, ıstılâhâtı kendi nefisleri için vaz' etmemişlerdir. Çünkü onlar her vecihle hak ve hakîkate âşinâdır. Bu ıstılâhât, bigâneleri vâdî-i inkâra sapmaktan muhâfaza edebilmek niyyet-i sâlihâsıyla tertîb edilmiştir. İstılâhât-ı sûfiyenin ayrıca bir hassâsiyyet-i acîbesi vardır. Ma'lûm olduğu üzere bir tâifenin ıstılâhâtı olursa olsun bir tâlibe erbâbı tarafından ta'rîf ve ta'lîm edilmedikçe anlayamaz. Lakin bir mürîd-i sâdik sûfiyye arasında işârât ve ıstılâhâtı işittiği esnâda hiçbir kimsenin ta'rîfe muhtâç olmaksızın âdetâ vâzı gibi onları idrâk eder ve ayn-ı ıstılâhât ile hem-bezm-i sohbet olur.

Ecille-i ulemâ-yı zâhir kelimât-ı sûfiyyede dâimâ tevakkuf ile munsifâne hareket eylemişlerdir. Ez-cümle İmâm Ahmed b. Süreyc Şâfiî Hazretleri birgün Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri'nin meclisinde bulunduktan sonra “Cüneyd'in sözlerinden ne anladınız?” diye suâl edilmesi üzerine “Ne dediğini anlayamıyorum. Lakin sözlerinde a'mâl-i bâtine hulûs-ı niyyete delâlet edecek bir te'sîr-i azîm-i rûhânî buluyorum.”buyurmuşlardır.

الا ان الرموز دليل صدق
على المعنى المغيب فى الفواد

“Tasavvufun fihristinde ıstılâhât-ı sûfiyye dahî münderic idi. Erbâb-ı şevk ve muhabbeti ulûm-ı vehbiyye ve ahvâl ve makâmât-ı seniyyenin esrâr ve envârından hisse-mend-i füyûzât etmek üzere sâdât-ı kirâm-ı sûfiyenin işârât ve ıstılâhâtını cem' ve tedvîn eyleyen urefâ-yı güzînin âsâr-ı mübârakelerinden iktibâs ile ba'demâ tasavvufun sahîfelerine ıstılâhât-ı sûfiyyeye âid ta'rîfâtın dercine ihtimâm edilecektir.”

(و من الله التوفيق)

F. HİKEM-İ SÛFİYYE

Nâsın kusûr ve nakâyısını görmeyenlerin mükâfâtı, her türlü kusûr ve nakâyıstan münezze olan Cenâb-ı Kibriyâ'nın müşâhede-i envâr-ı tecelliyyâtıdır.

Ebû Amr Dimeşk

Dünyâda en büyük saâdet, evliyâullâha hürmet ve fukarâ ve dervîşân ile sohbet etmektir.

Ebû İshâk İbnü'l-Kassâr

Evliyâullâha karşı riâyetsizlik ma'rifet-i ilâhiyenin kılletindedir.

Ebû Bekir Tirmizî

Usûle riâyetskâr olmayanların vusûlu mümteni'dir.

Muhammed İbn-i Ebî'l-Verd

Erbâb- ı tâatın tâatlerine mağrûran ehl-i ma'siyyete karşı mütekebbirâne vaz'iyetleri ehl-i ma'siyyetin ma'siyyetlerinden beterdir.

Ebû Ca'fer İbn-i Himdân

Afvın âbrû-yı kerâmeti, afv edilen zâtın kusûr ve kabâyıhını bir dahâ yâd etmemektir.

Ebû'l-Hasanü'l-Varrâk

Hakk Teâlâ Hazretleri'nin gayrına i'timâd etmek bir ukûbet-i muaccele-i dünyeviyyededir.

Ebû Muhammed İbnü'l-Mürtaîş

Selâmet-i aklın zevâlî, hevâ-yı nefse mağlub olmaktadır.

Ebû Ali Sekafî

G. MUHÂVERE

Muhammed Ârif Efendî Hazretleri'ne,

İltifât-ı âlînize müteşekkiriz. Berây-ı muhâbere adresinizin işar buyurulması mütemennâdır.

H. İ'LÂN

Abone kaydı arzûsunda bulunan kârîîn-i kirâmın Matba'a-ı Ebû'z-Ziyâ'da idâre me'mûru Ârif Efendî'ye mürâcaat buyurmaları temennî olunur.

Matba‘a-ı Ebû‘z-Ziyâ* Müdür-i Mes‘ûl: Şeyh Safvet

SONUÇ

“Tasavvuf, kâl ilmi değil, hal ilmidir” denmesine rağmen ilim ve kültür dünyamıza bakınca hakkında en fazla eser yazılan alanlardan birisi olduğu açıkça görülmektedir. Yazılan bu eserler, bazen bir sorunun cevabı, bazen öğrencilerin hocalarına ısrarı, bazen de tasavvuf bünyesi içinde görülen ba‘zı aksama ya da hataları düzeltmek adına ortaya çıkmıştır.

Bir devlet kendisini meydana getiren bütün kurumlarla birlikte yükselir, zirveye ulaşır ve çöker. Bu süreç Osmanlı Devleti için de aynen geçerlidir. Osmanlı Devleti içinde tasavvufî faaliyetler önemli bir yere sahiptir. Devletin çöküş döneminde birçok kurumda olduğu gibi tasavvufî faaliyetlerde de ba ‘zı bozulmalar, usulsüzlükler, sıkıntılar görülmektedir. Tasavvuf Dergisi işte bu dönemde ortaya çıkmış bir dergidir. II. Abdülhamit döneminin her türlü faaliyeti kontrol altında tutma çabasından sonra, II. Meşrutiyet’in ilanı ile birlikte, ortada fazlaca bir özgürlük rüzgarları esmeye başlamıştır. Bunun da etkisi ile birçok dergi ve kitap yayın hayatına girmiştir. Bunlardan birisi de Tasavvuf dergisidir. Dergi 22 Rabîu’l-Evvel 1329/23 Mart 1911 ile 22 Zi’l-Hicce 1329/14 Aralık 1911 tarihleri arasında yayınlanmıştır. Yayın süresi, bir yılı bile bulmamıştır.

Derginin sahibi ve başyazarı Urfa milletvekili Şeyh Safvet Efendi’dir. Derginin yayınlanma amacı, İstibdat Dönemi’nde her türlü alanda yaşanan tahribatın, tasavvufa ve mutasavvıflara daha fazla zarar vermesine mani olmak ve bir yenilenme sürecine girmek olarak ifade edilmiştir.

Derginin ismi her ne kadar özel bir ihtisas alanını çağırırsa da içerik itibarıyla herkese hitap eder bir yapısı vardır. Bu nedenle olsa gerek tasavvuf ile ilgili ayrıntılara girilmemiştir. Bu durum dergide yer alan konulara bakılınca daha iyi anlaşılmaktadır. Dergide ağırlıklı olarak tasavvuf ıstılahları, tasavvuf edebiyatı, tasavvufî mektuplar, hikmetler, menkıbeler ve sūfî hal tercümeleleri gibi konular bulunmaktadır.

Dergiye özel bir yazarlar kadrosu söz konusu değildir. Bunu derginin ilk sayfasında “Urefâ-yı ümmetin makâlât-ı ârifânelerine *Tasavvuf* un sahifeleri açıktır.” ibaresi de açıklamaktadır.

Bununla birlikte dergide hem tarihi bir şahsiyet hem de geçmişimizde çok önemli makamlarda bulunmuş yazarlar da bulunmaktadır. Bunlara başta Şeyh Safvet, Haydarizâde İbrahim Efendi ve Muhammed Esad'ı örnek olarak verilebilir.

Tasavvuf dergisinde, tasavvufa dair makaleler yanında dönemin sosyal ve siyasi olaylarına dair yazılar da yer almaktadır. Dergideki siyasi ve sosyal konulardaki yazılar, tamamen İttihat ve Terakki Fırkası'nı ve Meşrutiyet'i destekler mahiyettedir. II. Abdülhamit ve dönemini ise en ağır ifadelerle eleştirmektedir.

Osmanlı Devleti'nin çöküş döneminde yayınlanan dergi, dönemin önemli kurumları olan medrese ve tekkelerin içinde bulunduğu sıkıntılı halden haberdardır. Bu durumun giderilebilmesi için bu kurumlarda çok ciddi ıslâhatın yapılması gerektiğini ara ara vurgulamıştır. Ama ne ilginç ki bunların neler olduğuyla ilgili doyurucu bilgi vermemektedir. Kısacası sorunlar hakkında çözüm üretmekten uzaktır.

Bütün bunlardan yola çıkarak Tasavvuf dergisi için, genel olarak tasavvufî konular içeren, halka hitap eden, İttihat ve Terakki Fırkası'nı ve Meşrutiyet'i destekleyen, tekkelerin içinde bulunduğu kötü durumdan haberdar olan, fakat bu durumdan kurtulması için çözümler sunamayan, yayın hayatı maddî imkansızlıklar nedeniyle kısa süren bir dergidir, diyebiliriz.

BİBLİYOGRAFYA

ACLÛNÎ, İsmail b. Muhammed el-Cerrâhî (1162/1749),.

-*Keşfü'l-Hafa*, I-II, Beyrut 1405.

AHMED b. HANBEL, Ebu Abdillâh eş-Şeybânî (241/855),.

-*Müsned*, I-VI, Mısır.

AKŞİN, Sina.,

-*Jön Türkler ve İttihat ve Terakki*, Ank. 2001.

ALBAYRAK, Sadık.,

-*Son Devir Osmanlı Uleması*, İst. 1981.

-*Şeriat Yolunda Yürüyenler ve Sürünenler*, İst. 1979.

-*Doğunun İsyanı*, İst. 1987.

ALİ EL-MUTTAKİ, Alauddin Ali b. Abdülmelik b. Kadı Han Müttaki el-Hindi. (ö.975/1567),.

-*Kenzü'l-Ummâl*, Beyrut 1985.

ALTINSU, Abdülkadir.,

-*Osmanlı Şeyhülislamı*, Ank. 1972.

BEYDAVİ, Ebu Said Abdullah b.Ömer b. Muhammed (ö.689/1290),.

-*Envârü't-Tenzil*, İst. trz.

BEYDİLLİ Kemal- İPŞİRLİ Kemal,.

-“İbrâhim Efendi, Haydarîzâde”, *DİA*, İst. 2000.

BEYHAKİ, Ebû Bekr Ahmed b. el-Hüseyn b. Ali (ö. 458/1066),.

-*el-Cami' li-Şuabi'l-İman*, Bombay 1986.

BUHARÎ, Ebû ‘Abdullah Muhammed b. İsmâ‘îl (256/869),.

-el-Camiu's-Sahih, I-IV, Beyrut 1987.

ÇAKAN, Işıl.,

-Türk Parlamento Tarihi'nde II. Meclis, İst. 1999.

DEMİRCİ, Aliyar.,

-II. Meşrutiyet'te Ayan Meclisi, İst. 2006.

DEVELLİOĞLU, Ferit.,

-Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Ank. 2002.

ERBİLİ, Muhammed Esad, (Çev. Halim Gül),

-“Tasavvuf Dersleri”, Tasavvuf İlmi ve Akademik Araştırma Dergisi, Ank. 2001

ERTAN, Veli.,

-Tarihte Meşihat Makamı, İlmiye Sınıfı ve Meşhur Şeyhülislam, İst. 1969.

GÖVSA, İbrahim Alâeddin.,

-Meşhur Adamlar Hayatları-Eserleri, İst. 1933-1935.

HANİOĞLU, M. Şükrü.,

-Bir Siyasal Örgüt Olarak İttihat ve Terakki Cemiyeti, İst. 1985

el-HEMEZÂNÎ, Ebu Şucâ' el- Hemezânî (ö.509).,

-el-Firdevs bi-Me'sûri'l-Hitâb, Beyrut 1990.

HEYSEMÎ, Ali b. Ebu Bekir (ö.807/1405).,

-Mecmeu'z-Zevâid, Kahire- Beyrut, 1407.

IŞIN, Ekrem.,

-“Muhammed Esad Erbîlî”, Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi, İst. 1999.

İBN KUTEYBE, Abdulah b. Müslim (ö.276/890).,

-Te'vilü Muhtelifi'l-Hadis, Beyrut 1972.

İBN RECEB HANBELİ, Ebu'l-Ferec Abdurrahman b. Ahmed,
(ö.750/1350).,

-Câmiü'l-Ulûm el-Hikem, Beyrut 1408.

KARA, İsmail.,

-Türkiye'de İslamcılık Düşüncesi Metinler/Kişiler I, İst. 1986.

KARA, Mustafa.,

-Din Hayat Sanat Açısından Tekkeler ve Zaviyeler, İst. 1990.

KISAKÜREK., Necip Fazıl.,

-Son Devrin Din Mazlumları, ys 1969.

KOCA, Ferhat.,

-Şeyhülislam Musa Kazım Efendi'nin Hayatı ve Fetvaları, İst.
2002.

KUZÂÎ, Ebû Abdullah Muhammed b. Selame b. Cafer b. Ali,(ö.454/1062).,

-Müsnedü's-Şihâb, Beyrut, 1986.

KOLOĞLU, Orhan.,

-Abdülhamit Gerçeği: Ne Kızıl Sultan Ne Ulu Hakan, İst. 1987

MAKDİSÎ, Ebu Nasr Mutahhar b. Mutahhar (ö.643/1246).,

-el-Ehâdisü'l-Muhtâra, Mekke 1410

MÜSLİM, Ebû'l-Hüseyn Müslim b. Haccâc el-Kuşeyrî, (261/874).,

-el-Câmi'us-Sahîh, I-V, Beyrut.

RÂZÎ, Fahreddîn, (ö.606/1210).,

-*Mefâatihü'l-Gayb*, Mısır 1937.

ŞEYH REMZİ RİFAÎ, (Çev. Halim Gül).,

-“Dervişlik Nedir?”, *Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*,
Ank. 2001

SÜHREVERDÎ, Ebu Hafs Şihâbuddin Ömer (632/1234).,

-*Avarifü'l-Meârif*,

TABERÂNÎ, Ebu'l-Kasım Süleyman b. Ahmed, (ö.360/971).,

-*el-Mu'cemü'l-Evsat*, Kahire 1415.

-*el-Mucemü'l-Kebîr*, Musul 1404.

TEMO, İbrahim (ö.1939).,

-*İttihad ve Terakki Anıları*, İst. 1987.

TEPEDELENLİOĞLU, Nizamattin Nazif.>,

-*İlan-ı Hürriyet ve Sultan II. Abdülhamit Han*, İst. 1960.

TİRMİZÎ, Ebû 'Îsâ Muhammed b. 'Îsâ (279/ 892).,

-*Sünen*, I-V, Beyrut Trz.

TÜRKGELDÎ, Ali Fuad.>,

-*Görüp İşittiklerim*, Ank. 1949.

UNAT, Faik Reşit.>,

-*Hicri Tarihleri Miladi Tarihe Çevirme Kılavuzu*, Ank., 1988

ULUDAĞ, Süleyman.>,

-*Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, İst. 2000.

VASSAF, Hüseyin (1348/1929),.

-*Sefîne-i Evliya*, (Çev: Mehmet Akkuş, Ali Yılmaz), İst. 1990.

VETT, Carl.,

-*Kelâmî Dergahı'dan Hatıralar (İst. 1925)*, (Çev. Ethem Cebecioğlu),
İst. 1993.

YETKİN, Safvet (Çev. Halil İbrahim Şimşek),

-“Tasavvuf ve Meşrutiyet”, *Tasavvuf İlmi ve Akademik Araştırma Dergisi*, Ank. 2005.

YILMAZ; Hasan Kamil,

-“Esad Erbîlî”, *DİA*, İst. 1995.

{ نومبر ۱۹۷۲ } ۲۲ ربیع اول ۱۳۲۹ پنجشنبه کونلری نشر اولدور ۱۰ مارت ۱۳۲۷

بالجمله محررات نور مثنویه جاده سنده
المضاره غزیه سی اداره نگاه سنده
احسان بك نانه كوندوللیدر .

شرائط اشترا

سنه لكی ممالك مثنویه ایچون
۳۰ غروش ، مصر و ممالك اجنبیه
ایچون ۷ فراغدر .

تصوف

صاحب امتیاز و سر محرری
اورفه مبعونی
شیخ صفوت
مركز توزیه باب عالی جاده سنده
جمعیت کتبخانه سیدر
نسخه سی ۲۰ بادر

التصوف کله آداب : ابو حفص عمر بن مسلمه
 عرفای امتك مقالات عارفانه لرینه تصوفك صحیفه لری آجیقدر

تصوفه متعلق مباحث شنادن باحث و مكارم اخلاق اسلاميك تعمیننه خادم مجله معنویه در

اولدیغنه دائر نشریات مناسبه امور واجبه صره سنه کچمش
ایدی

حجرت نبویه تک در تیوز اوتوز برنجی سنه سنده اجله
رجال صوفیه دن امام عبد الکریم ابن هوازن قشیری
حضر تلمی عین مقصدی تعقیب ایله (رساله قشیری)
عنوانیله شهرت شمار اولان اثر جلیلی قلمه آتش و ممالک
اسلامیه ده معاصری بولنان طوائف صوفیه نشر و توزیع
ایش اییدی . امام مشار ایسه حضر تلمی دها اوزمان
طریق صوفیه ده مشهوردی اولان فترت و تغردن بخله بك
مؤثر شکیلتلرده بولنشد . بو طریق عالینک علویت و قدسیتی
آیات و ایضاح ایتمک اوزره رساله نك بر باب مخصوصنده
اطالم رجال طریقت و ائمه کزین حقیقه دن سکسان اوج
قدر ذوات کرامتک تراجم احوالی یازمشدرک : بومیانه ده
کندی زمانه اك زیاده قریب اولمق اوزره ابو عبد الله
محمد بن حنفیه شیرازی حضر تلمینک تاریخ و قاتی اوچبوز
طقسان برسنه حریفیه سنه مصادفر ، بو تاریخ ایله رساله
مذکورده نك زمان تألیفی اراسنده انجیق یازم عصره قریب
بر مدت بولنیور . و ایشته قشیری حضر تلمینی داغدار تأثر
ایلیان فترت و تغیر شو مدت قلیله طرفنده تحدث ایتمش
واپور واقعا بو تاریخردن صوکره عبد القادر جیلانی ،
جلال الدین رومی ، محی الدین ابن عربی قدس الله تعالی
اسرارهم حضر تلمی کبی سر آبدان از باب معرفت و بجددن

وظیفی

نام اقدس آلله و امداد مقدس جناب رسالتناهی
برکات و نفعاتنه متوسلاً مقدمه آیه و مباحث تالییه
ابتدا ایتمک نیت حسنه و خدمات مستحسنه نك تجلیات
دائمه سی الطاف ربانیه و توفیقات سبحانیه دن مسئول و متمنادر .

مقدمه

مبحث مخصوصنده آرزوچه ایضاح و تفصیل ایدیله چی
اوزره مساوات و عدالته ، اتحاد و اخوتنه و بالجله مکارم اخلاق
انسانیتنه علماً و عملاً بر وسیله مهمه اولسنه نظر احکامیت
ملیه ایله مناسبت . کلیه سی اولان تصوفك اصول و فروعنی ،
مبادی و مقاصدینی و مباحث متنوعه سی حاوی بر مجله
معنویه نك مطبوعات عثمانیه اراسنده تأسیسی اعلان
مشروطیتدن بری وارد خاطر اولمقده ایدی . و لاسیاسادات
صوفیه نك مسالك قدیمه بیجلمه سی نانه مرور زمان ایله
عارض اولان تشبهات باطله بیله سیله اسلاف کزین رضوان
الله تعالی علیهم اجمعین حضر اتنه قدر سرایتی ملحوظ
بولنان ظنون فاسده و افکار جاحده دن طرق علیه نی تزیه
و تقدیس ایلك نیت خالصانه سیله متقدمین و متأخرین
صوفیه نك عقائد و معاملاتنه ، احوال و مقاماتنه و اسرار
و اشاراتنه ناظر و بونلرک کتاب و سنت ایله مشید و مؤید